

109

Ex libris V. J. S. Matthaei Mainini

169

Est ex libris V.J.S. Matthaei Maioni[illegible]

PRACTICA M. C. VICARIÆ

CAVSARVM CIVILIVM,

Accuratissime recognita, expurgata, & expolita.

IN QVA NON TANTVM MODVS LIBELLO concipiendi, & in Causis Ciuilibus procedendi, fructuumq; interesse, nullitatum, appellationis, & hypothecæ materia breuissime explicatur.

VERVM ETIAM ORDO PROCEDENDI IN CAVSIS liquidationis Instrumentorum, & Periurij secundum formam ritus eiusdem Magnæ Curiæ pertractatur.

Nuntio Tartaglia Pedimontio Authore.

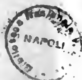
CVM MVLTIS ALIIS ADDITIONIBVS.

Nunc denuò præter Additiones hucusquè editas Domini Caroli Grimaldi V. I. D. Præstantissimi, in hac Praxi Ciuili; adiecta sunt quædam alia Notabilia eiusdem in Praxi Criminali necessaria, quę antea magnopere desiderabâtur.

CVM PRIVILEGIO

PER DECENNIVM.

NEAPOLI, Apud Tarquinium Longum. M. DC. X.

Ad instantiam Petri Antonij Sophię, & Io. Dominici Bouij, Bibliopolarum Parthenopeorum.

ILLVSTRIBVS, NOBILISSIMISQ. VIRIS

IACOBO DE FRANCHIS

REGIO IN NEAPOL. SENATV CONSILIARIO,

LAVRENTIO SVMMO REGII

FISCI PATRONO, Ac

THOMAE REGIO CATANZARII AVDITORI,

spectatissimæ virtutis, ac doctrinæ Fratribus.

Franciscus Antonius Boue. F.

AXIMA inter mortales, Viri Amplissimi, virtutis vis apparet, eaq; duce summa quæq; homines gesserunt semper, eximiamq; sibi nominis immortalitatem compararunt; nemoq; vnquam fuit, qui quod in omni ætate communi omnium consensu est comprobatum, ausus sit in dubium reuocare. Hæc si in hominibus obscuro loco natis illustria semper, atque omni admiratione digna efficit, cum singulari virtute vir familiam vel obscuram possit illustrare, ac patriæ alioquin humili splendorem afferre maximum; Ecquid in ijs efficere est existimandum, qui ad suas maximè egregias, suorumq; Maiorum virtutes Illustrissimam, ac eamdemq; antiquissimam generis nobilitatem adiunxerunt? Hoc ego vbi me cum sæpenumero reputaui, nullam duxi in vtroque hoc

Italia

Italiæ nostræ angulo familiam reperiri, cui præclarissima familia, DE FRANCHIS, & auita generis nobilitate, & maximis virtutibus, ac singularibus in Christianam Rempublicam meritis non omnibus partibus queat comparari. Ita enim diuino quodam munere hæc omnia in eam cadunt, vt difficile sit statuere, quo potissimum laudum genere excellat. Etenim si generis spectemus nobilitatem, iam inde à principio renascentis Capuæ, claruit in ea Vrbe Illustrissima familia vestra tot deinde, succedente tempore, Illustrium virorum propagatione celeberrima. Verùm non id mihi in Consilio nunc est, nimis vetera ex dignissimis fide annalibus velle hoc loco repetere, nec etiam opis, facultatisq; est mea, vel laudando prosequi, vel aliunde repetendo dumtaxat percensere. Hæc enim cum nota sint omnibus, altioresq; insita mortalium sensibus egerint radices, satius multo duximus prætermittenda. Vos autem, Viri omni virtutum genere spectatissimi, qui relicta vobis à Maioribus vestris prosequimini vestigia, quibus ad quamdam æterni nominis perpetuitatem recta contenditis, ad iter gloriæ ingressi nihil vnquam habuistis antiquius, quam vt relictum itidem vestrarum virtutum exemplar, certissimis rectè factorum notis sibi posteri haberent imitandum; Quarum virtutum nobis modo expressam quamdam Ideam exsplendidissima vestra Iustitia, quam præter cæteros publicè semper, priuatimq; coluistis, & colitis, licet liquido intueri. Nullum habet ficta, aut fucata virtutis species in vestris moribus locum; Innocentia, integritas, firma, ac stabilis Religio, eximia morum probitas, rectè factorum Constantia, vera laus vestrum pectus cohonestant; vt cum ex ea familia ortum ducatis, in qua semper sincera gloria, virtutis studium, honoris splendor, decus verum enituit, Animus vester pulcherrima maximarum virtutum coborte circumseptus, ampla omnia, illustria, excelsa, iustitiæ addicta sibi iure suo vendicat, ac præstat. Coniunxistis vos (Viri Præclarissimi) magnam nobilitatem cum summa doctrina, vt vtraque vtrique sit ornamento; Verum nescio, vestra ne sponte, an tanto Patre geniti, domesticoq; Maiorum vestrorum tam illustri exemplo commoti ad laudabilia semper incubueritis; Vos enim virtutem, vt maximum, verèq; bonum semper estis amplexi, neque illam alterius commodi caussa videmini quæsiuisse; vt meritò virtus ipsa vobis laudem impertiat; vt præclarè vobiscum actum debeatis existimare, quia præter cæteros, & sapere, & frui virtutis ipsius fructu valeatis. Cæterum si animum

pau-

paulummodo nobis fas sit ad Maiores vestros referre, qui patrum nostrorum, nostroq; penè tempore in clarissima luce vixerunt, Maxima fuit virtus Celeberrimi viri Iacobutij de Franchis Regij in Neapolitano Senatu Consiliarij, Magni Patris vestri patrui, maximiq;, quod aiunt, Feudatarij; maxima doctrina, maxima Sapientia, maxima Iustitia, morum probitas incorrupta. Cui vnum hoc semper fuit proprium, ac perpetuum, vt in omni sua vita solum rectum, solum honestum, elucesceret. Secutus deinde est Illustrissimus Vir Pater vester Vincentius Sacr. Neapolit. Consilij Præses integerrimus, eximium literarum Decus; cuius nomen tum spectata inter omnes vitæ probitate, tùm insigni in tribuendo id vnicuique, quod suum est, munificentissima dexteritate, tùm denique refertis vario doctrinæ, atque eruditionis genere editis in lucem libris, ita æternis consignatum decoris notis per vniuersum terrarum Orbem fama celebrauit, vt omnium vocibus in omnes partes eius laudibus vsurpatis, vbicumque colitur humanitas, iam sit cognitus; Neque verò de laudibus Illustrissimi, ac Reuerendissimi eius filij fratris vestri felicis memoriæ Andreæ Tranensium primum à Philippo II. Austriaco, deinde vero à Philippo III. Acheruntini Archiepiscopi electi, de vita, ac morum sanctitate, de conspicua Christianæ Religionis pietate, ac de vero Dei cultu piè, castèq; celebrato vllo vnquam tēpore posteritas conticescet; Cuius vestigia cum sibi proposuerit imitanda Aloysius frater Neritonensis Episcopus, quippe qui fraternæ laudis, sanctæq; illius vitæ Aemulus, tātum virtutis, tantum probitatis suæ specimen omnium oculis, ac conspectui studet præbere; vt nemo sit, quin præsagiat, breui virum illum ad maiores illos euectum iri dignitatis gradus, quos sibi iure optimo deberi, mortalium omnibus innotescit; Claruit egregie Frācīscus frater naturæ necessitate defunctus, dum apud Philippum II. inter aulicos Sacerdotes esset cooptatus; Eximia quoq; fulget in præsentia in eadem dignitate Lucæ, ac Hieronymi fratrum, apud Augustissimum Philippum III. Hispaniarum Regem, Virtus, Doctrina, Morumq: æquitas admirabilis. Non obscura est Ioannis Baptistæ in armis præstantia, in quo nihil vnquam humile, nihil abiectum hæsit, aut obscurum; sed ampla omnia, atque Illustria enituerunt; Quamobrem nihil mirum debet cuiquam videri, Viri Præstantissimi, si omnium amorem collegistis, si omnium beneuolentiam conciliastis, comparastis admirationem, honorem, ac dignitatem iure vestro vobis vendicastis; Vos enim

exi-

eximia vestra virtus præter alia vita bona, ita reddit amabilei, vt intimis animi sensibus omnes afficiantur, atque inflammentur, vbi nomen vestrum exaudiunt, & dum vos intuentur, pascantur conspectu suauissimo, & Ideam absolutæ perfectionis tacitè inde deducant, vbi vos omni ornamentorum copia illam re ipsa expressistis; Idcirco, & ego inter permultos, qui vestra munificentia, ac benignitate sub felicissimis vestris auxilijs viuo, cum planè ingratus nolim haberi, Vobis tamquam vitæ meæ auctoribus, quique mihi Auræ vestræ lumine VIAM MONSTRATIS, *Meq; omnibus officijs augetis, atque exornatis, dùm vos tacitè, vt par est, & debeo, veneror, ac suspicio, testem obseruantiæ meæ, addictissimæq; voluntatis indicem librum hunc allego perfectum quondam non tam ingenio Excellentis Viri Nuntij Tartagliæ, quam industria elaboratum Amplissimoq; Viro Vincentio Patri vestro ab Auctore ipso dicatum; Quem cum Ego præter eas, quibus libellum locupletarunt homines doctissimi, Annotationes, aucta nunc disertissimi Viri Caroli Grimaldi alijs Additionibus altera parte, quæ Praxis Criminalis inscribitur, denuò post multas impressiones, non sine mea maxima solertia omni mendo purgatum curarem imprimendum, par erat illum vobis mittere, vt mitto, dono, dicoq; . Vos interim precor munusculum hoc qualecunque læta, atque hilari fronte, alacriq; animo accipere ne dedignemini. Valete eximium nostræ Italiæ ornamentum, meumq; dulce decus, ac Præsidium. Cal. Ian. Anno ab Incarnatione Domini M. DCXI.*

INDEX

LOCVPLETISSIMVS EORVM quæ in hac Praxi Causarum Ciuilium continentur.

† vias

Ex-

pag.

FINIS.

PRAXIS M. C. VICARIAE

CAVSARVM CIVILIVM.

CAPITIS PRIMI.

SVMMARIVM.

1 *Magnæ Curiæ Vicariæ, Ritus seruandus est in omnibus Regni Curijs.*
2 *Actori considerandum est, an ei competat actio alias succũbere debet si actione caret, etiã reo non excipiente.*
3 *Actor præsentare debet libellum seu petitionem, & citare reum.*
4 *In relatione alguzerij citantis, quot testes requirantur.*
5 *Actor tenetur accusare contumaciam reo non comparente.*
6 *Qua incusata potest contra eum exequi pro multa.*
7 *Vel ex primo, & secundo decreto.*
8 *Vel procedere iuris ordine seruato in contumaciam.*
9 *Vagabundi quomodo citentur.*
10 *Practica procedendi super tenore instrumenti.*
11 *Debitor vigore instrumenti carcerari debet. Et quando non, cum sequentibus.*
51 *Practica procedendi criminaliter de periurio.*
52 *Practica petentis se declarari hæredem cum beneficio, &c.*
53 *Et assecurationis iudicij.*

1 QVilibet ciuiliter rectè agere volens in ordinarijs iudicijs secũdum stilum, & ritum Magnæ Curiæ Vicariæ, qui seruandus est in cæteris curijs Regni huius, Cauensis, super prim.rit.Mag.Cur.nu.1.& ibidem Scaglion.& Carau.nu.3.4.

2 Primo considerare debet an ei competat actio, alias succumbere debet si constet quod actione careat, licet reus non excipiat, Bart. in l. si vnus, §. pactus ne peteret num. 20. ff. de pact. & ibidem glosa. Quinimmo sententia esset ipso iure nulla si in fauorem actoris cui nulla competit actio, esset prolata, Gabriel. lib.commu.opin.secund. in tit. de sententijs conclusion. octaua.

Quod si clarè liquebit actorem actione non carere, & tnnc bonum esset ante institutionem litis partem aduersam extra iudicium monere, & rogare, vt de controuersijs (si potest) transigat, æqua persoluat, & ab iniquo se liberet. Melius enim est ante tempus occurrere, quam post causam vulneratam remedium quærere, vulgat. l. fin. C. in quib. caus. restit.in integr. non est necess. l. quidam Hiberus ff. de seru. vrban. præd. l. debitores, C. de pign. & hypot. Maxime quia litis euentus semper est dubius & incertus, l. quod debetur ff. de pecul. Et non statim mouere litem, vt faciunt quidam lucrosi Procuratores, & Aduocati, qui plus sibi quam alijs, quorũ causas suscipiunt defendendas, inuigilant, nihil habentes pensi, quid alijs eueniat, dummodo marsupium eorum infarciant, & si Aduocatus actoris vel

procurator partem aduersam inflectere non potest, vt à lite tentanda abstineatur, & tunc libellum seu petitionẽ
3 iudici, præsentet. Est enim in practica de ordine iudicij ante omnia libellum præsentare Marant.fol.294.num.25. Et in assistentia contra tertium possessorem iuxta forma Pragm. 1 de assist.bonor.ita formabis libellum. In Magna Curia Vicariæ comparet N.C. de ciuitate Capuæ, & dicit annis elapsis comparentem ipsum mutuasse gratis gratia, & amore N. C. de eadem Ciuitate ducatos centum, quos infra certum tempus iam elapsum restituere promisit, sub obligatione omnium bonorum constituto, & precario, publicis cautelis mediantibus, quibus relatio habeatur, quos requisitus soluere recusauit. Intendens proinde dictos ducatos cẽtum recuperare. Instat assistentiam sibi præstari super infrascriptis bonis, quæ fuerunt in bonis, & de bonis dicti sui debitoris, cum refectione omnium dãnorum interesse, & expensarum, quæ possidentur per infrascriptos indebitè possessores, & ita dicit, & ad prædicta admitti omni modo meliori, &c.

Scias autem quòd in Mag. Cur. regulariter proceditur sine libello, prædecẽte tamen iudicis mandato, vt reus soluat, vel relaxet talem rem, vt in rit. Mag.Cur.incip. Item si aliquis vel ali-
4 qua venerit. Qua citatione expedita citandus est reus personaliter vel domi, vt in Prag. relationẽ de ordi. iudiciorum, & infra sex menses à die expeditionis illius, vt in rit. Mag. Cur. incip. Item seruat dicta curia, quod si aliquis impetrat. Reo tandem citato debet fieri relatio per citantem in dorso dictæ citationis, vt Const. Reg. citationis literæ, continens diem mensem annum & locum. Et si euenerit reum citari extra districtum Neapolis, debent esse præsentes duo testes, vt dicta Prag. relatione, quorum nomina & cognomina scribi debent in dicta relatione, alias citatio esset nulla, nisi conuentus vel suus procurator compareret apud apud acta causæ, tunc enim per talem comparitionem conualidaretur citatio
5 nulla, & ita practicatur. Relatione facta si reus non comparet in termino præfixo qui dari debet secundum distãtiam locorũ, vt in rit.Mag.Cur. incip. Item seruat ipsa curia, quod in citatione debent accusari contumaciæ, secundum formam traditam in mea practica
6 crim.cap.60.num.7. Quibus incusatus reoq. cõtumace reputato, potest actor reum multari facere, vt in l.2.ff.si quis in ius voca. non ier. & in Const. Reg. Pęnam nouem vnciarum, & in Consti. Rei vendicatione, & in rit. Mag. Cur. incip. Item seruat ipsa curia quòd ab eo tempore, secundum consuetudinem vbi curia regitur, Maran.fol.287.nu.9. in fin. Et hæc est prima pęna qua con-
7 tumaces reputati afficiũtur. Est & alia pęna, nam si actor nollet exequi facere promulcta, potest exequi ex primo decreto, & immittitur in possessionem bonorum conuenti pro mensura debiti, vt in Prag.3. de ordin.iudic. vel si in rem agatur in solam rem petitam l. Fulcinius §. item videamus ff. ex quib.cau. in possess. eatur. Qua missione facta si infra trimestre tempus à die interpositi decreti reus purgare voluerit suã contumaciam, & recuperare possessionem ab actore, admittitur refectis expensis, ac præstita cautione, vt in d.Prag.3.de ord.iudic. Et si adhuc in contumacia perseuerauerit, & intra dictum trimestre tempus copiam sui facere neglexerit, tunc iterum citandus erit reus ab actore ad vidẽdum secundi decreti interpositionem. Qui si non cõparuerit, incusatis iterum contumacijs per actorem procedi debet ad secundi decreti interpositionem, si vero comparuerit in termino prædicto & infra tres dies vtiles post comparitionem cõtinuo sequentes expensas restituerit, audiri debet, ac si à principio comparuisset. Post vero secundi decreti interpositionem, si reus intra mensem continuum comparue-

parturit, & debitum cum omnibus expensis in causa factis infra dictũ mensem actori restituerit possessionem recuperare potest ex secũdo decreto pro mensura debiti ad iudicatam. Post dictum vero mensem amplius non auditur nisi fortè reus legitimè docuerit iustum impedimentum, quo casu ad illud tempus per iudicem restitui debet, vt in Prag. reo, de ordin. iudic. per quã corrigitur l. penultima §. penultimo, C. de præscript. triginta annorum, vbi absenti, & contumaci datur annus ad recuperandam possessionem bonorum.

8 Quod si actor neque promulcta, neque ex primo decreto exequi voluerit, sed iuris ordine seruato (quod consulo) ac si reus præsens esset in iudicio, tunc faciet sibi impartiri terminum ad probãdum incumbentia incontumaciam rei, infra quem suam fundet intentionem, vel per testes citatos, vel per scripturas, omniaq. alia acta legitimet, vt est publicatio (si examinatum fuerit, conclusio, & sententiæ prolatio, illiusque executio, &c. Et sic habes practicam procedendi contra contumaces.

9 Sed quomodo procedi debet contra vagabundos & alias personas, quæ nec domi, nec personaliter citari possunt? Resp. quod capta informatione de incertitudine loci per curiam, expediri debet citatio per edictum, vt in Const. Reg. citationis, in qua solitum est dari terminus vnius mensis ad comparendum, hoc est decem dies pro primo ter minodec em pro secundo, & decem pro vltimo, ac peremptorio termino, & citatur per sonum tubæ in palatio Mag. Cur. quando solebat conuersari Neap. de qua citatione fit relatio in dorso illius, & affigitur in palatio ipsius curiæ ibi affixa remansura durante termino, quo elapso remouetur in præsentia duorum testium, de quibus testibus, & die remotionis fit relatio, & accusãtur cõtumaciæ vt supra, & datur terminus, & proceditur (vt dixi incontumaciam. Et si casus euenerit in capienda infor-

Cit.e contra vagabundos

matione ita formabis libellum. In Magna Cur Vic. comparet N. C. de Ciuitate Neap. & dicit, comparentem ipsũ debere consequi ducatos centum à N. C. de ead. ciuit. ex causa mutui, & quia vagatur per mundum, nec sciri potest certum domicilium vbi habitet. Proinde constito de prædictis instat ipsum per edictum citari, ipsumq. vt iuris cõdemnari cum refectione damnorum

10 interesse, & expensarum, &c. Sed quæ erit practica procendendi super tenore instrumenti pro pecuniarijs causis seruata forma ritus Mag. Cur. Resp. quod ante omnia debet creditor reassumi facere instrumentum in forma probante, & si libram auri excedat subscribi faciat nedum à Iudice, & Notario, sed etiam à tribus testibus, & si non excedat, à duobus tantum, alias diceretur nullam roboris firmitatem habere, vt in Const. Reg. Instrumentorum robur.

11 Quod instrumentum reassumptũ, præsentari debet apud acta Mag. Curiæ, & deinde expediri debet citatio contra debitorem (quam vocant super tenore instrumenti) citationes. n. super tenore instrum. non possunt expediri sine illius præsentatione, vt in Prag. 9. in princ. de off. iustit. & ita erat decisum per rit. Mag. cur. incip. Item nota quod

12 assignas, in princ. iuncto fine. Citatione autem expedita citari debet debitor vt in rit. Mag. Cur. incip. Item quod si qui debitores, ibi citentur, vel domi, vel personaliter, vt in d. Prag. relatione de ord. iudic. Et vide rit. Mag. Cur. incip. Item quod quando quomodo citetur debitor de fuga suspectus, vel fugi-

13 tiuus. Quo citato debet creditor ipse accusare primam contumaciam, vt in rit. Mag. Cur. incip Item quod vbi aliquod, & non eius procurator, prout in ciuili in vltima die termini dati reo debitori ad comparendum, vt in rit. Mag. Cur. incip. Itẽ seruat dicta curia incitatione. Qua prima contumacia incusata debet creditor ipse personaliter vltimã contumaciã accusare in vltimo pe-

remptorio, vt in d.rit. incip. quod vbi aliquod ideſt in prima curia quæ regetur elapſo triduo poſt primam contumaciam, vt in rit. Mag. Cur. incip Item ſeruat ipſa curia in principali cauſa, vel infra menſem, vel duos menſes, vt infra nu. 51. ideſt Curia ipſa ſedente liquidare inſtrumentum, vt in Prag. 9. §. Item vogliamo de off. iuſti. Et aſcendere palatium. Quamuis creditor volēs liquidare inſtrumentum clericus ſit, Carau. ſuper rit. 166. nu. 34. Item carceratus intus carceres ipſius Mag. Cur. qui adhuc perſonaliter comparere tenetur coram ipſa Curia, & ita practicatur, & ſe vidiſſe practicari refert Carauit. ibidem nu. 23. & facta liquidatione reuertitur ad carceres. Item quamuis creditor minor ſit, quia adhuc perſonaliter comparere tenetur. Planè ſcias quod ſi minor eſſet maior ſeptennio, & tunc debet venire vna cum tutore, ad cuius inſtātiam conſtito de præambulo, & ſolemnibus, fuit expedita citatio, ſi verò eſſet minor ſeptennio ita quod ſit infans, & tunc ſi in citatione fuit facta mentio qualiter pupillus erat infans, & debitor nō inſtaret quod veniat pupillus, liquidatur inſtrumētum tutore ſolum comparēte, ſi verò inſteterit quod veniat pupillus, & tunc quantuncunque eſſet infans, in Curia etiam ſi opus eſſet portari in brachijs, debet aſportari, & ita practicari refert Carau. ibid. nu. 24. Item amplia creditorem teneri comparere perſonaliter tempore liquidationis, quamuis ſit infirmus, quia adhuc tenetur aſcendere dictum palatiū, nec ſufficit quod equitando veniat in ſuportico, vt ibid. nu. 22. Item amplia quāuis mulier ſit creditrix, quæ adhuc comparere tenetur tempore liquidationis in palatio Cur. Niſi tamē mulier eſſet honeſta Neapolitana tunc. n. ratione honeſtatis non tenetur curiam ipſam aſcēdere, ſed ſufficit quod veniat ad eccleſiam propinquiorem Foller. ad Maran. fol. 361. nu. 5. ſecus autem ſi mulier eſſet extera, vel Neapolitana inhoneſta, quia tūc in tribunali comparere tenetur, Carauita

14 ibid. nu. 24. in fi. Sed etiam debitor citatus ſuper tenore inſtrumenti debet perſonaliter comparere alias condemnatur, & vt contumax deinde ſtatim capi poteſt de perſona, vt in d. rit. Item quòd ſi qui debitores, & carceratur. Niſi tamē debitor de ſero comparuiſſet coram iudice, cui comparitioni ſe ſubſcribere tenetur Iudex, vt in Prag. 13. §. ideſt de off. iuſt. quo caſu purgatur cōtumacia. (Beneuerum eſt, quod reus tenetur ſequenti curia facere inſiſtentiam, & actore inſtante fiet liquidatio, actore verò non comparente licentiatur debitor, vt in rit. Mag. Cur. incip. Item quod plerumque contingit) vel niſi fuerit allegata abſentia debitoris, tunc. n reus non condemnatur, ſed datur dilatio ad comparēdum, qua finita ſi non comparet, iterum vocatur curia ſedente pro tribunali, abſque noua requiſitione, & condemnatur Carau. in rit. 169. nu. 15. in fi. & in rit. 266. in

15 princ. Sed an ſi reus tempore liquidationis comparuerit, ſit carceribus mācipandus. Reſp. quòd regulariter ſic, d. rit. Item quòd ſi qui debitores, à quibus non liberatur niſi ſoluto prius debito creditori, & pœna Regio fiſco, quæ licet de iure ſit tt. trium pro qualibet vntia Carau. ſuper rit. 133. nu. 2. hodie tamen pro pœna ſoluuntur duo, & ſic de tertia parte ſit gratia, ſed in paruis quantitatibus ſit gratia de medietate. Quæ non euitatur, quamuis eodem die quo carceratur debitor creditori ſol-

16 uerit Carau. rit. 169. num. 8. in fin. Eſt igitur carcerandus debitor virtute inſtrumenti liquidati, ſecundum formam ritus. Quamuis in vim exequutionis offerat omnia bona ſua mobilia, & ſtabilia Carau. in d. rit. 169. nu. 54. cū ſeq.

17 Secundo amplia quamuis debitor aſſerat ſe ſatisfeciſſe, vel inſtrumētum eſſe falſum, nullum ſimulatum, vel alterius defectus, vt in d. rit. Item quod ſi qui debitores ibi, quātuncunque aſſerāt ſa-

tisfe-

tisfecisse. Nisi tamen solutio vel alia exceptio in promptu probaretur per publicum instrumentum, vel aliam scripturam authenticam, per testes, vt in rit. Mag. Cur. incip. Item seruat ipsa Curia quod si aliquis vel aliqua interrogatur, & in rit. incip. Item in casu præmisso, sed an si instrumento fuerit appositum pactum quod solutio non possit probari per testes, reluctante parte, si reus habeat testes in promptu debeat carcerari, videatur Marsi. in rubr. C. de probat. nu. 33. & Salic. relati per Apostill. ad Frecc. fol. 109. à terg. quòd non licet ibi contrarium teneat Frec-
18 cia. Tertio amplia quamuis debitori per Iudicem fuisset iniunctum, ne creditori soluat, Frecc. fol. 83. num. 18.
19 Quarto amplia quamuis per Baroné, vel per principalem remissio causæ petatur, quia hoc casu non habet locum,
20 vt dixi inf. cap. proximo nu. 24. Quinto amplia quamuis, contra mulierem instrumentum præsentetur, vt in d. rit. Item quòd si qui debitores in princip. Beneuerum est, quòd si mulier debitrix esset Neapolitana, & honesta sit ei mãdatum, vt eligat sibi domum vbi intendit stare carcerata, donec de debito satisfecerit, & ea non eligente electio fit per curiam, & sub pęna mandatur ipsi mulieri quòd accedat ad locum electũ, qui sibi pro carcere assignatur, si vero mulier esset extera, aut Neapolitana inhonesta locus carceris deputatur ad arbitrium Iudicis, Carau. super d. rit. 166. nu. 4. in fin. allegat Gram. decis. 33
21 num. 12. Item amplia quamuis tertius dicat debitorẽ illum esse prius sibi obli
22 gatum ad seruitia personalia, Frec. fol. 81. nu. 5. sed an si creditor vigore contractus petijt assistentiam contra debitorem (& sic ciuiliter agendo) in qua causa fuit processum ad litis contestationem & publicationem, possit creditor agere criminaliter, via ritus, cõtra eundem? Videas Marãt. fol. 509. disput. 6. per totum, vbi quòd sic vbi refert ita fuisse decisum per Sacrum Regium Consilium, & vide Frecc. fol. 79. q. 9. per totum, vbi idem tenet.
23 Est igitur carcerandus debitor vigore instrumenti liquidati per Magnam Curiam. Nisi tamen à liquidatione prædicta ad Sac. Reg. Cons. fuerit appellatum eamq. appellationem Curia sedente tempore liquidationis præsentauerit debitor, dictantem tamen, verbum fieri simpliciter, vt in Pragm. 9. §. item vogliamo, el secundo, de offic. mag. iust. tunc enim præstita cautione de parendo mandatis non carceratur debitor, sed supersedetur pendente
24 verbo faciendo. Secus autem si regia decretatio dictaret quòd Magna Curia prouideat vel referat, quia tunc posset Magna Cur. ipsa procedere ad carcerationem, vel ad relationem, & supersedere Carau. super d. rit. 166. num. 11.
25 Sed an possit appellari ab accusatione obligationis penes acta Magnæ Curiæ Vicariæ ad impediendam exequutionem? Respon. quod sic, sicut in liquidatione instrumenti, & ita obtinui verbum fieri, & cum casus contigerit ita formabis libellum in ambabus causis.

Sac. Regiæ Maiestati.

26 Humiliter supplicat N. C. dicens per vestram Magnam curiam Vicarię fuisse incusatam obligationem ducatorum centum, ad instantiam N. C. vel fuisse citatum super tenore instrumenti pro ducatis centum. Et quia dicta obligatio est illiquida, vel instrumentum illiquidum, pactionata, & pactionatum, propter quod non potest agi via exe-
27 cutiua, sed via ordinaria. Supplicat propterea vti grauatus (cum reuerentia) Maiest. V. verbum fieri, in vestro Sac. Consilio, vt eius indemnitati prouideri possit, vt Deus, &c. Secundo car
28 cerandus est debitor, &c. Nisi citatus super tenore instrumenti in quo cum iuramento renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, infra biennium habita à iuramento habilitatione exciperet pecuniam non fuisse numeratam, Carau. super d. rit. 166. nu. 41. cum seq.

probatio solutionis

p[ri]mam electionem ciuiliter, n[on] impedit[ur] via crimi-nali.

29 Tertio limita: Nisi instrumentum non esset, descriptum, & subscriptum per notarium, Iudicem, & duos vel tres testes, vt supra. Sed quid si instrumẽtum quod præsentatur liquidandum in Magna Curia esset subscriptum per testes illiteratos, facto per eos signo crucis in partibus an possit liquidari? dic secundum Carau. in d. rit. 166. num. 9. in fin. quòd aut est certum ibi adesse testes alios litteratos, & nõ potest liquidari, aut certum non adesse, & liquidatur, aut est dubium, & tunc supersedetur, & ita in practica seruari refert, donec auditis partibus aliter prouidebitur.
30 Quarto limita: nisi debitor allegasset instrumentum fuisse confectum insimul cum patre, dum erat in eius potestate, vt ex lectura instrumenti, & nũc esse sui iuris per emancipationem vel mortem, nec quòd bona paterna possidet propter quod non tenetur nisi inquãtum facere potest, tunc enim potest Iudex procedere ad liquidationem, verum pro debito, & pœna supersedere in exequendo personaliter, donec aliter fuerit prouisum super dicto beneficio, & vbi in promptu non appareret de emancipatione, vel morte posset iudex procedere ad liquidatione͂, & carcerationem Carau. rit. 166. nu. 79. vbi in fine subdit prædicta vera esse nisi esset renunciatum huic beneficio, tunc enim non esset impedienda carceratio, nisi filiusfamilias obtinuisset absolu-
31 tionem à iuramento, vt ibi. Hac etiam ratione non possent carcerari aliæ personæ quæ non tenentur vltra quam facere possunt, Bernard. Pand. de liqu. instrum. par. 5. q. 30. habita prius absolutione à iuramento, Capell. Thol. decis. 158. sicut in filiofamilias diximus, vt scilicet si parentes à liberis conueniãtur, l. sunt qui ff. de re iudic. §. pen. Instit. de actionib. l. licet ff. de obseq. à liber. &c. Vel si patronus patrona, horumuè liberi conueniantur, vel parentes à libertis d. ll. concord. tex. in l. patronus ff. de re iudic. Parique modo si maritus ab vxore, vel è contra vxor. à marito conueniatur d. l. patronus, & l. non tantum ff. eo. tit. Nisi tamen actione rerum amotarum agatur l. si reru& ff. de re iudic. l. si mulier §. fin. ff. rerum amotarum. Idemq. dicas in milite conuento l. miles in prin. l. item miles. ff. de re iudic. Hæ enim personæ vltra quam facere possunt non tenentur. Prout & nõ tenetur quis ex causa promissæ dotis §. si de dote. Instit. de actionib. concordat text. in d. l. patronus, in l. sicut, cum l. sequen. ff. de re iudic. in l. rei iudicata §. fin. cum duabus ll. sequen. eod. titu. Nisi tamen (primo limita) pater vxoris ex dotis promissione solut. matrimonio conueniatur d. l. sicut, ibi. Sed an si cum socero. Secundo limita: nisi non vxor neque socer, sed extraneus dotem promiserit l. si de dote ff. de iur. dot. Hoc enim casu insolidum tenetur, nisi extraneus tãquam ex causa dotis debitor mulieris, dotem promiserit l. si prior ff. solut. matrimonio. Tertio limita: nisi mulier vel socer in escandi mariti causa ampliorem dotem promiserit d. l. si de dote, ibi, quid enim ff. de iur. dot. Sed an quis actione pro socio teneatur inquantum facere potest? Respon. quod sic §. penult. Instit. de actionibus d. l. sunt qui, nisi non vniuersorum bonorum socij essent l. verum est ff. pro socio, vel nisi causa cognita iudici aliter videatur l. sed hoc §. fin. ff. de re iudic. vel nisi reus socium se negauerit, vel ex dolo socij agatur, vt ibidem. Præterea donator vltra quam facere potest non tenetur, l. qui ex donatione ff. de donat. l. diuus Pius ff. de reg. iur. l. inter eos §. is quoque ff. de re iudicata §. sed & si quis, in fine. Instit. de actionibus l. cum causa ff. de re iudic. l. si extraneus in principio ibi. hoc enim diuus Pius ff. de iure dotium. Et hoc quamuis causa donationis in aliam actionem sit translata: puta in actionem de constituta pecunia, vel iudicati l. qui id quod in princ. ff. de donationibus l. Nesennius §. fin. ff.

de re iudic. limita, autem nisi donator à donatario delegatus alij promiserit ab eoque conueniatur d.l. Nesennius, in princ. ibi. si te donaturum l. qui id quod §. si cum primus ff. de donationibus, vel nisi hęres vel fideiussor conueniatur d. l. Nesennius §. & sicut hæres
32 ff. de re iudicata. Planè scias quòd si dolo rei conuenti factum sit quo minus facere possit, tunc enim insolidum tenetur l. si quis dolo ff. de re iudicata l. verum est ff. pro soc. (& sic carcerari posset.) Prout etiam tenetur si tempore quo conuenitur quis facere possit d. §. tempus, vel si reus dolo fecit quo minus acquirat quod adquirere poterat l. nemo in fine ff. pro socio, & sic habes casus in quibus quis non tenetur nisi inquantū facere potest, quos nota ad euitandum carcerationem virtute ritus, prout in filiofamilias dixi-
33 mus. Quinto carcerandus est debitor vigore instrumenti, nisi instrumentum quod liquidatur sit infra vntiam, tunc enim via ritus non esset procedendum, vt in rit. Magn. Cur. incip. Item quæcunque instrumenta, Marant. fol. 364. num. 25. Frecc. fol. 116. nu. 1. vbi etiam si instrumentum esset in vntia, Apostilla ibi: quia non præsentatur. Nisi ex residuo vltra vntiam quòd debebatur
34 liquidetur Carau. rit. 187. Sexto limita, nisi allegetur instrumentum non fuisse stipulatum de facie ad faciem & pone exemplum si debitor qui se obligauit stipulatus fuit nomine alterius, Afflict. decis. 64. Frecc. fol. 94. à terg. vel quia ille cui facta fuit promissio de soluendo, stipulatus fuit procuratorio nomine alterius, tunc enim viso instrumento, & altero ex præfatis reperto, instrumentum non posset liquidari, seruatur tamen in practica hoc vltimo casu ad euitandum istam oppositionem quod compareant ambo, id est, tam stipulator nomine alterius quam principalis, & ita practicaui in notario stipulante alieno nomine. Beneuerum est, quòd si ille qui stipulatus fuit solutionem sibi fieri nomine alterius, fuerit etiam stipulatus proprio, & principali nomine: tunc posset liquidari instrumentum Carau. d. rit. 166. nu. 19. sequi-
34 tur Frecc. fol. 94. quæst. 4. Septimo limita, nisi instrumentum quod liquidari prætenditur confectum sit extra regnum, tunc enim nō posset via rit. procedi, nisi habita prius aliqua summaria, & extra iudiciali informatione qualiter ille qui scripsit instrumentum est publicus notarius, vt in rit. Magn. Cur. incip. Item seruatur in dicta Curia quod instrumenta. Pro qua summaria informatione sufficerent litteræ testimoniales ciuitatis vel officialis illius, sigillatæ authentico sigillo, & ita quotidie seruari in practica in omnibus curijs Regni refert Carau. ibidem.
35 Octauo limita, nisi instrumentum non esset confectum à notario à Rege creato, vt in Const. Reg. Instrumentorum, & in Constit. in locis demanij. Et ideo instrumentum à notario Apostolico confectum non posset criminaliter liquidari. Frecc. fol. 5. à terg. num. 2. & 3.
36 Nono limita, nisi creditor fuisset præuentus & citatus ad instantiam debitoris ad cassandum instrumentum, vt in rit. Mag. Cur. incip. Item quòd quando contigerit, præstita prius per ipsum debitorem cautione de soluendo debitum, & pęnam seruata forma Regia Prag. 1. de præuen. mod. quæ requiritur quamuis debitor præueniens esset manifestè idoneus, & soluendo, Carau. super rit. 189. nu. 9. circa medium, & videas Frec. fol. 59. nu. 1. & sequ. q. 9 par. Ac citato creditore in causa præuētionis per diem ante expeditam citationē super tenore instrumenti, vt in rit. Magn. Cur. incip. Quod vbi facta est præ-
37 sentatio. Decimo limita, nisi instrumētum non esset de per se liquidum absq; alia probatione ad probandam liquiditatem, vt in rit. Mag. Cur. incip. Nota, tunc enim liquidari non posset, etiam si in illo instrumento inliquido appositum esset pactum vt pro liquido præsen-

sentari possit, Frecc.fol.47.à terg. 3.q. per totum. Et dicitur instrumentum liquidum quotiescunque nulla egeret probatione extrinsecus facienda, vt in d. rit. incip. Nota. Qua propter si vir petat dotem sibi promissam pro matrimonio contrahendo, quia egeret probatione qualiter matrimonium est cōtractum, vt in l. tali ff.de iure dot. instrumentum non esset liquidum, eodemq. modo instrumentum non esset liquidum, si restitutio dotis soluto matrimonio petatur, quia egeret probatione qualiter factus est casus restitutionis per mortem, Carau. super d.rit. 167.nu.5.Frecc.fol.99.à terg. 2.q. per totum. Scias autem quod quotiescūque instrumētum de per se non esset liquidū, sed iunctum cum alio sic bene posset liquidari, vt in d.rit. Nota dūmodo tamen exhibeatur in forma probante, vel in alia scriptura publica fidem faciente, vt ibidem tenet Carau. num. 1.

38 Vndecimo limita: instrumentum non posse liquidari in casibus notatis in Prag. 1. ad Senatuscons. Velleia, & in

39 Pragm. 4. Cardi Granuel. Duodecimo limita: nisi à die natiuitatis actionis elapsum esset tempus viginti annor. vt in d.rit. Nota. Quod sublimita, vt per

40 Carau. ibid. Decimotertio limita, nisi instrumentum, cōfectum à notario vasallo alicuius Baronis per ipsum Baronem præsentetur, quia nullam fidem facit nec in iudicio nec extra, vt capit. Reg. Ladislaus ex quo contractus Baronum confici debent per notarios demaniales quod hodie non seruatur, & ita obtentum fuisse in contradictorio iudicio refert Frecc.fol.4.à terg.nu.3. in fin. similiq. modo non obseruatur Constit. Reg. In locis demanij nostri, ibi: nisi sint de demanio per quam statuitur instrumenta non posse confici, nisi à notario de demanio, vt ibidem

41 Frecc. Decimoquarto limita: nisi debitor non fuisset citatus d. rit. Item quod si qui debitores, ibi citentur, quo casu non posset ad liquidationem, & carcerationem procedi, nisi tamē creditor habens instrumentum liquidum contra debitorem, cum vterque esset in iudicio, præsentet illud iudici dicens vigore illius debitorem teneri incentum, & cum sit præsens petit ipsum interrogari, seruata forma rit. & demum carcerari, tunc enim licet debitor præsens dicat quod citetur seruata forma ritus, quia tunc respondebit, posset iudex procedere ad liquidationē Carau.

42 super d.rit.166.nu.48. Decimoquinto limita: nisi debitor comparens allegasset se esse filiumfamilias, & sine præsētia ac expresso consensu sui patris cōtraxisse, tunc.n. non esset detinendus, Frecc.fol.72.à terg.8.q.per tot. siue per publicum instrumentum hoc manifestauerit siue per testes in promptu, Carau.super d.rit.166. nu.76. & sequ. Verum, quia creditor multa prætēdere posset circa validitatem contractus facti per filiumfam. Ideo iudex tempore liquidationis constito sibi in promptu citatum esse filiumfamilias, decernere debet procedendum esse ad liquidationem, verum pro debito, & pena supersedeatur in exequēdo personaliter donec aliter de iustitia fuerit prouisum super prætensa nullitate contractus vigore Reg.Prag. 1. ad Senatuscons. Maced. super qua exceptione dandus est terminus in causa, & ad vlteriora pro-

43 ceditur. Decimosexto limita: nisi debitor tempore liquidationis venisset cū sacco paratus, id est, cum pecunia debita creditori, tunc.n impediretur liquidatio, vt in rit. Mag. Cur. incip. vbi autem citatus. Qua propter hodie seruatur, quod citati super tenore instrumēti, super rescissione contractus tam pro capitali, quàm pro tertijs soluunt tertias, & non liquidatur instrumentum quoad capitale, nec rescinditur. Et dicit Carau. super d.rit.nu.9. quod si debitor debet oleum, vinum vel frumentum, quod eo casu non est necesse debitori illud asportare in curia, sed sufficit quod debitor comparando dicat vinum,

tum,vel oleum,quod petitur,est repositum in tali loco, quod soluere paratus sum, & tunc Iudex ipse debet dicere quod accedat actuarius, quo accedente, & reperto oleo, vel frumento, non fiet liquidatio. Et si domicilium debitoris vbi debitum esset soluendum esset extra locum iudicij, tunc sufficeret presentare fidem autenticam qualiter vinum,vel oleum per ipsum debitũ
44 reperitur penes talẽ. Decimoseptimo limita, nisi contra hæredem debitoris liquidetur instrumentum, tunc.n. respondere non tenetur, & per consequens non debet carcerari,quia non iurauit ipse, vt in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia quod si debitor alicuius in fin.Frecc.fol.91.nu.1. Bene tamen liquidari posset instrumentum ad instantiam hæredis creditoris cõtra debitorem,facto præambulo,& cõstito prius se esse hæredem,vt ibid. & in rit. incip.Item seruat ipsa curia quod si fit præsentatio, & in rit.incip.quod quando creditor præsentat, & ita seruatur in pract.Carau.fol.364. nu.24. Idemq. seruatur in hærede hæredis, Cauen.super rit.286.circa fin.nu.13. cum hæres heredis testatoris sit heres vulgaris iu-
45 ribus. Decimooctauo limita, nisi ad instantiam cessionarij liquidetur instr. Carau.rit.186.nu.1.& seq. vel legatarij, cui nomen debitoris legatum est, Carau.in rit.178.nu.8.cum seq. vel heredis venientis ab intestato, ex latere transuersali, Carau. super rit.181.nu. 4.vbi etiam dicit quod ad instantiam fratris solet fieri liquidatio facto præ-
46 ambulo.Decimonono limita: nisi creditum solui promissum sit extra ciuitatem Neap. tunc.n. instrumentum liquidari non posset in mag.cur.nisi creditor ipse portaret actum publicum qualiter illo die fuit in illo loco paratus recipere solutionem cuius forma hæc erit si casus contigerit. In curia Magnifici Capitanei terræ Pedimontij comparet N.C.de ciuitate Casertæ, & dicit N.C.mediate publico instrumẽto hodie præsentato sibi debere in hac terra ducatos centũ,pro quibus recipiendis accedit, & quia ignorat si debitor venit, propterea rogat vos Magn. Capitaneum, & totam curiam quatenus dignemini, dictum debitorem per proclama per totam terram perquiri facere ex vestro officio,contra quem, si nõ reperiatur protestatur quòd per ipsum non stetit recipere debitum statuta die in loco destinato,& ita dicit,& ad predicta admitti omni meliori modo.Qua perquisitione facta more solito de ordine officialis fieri faciat publicum instrumentum à notario curiæ,vel alio publico notario,tam de petitione prædicta,quàm de perquisitione, quòd instrumentum postea poterit tempore liquidationis præsentari. Vel poterit creditor ante tempus solutionis cõstituere suum procuratorem ciuem loci solutioni destinati, qui in eo, loco statuta die exigat tale debitum,& demum fieri faciat mãdatum à curia dicto debitori quatenus die destinata soluat dicto tali eius procuratori, eiusdemmet loci quod sibi mediante instrum.publico tenetur, quem ad hoc cõstituit procuratorem, & si non soluerit poterit creditor ad demonstrandum quod per eum non stetit statuta die accipere debitum, exhibere in curia authenticam copiam procurationis factæ in personã talis,ac mandati facti debitori cum notificatione dictæ procurationis,& talis copia sufficeret,ita Carau.sup.rit.167. nu.30. quem fideliter retuli,in hac materia ob solẽnia, & insignia eius dicta, quotidiana (Salua pace aliorum inter-
47 pretum.) Vigesimo carcerandus, &c. nisi instrumentũ affictus presentetur,in quo renunciatũ,non esset pacientie nõ præstitæ per debitorẽ Carau.ibi.nu.20 vbi et idẽ tenet si instrumentũ alicuius fundi presentetur in quo esset promissa euictio per venditorem & precium per emptorẽ,cum contractus dicatur vltro

quando promissa est pecunia in alieno loco debiti-nati.

citroque obligatorius l. Iulianus § offerri, vbi Bart. ff. de actionibus empti. Et idem si non esset expresse promissa euictio cum ex natura contractus veniat euictio. l. exempto, in principio, 48 ff. de actionibus empti. Similique modo non posset liquidari instrumentum venditionis frumenti, vel alterius rei mobilis, quod confessus fuit recepisse, si non esset renunciatum exceptioni rei non traditæ. Pand. de liquidat. instrument. part. 5. decimasexta, declarat.

49 Nolo omittere quòd omnes exceptiones in promptu probatæ vel per testes, vel publica instrumenta impediunt carcerationem, vt in d. rit. Item quòd si qui debitores, quem ita intelligit ibi Carau. nu. 57. licet Pand. in dicta quinta parte: Declarat prima, in fin. voluerit contrarium, & ideo dic secundum cum quo exceptio nouationis, & delegationis in promptu probata impedit carcerationem, vt in declar. 13. part. 5. Item exceptio nouæ conuentionis decla. 14. Doli metusuè in promptu probata, Declar. 22. Item exceptio cessionis bonorum, trigesimaprima Declar. Concurrentia 32. Declar. Moratoria Principis, 34. Declar. Et priuilegium Brundusij, Declar. trigesimatertia.

50 Sed an instrumentum in parte liquidum, & in parte non possit præsentari, dic secundum Carau. rit. 167. num. 29. quod aut pars illiquida impedit solutionem, & sic partem liquidam, & non potest præsentari, aut non impedit solutionem, vtputa si dicit instrumentum quòd facta solutione creditor teneatur facere hoc vel illud, & tunc potest præsentari: Verum si instrumentum diceret quòd tempore solutionis teneatur creditor facere aliquid, nõ impediatur liquidatio, & exequutio instrumenti, sed dicitur quòd exequatur, & fiat depositũ, & illud non liberetur nisi adimpleta promissione per creditorem, & ita seruari in practica referi ibidem, sed quomodo procedatur criminaliter de periurio in Magna Curia Vicariæ

51 successiuè videndum etiam esse operæ precium esse dixi. Quare debes scire quod præsentato instrumẽto in Magna Curia, siue in carta pergamena, siue bambacina, reoq. citato personaliter, vel domi vt supra, accusari debet prima contumacia per creditorem, & non per procuratorem in vltima die termini dati ad comparendum, & elapso triduo, prima Curia sedente pro tribunali, debet accusari vltima contumacia simpliciter per creditorem personaliter comparentem, prout supra diximus super tenore instrumenti. (Planè scias quòd si creditor nollet in dicta prima Curia elapso triduo accusare vltimam contumaciam, & debitor esse citatus intus Ciuitatem Neapol. quod eo casu posset quandocunque voluerit creditor Curia sedente intra mẽsem dictam vltimam contumaciam incusare, & si debitor extra Ciuitatem esset citatus intra duos menses, vt in rit. Mag. Cur. incip. Item nota quod si feci te citare, & ita seruatur etiam super tenore instrumenti, quo termino elapso citatio esset circunducta, & sic deberet debitor de nouo citari.) Quiquidem debitor si in vltimo peremptorio comparuerit proceditur ad contestationem litis hoc modo videlicet. Defertur iuramentum debitori præsente creditore de facie ad faciem coram Iudice, ipsum interrogando si instrumentum est verum, & si tenetur ad summam in instrumento contentam, & si confitetur instrumentum esse verum, & teneri sit præceptũ, quod soluat debitum, & pænam, & non discedat à Palatio, si verò negat datur terminus in causa ad probandum incumbẽntia, præstita prius cautione per ipsum debitorem de stando iuri, & se præsentando tempore publicationis, ac refectis expensis & soluta pęna Fisco ad rationem grani vnius pro quolibet ducato, quibus adimpletis proceditur in causa, ad vlteriora iuxta eaquæ

quæ

quæ dicam, infra cap. 4. per totum. Verum tempore publicationis debitor tenetur se præsentare, & fit citatio ad præsentādum tam contra principalem quam fideiussorem, & si non comparet accusatur pęna fideiussionis, & si comparet tenetur præstare fideiussionem de stando iuri, & soluendo iudicatum, quam si non præstiterit detrudetur in carceribus, & ipso carcerato proceditur ad vlteriora in causa, & ita practicatur debitore comparente in vltimo peremptorio. Cæterum si non comparet reputatur contumax, & elapso mēse exequitur contra ipsum realiter, & personaliter tam pro capitali, & expēsis, quàm etiam pro pęna vt supra, & si comparet intra dictum mensem admittitur purgata contumacia in soluta pęna prædicto Fisco, parti expensis, ac præstita cautione, vt supra, & sic habes practicam de periurio. Quæ autem si practica petentis se declarari hæredē, & in assecuratione iudicij videndum

52 restāt. Et quo ad primam ita formabis libellum. In Mag. Cur. Vic. comparet. N.C. de Neap. & dicit quod in vltimis constitutus N C. ipsum hæredem instituit vniuersalem super omnibus eius bonis, creditis, actionibus & recolligentijs. Intendensque proinde dictam hæreditatem adire, cum beneficio tamen legis & inuentarij, ne in futurum teneatur vltra vires hæreditarias. Instat propterea ad prędicta admitti omni modo meliori. Qua petitione oblata fit decretum quod capiatur summaria informatio de expositis, idest comparentem institutum esse hæredem, & assertum testatorem esse mortuum, & ecclesiasticæ sepulturæ traditum. Eoq. constito fit decretum pręambuli, & declararur hæres cum potestate accusandi, &c. (Planè scias quod ad probandum quem esse mortuum requiruntur duo testes adminus de visu, & de auditu septem, si de visu constare non posset) quo decreto lato debet expediri citatio super additione hæreditatis, & citari debent omnes creditores personaliter, vel domi si certi existerent, & si incerti, per bannum, & pro clama per loca solita, quod tali die & hora comparent prope Ianuam Diui Thomæ, ad videndum confectionem inuentarij, hæreditatisq. aditionem, in qua die, & hora præsentibus locupletibus, id est qui viderunt testatorem mortuum, & ecclesiasticæ sepulturæ traditum annotantur bona testatoris, & aditur hæreditas, de quibus omnibus conficitur publicum instrumentum. Et ita seruatur quando quis petit se hæredem declarari ex testamento. Cæterum quando ab intestato tunc non solum requiritur probari T. esse mortuum, &c. Sed etiam se esse propinquiorem in gradu. Quo constito fit decretum præambuli, &c. Et hoc quando suus hæres intendit ab intestato succedere cum beneficio legis. Cæterum si extraneus esset, tunc debet expediri citatio per edictum, & citari omnes interesse prætendentes super hæreditate. T. ab intestato decedentis, accensari cōtumacia, & debent alia fieri secundum ea quæ dixi supra, & deinde fit decretum, quod capiatur summaria informatio de incumbentibus, qua capta, & constito de allegatis: fit decretum præambuli, & fiunt omnia alia quæ de

53 super notauimus. In assecuratione verò iudicij ita formabis libellum. In Magna Curia Vicariæ comparet N. C. de Neap. & dicit comparentem ipsum consequi debere, à N.C. ducatos centum, & cum intersit sua de prædictis d. 100. securum, cautumq. se reddere cum sit de fuga suspectus nihilq. possideat in hac Ciuitate. Instat proinde dictum T. de persona capi, capitumq. carcerari vel quòd præstet cautionem de stando iuri, & ad prædicta se admitti omni modo meliori. Quo libello oblato fit decretum quod capiatur summaria informatio, & constito,

de credito, & fugæ suspitione, expediuntur literæ executoriales quòd capiatur de persona, & ducatur ante præsentiam Iudicis subscribentis, illucque ducto. si habet fideiussores de stando iuri pro petitis duc. 100. liberatur, & si non, carceribus mancipatur, & ita seruatur in Mag. Cur. Vic.

ADDITAMENTA Caroli Grimaldi I. C. ad hoc caput primũ.

STilus curiæ habet vim legis Afflic. decis. 135. nu. 3. & 253. nu. 4. & 78. in fin. Paris. conf. 43. num. 17. vol. 1. decis. rotæ Ien. 206. nu. 2. in fin. facit ex literis de Constit. Paris. d. conf. 44. nu. 19. & ideo seruandus est Paris. conf. 14. nu. 9. vol. 4. Corn. conf. 285. litera A, vol. 3. & conf. 290, litera L, vol. 1. Io. Vinc. de Anna sing. suo 492. vol. 2. vbi multi addidit Fabius de Anna, & stilus iste nõ solum in causis ciuilibus, sed etiam in criminalibus seruandus est Iacob Nouell. in reg. 198. nu. 1. hinc fit quod sententia lata contra stilum curiæ est ipso iure nulla ac si contra legem lata fuisset, Guid. Papa decis. 292. nu. 2. & ideo author dixit quod teneatur agere secundum stilum Mag. Cur. de quo stilo potest iudex per aduocatos se informare siue scriptura, & partis citatione, vt per Alex. conf. 14. nu. 2. vol. 8. qui ita firmabat per doctr. Bart. in l. 3. §. fin. ff. de testi. & d. decis. rotæ Ien. 202. nu. 2. dummodo talis informatio non tendat ad derogationẽ legis vel statuti, nam eo casu informatur parte citata, & mediante scriptura, vt per Sen. Luc. dec. 36. num. 15.

Indubitati iuris est neminem sine actione experiri posse iuxta text. in l. si pupilli, §. videamus in verbo non habuerit circa mediũ ff. de neg. gest. Bart. ibi nu. 7. & idem Bart. in l. vbi pactum nu. 8. & post eum scribentes C. de transact. Nact. cõs. 292. n. 8. vol. 1. latè Aym. Crauet. conf. 191. nu. 1. quia qui caret actione obtinere non potest l. quoties, §. Item si temporali ff. de admin. tuto. vbi Bar. & doct. in l. si titius ff. de verb. oblig. Ant. Cioff. conf. 13. nu. 21.

Ampliatur reg. hæc quod Iudex videns actorem sine actione agere potest ex eius officio etiam parte conuenta, non opponente repellere ipsum actorẽ, vt hic dicit author cui addo Alex. notabiliter in conf. 166. nu. 4. vol. 6. & in conf. 136. nu. 17. vol. 2. Card. Zabarell. in conf. 29. nu. 6. Anchar. conf. 216 nu. 6. in fin. etiam quando calumniosè agit secundum Roma. in conf. 42. nu. 4. quod procedit etiam, quando ex forma statuti reus conuentus nihil opponere potest Rom. cõs. 67. nu. 5. circa fin.

Imo reus nec pati potest se cõueniri ab actore sine actione, vt per Alex. in d. conf. 166. nu. 4. in d. cõs. 13. nu. 11. de quo tamen dicto dubitandum videtur, quoniam si reus sciuit actorem sine actione agere, & tacuit sibi præiuditiũ facit. Ideo distinguendum, Aut reus sciuit actorem agere sine actione, & tacuit, aut ignorauerit, vel opponere nõ potuit, forte impeditus, puta quia absens. primo casu de se ipso cõqueri debet non autem de Iudice; secundo autẽ casu iudex ex officio opponere tenetur, & actorem repellere vt post, Bart. & Paul. de Castr. scriptũ reliquit Cur. sen. in d. l. vbi pactum nu. 32. verũ Iac. de S. Geor. in d. l. pactum nu. 15. C. de transact. vult in vtroque casu, iudicem teneri repellere actorem sine actione agentem, ratio videtur esse quia Iudex non debet pati iuditia eludi, & homines litibus, & impensis frustrari, vt in terminis prædictorum omnium cõsiderat Iacob. Menoch. de arbit. iud. quæst. lib. 1. q. 16. nu. 4. & præmissa locum habere in ritu Mag. Cur. Vic. apertè decidit Frecc. de præsent. instrum. part. 7. quæst.

potest Iudex repellere actorẽ non habentem actionem

7. quæst. num. 4. cum sequentibus.

Ampliatur prædicta conclusio quòd nisi Iudex agentem, sine actione repellat, tenetur in Sindicatu parti ad interesse secundum Iacob de S. Giorgio in d.l. vbi pactum nu. 15. specul. in tit. de disput. & alleg. §. fin. num. 11. vers. quid si nolit, ratio est, quia in casibus præmissis Iudex necessitatur repellere actorem vt post Bar. in d.l. vbi pactum Cur. sen. nu. 32.

Sed prædicta tamen limitanda sunt, quando Iudici constat actorem agere sine actione, vt iudici in eodem tribunali, & ipso iure, & ex officio potest pro parte supplere, vt post Salic. Cur. sen. in d.l. vbi pactum nu. 50. C. de transact. Ang. de Perus. in l. 1. circa fin. ff. de except. Iacob. de S. Georgio in l. exigendi nu. 6. C. de procur.

Amplianda etiam sunt premissa in Iudice qui arbitrium cognoscendi, & terminandi lites habet; quoniam arbitrium non habet, dicitur habere si modo actor ius habeat, quo experiatur, alias esset habere arbitrium sine effectu, cum deficiat, substantia, hoc est actio vt notabiliter Iacob. Menoch. in d. tract. de arbit. iud. q. lib. 1. quæst. 16. nu. 4. circa fin.

Amplia maximè si reus conuentus excipiat agenti actionem non competere Rom. in cons. 224. nu. 5. Aymon Crauet. cons. 192. num. 5. vbi latè Deci. cons. 275. incipiente in causa quæ lucæ num. 3.

Amplia etiam quòd oppositio partis necessaria non sit, quando agenti denegatur audientia ipso iure vtputa odio personæ quia agens bannitus est, Aym. Crauet. d. cons. 191. nu. 1. & Deci. d. cons. 275. nu. 3.

Distinguendum est in isto artic. aut reus opposuit exceptionem Carentiæ actionis, & de ea docuit, & ad condemnationem procedi non potest Bar. in d.l. Titius nu. 1. circa ff. de verb. oblig. aut non fuit per reum oppositum, & fuit lata sententia in fauorem agentis, & iterum distingue, aut ab ista sententia reus condemnatus appellauit, aut non, & sic sententia fecit transitum in rem iudicatam, primo casu sententia est nulla, & à Iudice appellationis reuocanda, & annullanda in 2. Verò casu sententia valida manet per tex. in c. Abbate, sanè §. quoniam, & si, de re iudic. in 6. & acta non minus valida sunt, quia iuditium sine actione indistinctè valet, ac si debitè petitum fuisset, d. §. quoniam, & ibi glos. in verbo tenuit Bar. in d.l. sit titius num. 1. circa fin. Franc. in d.c. Abbate sanè §. pro parte num. 4. & ibi Gem. in §. sed ad hæc num. 4.

Amplia, quòd si post rem iudicatam, iudex videat actori, pro quo sentẽtiam tulit, non competijsse actionem sentẽtiam reuocare nequit, d. §. quoniam. Amplia quod post rem iudicatam exceptio non competentiæ actionis opponi non potest Ias. post Alex. in l. nam & postea, §. si damnetur num. 3. ff. de iureiur. glos. in d. §. quoniam in verbo tenuit.

Amplia, quòd solutum virtute istius rei iudicatæ tanquam indebitum repeti non potest l. cum putarem §. qui ex asse ff. fam. herc. limita tamen si in sententia fuerit seruatus ordo iuris, glos. in d. §. quoniam in verbo tenuit iudicium aliàs si sentẽtia esset nulla poterit repeti tanquam indebitè solutum.

Lex. n. commendat lites dirimi per communes amicos l. cõgruentius C. de patr. potest. Deci. cons. 232. in princ. Ancha. cons. 159. vers. 1. hoc colligitur Io. Vinc. de Anna alleg. 72. col. 1. vol. 2.

Consti. hic per authorem allegata loquitur de relatione nuntij exequutionis citationis extra districtum facienda, ideo non incongruum erit hic addere quod relatio ipsius nuntij, vt exequutionem ipsius citationis probet debet esse certa clara, & aperta non autem incerta dubia, & obscura, alias

ci-

citationis exequtionem non probaret Bart.in l.4.§.prætor nu.13. & 14. ff.de damn.infect.Alex.conf.2.num.9.vol.3. Abb.in c.causam nu.8. extra de dol. & contum. idem Abba.conf.84.nu.2.p.2. Deci. in c.quoniam contra nu. 85. extra de probat.latè Gram.in conf.ciuili 152.num.16. & 17. Maran. in suo specul.in 6.par. de citat. in verbo rectè concipiatur nu.127. Et procedit ista conc. tam in ciuili, quàm in criminali causa ne propter obscuritatem relationis de exequutione citationis tollatur defensio rei citati, vt declarat Foller.in pract. crim. in verbo fiat relatio nuntij,nu.14. Iudex enim ex relatione dubia,& obscura non dicitur certus de modo exequutionis citationis per ipsum, nuntium relatæ, diffuse Sebast. Vant. in suo tract. de nullitate ex defectu citat nu.137.138.& 132. Et tunc relatio nuntij incerta, & obscura dicitur, quando in exequutione citationis est vel à Iudice,vel à lege data, & præscripta nuncio certa forma, pro vt in d. Constitutione citationis litteræ, & nuncius post exequutam citationem in calce illius, simpliciter retulerit citasse reum eo modo, & forma, prout sibi iniunctum fuit, vel retulerit, legitimè exequutum fuisse tunc relatio nullius est momenti. Nuntius enim tenetur specificè, & nominatim exprimere actus quos fecit, & quicquid ex illis fecerit Alex.conf.137.num.9.vol.2. & 201.nu.2.eodem vol.2.Bart.in d.l.4.d.§.prætor nu.12.& seq.ff.de dam.infect. Bellamer.decis.200. And.de Isern.in d.Constit.citationis literę nu.4.quia in d. Constitutione citationis literæ,& in Pragmatica, ab authore allegata est data forma nuntio in exequutione facienda quia in dictis iuribus dicitur, quod reus citari debeat personaliter, vel ad domum solitæ habitationis, quæ verba à iure recipiunt interpretationem vt nuntius debeat perquirere, vt citandum personaliter in ciuitate inueniat, & ipso inuento citet personaliter, & si non inuenitur facta perquisitione, quod tunc talem primam citationem ad domum solitæ habitationis faciat,vt per Alex.qui multa allegat in conf.2.num.1.vol.3. & Corn.conf.52. litera D, vol.4. interpretando hanc citationem dum.n.citatur domi debent adesse duo testes, de quibus nũtius debet in sua relatione mentionem facere vt in d. Pragm. qui debent intelligere citationem ex doctr.Bald.in l. diffamari,nu.5. C.de ing.manu, ad hoc vt valeat citato referre, vt notitiam habeat hodie enim nuntij in regno, nunquam faciunt diligentiam in perquirendo personam citandam,sed de directo vadunt ad domum, & referunt se citasse reum,absque alia perquisitione, & hoc ex generali consuetudine, vt testatur Maran.in suo specul.in 6.par.in rub.de citatione in verbo rectè concipiatur, num.126. relatio enim nuntij est de substantia actus,adeo quod sententia data,sine relatione est ipso iure nulla Bart.in l.multum nu.4. ff.de condit. & demonstrat.Ias.in l.1. num.72. ff. de offic.eius.

Per comparitionem rei nulliter citati omne vitium,citationis purgatur, vt per Alex.Ias. & Deci. in l.fin. C.de in ius vocand.afferentes hanc esse communem opinionem Lud.Rom. in conf. 410.num.2.Soarez in suo thesauro recent. sent.in verbo citatio non rite facta num.67. vbimulta, cumulat Bal.in tract.præscript. vlt.par. col.40. Franc. Aret.conf.30. col.fin. vers.præterea dato quod non posset apparere ratio est, quia per comparitionem citati dicitur constare citationem ad notitiam citati deuenisse, quod etiam probatur si constat quòd post citationem reus constituerit procuratorem in illa causa, vel super dicta causa consuluerit amicum suum, & validatur, exequutio citationis nulliter factæ, & perpetuatur iurisdictio, Egid. Bellamer. decis. 364.

364. Boer. decis. 281. nu. 17. in fin. latissime omnes refert Sebast. Vant. in d. tract. de nullit. in rub. quib. mod. sent. null. rept poss. nu. 122. 123. 124. Fel. in c. gratum col. 2. vers. 2. nota de officio, & potest. iudic. deleg.

Pœnæ autem rei contumacis plures sunt, quarum vigintiquatuor congerit, Venus in suo specul. aduoc. in 6. par. in rubr. de contumace in verbo aduertatur circa contumaciam à num. 9. vsque ad nu. 37. nota tamen quod ad aliquam dictarum pœnarum non condemnatur reus citatus, si est citatus cum clausula, quatenus sua putauerit interesse, quia non arctatur comparere, & non dicitur contumax, & sic puniri non potest, quia dicitur actor non autem reus, Afflic. in decis. 2. nu. 8. & 9. & dec. 24. nu. 7

Sed si actor fuerit contumax quia in termino citationis factæ per eum non comparuerit, & reus accuset eius contumaciam euanescit citatio, & edictum circunducitur, reus absoluitur ab obseruatione iuditij, & actor condemnatur ad expensas, quas refundere tenetur antequam actor iterum agat late Maran. in 6. par. d. rub. de contum. & in d. verbo, & aduertatur nu. 37. at in causa criminali, si accusator fuerit contumax vltra condemnationem expensarum patitur, pœnam sextæ partis bonorum mobilium, vt per Maran. ibidem eod. num. 37.

Ista conclusio ampliatur etiam in eo, qui fuit missus in possessionem vigore hypotecæ, nam refectis expensis, vt author dicit, tenetur missus in possessionem illam restituere, nisi haberet pactum, vt liceret propria authoritate possidere Bald. in auth. & qui num. 26. C. de bon. auth. iud. possid. limitatur tamen in eo qui est missus in possessionem vigore debiti liquidi, nam eo casu, non tenetur possessionem restituere nisi ei plene de debito fuerit satisfactũ, ita Bald. in l. si is qui §. si antiphona ff. de pign. & per eundem in cons. 40. ibi missionem passus volu. 4. & cons. 283. vol 5. Crem. sing. 92.

Quia is, qui allegat impedimentum probare debet, & probato restituitur Deci. cons. 454. num. 6. per tex. in l. qui commeatus ff. de re milit. Corn. consil. 109. litera 9. vol. 2. Affl. decis. 29. dummodo non sit impedimentum procuratum, & affectatum, nam tunc non excusat. l. §. simili modo, & ibi Bart. ff. si quis cautio clem. 2. §. illis, de pen. & in tali casu proceditur vti contra contumacem, vt dicit glos. in d. §. illis in verbo procurarint.

Proprie vagabundi dicuntur, qui nõ habent sedem permanentem, vt citari possit de quibus per text. in l eius qui la 2. §. fin. ff. ad municip. Bald. in l. 1. vers. tamen in vagabundo C. vbi de crim. agi. opor. Suarez in suo thesaur. recept. sent. in verbo vagabundi nu. 2. Io. de Plat. in l. per vniuersam circa fi. C. de colon. tricens. lib. 11. Senatus Lucensis, decis. 16. num. 20. cum enim iudex intendit procedere contra aliquẽ, vt vagabundum eidem constare debet, citandum esse vagabundum, & hoc per summariam informationem, etiam per famam, vel vulgi opinionem habitam, absque alia citatione, & sic quod constet iudici incertum esse quò citandus se transtulerit, Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo per edictum publicum, num. 6. quo constito deuenitur ad practicam authoris, quæ fuit originaria Bald. in l. vt perfectius, num. 4. C. de ann. except. Maran. in verbo recte concipi citatio num. 83. Si tamen vagabundus habet domum in ciuitate, etiã quod in eo nemo habitet edictum debet affigi in ostio dictæ domus, vt inquit Bald. in d. l. vt perfectius, & illum refert, Marant. in loco præallegato, & vide ad hoc Innoc. in c. si aduersarius, num. 6. de eo qui mitt. in poss. causs. rei ser. & distinctionem Sebast. Vant. in tract. de nulli. in rubr. ex defectu citat, num. 122. & an vagabundus si deliquerit.

querit, sit remittendus ad iudicem loci delicti, vel vbique possit puniri, vt prætendit glos. fin. in l. 1. C. vbi decri. agi oport. quæ quomodo procedat, vide Couar. pract. quæst. cap. 11. num. 7. & quid in vxore, an teneatur, sequi virum vagabundum vide per eundem in c. 7. de contractus coniugalis affectu nu. 5.

In instrum. reassumptione erunt obseruanda requisita enumerata per Afflict. in decis. 6. nu. 3. ex doctrina Ioan. And. in c. cum p. tabellio de fid. instru. & ibi Abb. nu. 1. Not. qui instrumētum in regno reassumit oportet, vt sit not. à rege creatus Frecc. in tractat. de præsent. instr. par. 1. nu. nam si esset ab alio reassumptum, vtputa à Not. Apost. non valeret, quia in regno eius officium exercere non potest Afflict. in Constit. Reg. baiulos, & in Constit. Reg. instrumentorum robur. num. 17. Capyc. in c. Imper. §. scriba de prohi. feud. alie. per Feder. col. mihi 222. Boer. decis. 242. nu. 3. vbi multa cumulat, Couar. in c. 19. pract. q. Vrsill. in addi. ad Afflict. decis. 245. And. Iser. in §. ad iustitiam expediendam nu. 68. Felin. in d. c. cum p. tabellio num. 17. etiam si iudex regius interuenerit in instrumento confecto per Not. Apost. Capyc. decis. 201. cum non possit etiam de partium voluntate officium exercere Bal. in l. repetita in fin. C. de fid. instr. sed si per eum fuerit reassumptum non probat, ita Io. Vinc. de Anna in sing. 246. & ibidem Fabius de Anna aliqua addidit, & infra dicit author. nu. 35. eodem cap.

An instrumentum ad commune lucrum, & dānum possit præsentari seruata forma ritus vide ad hoc Maran. in suo specul. in 6. par. de instru. product. nu. 3. vbi distinguit tres casus, in quibus permittitur præsentatio.

Quid dicendum si actor agat pro liquidatione instrumenti vltro citroque obligatorij, an debeat admitti simpliciter, ad liquidationem faciendam, & sine dubio nisi ipse actor, qui pro liquidatione instat doceat de omnimodo adimplemento, pro parte sua audiri, & admitti non debet per tex. in l. Iulianus, §. offerri pretium, vbi Bar. & communiter scribentes ff. de actio empt. nā quando duo sunt contrahentes, & vnicuique eorum ex forma contractus incumbit onus aliquid adimplendi, tunc ille debet pro parte sua, docere adimpleuisse, qui vult agere ex illo contractu, Alex. cons. 49. nu. 3. volum. 2. Deci. cons. 119. nu. 1. qui de communi opin. testatur Aym. Crauet. cons. 246 num. 3. vbi latissime, & postremo Rol. à Vall. in cons. 53. nu. 27. 28. cum pluribus seq. volum. 1. & in terminis propositę quæstionis de instrumento locationis, & conductionis quod dicitur vltro citroque obligatorium Alex. in præallegatis consilijs, & decis. pedam. Similiter per totum Mari. Frecc. in tract. de præsen. instru. par. 7. q. 9. per totum, vbi expressè dicit instrumentum locationis non posse præsentari iuxta formam ritus, & quid de instr. dotis an sit liquidum, & præsentari possit secundum formam ritus Loffred. cons. 18. & alij quos refert de Anna sing. 248. & an instrumentum sine causa possit exequi via ritus Alex. cons. 3. col. 3. vol. 2. de Anna sing. 250. vol. 2.

Fallit etiam quando ex ventre instrumenti cuius liquidatio petitur, resultaret aliqua exceptio pro reo contra agentem, eo casu: licet reus non opponat, virtute dicti instrumenti procedi non potest quia stante exceptione pro reo ex ipso resultāte actor dicitur se ipsum excludere Bart. in l. eum qui ita, §. qui ita stipulatur nu. 4. ff. de verb. oblig. vbi dicit, quod si actor producit scripturam ex qua resultat actio pro se, & exceptio pro reo non est opus quod reus opponat quia actor dicitur opponere illā pro reo Alex. in l. si duo patroni nu. 3. & 4. ff. de iureiur. & post Bar. in l. lecta num. 21. Cagnol. nu. 156. cum seq. Rimin. senior ibidem num. 16.

qui

qui de communi opinione testatur, Aym. Crau. consf. 151. nu. 10.

Amplia quòd si pars non opponat tenetur ipse iudex opponere ex offic. glos. notab. in l. 1. in verbo in consilio C. qui & aduers. quos glos. in l. 2. verbo aspectu ff. de ferijs, Aym. d. consf. 151. nu. 10. ratio est quia cum ex instrumento in iudicium per actorem, producto cõstet de exceptione rei dicitur cõstare de exceptione rei vt iudici, & propterea reo non opponente iudex opponere, & supplere tenetur pro reo, Ant. de burgos in c. peruenit nu. 6. de empt. & vend. & patet in iuribus allegatis alias iudex tenetur in sindicatu, vt latè dixi supra in 2. addi. hoc eodem cap.

Vide ad hoc Deci. in c. 2. nu. 30. extra de prob. vbi ponit multas ampliationes, & limitationes ad conclusionem istam.

In ista quinta ampliatione corrigitur ius commune quia mulier honesta, pro debito ciuili carcerari non potest, siue debitum sit publicum, siue priuatum. Immo nec pro crimine auth. nouo iure C. de custod. reo & habetur in l. nemo carceré, C. de exacto tribut. lib. 10. & refert & sequitur Ias. in l. fin. nu. 5. C. de iur. emph. Bart. in tracta. de carcer. vbi dicit quod iudex carcerari faciens mulierem honestam pro debito ciuili tenetur pęna capitis, hodie vero in regno virtute ritus mulier honesta pro debito ciuili & pœna accusari, & carcerari potest, vt docet hic auth. noster, & latè Carau. in d. rit. 166. nu. 1. vsque ad nu. 4.

Fallit etiam si in instrumento mulier cum iuramento, promittit, & se obligat cum pacto, quod possit Capi. & carcerari renũtiando omni legum auxilio, & iuris & facti defensionibus tunc mulier prout masculus carcerari potest Bar. in l. si quis sub conditione nu. 17. & seq. ff. de testa. tut. & idem Bart. in d. tract. de carceribus num. 4. Ias. in l. ad egregias ff. de iureiur. contrarium tamen tenet Menoch. de arb. iud quæst. q. 88. nu. 12. vbi Bar. & cum sequentes reprehendit & contrarium verum esse comprobatur, verum tamẽ Feder. de sen. in consf. 60. tenet valere pactum, & ita vbiq; seruari dixit Pau. de Castr. in l. titio centum §. titio cẽtum ff. de cond. & demonstr. intelligẽdo tamen quod captura, & carceratio fit iudicis ministerio, non autem propria creditoris authoritate, quia fieri non potest, etiam per pactum, vt tenet glos. & Bald. in auth. imo, C. de act. & oblig. & ita procedunt iura supra allegata, quæ ideo per Menochium oppugnabantur, cum illa intelligeret, simpliciter, pactum. n. illud operatur, vt captura fieri possit ex sola instrumenti inspectione absque citatione, vt dicit Maran. in 6. par. de citat. primo membro nu. 11. secus enim virtute ritus qui ad hóc non se extendit, Maran. in 6. par. de instr. prod. nu. 4.

Corrigitur etiam ius commune in doctore, qui licet regulariter de iure communi pro debito ciuili carcerari non possit per tex. cum glos. in l. medicos, C. de professo, & medi. lib. 10. hodie ex vniuersali consuetudiné omnium curiarum huius regni, doctor. pro debito ciuili capi, & carcerari potest, vt per Carau. in d. rit. 166. nu. 30. vbi dicit quòd multitudo dictorũ adeo in hoc regno excreuit, quod doctores ipsi in contemptum inciderũt, intelligo. n. de doctoribus, qui consequuto gradu doctoratus recedunt à via honestatis, & ad vitam immoderatam conuolant immemores receptæ dignitatis, de qua per Io. de Plat. in l. magistros in fi. C. de prof. & medi. lib. 10. ac salutis æternæ, ambulando in tenebris ignorantiæ, & ideo doctores appellari non merentur post ponuntur enim bonis scholaribus glos. in l. 1. C. de anno ciuili lib. 11. latè Bolog. in auth. habita n. 123. C. ne fil. pro pat.

B In-

Intelligendum est dictum authoris debitorem carcerari, posse virtute instrum. liquidi iuxta formam ritus si requisita concurrunt de quibus latè Frecc.in d.tract.de præsent.instr.in 1. par.in proh.num.1.quorum vno deficiente debitor, carcerari non potest, vt latè ibi per eum.

Aduerte quod exceptio non numeratæ pecuniæ in contractu mutui infra biennium potest opponi, in alijs vero cōtractibus infra 30.dies, vt per Affl.decis.105.nu.2. vbi multa cumulatq. exceptio, vt locum non habeat tres dantur cautelæ prima, vt debitor fateatur in iudicio pecuniam recipisse, vt dicit Ias.in l.si conuenerit n.19. ff.de iurisd.omn.iud.& in l.pacta nouissima nu.9. ff.de pact.;secunda quod debitor iuret pecuniam in veritate recepisse Bal. in l.;ex insinuatione nu. 4.de proc.& licet Deci.in c.quoniam contra de probat. Videatur dubitare de d.Bal.tamen Aym.in consuetudine Aluer.in ar.2.in verbo, le exception. defendit doctrinam Bald.veram esse tertia,;quod pecunia numeretur corā notario, & testibus, de qua numeratione. Notarius in instrumento mentionem faciat, tunc enim tollitur exceptio,& hodie admodum practicatur ista cautela glos. & ibi Bart. & Doct. in l.si ex cautione in verbo probare, C.de non num.pec. talem exceptionē erarij,& exactores publici opponere non possunt,l hi qui fisco,& ibi Io.de Plat.C.de conue.fisc.deb.lib.10. facit l.4.C.de iur. fisci lib.10. l. in contractibus,§.sed quoniam,& ibi Bal. C.de non num. pec. decis. Rotæ Ienuæ 26. num.3.

Emancipatione per scripturam, l. emancipatione, & ibi glos. Bald. & Doct.C.de fid.instr.aut per testes,qui deponant per annos xx. vixisset seorsum à patre quo casu non requireretur scriptura,vt per Affic. decis. 183. nu.3.vbi multa cumulat: De morte,vt quia testamentum fuit publicatum Bart.in l.fi.nu.11.C.de edict.diu.Adr. toll.nam testamentum hæredi nō fuisset consignatum nisi testator mortuus fuisset: vel quia parentes fecerunt luctum,& sumpserunt vestes viduales,l. quoties,& ibi Bar.C.de nauf. lib. 11. probatur multis alijs modis de quibus per Bart. in d.l.quoties,& l. 3. C. de murtleg. lib. 11.

Quæ absolutio seu relaxatio cōcedi potest sine vlla partis citatione Afflict.decis.220.nu.10. Io.Vinc.de Anna sing.20.vol.2. Verum si antequam petijt absolutionem à iuramento cōtra ipsum venerit concedenda nō est, Alex.cōs.17.nu.3.vol.3.periurium.n. commisit Paris.cons.43.nu.16. & cōs. 10.nu.94 & cons. 54.nu.15.vol.1.sint ergo cauti qui volunt petere absolutionē à iuramēto,vt antequam veniat dies solutionis petant absolutionem postea autem non conceditur Rola. à Valle cons.34.nu.2.vol.1. & per eundem cons.26.nu.3.vol.3.in qua absolutione si per creditorem fuerit dictū de nullitate potest iudex laicus de hoc cognoscere incidenter,vt sollemniter concludit Pet.de Anch.cons.382.col. 4.& Fel.in c.1.de iureiur.col.7. vers. possit etiam sæcularis cognoscere.

Fallit tamen si personæ hic enumeratæ essent in dolo tunc non gauderēt dicto Priuilegio,vt non condemnaretur nisi inquantum facere posset per tex.hic allegatum in l.pen. in fin.ff.de iur.dot.text. & ibi glos.in l.cum post in verbo quidam cum esset ff. de adm. tut.glos.in §.item si dote in verbo facultas inst. de act.&ibi Ias.nu.9.Ang. nu.3.vers.3.fallit Faber.num.6. Illud autem non prætermittam, quòd mulier, & dotem promittentes ;dicuntur esse in dolo quando supra eorum facultates scienter dotem promiserunt, d.l.pen.ff.de iur dot. glos.in d.l. cum post in verbo quidam cum esset, ff. de adm. tut.Faber. in præall. loco.

Forma

Forma autem excipiendi illius qui non tenetur nisi inquantum facere potest est, videlicet, quod excipiendo dicat non plus promisisse nisi inquantum facere poterat, vt dicit Stephan. Aufr. in addit. ad decis. Tholos. 259. nu.7. aduertendum tamen est quod si iste personæ tempore quo coueniuntur plus facere non possunt, nec egeat non propterea liberantur, sed obligantur prestare cautionem de soluendo. Si ad pinguiorem fortunam deuenerint glos. in d. §. item si de dote in verbo facultates & ibi Ang. nu. 161 si vero fideiussorem non habent, debent se obligare sub hypotheca omnium bonorum præsentium, & futurorum, vt ibi per Ang. post glos. & in addit. ad decis. Tholos. 259. num. 6. tenentur autem inquantum facere possunt, deducto ne egeant, in qua deductione modus attendendus est circa duo videlicet, circa quantitatem rei, & temporis, in quantitate rei inspiciuntur facultates, & conditio personæ nam si est persona, quæ possit operari, vel quæ habet officium, vel artificium debet sibi computari, & fiet deductio operarum: respectu autem personarum aliter deducendum est inter doctorem militem, vel nobilem, aut rusticum quia doctor qui est nobilis sanguine, plus debet expendere, quam rusticus, qui non debet vti pane albo, pullis, vel alijs cibis delicatis, sed debet vti pane grosso, caseo, cepis, & fabis, vt post Fabr. & Ang. & alios, Ias. in d. §. item si de dote num. 7. 8. quo vero ad deductionem temporis debet attendi quantitas temporis, & fieri debet, vnica deputatio, & deductio pro toto tempore quo viuere posset deductio tempore ætatis in qua conuentus reperitur iuxta text. in l. hæreditatum, & ibi glos. & scriben. ff. ad l. falcid. Faber. Ang. & post omnes alios Ias. in d. §. Item si de dote, nu. 7. & 8.

Dolus iste percipi poterit ex coniecturis, & ex qualitate facti, l. 1. ff. de dol. except. Affl. decis. 69. nu. 8. & per ea quæ dixit extra iudicium Bart. in l. fulcinus, §. quod autem, ff. ex quib. caus. in poss. eat. Alex. cons. 127. num. 15. vol. 4. & alijs modis de quibus per doct. in d. l. 1.

Limitatur etiam in cessionario, qui non potest liquidare instrumentum iuxta ritum eadem ratione, quia non fuit stipulatum de facie ad faciem, Franc. Scaglion. in ritu 163. numero vigesimoprimo.

Limitatur etiam si instrumēto quis fuerit adiectus solutioni, vt puta quia debitor promiserit soluere creditori, vel titio, tunc titius non posset liquidare instrument. quia adiectus solutioni potest accipere solutionem, sed non agere, vt sibi soluatur, l. sed & filiofamilias, §. fin. ff. de const. pecun. §. plane instit. de inutili stipulat. & ibi glos. in verbo scio glos. in l. soluendo in verbo exigere in fin. ff. de negot. gest. Corn. cons. 289. litera E, in fin. vol. 3.

De cuius practica testatur Afflict. decis. 251. & sequitur, Boer. decis. 154 nu. 4. & puto ea ratione, quia per subscriptionem in qua quis se asserit notarium non probat se notarium, Ioan. de Plat. in l. generali, colum. fin. in fin. C. de tabul. & scrib. lib. 10. & Afflict. decis. 245. num. 5. ideo debet habere testimoniale, ac sigillum authenticum quia tunc fides adhibetur, c. 2. extra de fid. instrum. Guid. Papa decis. 481. Bart. in l. si procuratorem num. 5. ff. de procurat. Couarr. pract. quæst. cap. 22. num. 9. & Afflict. d. decis. 251. tradit nonnullas cautelas ad probandum quem esse notarium, quid ergo dicendum in instrumento antiquissimo centum annorum dummodo habeat sua requisita an probet illum fuisse notarium absque alia probatione, & dicitur quod sic quia ex sola anti-

æquitate oritur præsumptio de quo vide Deci. conf. 42. per totum, & Anch. conf. 213. num. 3. in Notarijs Regni non currunt istæ difficultates, quia omnes noti sint, cum reperiantur in matricula, vbi describuntur cum creantur virtute regiæ pragmaticæ incip. officium notariatus titulo de notarijs.

Ista duodecima limitatio ampliatur etiam in clerico, qui post viginti annos à die natiuitatis actionis non potest liquidare instrumentum via ritus, quia non auditur, Carau. in rit. 167. num. 2. ritus enim non præscribit actionem, sed modum agendi via exequutiua sublimitatur tamen non habere locum in instrumento census respectu tertiarum, etiam post viginti annos, cum liquidari possit, vt dicit Frecc. in tract. de subfeud. in secundo lib 5. pluribus autem modis num. 37. fol. 113. & ita fuisse seruatum per Sacr. Reg. Conf.

Citatio omitti non debet, quia continet defensionem procedentem à iuregentium, & diuino iuxta text. in capitulo tertio ingenes. ibi Adam vbi es, &c. Deus omnipotens secunda quæstione prima, & ideo citatio requiritur regulariter in omni actu in quo vertitur partis interesse l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita diuus, ff. de adopt. & signanter requiritur in liquidatione instrumenti, Bald. in l. tertia numero duodecimo, C. de exequut. rei iudic. & Anna singul. 256. volumine secundo merito dicit hic author, quod talis instrumenti præsentatio esset nulla, quæ vt valida sit duo debet habere requisita, primum quod fiat authoritate iudicis secundum quod fiat ad instantiam partis Bartol. in l. ad peremptorium numero primo, ff. de iudi. l. quarta, §. hoc autem iudicium, ff. de damn. infec. Abb. in capit. primo, numero quarto, & trigesimotertio extra de iudic. cap. ex parte il secundo, versiculo cumque authoritate iudicis extra de rescript.

Afflićt. in Const. Regni, eos qui scienter num. 5. hanc quæstionem disputando ad partes comprobat multis rationibus.

Filius creditoris post illius mortem potest instrumentum liquidare contra debitorem obseruata prius practica hic per authorem posita, vt tenet Frecc. in tractat. de præsent. instrument. 8. par. quæst. prima, num. 15. & Alexand. consil. 18. num. 13. volum. 5.

Vt cessionarius possit liquidare instrumentum contra debitorem iuxta ritum, cautela est, vt cessionarius constituatur à creditore procurator ad exigendum à debitore creditoris, cedentis, virtute suæ obligationis, nec non ad quietandum, & ipsam obligationem cassandum, & casu quo debitor, fuerit renitens pœnam ipsius obligationis accusandum, & accusatam exequi faciendum, & dictum creditum exactum penes se retinendum pro totidem ab eo receptis ponens eum in ius, & locum suum, constituens eum, procuratorem velut in rem propriam, nec non ei cedens omne ius, omnemq. actionem, hanc cautelam tradit, Carauit. in rit. 286. numero septimo, quam dicit notandam in practica, & vide Bartol. in leg. prima, numero vigesimosecundo, ff. de actio. & obligat. idem dici potest in delegatario cum eadem ratio iudicatur in cessionario pro, vt in legatario vbi est, eadem ratio idem ius statuendum est l. illud quæsitum, ff. ad leg. aquil. cum concord. in glos.

Quid dicendum si debitor statuta die accesserit ad locum destinatæ solutionis, & coram publicis personis protestatus fuit se esse paratum soluere suo creditori, vel alteri pro eo

si haberet an per hoc erit à pœna licet pecuniam, non deposuerit seruata forma doctr. Bartol. in L. si reus paratus, ff. de procurat. & dicit quod à pœna liberatur, quamuis pecuniam non deposuerit Alexand. consil. 92. numero vndecimo volumine primo, Rola à Vall. consilio 87. numero decimoseptimo, & decimooctauo volumine primo, Deci. consilio 566. non enim est necessarium pecuniam deponere, illud autem fit ad maiorem cautelam, vt dicit Deci. dicto consilio, & per hoc non erit procedendum ad liquidationem instrumenti cum contrariorum eadem sit disciplina, l. si contra in fin. & ibi glos. inde ita, & hic, ff. ff. de vulgar. & pupillar. sed an poterit liquidari instrumentum si neque debitor, neque creditor statuta die fuerit ad locum destinatæ solutionis, & dicitur quod non, cum in pari culpa melior est conditio rei l. si seruum, §. sequitur, ff. de verb. oblig. Deci. consil. 566. in fin.

De euictione, quis tenetur quamuis specialiter se non obligauerit cum veniat de natura contractus, l. non dubitatur, C. de euiction. Deci. consilio 483. uumero decimoquinto etiam in datione in solutum quam facit Iudex, Afflict. decis. septima numero quarto quæ reg. fallit in eo qui coactè vendit, nam eo casu non tenetur de euictione, l. qui hæres versiculo hi demum, ff. famil. hercisc. Fallit etiam in venditione facta illicito emptori, quia tunc de euictione non tenetur etiam si stipulatus fuisset, l. quemadmodum, C. de agric. & censi libro vndecimo, Bald. in capit. primo numero 3. de allod. in istis enim contractibus cum nullum oriri possit impedimentum ex causa euictionis, non dubitatur quin possit procedi ad liquidationem, & carcerationem debitoris, & an actio euictionis detur contra dominum infeudantem de re aliena, vide Vincent. de Anna singul. 175. volumine secundo, & vide Afflict. in capit. primo, §. rursus si fidelis, numero decimo, qui ex caus. feud. ammitt. Vbi enumerat quadraginta casus in quibus emptor non potest agere de euictione, & Couarruuias variarum resolutionum cap. 8. per totum lib. 2.

Limitatur etiam si creditor ageret contra fideiussorem principaliter obligatum, qui offerret solutionem dummodo à personali creditore sibi cederentur actiones contra personalem debitorem tunc creditor audiri non debet, nec fideiussor carcerandus, nisi prius cessis iuribus per creditorem contra personalem debitorem etiam stante statuto, quòd contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, Roman. consilio 472. per totum, Hippolit. singul. septimo Deci. consilio 104. cum per quodcunque statutum nunquam dicitur sublata, ista exceptio, vt dixit Hippolitus in præallegato loco, duplici ratione primo quia ista exceptio est de natura contractus cuius vigore agitur, secunda quia ista exceptio nullam requirit facti probationem, sed in promptu, ex sola iuris allegatione demonstratur, vt dicit ritus Magnæ Curiæ text. est apertus in lege secunda, & ibi glos. & scriben. C. de fideiussor. Nigosan. in tractatu de pignor. in quinta parte tertio membro num. trigesimotertio & trigesimoquinto.

Amplia hanc conclusionem authoris in omnibus alijs exceptionibus, quæ ex natura rei tacitè colligi possunt, licet in instrumento expresse non sint Deci. consilio 507. nume. sexto ratio est quia exceptio, quæ negotio ineſt non est necesse tam proponere siquidem producto instrumento statim patebit post Innocent. in capit. pastoralis de exceptio. Felin. in capit.

pæna, sed dicitur quod si non comparuerit ad deponendum habeatur pro confesso ita Afflic. in const. partes in iudicio in 2. lib. col. 2. in fin. vbi docet etiam an iste principalis possit petere terminum ad consulte respondendum cum copia positionum.

CAPITIS SECVNDI.

SVMMARIVM.

1 *Vassallus an teneatur ad pænam contentam in banno emanato per Baronem quod non adeant curiam aliquam omisso medio.*

2 *Sac. Consilium, vel Mag. Cur. Vic. regulariter remittere tenentur causam ad iudicem cõpetentem & quando non, vsque ad nu. 31.*

31 *Iudex sæcularis, quando in ciuilibus sit Iudex competens in clericos.*

32 *Libellus appellatorius à prouisione facta domi quòd causa remaneat.*

33 *Et à prouisione facto verbo.*

VErum quia sæpè sæpius rei conuenti in iudicio comparent, & copiam sui facere non contemnunt, tam in Sacro Regio Consilio, quàm etiam in Magna Curia Vicariæ, & allegant fori declinatoriam. Ideo quando causa sit remittenda in ciuilibus, videamus quæ materia frequentissimè versatur in his Regijs tribunalibus.

1 Sed antequam illam attingamus quæro, an Baro emanans bannum, quòd nullus vassallus adeat curiam aliquam omisso medio si fuerit contrauentum per vassallum, adeundo Curiam Regiam teneatur ad pænam banni? dic quòd non, Foller. in pract. criminal. fol. 112. num. 162. Non enim pœnam meretur qui vadit ad Superiorem, l. quis sit, ff. ædil. edicto. Et in quodam qui detinebatur carceratus pro causa prædicta obtinui à Magna Curia Vicariæ liberari, si non detinebatur pro alia causa, Boss. in titu. de carcerat. fideiuss. num. 46. Quod nota.

2 Hoc cognito scias, quòd licet Sacr. Reg. Consilium, & Magna Curia Vicariæ sint iudices competentes in Regno, tamen quoties remissio causæ petita fuerit, remittere tenentur ad iudicem competentem, vt in Pragmat. 3. §. nos autem, de offic. Sac. Reg. Consil. Est enim trita regula iuris, actorem sequi debere rei forum l. 2. C. de iurisdictiomn. iudic. l. 3. in princ. C. vbi in rem actio. concord. text. in l. 3. C. vbi de hæred. agat. in l. 3. C. vbi caus. stat. Quam quidem regulam pluribus modis limita (& sic remissioni locum non esse.) Et primo limita, nisi reconueniatur is, in Sacr. Consil. vel Magna Curia Vicariæ, qui fori declinatoriam opponit ab eo contra quem actio est proposita. Quo casu ibidem in reconuentionis causa se defendere debet l. qui non cogitur, ff. de iudic. l. cum Papinianus, C. de sentent. & interlocut. omn. iudic. Et hoc quamuis clericus sit is qui reconuenitur, & hanc esse magis communem opinionem, refert Marant. fol. 115. num. 53. Scaglion. super rit. 67. Mag. Cur. & ibidem Cauens. & Carau. nu. 3. per illum ritum, vel qui vis alius priuilegiatus sit, vidua vel pupillus, &c in d. rit. qui

3 incip. Item quod si clericus. Secundo limita, nisi is qui fori præscriptionem opponit non principaliter conueniatur, sed ad defendendum reum

iudicium suscipere cogatur, vel vti si venditor in authorem laudetur l. venditor ff. de iud. l. 1. C. vbi in rem act. Hic enim propter connexitatem iudicij forum declinare non potest Marãt. fol. 296. nu. 10. Nisi tamen clericus sit in authorem laudatus, qui ex sua persona potest forum declinare, & ita hodie in practica seruari refert ibid. Foller. ex decis. Boer. 69. nu. 17. ex decis. Gram. 21. ex decis. Capi. 197. vbi etiam habetur an Fiscus possit declinare forum. Intelligas autem reconuentum, & authorem laudatum non declinare forum, si ante litis contestationem, causa reconuentionis fuerit proposita, & author laudatus fuerit, vt dicam infra c. proximo, num. 25. Tertio limita, nisi is qui fori declinatoriam opponit reo conuento successerit, l. is qui Romæ ff. de iudic. Hæres enim ibi se defendere debet, vbi defunctus debe-
5 bat l. hæres absens ff de iudic. Quarto limita, nisi plures sint rei diuersi fori tunc enim actor sequi non debet rei forum, sed omnes apud eundem iudicem vocari possunt incertis tamen casibus, qui not. in l. 2. ff. de quib. reb. ad eund.
6 iudic. Quinto limita, nisi quæstio cuius Iudex non est competens competenti quæstioni incidat, quo casu continentia causarum non essent diuidenda, l. nulli l. 3. C. de iudic. l. 1. C. de ordin. iu-
7 dic. l. 1. C. de off. recto. Prouin. Sexto limita, nisi reus fori præscriptioni renunciauerit l. si quis in conscribendo, C. de pact. l. si quis in conscribendo, C. de episc. & cler. tunc enim remitti non debet: Nisi tamen clericus sit, hic enim nec tacitè, nec expressè renuntiare potest cap. si diligenti, de for. compet. vel nisi remissio causæ ad instantiam Baronis petatur, vt dixi in dicta pract. crim.
8 Septimo limita, nisi reus pendente lite alterius fori esse cœperit, l. si quis posteaquam ff. de iudic. l. cum quædam
9 puella ff. de iurisdict. omn. iud. Octauo limita actorem sequi non debere rei forum, in functionibus fiscalibus, & debitis publicis, l. 2. §. fin. C. vbi quis
10 decur. condit. conuen. ibid. Nono limita, nisi tempore contractus reus qui conuenitur Neapol. domicilium habebat, tunc enim causa non deberet remitti, licet post contractum factum, alio se contulerit reus d. l. 2. C. de iu-
11 risdict. omn. iudic. Decimo limita: nisi Neap. contractum sit negotium, vt in administratione tutelæ, & similibus, l. absens, §. 1. l. interdum, §. fin. l. argentarium l. 2. §. omnes autem ff. vbi quis ager l. 1. & 2. C. vbi de ratiocin. l neque fœmina ff. de proc. Quo casu ibidẽ se defendere debet. Quamuis non reus, sed seruus eius sit, qui contraxit cuius nomine conuenitur d. l. hæres absens §. apud labeonem l. non alias §. legati ff. eo. tit. Vel quamuis quasi contractus sit celebratus l. omnem ff. eo. tit. d. §. lega-
12 ti. Vndecimo limita, nisi is qui conuenitur incola sit Neap. l. incola ff. ad mu
13 nici. Duodecimo limita, nisi res quæ vindicatur sit vbi iudicium agitatur, quia ibi conueniri potest, & hic actor sequi nõ deberet rei forum l. fin. C. vbi
14 in rem actio. Decimotertio limita: nisi ad satisdandum vel cauendum iudicio sisti agatur l. de eo autem ibi: licet nisi, & l. 2. §. quod si constiterit ff. vbi quis,
15 ager. Decimoquarto limita: nisi reus Neapol. soluturum se constituerit. d. l.
16 hæres absens §. fin. Decimoquinto limita, nisi ante litem contestatam fori præscriptio non fuerit opposita, l. 4. ff. de iurisd. omn. iudic. l. sed & si susciperet ff. de iudic. l. si quis Aduocatus, C. de except. Fori enim præscriptiones in principio litis à litigatoribus opponendas ll. decreuerit auctoritas, l. præscriptiones C. de except. l. exceptionem C. de probat. tunc enim locus remissioni non esset, nisi tamen iudex nõ posset de causa cognoscere, quo casu posset quãdocunque opponi, vt si causa spiritualis incideret coram laico, corã quo causa cognosci incœpit, nec fuit

iuris-

Iurisdictio declinata. quia potest quãdocunque remitti ad Episcopum, secundum Paul. de Castr. conf. 42. Quid autem si hæc exceptio cum alijs non proponatur an videatur in iudicem consensisse? videas Bar. in l. quidam consulebat ff. de re iud. Et videas text. in l. non videtur ff. de iudi. quòd petẽs simpliciter copiam libelli non cẽsetur
17 in iudicem consensisse. Decimosexto limita, nisi litigantes in non competẽtem iudicem consenserint, l. 1. ff. de iud. l. 4. C. vbi cau. fisc. l. 1. C. de iurisd. omn. iudic. quo casu, causa non debet remitti, quamuis iudex non cõsentiat l. 2. §. conueniri ff. de iud. & hoc inter ipsas partes tantum, secus autem si remissio causæ ad instantiã Baronis petatur, quia per consensum vaxalli, nec etiam per expressam renuntiationem potest ipsi Baroni præiudicari, Carau. super rit. 205. nu. 6. vbi quod ita pra-
18 cticatur quotidie. Decimoseptimo limita, nisi vidua pupillus, &c. agant. l. vnic. C. quando imper. Hæ. n. personæ fori habent electionem, vt in Constit. Reg. statuimus, la secõda. Et ideo Sac. Reg. Consf. vel Mag. Cur. remittere nõ tenentur causam. Nisi Baro. haberet speciale priuilegium cognoscendi, inter has miserabiles personas, vt dixi in prac. crim. vbi etiam habetur viduã quæ forum mag. cur. elegit non posse variare forum & petere causã remitti ad Baronẽ, vt fol. 36 nu. 1. Vel nisi (sub limita) contra alias miserabiles personas agãt, tunc. n. conquassantur priuilegia, vt in rit. mag. cur. incip. Item si pupillus vel vidua. Vel nisi vidua quæ forum elegit, luxuriosam vitam duxerit secundum ea quæ notantur in d. pract. crim. quam omnino videas.
19 Decimooctauo limita, nisi quis in mãg. cur. citatus fuerit ad recognoscendum apocam, qui non potest forũ declinare, nisi prius apoca recognita, Carau. super rit. 54. nu. 2. & ita serua-
20 tur. Decimonono limita, nisi Clericus agat. Hic. n. potest forum eligere sicut alij priuilegiati, vt est rit. Mag. cur. vic. incip. Item quòd si clericus in maioribus pro bonis tamen ecclesiasticis non autem proprijs, vt dicit rit. incip. Item si clerici & ibid. Carau. Qui dicit hoc esse in viridi obseruan-
21 tia. Vigesimo limita, nisi curialis agat, qui similiter fori electionẽ habet, vt est rit. mag. cur. incip. Item quod omnes curiales, quod tamẽ intellige,
22 vt per Carau. ibid. in fi. Vigesimoprimo limita, nisi mulier alicuius priuilegiati agat, quæ eodẽ priuilegio vtitur, quo eius vir l. mulieres C. de incol. & vbi quis, &c. Scias autem quod hoc casu iudicium non debet intẽtari ad instantiam mulieris, sed viri alias si ad instantiam mulieris, causa nõ esset remittenda, & ita fuit decisum in Sac. Reg. Conf. in Aula Cadenæ, quæ causa est in banca, de Clara, inter Aureliã de Vrso, & Hieronymum de Christo-
23 faro, & alios. Vigesimosecundo limita, nisi ciues Neap. agant, qui in omni causa habent electionem, (etiã contra viduas, pupillos, aliasq. miserabiles personas, & si fuerint etiam authores laudati:) vt in rit. mag. cur. incip. Iohanna II. lo secundo vbi videas Cara.
24 qui dicantur ciues Neap. Vigesimotertio limita, nisi quis super tenore instrumenti fuerit citatus seruata forma ritus, tunc. n. causa non esset remittenda, nedum ad instantiam debitoris sed nec ẽt ad instantiam Baronis, & ita seruatur in Regno, Caran. super rit. 166. nu. 75. ex tex. in prag. 1. de instru.
25 liq. Vigesimoquarto limita, nisi super cessio. bon iud. fundetur, quo casu cũ dicatur miserabile refugium, vt in prag. 3. de cess. bon. non debet causa remitti seruata forma Const. Reg. statuimus. la secõda, carcerati. n. dicũtur miserabiles personæ. & sic corũ causa vt tenet Inn. Vital. meus preceptor in conf. suo crim. posito in mea practic. crim. fol. 148. n. 16. circa mediũ vbi dicit

cio quamlibet causam carceratorum piam dici. Quod nota si aliquis carceratus agat, non esse locum remissio-
26 ni. Similique modo non esse locum remissioni in causa vertente super quinquennali dilatione siue concurrentia creditorum cum etiam dicatur pia & miserabile refugium, vt in l fin. C. qui
27 bon. cede. poss. Vigesimosexto limita, nisi causa esset feudalis, vt in rit. magnæ curiæ incip. Item quòd curiæ ipsæ & quælibet ipsarum, cui concurrit. Incip. Itē curia cognoscit de qua-
28 cunque. Vigesimoseptimo limita, nisi vniuersitas agat, quæ æquiparatur vi-
29 duis & pupillis, vt infra dicam. Vigesimo octauo limita, nisi pauper agat per viam perhorrescentiæ, vt in dict. Const. Reg. statuimus, la seconda.
30 Vltimo limita, nisi Furiosus agat. Hic enim infanti æquiparatur. l. infans. ff. de sicar. concor. ea quæ dixi in practica criminali, fol. 109. nu. 17, Et sic habes quando magna curia tenetur remittere causam in ciuilibus & quãdo non. Quando autem in criminalibus videas in dicta practica criminali, vbi tàm in personis ecclesiasticis, quàm
31 laicalibus. Quando autem in ciuilibus iudex competens sit sæcularis in clericis, videas glos. in rit. mag. cur. incip. Item quòd si qua mulier in ver-
32 bo. Secunda regula. Sed quia magna curia solet remittere causam Baroni quæ remitti non debet, & aliquando solet prouidere quòd cā remaneat, & eam non remittere. Ideo si te grauatum senseris à prouisione facta domi per dominum causæ cōmissarium, ita formabis libellū appellatorium quāprimum notitiam habes de prouisione facta. Sac. Regiæ Maiestati.

Humiliter supp. pro parte N. N. dicentis quòd dum in cā in vestra magna curia verteretur, inter ipsum actorem ex vna, & N. N. conuentū ex altera de & super vt in actis, fuisset petita illius causæ remissio ad suum iudicem cōpetentem vt iuris, fuit domi prouisum per dominum T. causæ cōmissarium, quod cā remaneat à quo decreto vti grauatus cū Reuerentia, appellat ad Maiestatem V. Quam supplicat dignetur eidem vestræ magnæ curiæ mandare, quòd cum interuentu aliorum dominorum iudicum, ius & iustitiam faciat, vt Deus, &c. & obtinebis quòd cum interuētu, & si facto verbo similiter te grauãdo dicta magna curia confirmauit dictum decretum quòd stet in decisis, & sic quòd cā remaneat, statim quòd tibi notificatur iterum appellabis ad idem Sac. Consilium, & in supplicatione, vt supra exponas qualiter facto verbo per dictā mag. cur. fuit prouisum cām remanere. Ideo supplicas verbum fieri, & ita obtinebis. Quo facto nó est amplius locus appellationi, sed pceditur
33 ad vlteriora in causa. Si vero domi p dominum causæ commissarium fuerit remissa causa quæ remitti non debet, & tūc in supplicatione exprimas qualiter fuit remissa causa, quæ de iure remitti non debet. Ideo supplicas quòd cum interuentu. Et si facto verbo decretum remissionis fuit per dictam mag. cur. confirmatum, & grauatum senseris, iterū appellabis ad idem Sac. consil. declarando qualiter facto verbo, &c. Et ideo supplicas verbum
34 fieri, & ita obtinebis. Scias etiā quòd si per aliquem ex regijs consiliarijs causæ commissarium fuerit similiter domi prouisum quòd causa remaneat quæ remanere non debet in Sac. consil. vel contra, quòd adhuc poteris appellare ad idem Sac. consilium, & ita formabis libellum. Sac. Reg. Maiest.

Humiliter supp. N. N. dicens quòd dū pro parte ipsius supplicantis fuisset petitum quòd causa inter ipsum conuentum ex vna vertente, & N. N. actorem ex altera in vestro Sac. cōsil. remittatur prout de iure remitti debet ad suum iudicem competentem, fuit

fuit domi prouisum p dominũ N. N. Regium consiliarium, & causæ commissarium quod causa remaneat (vel si fuerit remissa quæ remitti non debet, dicas qualiter fuit remissa) supplicantem ipsum grauando cum Reuerentia supplicat propterea de prædictis verbum fieri, vt Deus, &c. Quo facto non poteris amplius appellare.

ADDITAMENTA Caroli Grimaldi V. I.D. ad hoc caput. II.

ADuerte quòd Baro vti iudex ordinarius suorum Vassallorum, vt dicit Andr. in c. 1. §. hæreditatẽ nu. 12. de pac. ten. potest pro conseruatione suæ iurisdictionis facere bannum, & prohibere Vassallos ne adeãt coram iudice non suo per saltum sed gradatim Paris. de sind. tit. de excessib. Baro. §. an baro. teneat, Frezz. in suo tract. de subfeud. lib. 2. auth. 10. & licet per doctores dubitetur an Baro possit in spetie prohibere ne adeant regia tribunalia vt dicit Capy. deci. 10. tamẽ Dominus Io. Vinc. de Anna sing. 62. vol 2. dicit fecisse iudicari iu fauorẽ baronorum licet Foller. in sua practica crim. in rubrica audiãtur excusatores fol. 112. n 16. & in alia practica sua censuali, in rubrica summissionis cuicunque foro fol. 196. nu. 4. dicit vidisse carcerari multos barones, & officiales baronum prohibentes regia tribunalia in bannis, sed ne scio qua rõne prohibitum sit hoc baronibus habentibus merum, & mixtum imperium, bene verum credo quod ab eis pęna non exigitur cum adeundo superiorem, nõ delinquunt, vt dicit hic author. Sed vt ista difficultas tollatur adest remedium nam barones solent supplicare Illustriss. & Excell. Dño Proregi vt mãdet Vassallis ne adeant regia tribunalia in instantijs Baronibus concessibus, & eo casu Illustrissimus Prorex per viã prouisionis mandat vniuersitatibus, & Vassallis vt supra & sic remouętur difficultas, verum si non obstante regia prohibitione adeunt non propter hoc puniuntur, nam esset præcludere viam iustitiæ & dare largas habenas baronibus quod Christianissimus, & inuictissimus Rex noster non permittit, in quo eius sapientissimi officiales maximè animaduertunt, ne Vassalli grauentur.

Magna curia Vicariæ, & Sacrum consilium sunt iudices competentes totius regni ex regula Bart. in l. more & Alex in l. prętor. ff. de iuris om. iud. & ideo legitimè procedunt in causis donec remissio nõ petatur, & procedit tam in causis ciuilibus, quam criminalibus, verùm remissio est petenda ante sententiam, ac ante condemnationem, nam facta condemnatione causa remittenda non est vt per text. & doct. in l. relegatorum, §. interdicere, & ibi glos. ff. de interd. & releg. vide Bald. in l. executionem, nu. 27. C. de execut. rei iud. Saly. in l. 1. nu. 2. C. vbi decri. agi opor. & reus dum remittitur ad alium iudicem ratione priuilegij debet cauere de se pręsentando coram iudice cui remittitur infra certum tempus vt per tex. & glos. in l. 2. §. si dubitetur, & ibi Castr. nu. 6. ff. de iudi. Ad numerum tertium, cap. secundi.

Et non est mirum per reconuentionem prorogetur iurisdictio iudicis incompetentis vt per Affi. decis. 27. quæ reconuentio cum sit species exceptionis l. Papinianus, §. si filius, ff. de mina. potest à conuento opponi, & allegari, non solum coram iudice ordinario, sed etiam coram arbitro, dũmodo sit arbitrer iuris Bald. in cap. 1. de contr. feud. apud. par. ter. Dominus Io. Vinc. de Anna sing. 429. & ibi Fabius

bius. Ampliatio etiam coram iudice prorogato glos. in l. est receptum in verbo ius, ff. de iuris,omn.iud.& ibi Bart.in fin.quæ reconuentio non procedit vbi non est propriè iudicum vt in l.fin.C.qui admicti, Ioan. Vinc.de Anna sing.432. limito etiam in causa appellationis vt per Sali. & doct.in auth. & consequenter, C. de sent. & interloc.omn.iudic.Guid.Papa decis. 436.nu.502.idem de Anna sing. 430. bene tamen admittitur compensatio, vt ibidem per Guid. Papa limito vltimo in materia Capitulorum Regni, vt dicit Ioan.Vinc.de Anna sing.432. Illud tamen non omittam quòd verba prolata in reconuentione probant contra, conuenientem leg. cum precum C. de lib. caus.Roma. cons.285. versiculo quo ad septimũ decis. Rotę Ienũæ 147.nu.1.non recedendo ergo à reconuentione clerici dico, quòd in quatuor casibus coram laico fieri non permittitur de quibus mentionẽ fecit Feli.in c. at si clerici num.10.de iudi. cui me remitto. Ad numerum quintum & seq.prædicti cap. secundi.

Author laudatus debet comparere in foro laudantis, vt dicit hic Author pròque vide cumulata per Ioa. Vinc. & Fabium de Anna sing.45.volum.2. quæ reg.licet limitetur in clerico, vt Author noster fatetur: limitatur etiã in persona priuilegiata, vt puta in Neapolitano, qui vt priuilegiatus licet sit laudatus in curijs extra Neapolim, non tenetur ibi litigare, sed remittitur ad tribunalia Neapolitana, & ita fuisse decisum,testatur ibidem Ioann. Vincentius de Anna verum si author laudatus denegauerit causam defendere eo casu non defendendo tenetur ad interesse, l. Si tibi locauero,ff.loca. Io.Vinc.de Anna al legat.21.nu.10.vol.1. illud tamen nõ ommittam, quod si iste author laudatus sit persona priuilegiata, & comparuerit post conclusum in causa,poterit petere primum beneficium,& ei concedendum est, & suæ allegare iura, vt per Afflict. decis. 15. quamuis reg.sit Bart.in l.si perluxorio,ff.de appellat.quòd author laudatus auditur in terminis, in quibus causa reperitur, cum in persona priuilegiata reg. illa locum non habeat. Ad numerum 18.prædicti capitis secundi.

Regia tribunalia pupillorum ac viduarum causas remittere non debent facta de eis electione cum sint à iure cõmuni priuilegiati. l. 1. quã Impe. Inter pupill. & viduar. quamuis barones eas remittere petierint, quibus denegatur audientia, nisi petierint virtute suorum priuilegiorum,in quibus sit clausula abdicatiua, & priuatiua, cũ specifica mẽtione pupillorũ, viduarum, ac miserabilium personarum derogando depositioni d.l. Vnicæ vt dicit Gram. decis.20. nu.4.5.& 6.Sed quid dicendum,si pupillus contrahere possit, & esset dicendũ, quòd non quia à iure equale habent priuilegium, hic fit quod paria priuilegia conquassantur, l. Sed,& milites, ff.de excusa tuto.cum vulg.attamen, incõtrarium, est veritas quia priuilegium pupilli est naturale,& priuilegium viduæ accidentale vt dicit Bald.in l.qui habet, ff.de tutel. & ideo præferri debet vt per Afflict. in Const. Reg. statuimus la seconda n.25.li.1.& Couar pract.quæst.c.7.num.4. disputat hanc conclusionem ad partes pupillus.

ADDITIO THOMAE Alphani V. I.D. huius cap. secundi.

POrtia Acciana da terra Balneoli petijt in mag. curia Vicar. assecurari pro eius dotibus in forma super bonis stabilibus q̃ fuerant sui viri

pose

possessis per tertios possessores stante vrgentia ad inopiam dicti sui viri, comparuit Comes Mõtellę vtilis Dominus terræ prædictæ, & petijt causã remitti ad eius officiales cum omnes essent eius vassalli de dicta terra, & sic fuit remissa per dictam actricem fuit appellatum, & tempore relationis in S.C. dicebatur pro parte dictæ actricis quod sñia mag.cur.debebat reformari, & prouideri quod causa remaneat, & hoc fundabatur quia priuilegium legis vnice C. quando Imperator & cõstit.statuimus scilicet electionis fori competit etiã pauperi; & hoc ratione d.l.vnice, & constit.statuimus quibus indulgetur priuilegium electionis fori viduis, pupillis & ceteris miserabilibus personis inter quas miserabiles personas connumeratur pauper Rebuff. in commentarijs constit. reg. Franciæ in tract. de sent. prouis. art.2 gl.fin.in princ.firmat Couar.in libro pract.quæst.cap.6.vers.2. subsequitur casus.fundabatur præterea dicto prætensio fortius quia dicta actrix reputanda erat vidua cum habebat virum pauperem, decrepitũ, & penitus inutilẽ, propter quam rationem priuilegium concessum viduis competit etiã huiusmodi mulieribus habentibus virum inutilem gl.in verbo orbitates in l.fi.C.de plagiarijs, & ibi Bal.1.notab.& in verbo & ex hoc, Barba.in addit.ad Bal in d.l.vnica in verbo miserabile Ias.in l.si is qui pro emptore num.185.& seq. de vsu cap.ex quibus fuit prouisum per S.C. ad relationem dictæ magnæ curiæ quod dicta causa remaneat de anno 74. Io. Baptista de Ferrarijs actuario.

CAPITIS TERTII.

SVMMARIVM.

1 *Officia actoris, & rei ante litis contestationẽ, vsque ad n.26.*

1 QVoties verò locus remissioni[1]
esse non possit, seu quoties
reus votus fuerit coram iudice competente, & tunc procurator
rei copiam libelli siue mandati petere potest sumptibus actoris, cum
termino ad consultè respondendum,
ad finem cedendi, quæ consignari debet per actorem, vt in pragm. comparente, de ord. iudic. & ita in magna curia seruatur, cæterum in Sac.
consil. non datur sumptibus actoris,
sed petentis. Pro vt ita etiam in
foro ecclesiastico seruatur, ita Ar-
2 non. in sua practica cap: 31. Qua
copia consignata, eaque percunctata,
consideret primo procurator rei personam actoris. Primo enim de
personis & postea de iure personarum esse tractandum, iura sanxerunt,
vt in leg. 2. in princ. ff. de statu homi. leg quidam referunt. ff. de iure
3 cod. Et si viderit quòd tam actor
quam reus consanguinei vel affines
assistant vsque ad quartum gradum
causam ipsam compromitti petere
potest. Causæ enim inter coniunctos
compromitti debent, dicit text. in
pragm. 1. de arbitris, quam ampliabis & limitabis, vt per Maran folio
4 331. Sin autem consanguinei vel affines non existerent, & tunc consideret procurator rei, an actor sit excommunicatus existeret, statim
excipere potest quod in causa procedatur, quia excommunicatus, quæ
exceptio impedit cursum termini,
vt in ritibus magnæ curiæ incip.
Item in quibuscunque causis & hoc
si de ea incontinenti per legitima
5 documenta docuerit. Quod si excommunicatus non esset, consideret, an
actor veniat nomine alieno, an nomine proprio, & si nomine alieno, vt procuratorio, & tunc excipiat exhiberi
mandatum, arg. tex. in leg. 1. ff de procur. Quilibet enim tenetur se doce-

re talem qualem asserit, l. non ignorat. C, qui accusa. non poss. parte opponente. Tenetur igitur procur. ante omnia exhibere mandatum. Nisi tamen filius pro patre agat. l. exigendi, §. sed & hæ. ff. de procur. præstita cautione de rato, Foller. ad Marant. fol. 321. nu. 62. vel econtra si parens liberorum causam agat, aut quis alius fratris, aut affinis, aut libertus causam
6 patroni dict. l. sed & hæ. Vel maritus causam vxoris l. maritus. C. eod. si aût tutorio nomine agat actor, & tûc excipiat reus, & solemnia exhiberi petat, de quibus in l. legitimos, ff. de legit. tutel. & facit tex. in rit. magn. cur. incip. Item seruat ipsa curia, qđ cum aliquis. Possunt. h. hæc solemnia exhiberi post dationem termini, vt ibi dicit rit. nec propter hoc de iure Reg. impeditur datio termini & ita serua-
7 tur. Si vero proprio nomine quis agat, & tunc si vt hæres simpliciter alicuius, petat & excipiat quod declaret si est hæres ab intestato vel ex testamento, & si ex testamento, replicet exhiberi testamentum, quod exhibere tenetur, argu. text. l. 2. C. de eden. vbi ad inuestigandam veritatem tàm acta publica ciuilia, quàm criminalia
8 exhiberi debent, Et si vt cessionarius actor agat, excipiat exhiberi cessionem, quilibet enim tenetur docere se talem qualem asserit, vt supra. Planè scias quod cum multoties fiat cæssio Neapolitanis in fraudem & ad finem trahendi; exhibita cessione poteris excipere esse in fraudê. Qua propter dandus est terminus ad docendum de fraude, in quo poteris instare pro depositione tam cedentis, quam cæssio
9 narij, & ita practicaui. Similique modo donatario agête, poteris excipere quod exhibeatur donatio ad finem cæ
10 dêdi, & ita seruatur. Sed quid si quis agat per viam perhorrescentiæ, seruata forma Const. Reg. statuimus, an possit aliqua exceptio dilatoria proponi contra personam suam? Respon. quod sic. Poteris enim excipere perhorrescentiam figurari, qua de re datur ter. ad probandum de perhorrescentia, & debêt examinari testes hoc casu de impotentia & inhabilitate rei conuenti, & de potentia, & facultate actoris, & ita obtinui causam rema-
11 nere. Parique modo si actrix vt vidua agat, poterit excipere quòd doceat de viduitate, super qua dandus est ter
12 minus ad docendum de ea. Hac etiam ratione vidi practicari quando actor eligit forum magnæ curiæ vel Sacr. Regij consilij, dicêdo esse ciuê Neap. quia poteris excipere ciuilitatê figurari, & propterea debet de ea doceri, & ita seruatur & hæc dixisse sufficiat circa exceptiones dilatorias concernentes personam actoris, videamus de alijs concernentibus causam pro-
13 pter quas quis sibi debere petat. Et ideo percuntato libello consideret si actor in libello, quid sibi deberi petat virtute alicuius sapientiæ publicæ, tunc enim excipiat exhiberi scripturas petat in libello mentionatas, quibus nô exhibitis ad vlteriora procedi non potest. Debet enim fieri editio instrumentorum in libello mentionatorum ante litem contestatam per actorem, alias reus rpspondere nô teneretur, Innoc. & Doctor. in cap. 1.
14 de probat. Et non solum actor tenetur exhibere instrumenta in libello mentionata, sed etiam alia instrumenta in dictis instrumentis exhibitis relata ita Foller. & Maran. f. 375. nu. 7.
15 sic etiam actor tenetur exhibere libros quorum virtute sibi quid deberi petit. l. 5. & seq. C. de eden. l. procur. & l. seq. C. eod. Est igitur facienda editio librorum, Bal. in l. 1. 3. col. C. de eden. non solum ab argentario, vt in l. 4. in princ. & in l. Argentarius. ff. de eden. Nummulario, l. quædam. §. numularius, ff. de eden. Sed etiam a Nauta, Caupone, Stabulario, Gabellario,

lario,Publicano,Bal. in l.2.C.de cód.
ex leg.Item etiam à Stationario,Bar.
in d.l. quędam §.nummularios,Ab hæ
rede mercatoris,Bart. & Bal.in d.l.1.
C.de eden.Et á tutore, Bart.post glo.
in l.fin.§.1.ff.de lib.lega. & in l. cum
seruus.ff.de cond. & demon.Et vide
Bart.in l.non solum §.sed vt probari.
ff.de oper.noui nuntia, quòd actor te
netur edere Tagliolam. cuius vigo-
re quid sibi deberi petit. Eadem ra-
tione actor tenetur edere libros aro-
maticos. Sed an tenetur edere lizet-
tas hoc pro,& contra vidi practicari,
sed generaliter quod non. Sed an a-
ctor petens legatum ab hærede tenea
tur totum testamentum exhibere, re-
spond.quod non l.2.ff. de eden.Et vi-
de tex.in l.1.§. penul.ff.eod.tit.an to-
ta stipulatio sit,edenda, vbi quod sic,
dicit tñ Bart.& Bal.in l.fi.C.de preci.
Imper.offer.Bart.in l.Argentarius,§.
1.ff.de eden.Id.Bar.& Bald. in fin.l.2.
C. quemad. testa aper. quod editio in
strumenti debet fieri de particula tan
tum de qua est quæstio.nisi tñ instru-
mentum falsum allegetur, tunc enim
debet fieri, de toto editio & non de
particula tantum Abb.in c. cum con-
tingat, de fide instru. Nisi inuentariũ
sit quod falsum allegatur quo casu
non debet totum edi. Bart. in l. tutor
qui repertorium, ver. nihil. ff. de ad-
mini.tut. cuius cõtrarium tenet Ang.
in l.1.ff.de alim.pupill.præstan. & ibi
Bal.sed vide Alex.in l.1.§.1.ff.de edé.
16 Tertio consideret procurator rei cõ-
uenti an libellus sit rectè conceptus,
qui cum sit fundamentum causæ, de-
bet continere nomen iudicis coram
quo,nomen certum actoris,& rei con
uenti. Est enim iudicium actus trium
personarum, scilicet iudicis actoris
& rei capit.forus, de verb. sing. Item
debet continere rem, quæ petitur, &
si quantitatem,debet illam continere,
si vero speciem siue rem, si quidem
mobilem,debet cõtinere signa, & co-
lorem, vel pondus, l.si rem, ff. de rei
vendi.l.1.ff.de posit. si vero immobi-
lem duos saltem confines l. forma, ff.
de censib. Item debet continere facti
quãtitatem, quia ex facto ius oritur,
l.si ex plagis.§.incliuo,ff.ad leg.Aql.
Et sic causam ex qua quid deberi sibi
actor petat, & ideo si libellus hæc oĩa
non contineret poteris excipere li-
bellum esse inepte cõceptum, & pro-
pterea instari potest si res immobilis
petatur quòd designet eam per fines
& confines si rem mobilem quantita-
tem eius, vel colorem, alias ad vlte-
riora procedi non posset,vidi etiã pra
cticari,in quodam qui centum à quo-
dam mutui causa petijt, & pro parte
rei fuit petitum quod declaret,si mu-
tuum hoc fuit factum mediante scri-
17 ptura,an vero sine scriptura,sed quid
si omnia hæc fuerint rectè concepta,
vt quia actor exhibuit scripturas, re-
ctèque concepit libellum, an sit ali-
qua alia exceptio proponenda rẽspõ.
quod aut actor habet iustam causam
litigandi aut non, si habet iustam cau
sam litigandi & tunc consultat procu
rator rei,& actori satisfiat, si vero nõ
habet iustam causam litigandi tunc
excipiat, quia caret actione quod le-
gitimet & caueat,idest constituat pro
curatorem in causa, & caueat de ex-
pensis,& ita seruatur quibus non ad-
impletis non posset ad termini, da-
18 tionem procedi. Aliquando etiam ci
tantur procuratores rei,quo casu pos
sunt peti intimari principales, vel si-
bi concedi terminum ad denuntian-
dum, qui dari debet, & ita practica-
tur quo durante non potest procedi
ad vlteriora, eoq; elapso potest pete-
re copiam libelli,& omnia alia oppo-
20 nere vt supra Consideret etiam pro-
curator rei, an lis intentata per acto-
rem in vno iudicio, sit etiam in alio
intentata, & si intentata esset, statim
pendentiam,litis alleget & interim
non potest procedi ad vlteriora. sed
dan-

dentiæ ſit opponenda litis conteſtationem,tu habes Bald.in l.peremptorias,in fin.C.quæ ſent.reſcin nō poſſ. & in Auth. ſed nouo iure , C. de ſer. fugit.Calcan conſ.102 Ioan.de Imo. in l.cum procurator.§.ſi dominus. ff. de noui oper.nunciat.Et vide Soccin. conſ.94.lib.3 num.6. quòd intentato iudicio,l diffamari , non inducitur litis pendentia , ita etiam firmauit Soc. in c.2.de mut.petit & hæc dixiſſe ſufficiāt circa ea quæ ante litis conteſtationem,ideſt,termini dationē tenetur adimplere actor,ad petitionem,& exceptionem rei conuenti, videamus de ijs modo quæ adimplere tenetur reus
20 ad petitionem actoris . Et in primis ſcias quòd reus citatus vti hæres alicuius , quod non aliter eſt in iudicio admittendus, niſi prius facta declaratione ſi eſt hæres.Idem etiam non aliter admittitur reus citatus ad recognoſcendum apocam, niſi prius apoca recognita.Item etiam nō aliter admittitur reus in iudicio citatus ad relaxandum vel virtute aſſiſtentiæ , niſi prius declaret ſi tenet , & poſſidet, & ita ſeruatur,& vide prag.ſi reus,de ord.iud.Bene rerum eſt,quod ex æquitate admittitur reus,cōſtituendo procuratorem cum ſpeciali mādato recognoſcendi,& declarādi,qui ſi non declarauerit, fit decretum quod infra biduum cognoſcat & declaret,alias prouidebitur quo biduo elapſo , fit aliud decretum,quod infra aliud biduum recognoſcat, vel declaret, alias compellatur,vel apoca habeatur pro recognita,& vt deterius,& ita obtinui, & contra reum nō declarantem proceditur , captis pignoribus dicto bi-
21 duo elapſo,& ita fui aſtrictus Sed an reus teneatur edere inſtrumenta actoris Reſpond quòd non, l.1. l.4.l.ſi C. de eden.l.2.ff. eod.l 6.C.de teſtib.Niſi tamen iudici aliter videatur, d.leg. 1.ibid ex cauſa.C. de eden. Et pone exemplum ſi reus negocia actoris geſſerit.l.4.ff.de fide inſtru.l.6 §. prohibet,in fin.ff.de eden. Item pone exemplum ſi reus inſtrumentis apud iudicem vti velit l. 1.§.edenda ff.de eden. Et vide Alex.in d.l.2.ff de eden. quod hæres conuentus legatario actori teſtamentum, quando prothocolla Notarij peruenerunt ad hæredem edere debet , vel quando teſtamentum originale ſcriptum manu teſtatoris eſſet
22 apud hæredem vt ibid. Præterea reus inſtrumenta ſua Fiſco edere tenetur, vt in l.3.de eden.& in leg. 2. § 1.Niſi tamen inſtrumenta ad cauſam de qua agitur nō pertineant,d l.3.ff.de eden. vel niſi non de numularia,ſed capitali cauſa agatur. d l 2 § non item diui. ff.de iure fiſci,& ex his Regia Camera Summariæ quotidie citat poſſeſſores ad demoſtrandum iura feudorum & titulos , licet alias reus non teneatur,exhibere inſtrumenta ad fundandam intentionē actoris,vulgaribus iu-
23 ribus.Scias inſuper quod ſi reus conuentus aliquid conſequi debet ab actore,ſtatim ante litis conteſtationem illum reconueniat. Eſt enim communis opinio , reconuentionem fieri debere ante litis conteſtationem,vel ſtatim dato termino in cauſa, vt per Maran.fol.103.num.5.ad hoc vt pari paſſu in cauſa conuentionis & reconuentionis procedi poſſit , alias ſecus , & actor poſſet petere cauſam reconuentionis remitti ad iudicem ſuum competentem, vt refert ibid.Foller. nu 6. In qua reconuentione ſic formabis
24 libellum , ſeu petitionem. In magna curia Vicariæ , & apud acta præſentis cauſæ comparet N.N. & aduerſus petitionem oblatam contra comparentem ipſum , pro parte N.N. dicit ipſum carere actione , & proinde teneri cauere de expenſis , ac legitimare eius perſonā , & nihilominus per viā reconuentionis ac principalis petitionis,iuſtat actorem ipſum condemnari ad infraſcriptas pecuniarum , & rerum

rerum quantitates, ſibi debitas, dam-
25 nis, expenſis & intereſſe. Similique modo ſi reali actione cōueniatur reus habens cauſam ab aliquo, puta emptionis, quo caſu ſtatim ante litis cōteſtationem, exhibere tenetur inſtrumentum emptionis, & laudare venditorem in auctorem eumq. citari facere ad ſuſcipiendum iudicium, & interim ſuperſedendum erit in dando terminum in cauſa, ſi tamen venditor eſſet abſens à loco iudicij, ſecus ſi præſens, vt in prag. 2. de dilat. Alias ſi ante litem conteſtatam non fuerit laudatus venditor in auctorem, ſed poſt, poſſet petere cauſam ipſam remitti ad ſuum iudicem competentem, prout ſupra diximus in reconuentione, vt tenet ibid. Foller. ex Marant. Socc. in
26 cap. literis extra de mutuis petit. Et hoc in caſu ita formabis libellum, In Mag. Cur. Vic. reuerenter exponitur pro parte N. N. de Ciuitate Auuerſæ dicentis, ſuper infraſcripta domo, ſeu territorio fuiſſe ſibi motam litem ad inſtantiam N.N. de ciuitate Neap. Et quia habet cauſam à N.N. qui promiſit euictionem in ampla forma publicis cautelis mediantibus, quas in prōptu exhibet, ipſumq. teneri potiorem ac victorem facere, iudiciumq. ſuſcipere expenſaſq. omnes miniſtrare. Propterea denuntiando eidem venditori, præſens iudicium vt iuris, quatenus tamen contra ſe aliqua veniret proferenda ſententia, quod non credit. Inſtat vnico actu & ſimultaneoque proceſſum dictum N. venditorem condemnari, nedum ad pretium dictæ domus, ſed etiam ad omnia damna expenſas & intereſſe omni modo me-
27 liori, &c. Sed quid erit faciendum ſi iudex proceſſerit ad dationem termini; ſcripturis per actorem nō exhibitis, vel non adimpletis ea quę adimplenda ſunt ante litis conteſtationē? Reſp. quod poteris appellare ad idem Sac. Reg. Conſ. & ita formabis libellū.

Sac. Reg. Maieſtati.

Supplicat humiliter N.N. de Neap. & dicit quod dum in veſtra Mag. cur. Vic. fuiſſet conuentus ad inſtantiam N. N. ex cauſis vt in actis fuit in ſtatū pro exhibitione ſcripturarū & librorum, &c. ad finem cedendi, vel contendendi, prout de iure requiritur. Qua nondum facta, fuit per dominum T. cauſæ Commiſſarium domi prouidentem proceſſum ad vlteriora, & datus terminus in cauſa, in graue eius damnum præiudicium, & intereſſe ſenſiens ſe propterea nimis grauatum (cum reuerentia) ſupplicat Maieſtati V. dignetur mandare quod cum interuentu aliorum dominorum iudicum prouideat, vt eius indēnitati prouideri poſſit omni modo meliori, vt Deus &c. & ita obtinebis. Et interim ſuperſedetur in procedendo ad vlteriora, circa dictā prouiſionem domi factam. Et ſi non obſtante d. Regia decretatione, dominus Iudex ad vlteriora procedet, poteris iterum habere recurſum ad idem Sacr. Reg. Conſ. exponendo qualiter, non obſtante prouiſione facienda cum interuentu ſeruata forma Regiæ decretationis ſuper exhibitione librorū, vel ſcripturarum procedit & vti grauatus ſupplicas, quod ſeruata forma alterius regię decretationis de iuſtitia prouideat & ita obtinebis.

ADDITAMENTA
Caroli Grimaldi V. I. D.
ad nu. 1. huius cap. III.

Nota quod de iure communi copia libelli eſt concedenda ſumptibus rei Bal. in auth. offeratur in princ. C. de lit. conteſtat. Ang. in l. 1. §. edere, ff. de eden Sed per prag cōparente reo fuit deciſum contrarium, vt conſignetur ſumptibus actoris, & diuerſimode practicatur ſcdm ſtilum, & conſuetudinem loci hinc videmus q

in tribunalibus mag. cur. vic. & Sac. Reg. Conſ. diuerſis modis practicatur vt teſtatur hic auctor noſter licet pragmatica in vtroque foro debuiſſet, obſeruari.

Terminus ad conſulte reſpondendũ eſt terminus deliberatiuus, vt dicit Aym. in ſua pract. c. 29. & eſt trium dierum, vt per dictam pragmaticam incip. comparente reoq. artauit dilationem viginti dierum conceſſam à iure communi, vt in d. auth. offeratur, licet aliquando prorogetur iudicis arbitrio, vt per Aym. in loco prællegato. Ad nu. 3. prædicti cap. tertij.

Maran. hic allegatus in ſuo Specul. 4. par. diſtin. 14. num. 4. virtute pragmaticæ odia litium, Ampliat compromiſſum fieri poſſe per procuratorem nomine Domini, quamuis ſpeciale mandatum non habeat, equiperando procuratorem ad lites tutori, vel curatori, qui ſtante ſtatuto de compromittendo poteſt compromittere pro cuius comprobatione multa adducit, quam concluſionem reaſſumit Deci. in l. tranſactionis nu. 3. & 4. cum ſeq. c. de tranſact. & illam reprobat, & reſpondit ad fundamentum, nam tutor dum compromittit vigore ſtatuti dicitur compromittere ex cauſa neceſſaria quod etiam, dixit Angel. in l. ſi plures nu. 1. ff. de pact. & ibi Iacob. de S. Giorg. nu. 2. & 5. tum, etiam quia liberam habet adminiſtrationẽ quòd ſecus eſt in procuratore ſimplici, qui habet limitatam poteſtátẽ, vt ibi per Deci. in d. l. tranſactionis nu. 6. & ſequitur Marcus Anton Blanc. in tract. de comprom. q. 3. nu. 5. & 6. verſiculo nec obſtat, verum diſtinguit, aut quærimus an procurator poſſit conueniri ad hunc actum, quod pronuntietur eſſe compromittendum, & huic actui procurator ſimplex interuenire poteſt aut querimus, num procurator poſſit venire ad electionem arbitrorum, & tunc ſine dubio dicendum eſt, quòd nõ quia arbitri qui eliguntur per partes eliguntur tãquam amici, & perſonæ in quibus habetur affectio vnde ad talem electionem procurator venire non poteſt cum ignoret affectiones, animi ſui principalis, vt per Marcum Ant. Blanc. in prælleg. q. 3. nu. 56. ea enim quæ latent in animo per procuratorem non habentem ſpetiale mandatum explicari non poſſunt Alexan. conſ. 26. nu. 12. vol. 6. Rol. à Vall. cõſ. 19. nu. 2. lib. 3. Guid. Pap. deciſ. 69. nu. 3. & ita intelligenda ſunt, quę hic Author dicit, & non ſolum inſtari poteſt quod compromittantur non ſolum cauſæ Chriſtianorum, ſed etiã Iudæorum ſi hic viuerent Corn. cõſ. 65. vol. 2. & licet peti non poſſit compromiſſum fieri inter clericos cõiunctos virtute iſtius pragmaticæ tamen ſi clericus agit contra laicum eius coniunctum coram iudice laico. Clericus aſtringitur vigore pragmaticæ cõpromittere vt per Corn. conſ. 114. vol. 2. qui diſputat hanc concluſionem. Ad numerum quintum prædicti cap.

Licet quis teneatur ſe docere talem qualem aſſerit ex reg. tex. in l. non ignorat C. de his qui accuſ. non poſſ. Illud procedit in eo, qui ſe procuratorem dicit, ac etiam in cauſis criminalibus dum intendit quis proſequi ſuam, vel ſuorum iniuriam in quibus terminis intelligitur proprie tex. in d. l. nõ ignorat, ſed in cauſis ciuilibus exceptio filiationis, vel aliæ ſimiles non impediunt curſum cauſæ, vt per Conſtit. Reg. incipiente exceptio filiationis, & ibi And. & Afflict. in termino enim cauſæ principalis hoc demonſtratur.

Sed quid dicendum ſi proceſſum fuit in cauſa & ſententiarum, & tamẽ mandatum non productum, an proceſſus & ſententia erit nulla, & dicitur quòd ſic quia in iudicijs principaliter conſideratur habilitas perſonæ, l. quidam referunt, ff. de iur. codicill. &

ideo

ideo leges differunt quod; mandatum seu procura debet produci in principio litis alias iudicium nullum, l. licet C. de proc. hinc si. quod reo non opponente pro exhibitione mandati túc iudex ex officio illud petere debet alias illum repellere si in promptu nó exhibuerit glos. in l. filiusfam. §. veterani in verbo prætermissum est, ff. de procu. vbi iudex potest repellere militem exercentem officium procuratoris, quamuis per partem non fuit oppositum ergo multo magis poterit petere procuratori mandatum vt dicit Bal. in l. 1. in fin. cap. vt quæ desunt aduocat, & hoc ea ratione ne iudiciũ sit elusorium, quod esset sine dubio, si ita fuisset processum, vt per decis. Rotæ 145. in nouis & hanc esse commu. opin. testatur Sebast. Vãt. in suo tract. nulli titulo de nullit. ex defectu inhabilitat. seu mandati fol. 119. & vt mandatum producat non est ei concedenda dilatio Bal. in l. fi. col. 4. vers. Item procuratori actoris, ff. de ferijs. Sed quid si fuisset productum mandatum in quo nullus fuisset nominatus licet album fuisset in eo relictum ad ponendum, & scribendum, & cum producente fuisset processum num valeat processus, & sententia vide Boer. decis. 274.

Filius pro patre agendo admittitur sine mandato, quia hoc habet á lege d. l. exigendi, & non solum filius, sed etiam quælibet persona coniuncta dummodo sit de ascendentibus vel descendentibus, vt dicit Innoc. in c. nonnulli nu. 8. extra de rescript. & Aym. in suo epit. 96. & licet possit coniuncta persona sine mandato agere, non tamen potest solutionem recipere, sed potest cogere debitorem ad depositandam pecuniam, vt per Cott. in suis memoral. in verb. coniuncta persona, vbi multa cumulat, bene verum est, quod si principalis est in loco propinquo, & de facili haberi potest sua presentia eo casu coniunctus non admittitur Hipol sing. 228. in fin. Ad numerum decimumquintum prædicti cap.

Tenetur enim actor exhibere instrumenta mentionata in libello & hoc vt reus deliberare possit, vt per Innoc. in cap. 1. nu. 3. de probat. Marant. in suo Specul. in 10. actu nu. 8. fol. mihi 119. & Bal. in l. fin. in fin. C. de præcip. Imp. offer. & non solum instrum. mentionata in instrumentis productis edenda sunt, sed etiam alia instr. Auth. si quis in aliquo documento, C. de eden. Deci. cons. 302. nu. 3. Alex. cons. 3. nu. 1. vol. 2. sed si scriptura cui relatio facta est non apparet, scriptura referens dicitur virtute carere l. in testamento quidam, ff. de condit. & demonstr. & Alex. in præallegato loco, sed quid dicendum si notarius dicit in instrumento T. Dominus vel Procurator, vt apparet per instr. manu mei notarij, an faciat probationem adeo quod non sit necesse producere instr. & dicitur quod non ista verba enuntiatiua non probant Deci. cons. 522. nu. 3. ergo si fuerit dictum per notarium T. Dominus talis rei, vel T. procurator, vt apparet per instrumẽtum originale nobis præsentatum, ac lectũ coram mei notario, iudice, ac testibus præsentia stipulatum per T. notar. sub tali die, mense, & anno probat, & fidẽ facit, adeo quod non est necesse producere dictum instr. mentionatum & dicitur quod non probat, nec fidem facit, nisi originale producatur, & ita fuisse decisum per Sac. Cons. testatur Affl. decis. 273. & non sine causa cum auth. indistinctè loquitur, & indistinctè debet intelligi vulgata sunt iura. Ad num. 20. prædictis cap.

Licet quis tam de iure cõmuni per text. in d. l. cogi, quam etiam de iure regni virtute Constit. & Capitula vt refert Io. Vinc. de Anna alleg. 68. non teneatur dicere titulum suæ possessionis, tamen quando cõuenitur petitio-

ne hæreditatis interrogari potest, an hæres sit, & respondere tenetur, vt per tex. in d. l. cogi, & ibi doctores qui vna cum glosa fatentur, hoc spetiale esse in petitione hæreditatis & ibi Barto. nu. 1. & 2. & Marant. in suo specul. in 7. membro, in verbo & quandocũque fiunt num. 4. & 5. quæ regula ampliatur etiam contra hæredem obligati, nam interrogabitur si est hæres, & pro qua parte l. 1. ff. de interrog. act. latæ Papi. in sua practica in form. interrog. fiend. in act. real. in glo. quamuis num. 4.

Ista practica sumpta est à text. & doct. in c. 2. extra de confess. in 6. Ad num. 21. prædicti cap.

Regulare est in quolibet administratore & eo qui alterius negotia gessit tenetur reddere rationem, & codicem rationis exhibere l. ait prætor ff. de neg. gest. l. 1. C. vbi de ratio. agi opor. Socc. conf. 213. nu. 2. cum seq. vol. 2. & conf. 73. nu. 1. & 2. vol. 1. & quæ conclusio ampliatur in patre, & matre, quæ filij negotia gessit Socc. conf. 34. nu. 15. vol. 1. & in conf. 254. nu. 2. vol. 2.

Fallit si reus conuentus sit excommunicatus quia in tali casu reconuenire non potest actorem vide glos. in cap. intelleximus in verbo conueniri vbi allegat multa concordantia extra de iudicijs. Ad num. 26. prædicti cap.

Aduerte quòd denuntiatio faciẽda est venditori quamuis aliunde sciuerit litem motam secundum magis comm. opin. Alex. conf. 181. nu. 8. vol. 6.

CAPITIS QVARTI.

SVMMARIVM.

1 *Officia actoris, & rei post litem contestatam, vsque ad finem,*

QVia reorum est fugere, ideo legitimata persona (vt supra) præstita cautione expensarum per actorem in casu succumbentiæ, vt in Authen. generaliter, C. de episc. & cler. & in §. ad excludendas, in Auth. de litig. ac scripturis exhibitis, debet procurator actoris petere terminum impartiri ad probandum in- 1 cumbentia. Parte enim petente, & instante, vt in Constit. Reg. Causas alias, dandus est terminus in causa, vt in rit. Mag. Cur. incip. In primis detur terminus, & ita practica seruat omnium curiarum, vel iuris qui dicitur viginti dierum, scrib. in l. 1. ff. si quis caut. vel iudicis arbitrio, Carauit. super rit. 73. num. 1. & rit. 123. nu. 2. licet Pragmat. Post prædictas, de ordin. indic. voluerit, quod ipso iure terminus: intelligitur datus dierum quindecim, factis responsionibus, &c.
2 tamen non seruatur. Infra quem terminum actor suam fundare debet intentionem, vt in l. verius in fin. ff. de probat. in l. 2. in l. frustra C. eodem concord. text in l. 2. C. commod. in l. cum te minorem C. de probat. Et reus suam exceptionem l. in exceptionibus, l. quinquaginta, ff. de probat.
3 Sed iuxta hoc quæro cui incumbat onus proband. Respond. quod regulariter affirmanti incumbit, & ideo si quis voluntatem mutatam dicit probare hoc debere. Vulpianus ait, in l. eum, ff. de probat. & creditor qui pecuniam numeratam petit, implere cogitur, ita etiam debitor qui solutam affirmat eius rei probationem præstare debet l. 1. C. de probat. l. fin. C. de solut. quinquaginta ibi nam si creditum ff. de probat. & qui dolo dicit aliquod falsum (licet in exceptione) docere debet dolum admissum, l. quoties, §. qui dolo, ff. de eod. & l. patronus eod. titu. Et quod affirmanti incumbit onus probandi, tu habes text. vbi alia exempla, in

terminus

in l.ante omnia,& in l.4. & in l.1. in l.cum de lege, ff.de probat. Quamuis affirmans probare non possit l.2. l. actor.de probat.l.1. §.interrogatorijs, 4 ff. de interrogator.action. Affirmanti igitur incumbit onus probandi nisi is qui negat ante confessus fuerit in scriptis,quamuis non solemniter, vel per errorem, tunc enim neganti incumbit probatio, exemplo l.5. fin. ff. de quadrien. præscript. Nisi tamen quis indebitum promiserit, vel cauerit generaliter non adiecta causa ex qua debeatur, tunc enim si postea debitum negauerit,non ipsi neganti,sed affirmanti probatio incumbit, l. cum de indebito,§.fin.ff.de probat.l.generaliter,ibi eamq. causam C.de non numer.pecun. Prout etiam si non numeratæ pecuniæ exceptio obijciatur, l.3.l.adseruatio C.eod.tit.& hoc de prima limitatione. Secundo limita, nisi quis indebitum cōdicat, hic enim quamuis id quod solutum est debitū esse neget, tamen ei probatio incumbit,l.cum de indebito ff.de proba. nisi tamen is cui indebitum solutum esse dicitur,solutionem negauerit fueritq. conuinctus,tunc enim eum probare oportet debitum fuisse id quod accepit,vt ibidem,nisi non totum,sed pars tantum dicatur indebita, nam tunc actori non reo incumbit probatio, vt ibidem,§.sed hoc ita.Tertio limita nisi præsumptio sit pro affirmante d. l. cū de indebito §. sin vero ab initio, concor.l.si pactum ff.eo.tit. vtputa si iure factum negetur,tunc.n.neganti incūbit probat. ab ea parte l. in exceptionibus §.sed & si procuratori ff.de probat.quia iure factum præsumitur,§.fi. instit. de fideiuss. vel si filius in patris potestate se esse neget, nā & huic neganti incumbit probatio l. si filius, ff. de probat. vel si falsum dicatur instrumentum, quia tunc non solum affirmanti,sed etiam neganti incūbit onus probandi l.vbi falsi l.fi.C.de fal.l.pen.

5 C.de prob. Similiq. modo (vt vides) reus tenetur suam probare exceptionē. Nisi tamen præsumptio sit pro reo excipiente l. si pactum ff.eod. vel nisi exceptio sit negatiua, tūc.n.eius probatio affirmanti incumbit l. adseueratio C.de non num.pec.l.ante omnia ff.de probat.l.quoties §.fin.l.non est, ff.de edē. Debet igitur reus suam exceptionem fundare, & ideo si scriptū sit promisisse aliquem, præsumitur stipulatio facta vtiliter nisi contrarium probetur l.sciendum ff.de verb.oblig. §.fin.instit. de fideiuss.§.si scriptum, instit.de inutil.stip.l.1. C.de contrah. stip.l.Titia §.idem respōdit ff.de verb. oblig.Pariterq. si scriptum sit stipulationē esse factum pręsumitur pro inst. quòd sit facta, & inter præsentes, nisi contrarium probetur §.fin.instit.de fideiuss. §.item verborum Inst. de inutil.stipul.l.optimam C.de contrahen.
6 stipul. Successiuè. Quæro, quomodo reus suam fundabit exceptionem(non dico per scripturas,quę possunt quandocunque præsentari ante sententiam Carau.rit. 238. licet rit. ille voluerit totum contrarium,vt ibi, facit text.in prag.53.de offic.Sac.Reg.Conf.) Respon. quòd dato termino in causa eoque sibi notificato, potest petere depositionem principalis,(quoties autē oblata non fuisset)qui omnino deponere debet, vt in rit.Mag.Cur. incip. Itē quod infra ipsum terminum alias nunquam terminus datus currere incipiet,Cara.in rit.69.nu.5.in fi.Oblata autem depositione principalis per procuratorē actoris, potest petere & excipere procurator rei conuenti, an actor sit præsens in iudicio, an vero absens,& in quo loco(quoties declaratū nō fuisset in depositione oblata) & si declaratum fuerit principalē esse præsentem, tunc petat terminum ad percunctandū acta ad finē capitulandi articulos, & positiones super quibus deponere debet actor,quod erit biduum,

non è onnumerato die notificationis ipsius, & caueat ne capituletarticulos super quibus non tenetur deponere, vt in articulo criminoso. In negatiua quæ probari non potest, in articulo incerto & generali, & in tangente factum alienum. In articulo iuris, & duplici, in his enim deponere non tenetur, Carau. rit. 79. num. 2. & in quam pluribus alijs casibus, de quibus per Marant. fol. 301. nu. 4. cum sequ. Quibus articulis capitulatis ac præsentatis actuario causæ debet actor deponere per verbum credo, vel non credo, & sine præsentia Aduocati, vel Procuratoris, vt in prag. Quinta die, de ord. iudic. & in rit. mag. cur. incip. Item quod infra ipsum terminum, quod verbum credit releuat ab onere probandi d. prag. 5. die, eo quia qui credit quod alia pars dicit in articulo, dicitur credere nullam probationem fieri debere super eo, & propterea litigari non potest in ea, ita Carau. super d. rit. qui est 70. nu. 5. Qua depositione habita debet Procurator actoris illam notificari facere procuratori rei conuenti, qui procurator potest petere terminũ ad percunctandum eam, an sit formiter facta depositio, & si reus fuerit releuatus ab one-
7 re probandi, qui dari debet. Sed & si per procuratorem actoris oblata esset depositio principalis in partibus, potest similiter petere procurator rei terminum ad percunctandum acta & capitulandos articulos vt supra, & infra eundem terminum faciat expediri literas commissionales suis sumptibus directas officiali illius terræ vbi actor reperitur, easq. consignari faciat per vnum ex seruientibus curiæ procuratori actoris, vna cum articulis, qui quidem procurator tenetur procurare dictam depositionem suis sumptibus. Qua habita eaq. in actis præsentata, tenetur eam notificari facere procuratori rei conuenti, qui respõdere potest, & petere terminum ad eam percunctãdum, si eius principalis fuerit releuatus ab onere probandi, & si non fuerit releuatus, & factum proprium calũniosè negauerit, vt est matrimonium, filiationem, consanguinitatem, affinitatem, notariatum de quibus verisimiliter notitiam habere potest, puniri debet iudicis arbitrio. Pro qua pœna potest habere recursum, contra Aduocatum, & Procuratorem si probauerit eorum consilio, talem negationem fecisse. Quòd semper præsumitur si præsentes fuerint in respõsionibus principalis, vt in d. pragm. 5. die. Beneuerum est quòd dicta pœna euitatur si infra tres dies post negationem principalis eam reuocauerit, & per confessionem se negauerit, vt ibidem in fin. & sic habes practicam quando depositio principalis offertur tam in iudicio, quàm in partibus, quã notabis, etiam quando actor voluerit, quod reus ipse deponat vt principa-
lis. Sed quę erit practica quando actor vel reus noluerit, vt principalis deponere? dicit text. in d. rit. mag. cur. incip. Item quòd infra ipsum terminum quòd illa pars per quã steterit respondere, tenetur pœna tarenorum quindecim ipsi curię applicanda, qua soluta, Iudex eius arbitrio dabit alium terminum, infra quem partes habeant respondere, & si non responderint, articuli, super quibus erat respondendũ habentur pro confessatis, vel negatis, (prout recusanti deterius fuerit) nisi infra ipsũm terminũ de consensu partiũ curia pro tribunali sedente fuerit renunciatum. Quequidem pœna vt supra & practica in hoc ritu statuta nõ seruatur. Est & alia practica posita in rit. incip. Item seruat ipsa curia quòd si quis citatur & ibid. Carauit. vbi habetur quod quando principalis citatus ad deponendum non vult respõdere, citatur tribus citationibus, in vltima quarum inseritur tenor articulo-

rum,

rum, super quibus examinandus est, & adhuc renuente deponere habetur pro confesso super eis, à quo decreto non datur appellatio. Quam etiam practicam non vidi seruari, sed seruatur, quod si quis fuerit requisitus, vt deponat vt principalis & recusauerit fit decretum quod infra tot dies deponat alias compellatur, quibus elapsis mulctatur, & citato ad reluendum proceditur ad venditionem exequutionis pro multa peractæ.
9 Sed quid faciendum si ex depositione principalis habita, reus non fuerit releuatus, vt quia actor dixit non credo vt ponitur. Respon. quod debet Iudex prouidere, quod terminus currat ab hodie, & ita seruari in practica refert, Carauit. super rit. 69. nu. 5. in fin. Qua prouisione facta, debet actor illam notificari facere reo siue eius procuratori, in cuius notificatione considerет, an testes sui principalis sint præsentes, an absentes à limine iudicij, & si præsentes existerent testes, tunc in illius termini dorsu respondeat, quod detur lista examinatorum suspectorũ, ad finem vt de non suspecto fieri possit electio, prout fieri debet, vt in pragma. responsionibus de ord. iudic. cuius virtute in Magna Curia, & Sacr. Cons. fit decretum quod infra biduum detur lista, & intimetur. Qua electione examinatoris facta ac procuratori rei conuenti notificata per seruientem statim expedienda est citatio ad testes, qua expedita, citandi sunt non solum ipsi, sed etiam & procurator actoris ad videndum eorum iuramenta, iuxta text. l. si quando C. de testibus. Qui procurator actoris potest petere requiri tempore receptionis, & protestari contra testes, & dicenda per eos quatenus contra suum principalem deposuerint, & nõ aliter nec alio modo. Quo requisito tenetur examinare examinator electus, cui soluitur pro quolibet teste pro eius salario grana decem, vt in pragmat. responsionibus, de ord. iudic. (quam raro seruant in graue eorum animarum detrimentum.) Et aduertant ne examinent clericos sine licentia in scriptis habita à suo Prælato, vt in rit. mag. cur. incip. Item quòd clerici tam in minoribus, quæ reponi debet in actis. Dixi quatenus contra suũ principalem deposuerint, nam sine hac clausula fuisset facta dicta protestatio cõtra testes, & testes isti aliquid dixerint in fauorem protestantis, nõ posset ipse vti illorum dictis, vt per Marant. fol. 385. nu. 4. quia per dictam protestationem censetur, declarare, se nolle eis fidem adhibere, quod est menti tenendum. Et sic habes practicam probandi exceptionem quando testes sũt præsentes in iudicio quam etiam seruare debet actor ad suam intẽtionem fundandam.
10 Si vero testes rei essent absentes, & tunc procurator rei tempore notificationis termini, nominet testes in partibus vbi adsunt, pro quibus examinandis instet etiam dari listam officialium & locorum suspectorum. Qua electione facta statim dictus rei procurator expediri faciat literas commissionales pro testibus examinãdis, quibus expeditis, notificari faciat eidem procuratori actoris, qui respondere solet, requiri suum principalem quem ad hunc actũ substituit, ipsiq. notificatis procuret testiũ examinationem in partibus ab officiali electo requisito prius principali testibusq. citatis, vt & supra diximus. In quo examine non possunt recipi in quolibet articulo vltra septem testes, sub pęna, vt in prag. Card. 31. nisi causa esset antiqua, vel confinium, vt in prag. 1. de testi. refrenatione. In qualibetq. causa non possunt recipi vltra testes num. quadraginta, aut ex causa quinquaginta vt in prag. vt litigantiũ de offic. Sac. Reg. Consilij.
11 Plane scias quod si nominatio non fuerit facta in-

non connumerato die notificationis ipsius, & caueat ne capitulet articulos super quibus non tenetur deponere, vt in articulo criminoso. In negatiua quæ probari non potest, in articulo incerto & generali, & in tangente factum alienum. In articulo iuris, & duplici, in his enim deponere non tenetur, Carau. rit. 79. num. 2. & in quam pluribus alijs casibus, de quibus per Marant. fol. 301. nu. 4. cum sequ. Quibus articulis capitulatis ac præsẽtatis actuario causæ debet actor deponere per verbum credo, vel non credo, & sine præsentia Aduocati, vel Procuratoris, vt in prag. Quinta die, de ord. iudic. & in rit. mag. cur. incip. Item quod infra ipsum terminum, quod verbum credit releuat ab onere probandi d. prag. 5. die, eo quia qui credit quod alia pars dicit in articulo, dicitur credere nullam probationem fieri debere super eo, & propterea litigari non potest in ea, ita Carau. super d. rit. qui est 70. nu. 5. Qua depositione habita debet Procurator actoris illam notificari facere procuratori rei conuenti, qui procurator potest petere terminũ ad percunctandum eam, an sit formiter facta depositio, & si reus fuerit releuatus ab onere probandi, qui dari debet. Sed & si
7 per procuratorem actoris oblata esset depositio principalis in partibus, potest similiter petere procurator rei terminum ad percunctandum acta & capitulandos articulos vt supra, & infra eundem terminum faciat expediri literas commissionales suis sumptibus directas officiali illius terræ vbi actor reperitur, easq. consignari faciat per vnum ex seruientibus curiæ procuratori actoris, vna cum articulis, qui quidem procurator tenetur procurare dictam depositionem suis sumptibus. Qua habita eaq. in actis præsentata, tenetur eam notificari facere procuratori rei conuenti, qui respõdere potest, & petere terminum ad eam percunctãdum, si eius principalis fuerit releuatus ab onere probandi, & si non fuerit releuatus, & factum proprium calũniosè negauerit, vt est matrimonium, filiationem, consanguinitatem, affinitatem, notariatum de quibus verisimiliter notitiam habere potest, puniri debet iudicis arbitrio. Pro qua pœna potest habere recursum, contra Aduocatum, & Procuratorem si probauerit eorum consilio, talem negationem fecisse. Quòd semper præsumitur si præsentes fuerint in respõsionibus principalis, vt in d. pragm. 5. die. Beneuerum est quòd dicta pœna euitatur si infra tres dies post negationem principalis eam reuocauerit, & per confessionem se negauerit, vt ibidem in fin. & sic habes practicam quando depositio principalis offertur tam in iudicio, quàm in partibus, quã notabis, etiam quando actor voluerit, quod reus ipse deponat vt principa-
8 lis. Sed quę erit practica quando actor vel reus noluerit, vt principalis deponere? dicit text. in d. rit. mag. cur. incip. Item quòd infra ipsum terminum quòd illa pars per quã steterit respondere, tenetur pœna tarenorum quindecim ipsi curię applicanda, qua soluta, Iudex eius arbitrio dabit alium terminum, infra quem partes habeant respondere, & si non responderint, articuli, super quibus erat respondendũ habentur pro confessatis, vel negatis, (prout recusanti deterius fuerit) nisi infra ipsum terminũ de consensu partiũ curia pro tribunali sedente fuerit renunciatum. Quęquidem pœna vt supra & practica in hoc ritu statuta nõ seruatur. Est & alia practica posita in rit. incip. Item seruat ipsa curia quòd si quis citatur & ibid. Carauit. vbi habetur quod quando principalis citatus ad deponendum non vult respõdere, citatur tribus citationibus, in vltima quarum inseritur tenor articulorum,

rum, super quibus examinandus est,
& adhuc renuente deponere habetur
pro confesso super eis, à quo decreto
non datur appellatio. Quam etiam
practicam non vidi seruari, sed serua-
tur, quod si quis fuerit requisitus, vt
deponat vt principalis & recusauerit
fit decretum quod infra tot dies de-
ponat alias compellatur, quibus elap-
sis mulctatur, & citato ad reluendum
proceditur ad venditionem exequu-
9 tionis pro multa peractæ. Sed quid
faciendum si ex depositione principa-
lis habita, reus non fuerit releuatus,
vt quia actor dixit non credo vt po-
nitur. Respon. quod debet Iudex pro-
uidere, quod terminus currat ab ho-
die, & ita seruari in practica refert,
Carauit. super rit. 69. nu. 5. in fin. Qua
prouisione facta, debet actor illam
notificari facere reo siue eius procu-
ratori, in cuius notificatione conside-
ret, an testes sui principalis sint præ-
sentes, an absentes à limine iudicij, &
si præsentes existerent testes, tunc in
illius termini dorsu respondeat, quod
detur lista examinatorum suspectorũ,
ad finem vt de non suspecto fieri pos-
sit electio, prout fieri debet, vt in pra-
gma. responsionibus de ord. iudic. cu-
ius virtute in Magna Curia, & Sacr.
Cons. fit decretum quod infra biduum
detur lista, & intimetur. Qua electio-
ne examinatoris facta ac procuratori
rei conuenti notificata per seruien-
tem statim expedienda est citatio ad
testes, qua expedita, citandi sunt non
solum ipsi, sed etiam & procurator
actoris ad videndum eorum iuramen-
ta, iuxta text. l. si quando C. de testi-
bus. Qui procurator actoris potest
petere requiri tempore receptionis,
& protestari contra testes, & dicenda
per eos quatenus contra suum prin-
cipalem deposuerint, & nõ aliter nec
alio modo. Quo requisito tenetur e-
xaminare examinator electus, cui sol-
uitur pro quolibet teste pro eius sa-
lario grana decem, vt in pragmat. re-
sponsionibus, de ord. iudic. (quam
raro seruant in graue eorum anima-
rum detrimentum.) Et aduertant ne
examinent clericos sine licentia in
scriptis habita à suo Prælato, vt in rit.
mag. cur. incip. Item quòd clerici tam
in minoribus, quæ reponi debet in a-
ctis. Dixi quatenus contra suũ princi-
palem deposuerint, nam sine hac clau-
sula fuisset facta dicta protestatio cõ-
tra testes, & testes isti aliquid dixe-
rint in fauorem protestantis, nõ posset
ipse vti illorum dictis, vt per Marant.
fol. 385. nu. 4. quia per dictam prote-
stationem censetur, declarare, se nolle
eis fidem adhibere, quod est menti te-
nendum. Et sic habes practicam pro-
bandi exceptionem quando testes sũt
præsentes in iudicio quam etiam ser-
uare debet actor ad suam intẽtionem
10 fundandam. Si vero testes rei essent
absentes, & tunc procurator rei tem-
pore notificationis termini, nominet
testes in partibus vbi adsunt, pro qui-
bus examinandis instet etiam dari li-
stam officialium & locorum suspecto-
rum. Qua electione facta statim dictus
rei procurator expediri faciat literas
commissionales pro testibus exami-
nãdis, quibus expeditis, notificari fa-
ciat eidem procuratori actoris, qui
respondere solet, requiri suum princi-
palem quem ad hunc actũ substituit,
ipsiq. notificatis procuret testiũ exa-
minationem in partibus ab officiali
electo requisito prius principali testi-
busq. citatis, vt & supra diximus. In
quo examine non possunt recipi in
quolibet articulo vltra septem testes,
sub pęna, vt in prag. Card. 31. nisi cau-
sa esset antiqua, vel confinium, vt in
prag. 1. de testi. refrenatione. In quali-
betq. causa non possunt recipi vltra
testes num. quadraginta, aut ex causa
quinquaginta vt in prag. vt litigantiũ
11 de offic. Sac. Reg. Consilij. Plane scias
quod si nominatio non fuerit facta in-

fra quinque dies à die notificationis termini computãdos non est amplius admittenda, vt in prag. post prædictas
12 de ord. iudic. Item scias quod faciens nominationem & ea non vtens tenetur ad pœnam vnciarum duarum, vt ibid. & in prag. si post interlocutorias & in prag. quoniam in termino, de offic. Sac. Conf. & in pragm. 32. Card. Granu. quã non euitabis etiam si examinaueris, & testes nihil deposuissent ad causam, vel dixissent nihil scire de contentis in articulo, vt in d. pragm. Card. Nisi nominationi factæ eod. vel seq. die renunciaueris apud acta, vt in prag. 60. de offic. Sac. Conf. tunc enim pœnam euitabis.
13 Scias insuper quod nominans testes extra Regnum tenetur illos specifice, idest cum nominibus & cognominibus nominare, & ita seruatur in practica, & facere depositũ vntiarum duarum pro pœna si non examinabit, vt in pragm. 31. de offic. Sac. Reg. Conf. ac etiam facere depositum necessarium pro examinatione testium, vt in rit. mag. cur. incip. Item nisi essent testes. Et hæc nisi pars, quæ fecerit nominationem extra regnum dicat, quod ea vult vti, ac si esset intra regnum, & examinari facere intra illos tres menses, qui dantur in regno iuxta formam d. pragm. & post prædi-
14 ctas, tunc euitabit depositum. Vltimo scias, quòd licet regulariter audientia testium committi debeat in ciuilibus, vt in Constit. Reg. In pecuniarijs, & in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia quando committit, tamen limitabis hãc regulam: nisi causa esset feudalis, vel nisi causa esset ardua, vt per Carau. rit. 158. nu. 3. tunc enim committitur examen examinatori Sacr. Reg. Conf. vel Mag. Cur. vbi causa agitatur. Tertio limitabis, nisi testes essent infra dietam, idest viginti miliaria, vt in rit. mag. cur. incip. Item quòd curiæ, & altera ipsarum, quo et casu nõ committitur, nisi pro senibus, valetudinarijs, & mulieribus honestis sed debet accedere actuarius, vel scriba, cui solui debet salarium pro dietis ad rationem vnius scuti pro qualibet dieta, suis expensis vel carlenorũ octo expensis partibus, Carau. in d. rit. 141. nu. 1. propè medium, vbi in fine subdit, se vidisse etiam infra vnam dietam audientiam committi. Et sic habes practicam tam ad fundandam intentionem actoris, quam etiam ad probandam exceptionem rei conuenti.

15 Termino autem dato, vt supra, elapso si nominatio non fuerit facta, nec expeditæ literæ commissionales, fit puplicatio & notificatur parti, si vero fuerit facta nominatio & literæ expeditæ & consignatæ, & tunc in publicatione debet præcedere instantia, & intimatur parti aduersæ, quæ si nihil replicat fit publicatio per iudicẽ cum termino tot dierum ad accipiendum copiam processus si voluerint partes, si vero aliquid replicat iustam causam allegando quare fieri non debeat iudex de his cognoscere debet, & si reperit non militare, prouidetur quòd oppositis non obstantibus fiat publicatio, cum termino ad accipiendum copiam processus, si vero aliqua iusta causa fuerit allegata supersedere debet, & ita hodie seruatur in practica, Carau. rit. 72. nu. 1. licet pragm. cursu dilationum voluerit, quod elapso termino intelligatur facta publicatio ipso iure, nisi infra quatuor dies, &c. vt ibi, quod non seruatur. Prout nec etiã seruatur dispositio rit. incip. Itẽ quòd elapso termino, qui fuit correctus per dispositionem dictæ pragmaticæ. Sed iuxta hoc quæro quæ nam impediunt publicationem fieri? Resp. quod sicut publicatio debet fieri elapso termino, impediretur si non esset elapsus. Et ideo si quis insteterit pro depositione principalis, quæ adhoc non fuit oblata, terminus non solum non est elapsus, sed nec currere incæpit, vt

supra

supra. Vel pro exhibitione scripturarum. Vel pro declaratione si tenet & possidet, & si est hæres. Vel si apoca non esset recognita. Item curre re non incæpit, facta instātia pro electione examinatoris, si adhuc non esset facta. Vel si fuit facta, non stetit per partem examinare, sed per ipsum examinatorem electum, quo casu solet fides præsentari in actis. Tertio si testes in termino essent citati,tunc.n. post terminum recipi possūt per tres dies vel. iudicis arbitrio, vt in rit. mag.cur.incip. Item quod in quibuscunque causis. Hodie autem ex communi obseruantia omnium curiarum Regni practicatur, quod si elapso termino remanent examinandi testes citati infra terminum, fit publicatio cū termino tot dierum, vt iudici melius placuerit, cum reseruatione infra eundem terminum examinandi testes citatos, vbi ibi per Carau. n. 4. sic etiam fit publicatio cum reseruatione quādocunque examen venerit literis cōmissionibus consignatis, ac elapso ter
16 mino nominationis factæ. Sed quantum durat hoc tempus nominationis, successiuè non est prætereūdum. Quare scias quod si terminus decē dierum fuerit per iudicem datus ad probandum incumbentia, à die lapsus dictorum decem dierum computandorum à die electionis officialis, & habitæ depositionis principalis (quoties petita fuerit) pro qualibet dieta, idest viginti miliaribus statuti sunt dies quinque & si nominatio fuerit facta in loco distante à ciuitate Neap. per centum milliaria terminus non alias dicetur elapsus nominationis, nisi elapsus alijs vigintiquinq; diebus, ad.. ndo pro qualibet dieta, quinq; dies, ita tex. in prag. post prædictas. Scias etiā quod si feriæ absorberent totum terminum à iudice datum vel maiorem partem, tunc enim ferię non computarētur in dilatione & termino, vt puta si in sabbato palmarum fuisset data dilatio dierum quindecim, talis.n. terminus inciperet currere post octauam Paschæ. Marant. fol. 336. nu. 17. in fin.
17 Publicatione aūt facta in causa si partes vel aliqua ipsarum voluerit petere terminū ad repulsam testiū, petere debent infra decem dies numerandos à die assignatæ copiæ processus dictæ causæ, & casu quo processus esset cartosus, possent petere maiorem terminum ad hoc, vt eo viso valeant deliberare si repulsa opus erit, & econuerso si esset paruus processus. Posset iudex eisdem statuere minorem terminum, vt in rit. mag. cur. incip. Item quòd facta publicatione in causa, qui rit. corrigitur per prag. cursu dilationum, de ord. iudic. vbi habetur qđ facta publicatione processus & habita ipsius copia sufit statuti octo dies ad percunctandū processum per Aduocatū, quibus elapsis die sequenti est petēda repulsa, & petita intelligitur concessa, alias vlterius non debet audiri. Quæ etiā prag. in practica non multū practicatur, si quidem terminus ad percuntandum processum, hodie datur duorum dierum vel quatuor, arbitrio iudicis iuxta quantitatem processus, quo elapso si non fuerit petita repulsa, prout peti pōt, vt in d. rit. mag. cur. incip. Item quod facta publicatione, & in d. prag. cursu dilationum. (Vel eodē die quo fuerit facta conclusio & intimata) & est concedenda cum medietate primi termini, vt in d. prag. cursu dilationū, infra quē præcisè & peremptoriè debent testes examinari alias vlterius non essent recipiendi, nisi ex iusta cā, vt in fin. d. rit. Itē quod facta publicatione. Nec in ea debent admitti dilationes, cum simus in odiosis, & terminus currat de momēto, ad
18 momentum. Et ideo non debet committi audiētia testium, vt in rit. incip. Item curia ipsa, etiam pro senibus & valetudinarijs. Scias autē quod si quis petie-

petierit repulsam & ea non vsus fuerit, vel si quis in termino repulsæ præsentauerit articulos impertinẽtes, punitur pęna de qua in d. prag. 71. Card. Granu. cum præsentari non possint, vt in prag. contingit, de ord. iudic. Itẽ aduertas, quod quãdo facis articulos in repulsa, debes ponere & articulare quod nõ animo iniuriãdi, sed tuę causæ defendendæ, &c. Carau. rit. 73. nu. 10. alias teneris actione iniuriarum, vbi nu. 8. etiam refert quod in Regno de ea repulsa fit magnus casus, quæ inimicitiam testis tantum tangit, dum modo tamen, in specie allegetur & probetur, & de alijs non multum cu-
19 ratur. Sed etiam quòd examinatis testibus in causa repulsæ fieri debet publicatio, cum termino dierum duorum ad percuntandum acta & debet parti intimari, quæ, si non petierit repulsam repulsæ (prout peti potest, & conceditur, vt in rit. mag. cur. incip. Item quod elapso termino & in dict. prag. cursu dilationum, cum medietate termini in repulsa dati) procedetur ad vlteriora & si petierit, termino elapso testibusque examinatis fieri debet publicatio in repulsa repulsæ petita, cum termino dierum duorum ad percutandum acta, & intimari, quo elapso fieri debet conclusio, vt in rit. magn. cur. incip. Item facta, publicatione dictę, & in prag. 13. de ord.
20 iudic. & intimatur. Qua facta, citandus est reus ad sententiam, idest, ad dicendum quicquid dicere voluerit in causa in iure & in facto, & in scriptis & oretenus, in qua citatione poterit peti terminus ad percuntandum (quoties non esset oblatum) quo termino elapso procedi debet ad expeditionem causæ. Nisi tamen. (Primo limita,) fuerint de nouo præsentatæ scripturæ per aliquam ex partibus, & fuerit petitus terminus ad eas impugnandum, prout peti potest, & est concedendus iudicis arbitrio, saluo iure pupillorum & cæterorum priuilegiatorum, vt in d. prag. cursu dilationum Secundo limita, nisi fuerit instatum pro declaratione circa vsum testium & scripturarũ, tunc enim supersederi debet in causa, donec dicta declara-
21 tio fuerit formiter facta. Hoc modo simpliciter videlicet N. N. procurator, declarat quod vult vti omnibus articulis, omnibus testibus, omnibus eorum depositionibus, oĩbus scripturis, omnibus actis, omnibusq; relationibus in præsenti causa factis, & ita dicit, & declarat. Nec dicas õmni modo meliori, &c. quia non esset formiter facta, & pars poterit instare quod fiat formiter. Qua declaratione facta per constitutum procuratorem, ratificari debet per principalẽ, & ita practicatur. Et si pars declarare tenuerit compelletur per trina decreta, & habetur facta prout deterius, etiam si fuerint testes examinati in prima instantia. Tertio limita, nisi primum beneficiũ fuerit petitum, prout peti potest, vt rit. magn. cur. incip. Item quod in causis, & in prag. 57. de off. Sac. cõs. & in prag. 31. Card. Granu. Nisi causa esset introducta, idest, nisi commissarius incæpisset facere relationem de ea. Afflic. in Const. Reg. obscuritatem, nu. 13. secus autem si causa non esset introducta. id. Afflic. decis. 114. licet rit. incip. Item quod in quibuscunque causis, voluerit contrarium cum non seruętur) per minorem mulierem, fiscum, Carau. super d. rit. nu. 2. qui est rit. 71. aliasq; miserabiles personas, vt in prag prædicta cursu dilationum,
22 in fin. Nõ solum quãdo principaliter agunt, sed etiam accessoriè vti authores laudati, Afflic. decis. 15. relatus per Carau. in d. rit. nu. 2. Marant. fol. 128. nu. 101. Item etiam si maior lite pendente successerit minori, vel mulieri lite pendente. Afflic. decis. 211. sed nõ e contra, quia minor cum maiori succedit, non vtitur iure suo, Afflic. in d. Const.

Const.Reg.obscuritatem, nu.17.tunc enim dandus esset terminus, in dicto beneficio,idest, medietas primi termini,vt in d.rit.incip.Ité quod in causis vel iudicis arbitrio,Afflict.decis.124. Infra quem suam fundabit intentionem, iuxta ea quæ desuper in primo termino. Quo termino elapso fieri debet publicatio in primo beneficio cũ termino, ad percuntãdum acta, & intimatur, & si non fuerit petitum secundum beneficium,prout peti potest procedi debet ad expeditionem causæ. Nisi reus similiter esset persona priuilegiata,& petijsset primum & secundum beneficium,prout peti potest ex quo nota quòd in vna eademq; cã possunt peti quatuor beneficia Afflic. in d.Const.Reg. obscuritatem nu.14.

23 Nolo tamen omittere,quod si quiuis petierit primum vel secundum beneficium,& postea eo vsus non fuerit, tenetur ad pœnam vntiarum duarum,vt in prag.32. Card. nisi eod.die renunciauerit, vel vsque vt de nominatione supra diximus. Vel si vsus fuerit, & impertinens esse examen & nihil releuare,per quam prag.corrigitur prag. 1.de dilatio, & ita compilatur processus in magn.curia,& in Sac.Regio

24 consilio. Beneuerum est, quod elapso termino in Sac.Reg.consil.non statim fit publicatio, vt seruat magn. cur. sed citatur reus siue pars appellata vel appellans, ad publicandum, in qua potest instari pro termino ad percuntandum (quoties oblatus non esset)& deinde fit publicatio, nisi aliquid replicatum fuerit, vt supra diximus, & facta publicatione, non statim fit conclusio, elapso termino ad percuntandum acta, sed citatur ad concludendum, & postea fit conclusio.Prçterea sententia mag.cur.debet parti intimari,& sententia Sacr.Reg. consilij non intimatur cum ab ea non detur appellatio. Sed reclamatio, & in ea compilatur processus vt supra,

ADDITAMENTA
Caroli Grimaldi V. I. D.
Ad n.1.huius ca. IIII.

QVilibet agere volens ex reg.tex. in d. auth. generaliter tenetur præstare cautionem expensarum quid dicendum si fuit processum in causa,& nulla cautione præstita an per hoc acta sint nulla dic quod non pro quo vide Alex.cons.37.volum.2. per totum. Ad numerum tertium.

Sed quid dicendum si facte fuerint probationes sine termino an valeant, & dicitur qđ sic cum terminus non sit de substantia probationis l. in crimine,ff.de adult.Bal.in l.si clericus,col. 4.in fi.C.de Episco.aud. Decis.in cap. licet causam col.9.vers.quid autem si quis probauit de probat. & in cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, colum. 11. de Const.Afflict.decis.55.Alex.cons.105 num.2.vol. 5. cum enim deuenitur ad probationes debent attendere, vt necessario concludãt alias non releuant c.in præsentia de probat. Cor. consil. 194.litera b,vol.2.in eis enim stat tota virtus causæ vt dicit Bald.in l.clericus,col.3.de Episc. aud.Circa mediũ. Ad num. 6. prædicti cap.

Aduerte tamen, an materia probationum quod in his,in quibus à communiter accidentibus, difficilis est probatio admittitur,probatio per côiecturas, le.filium diffinimus,ff.de his qui sunt sui,vel alieni iur.l.si vicinus, C.de nupt.l.consensu, §.super plagis, C.de repud. l. non omnes, §.à barbaris,ff.de re mili.C.veniens,il secundo in fin. de testib. cap. Michael,de filijs præsb. in talibus enim lex. contenta, est probationibus,quæ haberi possunt quamuis plene non sint, hæc est theorica Feder.de Sent.in consil.118.Incipiente nulli dubium est; idem voluit

Bart.

Bart.& Scriben.in l. si quis ex argentarijs, §. penult. ff. de eden.& ibi dicit quod probationes per coniecturas dicuntur manifeste,l. licet, ff.de leg. 1.leg.si quis locuplex, ff.de manu test.& uot.]in l. si quando C. vnde vi, & specul. in titu. de fur. vers. pe. & Bart.in l.1.in fi.ff.de verb.oblig.quod in omnibus in quibus non possunt clare haberi liquidę probationes,sufficit quod iudex ex vehementi opinione informationem habeat arg.d.§.à barbaris ita concludit Alex. in pluribus consilijs suis,maxime in cõsil.24.versic.sed præmissis non obstantibus, & consil.69. visa facti vol.2.

Aduerte circa productionem scripturarum,quod ille qui producit scripturam videtur fateri contenta in ea, vt habetur per glos. & doctores in l. 1.§ edictiones,ff.de eden.Bald.in l.cũ pretium, C. de liberal. caus. allegat. text. in l. si aduersarius, C. de fid.instrum. & quid si protestatus fuerit in præsentatione quod præsentabat quatenus pro ea faciebat non aliter, nec alio modo de quo vide Imol. & Anton.de Butr. in cap.cum olim de cẽsi, Bart.& Paul.in l. Iulianus,§.fin,deposit.Bal.in l.1.col.5.in fi.C. de confess. Paul.in d. §. editiones Bald. Paul. & moder.in l. 1. C. vt quæ desunt aduocat bene verũ est quod ad hoc vt scriptura vel instrumentũ habeat, effectũ probationis oportet, vt producatur aduersario citatio alias habebit effectũ simplicis productionis Bal.in l.qñ in fi.C.de testi.Roma.cõs.156.& 119. Ad numerum nonum prædicti cap.

De electione examinatoris facienda vide quæ dixit Ang.in l.obseruandis.ff.de iudi.

Ordo iuris est, qđ citetur aduersarius,ad videndum iuramenta testium, qđ si fuerit omissum eius dictum non valet,d.l.si qñ C.de testi.cap.2. extra eod.Roma.conf.192.ea rõne,quia iuris ordo non fuit seruatus,l. prolatã, C.de sent.& interlocu.omn. iud. l. vt debitum, ff. de hæredi.act. Moder. in cap.Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de constit. & vnica citatio ad hoc sufficit, ita Bar.in l.cõsentaneũ,C.quo & quand. iudic.& per eundẽ in l.si finita, §. Iulianus.ff de dam.imfect.Io.Andr.Ant. de Butr.& Panor.in cap. consuluit de officio deleg. & est cõis opinio secundum Fely.in prællegato c. 2. Ad numerum decimum prædicti cap.

Vide Aym.in sua practica iudici.c. 45.vbi ponit obseruantiam Regni, in examinandis testibus in factis antiquis,& in materia confinium, & pœnam examinatori contrafacienti. Ad numerum 14. prædicti cap.

Antiquitus denegabatur audientia testium committi extra ciuitatem,vel prouintiã aut in alijs longinquis partibus,l 3.§.fi.ff.de testi.de iure autem nouissimo indistinctè quando testes sunt alibi examinandi, committitur iudici vbi testes degunt, vt valeat illos examinare quorum dicta, ac attestationes, clausæ & sigillatæ debeat iudici deleganti transmittere,§. quoniã Auth. de testi. sicut hodie confirmatum est per constitutiones reg. vt in const.incip.in pecuniarijs litibus. Ad numerum 15. prædicti cap.

Publicatio processus est de ordine iustitiæ, & non de ordine substantiali iudicij,& ideo sententia sine publicatione processus valet, cum respectu iudicis semper sit publicatus, partes enim debẽt instare pro publicatione, & vide ad hoc allegata, per Sebast. Vanti in suo tract.nulli, tit. de nullitate,ex defectu, process.nu.40.

Carau.in ritu.69.nu.6.dicit qđ si testes in termino dato iurauerint, licet infra terminũ non fuerint examinati, vsu respectum esse,vt etiam elapso termino examinentur iuxta dispositionẽ iuris cõis de qua latè Fely. in c. licet causam nu.11.de probat.& Bart. in l. si quando nu.11.C.de testi. assignans, ratio-

rationem quia infra terminum deposuisse dicuntur cum infra terminum iurauerint. Ad numerum 18. prædicti cap.

Facta dictà protestatione, licet testis agere non possit actione iniuriarum, nihilominus qui repulsam non probauit, tenetur ad pœnam, tarenorum decem iuxta pragmaticam 2. de test. refren. & repul. fallit tamen si semiplene probauit vel saltim per famam qui obijcit crimen in repulsam late Marant. in 6. part. 13. actu. nu. 15. Ad num. 20 prædicti cap.

Citatio ad audiendam sententiam est necessaria, & de substantia etiam in summarijs, vt dicit Capyc. in decis. 1. nu. 33. & Afflict. in decis. 346. in fin. imo illius ommissio vitiat, sententiam qua citatione facta, non potest deinde trattari de nouo termino vel impedire illius decisionem Anton. de Butr. & text. in cap. cum in veteri de elect. & Alex. in addit. ad Bart. in l. ille aut ille, in vers. Incipiente debet committi ff. de leg. 3. nisi in casu limitato, ibidem per authorem.

CAPITIS QVINTI.

SVMMARIVM.

1 *Reus quãdo tenetur ad fructus & q͠n non, vsque ad nu.* 12.
12 *Et qui fructus debeantur.*
13 *Reus quando tenetur ad interesse, vsque ad nu.* 31.
31 *Et quando ipso iure debeatur. nu.* 31.

Compilato processu debet Iudex condemnare vel absoluere reum vt iura volunt & mandant, alias, vltra quod tenetur in foro conscientiæ, facit litem suam, Bart. in l. 1. C. quomodo & quando iudic. & tenetur ad damna parti l. fin. & ibi glos. & Doctor. ff. de var. & extraordin. cognit. Facit text. in l. 4. §. si iudex ff. de actio. & obligat. & instit. de obligat. quæ ex qua. deli. nasc. Considerando an actori competat actio, & si competat, an aduersus reum conuentum competat, & si tam respectu actoris quam rei competat, an competat ex causa in iudicio deducta, & alijs de quibus (Deo dante) dicemus in tractatu nostro. De ratione iudicandi tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tam de iure communi, quàm canonico, & Regni huius. Sed iuxta hoc quæro quando reus tenetur ad fructus? Re-
1 spond. quod regulariter. Quando sunt petiti l. domum l. si fundum, C. de rei vendic. facit text. in §. & si in rem §. & si hæreditas, instit. de offic. iudic. Quamuis res quæ vsui, non fructui est petatur l. cum in rem, ff. de rei vendic. Vt si nauis petatur, l. si nauis ff. eod. Vel argentum, vestimentum, vel alia similis res, l. videamus, ff. de vsur. Vel si vsufructus petatur, vt ibidem. Item quamuis res aliena non actoris ei per errorem sit adiudicata, l. ex diuerso, §. 1. ff. de rei vendicat. Item quamuis post rem petitam vsucaperit reus, fructusq. ex ea percepit l. si post acceptam, cum duabus ll. sequ. l. si à bonæ fidei ibi, vt tamen interim ff. eod. Item quamuis post litem contestatam, reus rem possidere cæperit, l. sin autem §. item litis ff. de rei
2 vendi. Planè scias quòd pluribus modis non tenetur. Et primo si personali actione agatur l. videamus, §. si actionem ff. de vsuris, quo casu ad fructus non tenetur, & hoc quamuis cum fundum quis stipulatus esset, eos fructus qui tempore stipulationis pendebant, tanquam partem fundi petat, l. si filiusfamilias §. fin. ff. de verbor. oblig. Item quamuis post moram factam fructus sint percepti, d. §. si actioné quibus casibus fructus non debentur

bentur. Non igitur in actione personali reus tenetur ad fructus, nisi fructus post rem in iudicium deductam percipiantur, d §. si actionem, cócor. l. cum fundus, in princ ff. si cer. pet. le. 2 ff. de vsur l. partum, §. 1. & §. in his quidem, ff. eod. tit. Vel nisi per actionem personalem, naturalem possessionem reuocet, cum ciuiliter possideat, d. l. videamus, §. si possessionem, ff. de Vsur. Vel si fundus ob rem datus condicatur, vel repetatur. Vel dos repetatur nuptijs non secutis, d. l. videamus, in prin. Vel nisi indebitum condicatur. Vel res mortis causa donata repetatur, d. l. videamus, §. Item si indebitum, dicto titulo, ff. de vsuris. Vel nisi Fauiana aut Pauliana actione agatur, vt ibid. §. in Fauiana. Vel nisi qd vi metusue causa agatur, vt ibidē §. item si vi. Vel exempto Vel pro socio, ibidem, §. ex causa. Vel nisi interdicto vndeui. vt ibidem, §. in Fauiana. Vel quod vi aut clam ibidem, §. in interdicto. Vel nisi bonæfidei actione agatur, §, penu. ibidem. Vel nisi ex iure, quo verbum restituas continetur, d §. Fauiana. Vel nisi actione qua quis rem dari, vacuamq; possessionem tradi stipulatus est, agatur, l. 4. ff. de vsur. quo casu fructus etiam debentur, nisi tantum vacuam possessionem sit stipulatus; non etiam rem dari, l. 3. § 1.
3 ff. actio. empt. Secundo reus non tenetur ad fructus, si bonæfidei possessor sit. Hic enim de fructibus restituendis non tenetur, l. qui scit, §. in alieno, ff. de vsur concor. §. si quis a non domino, Instit. de rerum diuisio. facit text. in l. bonæfidei emptor, in prin. & in fi & in l. quæsitum, ibi quia & si. ff. de acquiren. rer. domi. Et hoc quamuis nondum eos perceperit, d. l. bonæfidei, ibi, denique, cócor. d. l. qui scit, § præterea, ff. de vsur. Itē quamuis talis sit, quę longo tempore vsu capi non possit, d. l. bonæfidei, in princ. ibi, nec interest, concor. §. penult. ibi. nam contrario, eiusdem legis. Item quamuis non sua diligentia, & opera fructus perceperit, sed aliunde; d. leg. bonæfidei, in princip Non igitur bonæfidei possessor tenetur ad fructus, nisi tamen adhuc fructus pænès possessorem extent, l. certum est, C. de rei vendic. l. fructus pendentes, ff. eod. tit. Secundo nisi post litem contestatam fructus perceperit, d. l. certū, ibi, post litem cui concor. §. & si hæreditas, in fin. Insti. de offi. iud. l. 2. C de fructib. & lit. expen. l. partum, ff. de vsur. quo casu etiam tenetur bonæfidei possessor, quamuis bis eiusdem rei nomine ab eodem conueniatur post primam non potest secundam litem motā fructus percepit. l. Fiscus, ff. de iure fisci. Tertio bonæfidei possessor non tenetur ad fructus, nisi hæres sit eius, qui mala fide possidebat In hunc enim par habenda, fortuna est, dicit tex. in d. l. 2. C. de fruct. & lit. expen. ibi hæredis. Quarto nisi fructus sint naturales, nō industriales, hoc est quos bonæfidei possessor suis operibus non percipit, nec sua impensa, l. fructus, ff. de vsur. Quinto nisi bonæfidei possessor ex fructibus locupletior factus sit, leg. 1. ibi, nec non etiam fructus, C. de petit hæred Sexto nisi malafide, sciens rem alienam acceperit ac possederit, d. §. si quis à domino, in fin. d. leg. qui scit, in princ. ff. de vsu. l. quæsitum est; ibi, quia & si, ff. de acquir rer. domi. tunc enim licet bonæfidei possessor sit, tenetur ad fructus Quamuis auctor malæfidei possessoris, bonafide possederit (quod tantum in hærede locum habet) d leg. qui scit, ibi, nec refert, ff. de vsu. Quibus casibus vt supra bonæfidei possessor non excusatur, nisi initium possessionis iustum fuerit, d leg. qui scit, §. bonęfidei emptor, ff. de vsur cui repugnare videtur tex. in d. l. bonæfidei, §. in contrarium, ff. de acquir.
4 rer. domi. Tertio non est condennandus ad fructus, si nuda proprietas, petatur,

tatur d.l.videamus §.1. ibi quid præterea ff. de vsur.facit text. in l.si petitor ff.de rei vendic.tunc enim fructus non debentur, nisi vsusfructus medio tempore ad proprietatem fuerit reuersus d.l.videamus,ibi,quid igitur si nuda proprietas cui concor.tex.in l.fructus in fin. ff. de rei vendicat. Vel nisi quid proprietati per alluuionem, vel alio modo accesserit,vt ibid.ibi,idem
5 est. Quarto reus non tenetur ad fructus,si fructus non perceperit.l.si eius fundi ff. de rei vendic. tunc enim non tenetur nisi à solo fructus separati fuerint, vt ibid. ibi, Paulus:vel nisi actor percipere potuisset l.si nauis l.fructus §.fin. ff.eod Quibus casibus tenetur, nisi bonæ fidei possessor sit reus. Hic enim de ijs quos percipere potuisset tenetur § illorum autem Instit. de offic. iudic. Nisi post litem contestatam: Ex hoc enim tempore bonæ fidei possessor,quia malæ fidei esse incipit, etiam de percipiendis tenetur l. 2. C. de fruct.& lit.expen.l.1.in fin.C.de
6 petit. hæred. Quinto condemnandus est reus ad fructus,nisi res sterilis sit, ex qua fructus percipi non possunt, exemplo hominis valetudinarij l. penult.ff.de rei vendi.l.6.§.1.ff.de oper.
7 liber. Sexto non tenetur reus ad fructus. Si res quæ petitur petierit, vt ex ea amplius fructus percipi non possunt,quo casu nec æstimatio fructuum præstanda l.penul.ff.de rei vendic.nisi vsque ad tempus mortis, vt ibidem,& in l. Iulianus §. quod si dolo, & in l. vtique autem ff.eod.tit. Vel nisi dolo, vel culpa rei conuenti res petierit d.l. fructus in princ. Vel nisi mora à reo facta res petierit d. l. Iulianus, §. 1.
8 Septimo non tenetur reus ad fructus, si seruus petitus impubes sit l. 6.§.1.ff. oper.seruor. Planè si excesserit infantiam seruus,non excusatur possessor, l.cum de fructibus ff. de rei vendicat.
9 Octauo non tenetur reus, si actor in causa principali actione careat, tunc enim nec ad fructus condemnandus est l.eos,C.de vsur.in princ.Nono cōdemnandus est reus ad fructus, nisi post rem iudicatam fructus percepti sint,vel percipi potuerunt. Hi enim in actione de qua iudicatum est non veniunt l.3.§.in his quidem ibi, certè post rem, ff. de vsur. Bene tamen ad executoris officium pertinent fructus postea percepti, vt est text. in l. qui restituere, in princip.ff. de rei vendic.
10 Vltimo tenetur reus ad fructus, nisi ex artificio serui sumptibus possessoris seruus dicit,fructus sint percepti, l.improbè cum l seq. ff.de rei vendic.
11 Et si vis scire, qui fructus debeantur videas text.in l.penult. ff.de vsufruct. leg.in l.3.ff. de oper.seruo.in l.videamus §. præterea ff.de vsur.in l.5.C.de rei vendic.in l.generatim §. ante matrimonium ff. de vsuris in l. equis l. in fructu eod.tit.in l.venationem ff.de vsuris in l. qui fundum, §. cum fundum ff. de contrahen. emptio. Partus autem ancillæ, licet in fructu non sit l.in pecudum, ff.de vsuris. Nihilominus quod est in restituendis fructibus, id.in partu obseruatur l. 1. C. de rei vendicat.l.Iulianus §. id Iulianus ait ff. de rei vendic. l.præterea, §. ita-
12 que eod. tit. Sed an in restitutione fructuum sint deducendæ expensæ factæ per possessorem? Respond. quod sic regulariter l quod in fructus ff. de vsuris l.4.in fin. ff. de oper. seruor. l. 1. C.de fruct. & lit. expen. l. si à patre §. fin. de petit. hæredit. l.4.l.cum hæreditatis §. postquam, C. eodem l.hæres in princ. l. si quid §. sicut autem ff.eod.l.sin autem, §. in re petita, l.sumptus, ibi, verum exceptione, ff.de rei vendic.l.si quis sciens, in fin. C.eod.tit.l.emptor ff.eod.l.4. §.si minor ff.de doli mal. except.l. in rem §. in omnibus ff.de rei vendic.facit text. in §.ex diuerso in §.qua ratione, ibi, cæterum sicut in §. vnde in §.litteræ, ibi, sed si à Titio in l. cum vir ff. de

doli

doli mal.except.in l.si in aria,C.de rei vendic.in l.si quis sciens,in fine eod.tit.in l.sicut is in princ.& in §.literæ ff. de acqu. rerum domin. (Et ex his etiam apparet in restitutione possessionis, deducendas esse impensas, & meliorationes.) Et hoc quamuis malæ fidei possessor sumptus fecerit,l. si à patre §. fin. cum duabus ll. sequ. ff. de petit.hæred.& vt infra dicam. Item quamuis sumptus inutiliter facti sint, nullis perceptis fructibus, l. quòd si sumptum ff. de petit. hæredit. Tertio quamuis hæreditas sit restituta sumptibus non deductis l. hæreditas,ibi,aut actione ff. eod.titu. Quarto quamuis filio à patre possessore hæreditatem petente, pater eos sumptus quos in honorem filij fecit, deducere velit l.si.eo.tit.Quinto amplia quamuis pro parte tantum hæreditas euincatur l.sorori §.fin. ff.de petit.hęred. Sunt igitur deducendæ expensæ. Nisi malæ fidei possessor sit, qui illas fecit, l.adeo quidem §.ex diuerso, ff. de acquir.rerum domin.l. domum C. de rei vendic.l.secunda,ibi quod si ante, C.de seruit.l.Iulianus libro §. 1. ff.de rei vendic. l. quinta C. de edific. priuat.concord.§.ex diuerso, Instit.de rerum diuision. Hic enim non deducet,nisi necessaria impensas fecerit d. l.domum,ibi,necessarios,quo casu deducendæ sunt,nisi fur impensas necessarias fecerit, hic enim nec necessarias quidem retinet l.prima C. de infantib. exposi. Vtiles autem impensas malæ fidei possessor retinere potest, si eas actor tolli non concedat, d l. domum,ibi,sin autem vtiles. Secundo sunt deducendæ expensæ: nisi possessor seruum quem possidet erudiuit, huius enim artificij nomine,nihil potest deducere l. sin autem §. fin. ff. de rei vendica. Nisi tamen actor seruum vendere voluerit l. nisi si venalem, ff de rei vendica. Vel nisi infantem expositum sustulerit & erudit possessor l. 1.C.de infantib.expos. Vel nisi ante denunciatum sit actori, vt impensas solueret l.aut si ante, ff. de rei vend. quibus casibus deducet,Quemadmodum quarto deducet si possessor fructus percepit ex artificio, quod seruum docuit, tunc enim si fructus illos actor petat, possessor impensas artificij potest compensare l.cæterum in fin.cum l.sequen. ff. de rei vendica. Tertio sunt deducendæ expensæ nisi actor pauper sit, vt si sumptus reddere cogatur, re sua sit cariturus l. in fundo alieno ff. de rei vendicat. tunc enim ad restituendas impensas compelli non debet. Nisi tamen dominus rem receptam,mox sit venditurus d.l. in fundo, §. fin. quia tunc reficiendæ essent impensæ.Quarto sunt deducendæ impensæ. Nisi actor tolli concedat opus illud,in quod reus fecit impēsas, l.sin autem §. in re petita,ibi, idest etiam ff.de rei vend.Quinto limita,nisi possessor rem restituit non opposita exceptione impensarum l. sumptus ff. de rei vend.l.Paulus respondit ff.de doli mal.except. l.si in aria ff.de condict. indebit. Beneuerum est, quòd si sciente, & patiente domino sint factæ alterius rei actione instituta, per replicationem sumptus recuperantur, & pone exemplum in l 5. §.si donaui, ff.de dol.mal. excep. Sexto limita,nisi possessor ex fructibus tantum percepit, quantum impendit, quo casu admittitur compensatio l. sumptus in prædium, ibi, scilicet si fructum ff. de rei vend.concord.tex. in l.emptor ibi scilicet eo.tit. Octauo limita, nisi res impensis possessoris non sit melior facta d.l.sumptus in fi.ibi. meliore prædio facto.Nono limita,nisi donationis causa impensas fecerit l. qui alienum, ff.de don. Decimo limita,nisi non necessarij neque vtiles sumptus sint facti,sed voluptarij l.vtiles ff.de pet.hæred. (vbi habetur qui dicantur vtiles) tunc enim non sunt compensandi,nisi

tamen

tamẽ bonæfidei possessor voluptarias
impensas fecerit, d.l. vtiles, §. videa-
mus. Vel nisi actor non vult pati ea
quæ voluptariæ possessor impendit,
tollere vt ibid. ibi, vt tamen potesta-
te. Vel nisi ex voluntate defuncti vo-
luptariæ impensæ sint factæ, l. hære-
ditas, ff. de petit. hære. & hæc dixisse
sufficiat circa fructuum petitionem,
videamus modo circa interesse ad qđ
si reus non fecit quod facere debebat
condemnandus est, l. cum stipulatus
sum mihi, §. cum venderet, l. si fundũ,
certo die, l. si quis stipulatus sit. §. fin.
l. stipulationes nõ diuidũtur, in princ.
ibi, Celsus tamen, l. si pœnam, in fin. l.
quoties quis alium, l. ita quis promi-
serat, §. ea lege, ff. de verb. obliga. l. si.
ff. si quis in ius voca. non ierit, cõcor.
text. in l. si quis ab alio, §. fin. ff. de re
13 iudic. Et ad quod reus ratione con-
tumaciæ & moræ factæ in non soluẽ-
do sortem teneatur (licet quid vsura-
rum nomine siue interesse non fuerit
promissum) l. cum quidam, §. quid
enim ibi. vsuræ enim, & §. ex locato,
ff. de vsur. concor. text. in l. Lucius
Titius, ff. depo. l. in bonæfidei, C. de
vsur. l. 2. C. deposi. l. quæro, in princ.
ff. locat. l. pupilli, §. fin. cum l. seq. ff. de
14 neg. gest. Et hoc etiam iure canoni-
co, gl. in l. 2. in verb. tradita est, C. de
vsur. vbi bona additio. Sed an quis
semper ratione moræ teneatur ad in-
15 teresse. Respond. quod non. Et ideo
primo limita, nisi nõ sit interpellatus
debitor vt soluat, l. mora, in princ. ff.
de vsuris, quo casu non debetur, nisi
non fuerit q̃ interpellari poterit, l. 2.
ff. de nautic. fœnor. l. sed & si Reipub.
in fin. ff. de vsur. Vel nisi creditor, mi-
nor annis fuerit, l. 3. C. in quib. casib.
resti in integ. non est necess. Vel nisi
certum tempus solutioni fuerit con-
stitutum, l. magnam, C. de contrah. &
com stip. Vel nisi non ex mora, sed ex
stipulatu vsuræ siue interesse petatur,
l. pecuniæ, § vsurarum, ff. de vsur. Vel
nisi Fisco, alijsq; personis quid debea-
tur quibus ipso iure currunt vsuræ de
16 quibus infra nu. 30. Secundo limita,
nisi pœnalis sit actio, quo casu moræ
non constituitur, l. 1. C. fiscalib. vsur.
Nisi in contractu descendat, l. fin. C.
17 de magist. conuen. Tertio limita, nisi
ex administratione reliquatus sit de-
bitor. l. constitutionib. ff. ad municip.
18. Quarto limita, nisi debitor postquam
interpellatus est potestatẽ sui faciat,
& omissa est repetendi debiti instan-
tia, d. l. mora, §. & non sufficit, ff. de
19 vsur. Quinto limita, nisi debitor ex
iusta causa dilationem petat, l. scien-
20 dum, cum l. seq. ff. eod. Sexto limita,
nisi debitor interpellatus ad iudiciũ
prouocet, l. si quis solutioni, l. pen. ff.
eod qui sine dolo. ff. de regul. iur. quo
etiam casu interpellatio nõ cõstituit
reum in mora, Nisi dolo malo ad iu-
dicium prouocet, d. l qui sine. Vel nisi
iniustè ad iudicium prouocet, d. l. si
21 quis solutioni ibi, vtique. Septimo li-
mita, nisi interpellatus ab esse Reipu-
cã cœperit, vel in vinculis hostiũque
potestate esse, l. sed & si ff. de vsur.
22 Octauo limita, nisi nemo sit cui solua
tur, l. pecuniæ, ibi, nec inutilis, l. cum
23 quidam §. pupillo. ff. eod. Nono limi
ta, nisi sors propter exceptionẽ peti
non possit, l. lecta. §. fin. ff. si cer. petat.
l. si pupillo, ff. de verb. oblig. l. sciẽdũ,
§. fin. ff. de vsur. l. Sceuola, ff. de pact.
l. eos, C. de vsur. l. nulla. ff. de reg. iur.
Non enim in mora est is à quo pro-
pter exceptionem pecunia peti non
potest, nisi dies vsurarũ venerit, ante
quam exceptio contra sortem cõpe-
tere cœperit d.l. eos. Vel nisi in parte
tantum obstet exceptio. hoc enim ca-
su, in altera parte, mora conringit, l.
24 qui solidũ in princ. ff. de leg. 2. Deci-
mo limita, nisi Fiscus morã fecerit, l.
cum quidam, §. Fiscus, ff. de vsur. Vn-
25 decimo debentur vsuræ ex mora, nisi
tamen non opportuno loco interpel-
latus sit debitor d.l. mora. in princ. Et

vide Barto. in l. cum filius, §. fin. ff. de verb. oblig. an interpellatio facta in incongruo loco ad locum congruum
26 constituat debitorem in mora. Duodecimo limita, nisi non reus conuentus, sed alius interpellatus morã fecerit, & pone exemplum in interpellatione facta seruo debitoris, d. l. mora § non sufficit Item pone exemplũ in patre, & filio moram faciente. d. l. mora §. quid ergo Item pone exemplum in duobus reis promittẽdi, quo etiam casu alterius mora, alteri non nocet, d. l. mora §. sed si duo, cui concor. text in l. in condemnatione, ibi, vnicuiq; ff de reg. iur. Item pone exẽplum in fideiussore interpellato moram faciente, d l mora § si fideiussor. huius enim mora, non nocet, secus aũ tem si principalis debitor interpellatus fuerit, tunc enim interpellatio facta debitori, fideiussori quoque nocet, l. si quis solutioni, §. 1. ff. de vsur.
27 Decimotertio limita, nisi interpellatus qui moram fecit, non suo, sed alieno nomine teneatur exemplo patris d. l. mora § quid ergo, & §. fin. vbi exẽplo etiam fideiussoris quamquam ibi,
28 dicatur, vtili actione teneri. Decimoquarto limita, nisi non creditor, sed alius, debitorem interpellauit, tunc enim ipso iure non debetur interesse ex mora Nisi interpellãs creditoris nomine interpellauerit, d. l. si quis solutioni § mora ff. de vsur concor tex in l cum patrifamilias, ff eod.
29 Quid autem si creditor dixerit debitori, ego egerem illa pecunia an per hoc videatur interpellasse debitorem ita quod constituat eum in mora? vide Bart in l. si quis mihi bona. § sed quid si mandauit, ff de acqnir. hæred. & in l etiam hoc modo, ff de leg. pri.
30 Et vide text in d. l mora. in rpin ff de vsuris: qd relinquitur arbitrio iudicis, moram esse commissam Et hæc dixisse sufficiat circa hunc articulum.

Recolo me dixisse vsuras (quæ loco interesse succedũt) deberi sine interpellatione ex mora, quando ipso iure
31 debentur. Igitur quibus debeantur sciendum est. Et in primis debentur Fisco sine interpellatione (licet disciplinaturis, vsuras ipso iure deberi nõ admittat, vt i. l. pignoribus, C. de vsur. in l. Titius, ibi, respõdi. ff. de præscrip. verb. in l cum quidam, §. ex locato ff. de vsuris) d l. cum quidam, §. Fiscus. Item vsuræ ipso iure debentur ei qui à Fisco comparauit, l. Hærennius, ff. eod. itẽ lite contestata ipso iure vsuras currere, voluit tex. in l. lite, ff de vsur nisi in illis quatuordecim casibus proximè notatis. Præterea ipso iure currunt vsuræ, si longo tempore præstitæ fuerint, l dum de in rem verso. ff. eod. Item pignore dato, ipso iure currunt l. cum debitor ff ex quib. caus. pign. Debentur etiam ipso iure vsuræ sententia iudicis, l 1. C. de senten. quæ sine cer quantit profer. cui contra dicit text in l. 1. §. nec tamen, ff. de vsur sed approbatur per text. l. in bonæfidei. in fin. C. de vsur Tutor Etiã ipso iure vsuras debet donec tutela restituatur, l 1. §. circa tutelæ, ff. de vsur. Item sententia lata, si intra quatuor menses, iudicatum non fiat, ipso quidem iure vsuræ currere incipiunt, l. 1. cum duob. ll seq. C de vsur. rei iudic. Socius etiam vel alius qui ideo condemnandus est, quod pecunias communes in suos vsus conuertit ipso iure vsuras debet. Prout & negociorum gestor, eius cuius negocia gerit, si pecuniam inuaserit, vel in suos vsus conuerterit, l. 1. ff de vsur. concor. text. in l. qui sine, § sed quas vsuras. ff. de nego gest. Præterea emptor post rem traditã ad vsuras precij ipso iure tenetur, l. 2. C. de vsur. l. Iulianus, §. ex vendito ff. de act. emp. cõcor. tex. in l. curabit, C. de act emp. l. initio, C. de pac. inter empt. & vẽd. l. liberalitatis, § cum vsurę, ff. de vsur. Quamuis precaria tradita sit possessio,

sto, d.l. Iulian. § possessioné. Vnũ volo vt scias quòd licet vsuræ siue interesse debeatur in omnibus casibus vt supra, tamen hoc fallit pluribus modis. Primo si creditor diu vsuras non petijsset, l. cum quidã, §. Diuus Pius, ff. de vsur. & ibidem gl. declarat. Secundo fallit si compensationis exceptio sortis petitioni obstaret l. cũ alter alteri, cum l. seq. ff de compensatio. l. 4. & 5. C. eod l. eius, C. de solu. Tertio fallit si nouatio facta fuisset, l. nouatione, l. emptor, ff. de nouat. l. 3. ibi, si enim nouatur, C. de vsur. rei iu dic. Quarto fallit si debitor sorté obtulisset, & per creditoré stetisset, quo minus sors ei soluta fuisset, l. creditrici. C. de vsur. l. debitor. ff. eodã, quo quidem casu ex eo die ratio vsurarũ habenda non est: nisi non totum debitum oblatum, fuisset, l. tutor, §. 1 ff. de vsur. tunc enim non liberatur offerens. Nisi inter contrahentes id actum fuisset, vt in partem soluatur, d. §. 1. ibi, si non hoc, exemplo, l. lecta, ff. si cert. peta. Vel nisi debitum non esse liquidum, tunc enim partis oblatio exonerat, ab eius partis vsuris, l. quidam existimauerunt, ff. eodem, tit. Sed an sufficiat verbalis oblatio vt non currant vsuræ? Resp. quod non, l. acceptam, C. de vsur. l. obsignatióne, C de solu. Nisi tamen vsuræ nondum cæperint currere, quo casu ne currant verbalis oblatio sufficit, l. si per te, C. de vsur. & ita intelligo cómuniter dictum per Doctor. in l. qui Romæ, ff de verb. oblig. dicentes, sufficere verbalem oblationem, ne currant vsuræ. Cæterum si vis vt oblatio hæc non liberet debitorem ab vsuris, vide pulcram cautelam Bart. in l. creditor, in fin. ff. de district. pigno. dicentis, quod quando debitor dicit ego sum paratus soluere, quòd creditor dicat, & ego sum paratus recipere, tunc enim illo non actualiter soluente, talis oblatio non sufficere, & sic pro verbis verba reportet, & non excusaretur à futuris vsuris. Quam cautelam refert & sequitur pro valde notabil. Gerar. sing. 92. Incip. an & quando sola oblatio.

ADDITAMENTA
Caroli Grimaldi V. I. D.
Ad num. 1. huius cap. quinti.

Fructus enim in specie peti debent l. 4. vbi glos. in verbo exceptione C. de posit. in quo distingue quod aut conuentus ante oblationem libelli fructus percepit aut post libelli oblationem, primo casu restituere non tenetur nisi in spetie petiti fuerint, secundo casu quamuis petiti non fuerint ad huc restituere debet ita est text. in l. Partum, ff. de vsur. eos vbi glos in verbo superuacuum C. eod. verum si iudex vtitur verbo restituere intelligitur etiam de fructibus pro quo vide notata per Bald in rub. C. de fruct. & lit expens. Ad numerum tertium prædicti cap

Mentionem facit hic author noster de fructibus naturalibus, & industriales libus, & vt nihil antiquitatis penitus ignoretur, §. 1 Instit. de test am. dico quod primi fructus in mũdo fuerunt fructus naturales, q solo verbo Dei, sine cultura, cuiusq; & cura, sed spõte, & nullo cogente nascebantur, vt Moyses Genes primo testatur his verbis. Vidit Deus quod esset valde bonũm, & ait germinet terra herbã virentem, & facientem semen lignumq; pomiferum faciẽs fructum, iuxta genes suum cuius semé in semetipso sit super terram, & factum ita, & protulit terra herbam virentem, facientem semen. Iusta genus suum lignumque faciens fructũ, & habẽs vnumquodq; semen secundum speciem suam, sed post quã neglecto Dei præcepto pri-

mus parens de arbore vetito, comedit tunc demum fructus suos, vt antea solebat terra sua spõte producere desijt, vt Moyses Genes. 3. refert Dominũ Deũ ipsi Adam sic domitatũ fuisse quia audisti vocem vxoris tuæ & comedisti de ligno de quo præcepe rã tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas,& tribulos germinabit tibi?& comedes herbas terræ: In sudore vultis tui, vesceris pane, hic I. C. Duas species fructuum posuit in l. fructus la prima, ff. de vsur. qui aut sunt naturales, aut industriales, naturales qui non ex facto hominum, sed natura ipsa proueniunt; Industriales, qui ex facto & operis hominum proueniunt: Doctores, & in spetie Bal. in l. 1. C. de fruct. & lit. expens. Adduxit tertiam spetiem quæ dicitur fructuum ciuiliũ qui percipiuntur ex locatione & alijs similibus & sic intelliges, quæ dicit hic author. Ad nu. 12 prædicti cap.

Ampliando dictum authoris regulam generalẽ facio quod omnis possessor siue sit bonæfidei, siue malæfidei, ac etiam predio, deducit expensas factas causa recolligẽdorum fructuũ ac conseruandorum text. est. in l. si à patre, §. fructus, ff. de petit. hæred. & l. fundus qui. ff. fam. hærcis. Bart. in l. in fundo nume. 5. ff. de rei vendic. & Iacob. Menoch. in remed 15. recuperand. poss. num. 500. vbi ampliat, & limitat hãc regulam hinc fit quod pro impensis prædictis datur retentio cuicunque possessori Cyn. in l. domum num. 3. vers. Aut factæ sunt. C. de rei vend. & text. in d. §. fructus.

Ad numerum trigesimum primum prædicti cap.

Nota quod propter morã interesse non debetur quando quis tuetur exceptio compensationis text. & ibi glos. in l. si constat in verbo ipso iure. C. de Compensa. & ibi Cyn. Alber. Ang. Bald. & salic. glos. in l. si quid l. à fideiussore in verbo eligere, ff. de compensat. tex. cum glos. & ibi Bart. & doct. omnes in l. qui inuicem, ff. de condi. indebit.

Verbalis oblatio non sufficit, vbi facto opus est ad hoc ne currant vsuræ l. fiu, ad fin. ff. ad silla. glos. in cap. quamquam in versicu. denegatur de vsur. in 6. socc. consil. 159. numer. 2. lib. 1.

CAPITIS SEXTI.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata exequi debet alias frustra, & c. nu. 1.*

2 *Nisi tamen ab ea fuerit appellatum, & quando non obstante appellatione exequi potest, nu. 2.*

3 *Item nisi restitutio aduersus sententiam per Rempublicam, vel per minorem, &c. num. 3.*

4 *Vel nisi discussio inuentarij fuit opppofita, num. 4.*

5 *Vel nisi in duplum ob euictionem condemnatus, &c nu. 5.*

6 *Vel nisi nouatio, vel noua conuentio allegetur, nu. 6.*

7 *Vel exceptio quod quis non tenetur vltra quam &c. numero 7.*

8 *Vel compensationis, num. 8.*

9 *Vel nisi de nullitate fuerit dictum.*

10 *Vel meliorationes non fuerint solutæ, num. 10.*

11 *Vel nisi illiquida sit sententia.*

12 *Li-*

1 SEntentia lata debitè exequutioni demandari debet iuxta ipsius seriem continentiam & tenorem alias frustra sententia, si suum non sortire-
2 tur effectum. Est igitur exequenda sententia iuxta ipsius seriem continentiam, & tenorem; nisi tamen. (Primo limita) per procuratorem (prout tenetur, vt in l. inuitus, ff. de procurat.). fuerit appellatum. Appellatione enim pendente nil innouandum esse, voluit text. in l. vnic. ff. nil innona. appel. penden. l. 3. C. quando prouoca. non est necess. cap non solum, de appella. lib. 6. Nisi tamen (sublimita primo) appellationem interpositam, intra legitimum tempus non inchoauerit appellans, aut appellationem non exercuerit. vel deseruerit, l. cum anterioribus, §. illud etiam, l. §. fin. C. de tempo. & repa- appel. l. 2. § fin C. quando prouoca. nō est necess. l si contra, l. quoniam nonnulli. C. de appel. Non enim sufficit appellationē instituere eamq; inchoare, & introducere, nisi appellans appellationis causam prosequatur, & finiat, d. §. illud etiam. Et ideo scias, quod lata senteutia, per dominū causæ commissar. infra decem dies à die notificationis illius appellari debet, vt in Auth. hodie, C. de appellat &c. (licet olim debebat appellari intra biduum, in propria causa, & intra tribiduum in aliena, vt in l eos. §. penult. C. de appellat. l. 1. §. in propria, ff. quando appellan. vbi etiam habetur, quæ dicebatur propria, & quæ aliena causa, & concord. l. 2. eod. titu. & l. qui suspectum, & l. 3. ff. quando appellan.) Qua appellatione interposita debet libellum appellationis interpositæ, ad iudicem ad quem præsentare, cuius tenor talis est, cum appellatur à sententia mag. cur. ad Sacr. Reg. consil.

Sac. Regiæ Maiestati.

Supplicat humiliter N. N. dicens diffinitiua sententia mediante fuisse condemnatum ad dandum & soluendum N. N. ducatos 200. vna cum interesse: (Vel ad relaxandum quandam domum in actis deductam, vna cum fructibus) à qua sententia vti grauatus, cum Reuer. appellauit ad M. V.. prout per præsentem appellat. Et intendens dictam causam apppellationis in vestro Sac. consil. prosequi, vt eius indemnitati prouideri possit, supplicat M. V. dignetur dictam causam appellationis committere vni ex dominis, consiliarijs, qui inprædictis, quolibetque prædictorum ius & iustitiam faciat, omni modo meliori, vt Deus &c. Et commissa causa, expediri debent prouisiones inhibitoriales pro actis transmittendis à iudice à quo ad iudicem ad quem, & acta transmitti & præsentari infra dies quinquaginta a die notificationis sententiæ numerandos, vt in Constitut. Reg. appellationum tempora. qua copia præsentata habet annum pars appellans ad prosequendam, & fruendam appellationem connumerandum à die interpositæ appellationis, vt in d. §. illud etiam.

(Qui annus dicatur primum fatale) quo elapso confirmatur sententia, nisi tamen ex iusta, & ineuitabili causa ad finem produci nonpotuisset, quo casu datur biennium, d. §. illud etiam, & hoc dicitur secundum fatale (qđ si labatur, cõfirmatur sententia. Quãuis ex causa in euitabili ad finẽ produci non potuisset, d. §. illud etiã ibi, nisi ipse appellator. Quod nota circa fatalia, quæ etiam de iure Regni nostri Sunt seruanda in Sac. Reg. cõs. circa reclamationes, vt in prag. 54. de offic. Sac. consil. Planè scias quòd nõ ipso tẽpore decurso confirmatur sentẽtia à qua est appellatum, sed iudex debet de actis iudicare, & ita sententiam dictam, vel absente appellatore confirmare, vel etiam (si videbitur) infirmare, vt in §. 1 omnibus, in Auth. de ijs qui ingred. ad app. & in Auth. ei qui. C. de tempo. repara. app. Sed quid faciendum si pars quæ obtinuit literas inhibitoriales à iudice ad quẽ (quarum vigore, iudex à quo non potest ad vlteriora procedere ex quauis causa,) copiam actorum non præsentauerit intra supradictos dies 50. Respondeo quod debet comparere coram dicto iudice ad quem; pars appellata & præsentare copiam sententiæ cũm insertione appellationis interpositæ, literarumq; inhibitorialiũ, & instare appellationem interpositã desertam declarari, & si casus euenerit, ita formabis libellum in Sac. consil. In Sac. Regio consilio, & coram dño T. Regio consiliario & causæ cõmissario comparet N. N. dicens qđ dum per mag. cur. Vicariæ, fuisset diffinitiua sententia mediante condemnatus N. N. ad dandum & soluendum ipsi comparenti ducatos 200. vnà cũ interesse (vel ad relaxandum vnà cum fructibus quandam domum) ex causis vt in actis fuit pro parte dicti T. appellatum ad idem Sac. Regiũ cons. per quod fuit inhibitum in forma. Et quia dictus, T. non aliter procurauit dictam copiam præsentare, & frustra proferreretur sententia si suũ nõ sortirereturr effectum. Instat proinde appellationem ipsam desertam declarari, rescribique iudici à quo, vt suã exequatur sententiam, literis inhibitorialibus non obstantibus, omni modo meliori. Quo libello præsentato citandus est reus ad dicendũ causam quare appellatio non debeat declarari deserta, & si iustam causam nõ allegat, declaratur appellatio deserta facto verbo, & rescribitur, iudici à quo vt suam exequatur sententiam. Nolo omittere quod si copia processus præsentetur post prædictos dies quinquaginta, quod ex equitate reuidetur cã ex eisdem actis, & ita practica seruat Sac. Reg. consil. & mag. cur. Vicariæ. Secundo sublimita quod appellatione pendente, &c. Nisi non competẽs iudex appellatus sit, & pone exemplum in l. 1. §. si quis in appellatione, ff. de appell. tunc enim nõ esset supersedendum. Tertio sublimita, nisi non iusto tempore fuerit appellatum, l. 2. in princ. C. de his qui prop. met. idest intra dictos decem dies quo casu non retardatur exequutio. Quamuis miles fuerit qui iusto tempore non appellauerit. l. qui suspectum, §. militibus, ff. de appell. Item quamuis metu iudicis non appellauerit. l. 1. 2. C. de his prop. met. Quarto sublimita, nisi alius appellauit non ipse qui iudicati actione conuenitur, tunc enim appellatio nõ releuat. l. si qui separatim, ff. de appel. in princ. Nisi tamen cã communis sit, l. 1. l. 2. C. si vn. ex plurib. d. l. si qui separatim, §. sed cum aduersus, tunc enim esset supersedendum, nisi diuersæ fuerint causæ defensionis, d. l. si qui separatim, §. quod est rescriptũ. Quinto sublimita, nisi in alia causa. & alia sentẽtia sit appellatum, l. cum in vna, in princ. ff. eodem. Sexto sublimita. nisi à sententia Baronum

ad

ad magnam curiam Vicariæ d. 12. infra appelletur, tunc enim appellatio nō retardaret exequtionem, vt in rit. mag.cur.incip.Item in causis duarum vnciarum, cum cautione. Nisi tamen de nullitate fuerit dictum argu. text. prag.2. de appell. Vel nisi criminaliter fuerit condemnatus appellans, vt puta pro furto, & ad soluendum parti quærulanti ducatos 12. furto subtractatos, vt per Carau in d.rit.vbi intelligit illum ritum procedere in dictis ducatis duodecim in principale. Et ideo si sententia Baronis condemnaret aliquem ad duc. duodecim vna cum expensis, quibus connumeratis excedere summam dictarum duarum vntiarum, nō impediretur exequutio pendente appellatione, & ita seruari in practica refert, & sic econtra, si ēt cum expensis sententia Baronis non excederet summam dictarum duarum vntiarum, quia non esset exequendū, nisi pro capitale, & non pro expensis pendente appellatione. Septimo sublimita, nisi à sentētia Reg.audientiarum appelletur, non excedente summam, de qua in prag.7.§.noi vogliamo, de off.Sac.Reg.consil.Nisi de nullitate fuerit dictum, vel nisi in capitibus proximè dictis, quando appellatur à sententia Baronum,&c. Octauo sublimita, nisi à sententia magnæ curiæ ad ipsum Sac. conf. appelletur, nō excedente summam ducator. 150. quo etiam casu non obstante appellatione exequi debet cum cautione, vt in prag.3.de offic. Sac. consi.nisi de nullitate fuerit dictum, vt supra diximus in sententia Baronum. Nono sublimita, nisi à sententia Sac.Reg.consilij reclametur, quia ea non obstante cum cautione exequitur, Afflic.deci.f231. Quinimo in causa reclamationis non potest procedi nisi habita prius reali exequutione. Planè scias qd si per sententiam Baronis, vel Regiarū audiētiarum, vel magnæ curiæ Vicariæ ex cedentem summā (vt supra) esset præstita assistentia, quod eo casu non retardatur exequutio, cum cautione, vt in pract. 2. de appellat. nisi de nullitate ipsius dictum fuerit, quia tūc supersedetur ēt si fuerit sententia Sac. Reg. consil. Decimo sublimita, nisi à sententia arbitri appelletur, l. 1. C. de recep.arbit.l.non distinguemus, §. cū quidam, in fin. ff. eod. cui stari debet siue æqua, siue iniqua sit sententia. l. diem proferre, §.stari.ff eod.tit. Nisi tamen lege cogente arbitrer sit sumptus, exemplo.l cum specialis, in fin. C. de iudic. & exemplo.l. arbitro. ff. qui sat.cog.cui concord.l.2.ff.à quib. appel.non lic.& videas.tex. in prag. 2. de arbit. Vndecimo, nisi à sentētia procerum Sacri Palatij appelletur, l. iubemus, §.fin. & l.seq. C. de appell. Duodecimo, nisi à sententia syndicatus cōtra officialem ob male gestum officium appelletur, quia non obstāte appellatione exequitur cum cautione, l.3.C.quor.appel.non recip.facit text. in prag.1. de syndic.official. Decimotertio sublimita, nisi ab exequutione appelletur, vt in l.4.in prin. ff. de appell. & vt ibi. & vide Gabriel lib.2.com. opin. in tit.de appel.conclus.4. Decimoquarto, nisi res dilationem non recipiat, l. fi.ff.de appell.recip. Decimoquinto nisi testamentum aperiatur appelletur, d.l.fin.cui concor.l.quisquis,C.quor.app. Decimosexto, nisi contra id quod perpetuo edicto decretum est appelletur, d. l. fin. in fin. Decimoseptimo sublimita, nisi in causa Fisci vel fiscalium functionum appelletur, l.4. l. & publicarum, C.quor.app.non recip. Decimooctauo à decimis & tributis, cap. tua nobis, de decim.Feder.de Sen.consil. incip. Laicus de prædio. Doctor.in l. abstinēdum, C.quor.app. Decimonono nisi victor.appellet ab expensis litis, à quibus victus fuit absolutus, l. fin. C.quando prouoc.non est necess.

& vt ibi. Vigesimo, nisi non à diffinitiua, sed ab interlocutoria sententia fuerit appellatum, l. ante, C. quor. app. l. eos, § super his, C. de app. l. 4. ff. app. recip. tunc enim appellatio non permittitur nisi interlocutoria vim haberet diffinitiuæ sententiæ, & ita hodie est in vsu, & in ore aduocatorum. Vel nisi à comminata tortura appelletur, l. 2. ff. de appel. Vel nisi fideiussores idonei, vel nõ idonei pronũciati sint, l. arbitrio, ff qui satis, l. 2. ff. à quib. appel. non lic. & hoc de iure ciuili secus de iure canonico, per qđ admittitur appellatio ab interlocutoria. Vigesimoprimo sublimita, nisi iureiurando delato iuratum sit, vel non sit & exinde sententia lata, quo etiam casu denegatur appellatio ad impediendã executionem contra pronunciatum arg. tex. l. nam postea, §. 1. & l. remittit, ff. de iureiuran. Nisi deferẽte iudice in litem sit iurarũ, l. creditor, §. 1. de appel. secus autem si à patre, nisi pupillus fuerit. l. iurisiurandi, ff. de iureiur. Vigesimo secundo sublimita, nisi iudex ita datus sit ne ab eo appelletur, l. 1. §. fin. & vt ibi ff. à quib. appel. nõ lic. Vigesimotertio, nisi appellans antea professus sit se non prouocaturum, d. l. 1. §. si quis. Vigesimoquarto, nisi contumax appellet, l. & post edictum, §. fi. ff. de iudic. l. ex cõsensu, §. fi. ff. de appel. l. 1. & 4. C. quor. app. quo casu nõ est admittendus, nisi tamen absens postquã statim pronunciatum est, adsit, l. si citatus in prin. ff. de integ. resti. Vigesimoquinto, nisi appellans antea dilationem ad soluẽdum petierit, vel alio modo sentẽtiæ adquieuit, l. 5. C. de re iudic. l. tale pactum §. 1. ff. de pact. tunc enim censetur renunciasse appellationi Gabriel, lib. 2. com. opin. in titu. de appel conclus. 3. vbi ampliat & limitat. Vigesimosexto sublimita, quod appellatione pẽdente, &c. nisi in causa momẽtaneæ possessionis fuerit appellatum, l. vnic. C. si de momen. possess. Vigesimo septimo sublimita, nisi appellans sine hærede decesserit. l. vnic. in princ. C. si pẽden. app. mors interue. Vigesimo octauo sublimita, nisi bis antea fuerit appellatum, l. vnic. C. ne lic. ter. prouoca. in vna &c. Post enim tres sentẽtias cõformes statim fit exequutio, etiam si non fuerint omnino conformes, nam saltem in eo quod sunt cõformes, mittuntur exequutioni. Socc. Iun. consil. 45. lib. 1. Dec. consil. 385. Aymon. cons. 83. Alex. cons. 77. 2. lib. & vide Gabriel. d. lib. 2. com. opin. in tit. de appel. an à sententia. Principis appelletur conclus. 1. Et conclus. 2. an appellator redeundo iudici à quo censeatur renunciasse appellationi. Ceteros autem casus in quibus non obstante appellatione potest exequi videas per Maran. in sua pract.

3 Secũdo exequenda est sententia nisi restitutio in integrum aduersus illam per Rempublicã vel minorem fuerit petita, vt de Repub. est text. in l. 1. C. de off. eius. Hoc enim remedium vice appellationis competit, nisi tamen pro libertate sit iudicatum, l. illud sciendũ, ff. de appell. Et de minore est tex. in l. præses, ff. de appel. & in l. 1. & 2. C. si aduer. rem iud. Quæ iura in minore statuta ampliabis procedere, quamuis à præfecto prætorio sententia sit, d. l. præfecti, ff. de minorib. Et sublimitabis nisi à Principe sententia sit, d. l. minor autẽ magistratus. §. 1. ff de minorib. Vel nisi contra alium qui minorẽ in iudicio defendit sentẽtia sit, d. l. eum, ff. eod. tit. quo etiam casu nõ suspenditur, nisi mãdatu minoris alius defensionem suscepit, l. cum mãdatu, §. si autem ipse, ff. eod. tit. Vel nisi ex necessitate cõdemnatus, minoris defensionẽ suscepit, l. fin. C. si aduers. rẽ iudic. Tertio exequenda est sententia iuxta ipsius seriem & tenorẽ, nisi tñ discussio inuẽtarij opponatur, tũc enim supersedetur durante discussione, &

ne,& datur terminus super ea. Non enim iste tenetur vltra vires hæreditarias,l. fi. §.& si præfatam,C. de iu.delibe.si tamē legitimè fuerit confectū, vt in d.l.fi.alias insolidum tenetur,§.
5 si vero eiusdem legis. Quarto nisi in duplum ob euictionem condemnatus rem euictam cum eo quod interest offerrat,l.fideiussor euictionis,ff.de doli mal.excep.tunc enim sententia non
6 esset exequenda. Quinto nisi nouatio facta sit, & ei cui quis condemnatus est,sit cautum,l.4.§. si ex conuentione,ff.de re iudic. c. l 2.C.de exequu. rei iud Vel nisi noua conuentio allegetur,vt dictis iuribus.Planè scias qd de iure Regni nostri,allegans nouam conuentionem ad impediendam exequutionem sententiæ, & eam nō probans punitur in duabus vntijs. Et ante sententiam quandocunq; post publicationē in vna vntia, vt prag.Car-
7 din.Granuel.31. Sexto exequenda est sententia iuxta sui seriem, &c. Nisi exceptio quòd quis non tenetur vltra quam facere potest allegetur, tunc enim deducto ne egeat exequi debet, de quo videas,quæ dixi supra in prin.
8 cap.num.30.& 31.Septimo limita, nisi exceptio compensationis allegetur,l.2.C. de compens.si tñ in promptu
9 probetur. Octauo exequenda est sententia, nisi de nullitate fuerit dictum, quo casu dandus est terminus ad docendum de ea & ita practicatur Sed cum in Regno nostro dicentes de nullitate sententiæ Sac. Reg.consil.aliorumque regiorum tribunalium huius Ciuitatis Neap. eamque non probātes puniatur pœna de qua in d.prā. 31. Card. & in prag. 5. de offic. Sacr. Reg.consil §.quæ præsenti. Ideo quando sententia dicatur,nulla,videamus. Et primo dicatur nulla sententia,
1 Si à non competente iudice lata fuerit,l. fin. C.si à non competen.iud.le. extra territorium,ff.de iurisd.om iudic.l.ex consensu,§.1.de appel.l. 2.C. de pen.iud. qui mal. iudic.l.2.C.non comp.iud.l.nulli,C,de sen l.si vt proponis,C.de exequ. rei iud.Secundo si non omnes iudicauerint, leg. duo ex tribus, ff de re iud.l.trib.ff.de recept. arb.l.4.C.quando prouoc.non est necess.l.2.ff.de decre.ab ord.fac.Nisi omnes præsentes fuerint,tunc enim quāuis non oēs consentiant, nihilominus maioris partis consensus valet, d.leg. duo ex tribus,ibi, sed si absit, concor. l.Pomponius, cum l.seq.ff.de re iudi. Et hac rōne sententiæ magnæ curiæ firmantur à duob.ex trib. iudicib. ibi residentibus,& aliter non intimantur In Sac.aūt consi.sententia firmatur solummodo manu relatoris.Et in causis minus duc.200.possunt cōsiliarij duo determinare,& duc. 200. tres debent esse ad minus,vt in prag. 41.§ præterea,& seq.de eo offic.Sac.consil. Tertio dicitur nulla, si contra fiscum sit iudicatum,l.vnic.C. de sent.contra fisc.lib.Non enim possunt ferri sentētiæ contra fiscum ipso in audito, vt in prag.36.in offic.Sac.cons.Quarto dicitur nulla,si contra Rempublicam in defensam, l. 2.C.de iure Reip.lib. Quinto si cōtra minorem annis sit iudicatum,l.acta; §.fin de re iud.leg. 1. C.quan.perso.leg.stan in iudic.nisi tamen authoritas tutoris interuenerit, tunc enim non diceretur nulla, nisi non cauerit &c.vt in l.in dubium, C. de tuto.qui satis non dedit. Sexto,si contra furiosum esset lata,l. furioso, ff.de re iudic.Septimo si contra defunctum,l.2.ff.quæ sent.fine app.l.sentētijs §.fi.ff. de re iud. Octauo si contra absentem,l.de vno quoque ff. eod. l.si prolusorio,§.fi.de appell.leg.ea quæ, C.qūo & qñ iud l.si fiscus, ff. de iure fisci,l 3.§. diuus Hadrianus, eod. tit. quo ēt casu non valet, nisi absens citatus venire noluit,d.l.de vnoquoque §.qui apud,concor.l.consentaneum C.qūo & qñ iud.d.l. si prolusorio, §. fi.ibi,nisi aduersarius, tunc enim non esset

esset nulla, nisi absens adesse non potuisset, vt puta morbo impeditus &c. l.si prætor, in fin. ff. de iudic. l. cum nō voluntatis, C. quomodo & quādo iud. l. quæsitum est, ff. de re iudic. Vel nisi feriatis diebus absens vocatus sit, l.4. C. quomodo & quando iud. l.1. §.1. ff. de fer. Nono dicitur nulla, si de alia re, de qua iudex est datus, iudicatum sit, l.1. l.3. C. si à non competente iud. Nisi ad condemnandum iudex datus, absoluerit, l.3. ff. de re iud. l. nemo, ff. de reg. iud. l. cum fideicommissum, ff. de confess. vbi distinguitur. Decimo, si de alia re, quam petita est sit lata, l. quamuis. C. de fideicom. liber cui concor. videtur text. l. de qua re, ff. de re iud. Vndecimo si iudex terminos ac fines suæ iurisdictionis in ferenda sententia excesserit, l. fin. l. ff. iurisd, om. iud. l. certa ratione, C. quando prouo. non est nece. Duodecimo si sententia incerta sit & summa non expressa, l.3. l.4. C. de sent. quæ si cer. quant. profer. quo etiam casu nō valet, nisi summa non expressa aliunde constet, vt in d. l. & in l.2. eod. tit. concor. text. in l. in sententijs, & in l.5. §. fi. ff. de re iud. Decimotertio dicitur nulla, si neque absolutionem neq; cōdemnationem contineat, l.3. C. de sent. & inter loc. omn. iud. exemplo, l. ex stipulatione, eod. tit. Planè si alio verbo eandē vim habente, iudex vsus fuerit, valeret sententia, vt in d. l. in sententijs. Decimoquarto si non procur. sed dñs litis sit condemnatus, l. 1. C. de sent. Decimoquinto, si impossibile quid cōtineat sententia, l.3. ff. quæ sent. sine appell. Decimosexto si contra ll. vel constitutiones sit iudicatum, l. si expressim. ff. de appell. l.1. §. itē cum, ff. quæ sent. sine appel. 2. l.5, C. qñ prou. quo etiam casu non meretur exequutionem, nisi in casu, l. cum prolatis, ff. de re iud. & pone exemplum in l. præses, ff. eod. tit. Decimoseptimo dicitur nulla, si nullo iure nitatur, exemplo, d. l. ex stipulatione, C. de sent. & inter loc. Decimooctauo si vsuras solui iussum sit, donec iudicatum solueretur, l.1. §. nec tamen, ff. de vsur. l. 1. C. de sent. quæ sine cert. quant. l. in bonæ fidei, in fin. C. de vsur. Decimonono si iusiurandum iudex præstari iussit, non adiecto in quem finem sit præstādum l. cum iudex, C. de sent. & interlocut. om. iud. Vigesimo si sub conditione sententia sit lata, l.1. §. biduū, ibi, sanè quidem, ff. quando appell. Vigesimoprimo si falsus procurator interuenerit, l.1. C. quib. res iud non noc. l. licet, C. de procur. Vigesimosecundo si procurator, fines mandati excedat, l. si procurator ad vnam C. eod. Vigesimotertio, si Audocatus causæ præuaricatus fuerit, l.1. C. de aduoc. diuer. iud. Vigesimoquarto si ex falsis instrumentis, l.1. l.2. fin C. si ex fal. instru. Et vide Socci. in c. super eo, de crim. fal. vbi dicit hanc esse cōmunem opinionem sequitur Vant. de nullit. process. fol. 235. num. 132. vbi limitat, Vigesimoquinto si ex falso testimonio, l. diuus Hadrianus, ff. de re iudic. quo etiam casu non erit exequenda sententia, si tamen probetur iudicem secutum fuisset falsi testimonij fidem, vel instrumenti, l.3. C. si ex fal. instru. Vigesimosexto, si iudex pecunia corruptus, sentētiam dedit, l. venales, C. quando prouoc, non est necess. Vigesimoseptimo si contra solitū iudiciorum ordinem sit pronūciatum, l. prolatam, C. de sent, & interloc. om. iud. & pone exemplum in l. 1. C. commu. epistol in l.4. in l. programma, in l.2. in l. iudex, in l. fin. eod. tit. in l.2. C. de iure fisc. lib. 10. Et vide omnino Carau. super rit. mag. cur. 72. num. 7. Vigesimooctauo dicitur nulla sententia si non publicè sit lata, idest sine lecta lata, l. eam sententiam, C. de sent. & interloc. omn. iudic. Et vide Vant. de nullit. fol. 224. num. 88. vbi sententia tenet & valet licet non contineat illa

verba

verba lata & lecta,&c.& esse communem opinionem. Vigesimonono dicitur nulla, si alibi sententia sit dicta, quam vbi se cogniturum dixit iudex, l.si vt proponis, C.quomodo & quando iud.Trigesimo,si dieb. feriatis sententia lata sit, l. 1. §. 1.l.sanè,l.4.ff.de fer.l.2.eod.quo casu etiam non valet, nisi partes ipsæ consentiant, d.l.sanè, cui concord.l.1.§.1.eod. tit. Trigesimoprimo dicitur nulla, si cum iudex ad tempus datus esset, vel certo tempore litem dirimere iussus, non intra illud tempus pronuntiauerit,l.cũ non eo, C. quando prouo. non est necess. Quid autem si consensu partium tempus sit prorogatum? videas text. in l. 2.§.si iudex,ff.de iud.Trigesimosecundo,si postquam fuit dicta aliquid statuitur,hoc.n. vim rei iudicatæ non habet,l.post sententiam,C.de sent.& interlocut. Trigesimotertio,sententia exequutionem non meretur,si is contra quem iudicatum est, ob vim sibi factam appellare non potuit,l.2. in fin. C.de his qui prop.met.in fin. Trigesimoquarto,si tutore pupilli nomine condemnato,postea hæreditatẽ abstinuerit adoleuerit, vel mortuus fuerit,l.fi.ff.si quis caut. Trigesimoquinto,si postea pronunciatum sit iudicatum non esse,l.1.in princi.ff.quæ sent. fine app.rescin.Trigesimosexto si condemnatus aliquo modo sit liberatus, l.4.§.soluisse,ff de re iudi.& hoc quãuis intra tempus datum ad soluendũ sit liberatus,l.intra dies, ff. de re iud. Trigesimoseptimo, si actor rẽ ad quã restituendam quis ei fuerit condemnatus receperit, l. 1.C.de re iudic. Et
10 hæc de octaua sublimitatione. Sed an exceptio meliorationũ impediat sententiæ executionem?dic, quod aut in sententia, fit mentio quod deductis meliorationibus, & impeditur donec soluantur, aut non fuit facta mentio, sed post, sententiam opponuntur, & tunc nõ impeditur præstita cautione.

11 Vltimo, exequenda est sententia, nisi quis condemnatus fuisset ad interesse liquidandum, precium liquidandum, vel fructus liquidandos (prout quotidie fit) tempore exequutionis sententiæ, tunc super liquidatione fieri debet instantia & ita formabis libel-
12 lum.In magna curia vic.& apud acta præsentis causæ comparet N.N.& dicit, quod postquam per eandem magnam curiam N N.diffinitiua sententia mediante, fuit sibi condemnatus ad precium liquidandum,seu fructus, vel interesse liquidandum(vt in actis) intendit dictum precium, seu fructus, vel interesse liquidari facere. Instat proinde ad vlteriora procedi, &c. omni modo meliori. Qua instantia facta procuratorique partis aduersę intimata, dandus est terminus in liquidatione,infra quem actor suam fundare debet intentionem & reus suam exceptionem, in quo termino producuntur articuli,exceptiones, positiones, testes, scripturæ, datur lista suspectorum locorum,officialium, examinatorum, fit nominatio. petitur depositio principalis citantur testes, coguntur mulcta indicta & pignoribus capitis, fit publicatio, & conclusio. Qua facta instatur pro commissione calculi,committitur, & datur lista suspectorum, eligitur calculator, monentur partes ad videndum relationem. Qua facta intimatur parti, offertur biduum pro illa percuntanda: & si de læsione, vel errore calculi fuerit dictum,prouidetur quòd revideatur, & detur lista suspectorum infra biduum, quo elapso fit electio & procuret infra tot dies, alias prouidebitur,quibus elapsis, nõ facta reuisione, prouidetur quod infra alios dies procuret alias, &c. qua reuisione facta. Citatur pars ad videndum discussionem calculi, & liquidatur interesse, siue fructus, vel preciũ, facto verbo in banca. Scias autẽ qđ si illa pars quæ primo obtinuit calculũ

in sui fauorem, in reuisione postea facta fuerit grauatus, pôt dicere de errore, & eo casu similiter committitur & reuidetur, & quod pars grauata de reuisione procuret, in qua reuisione si pars aduersa fuerit grauata, posset similiter dicere de errore, & committitur calculus, & non vlterius, cū tertio procurari non possit. Sed iuxta
13 hoc quæro ad quam rōnem liquidari debet interesse passum. Respon. aut est ꝓmissum seruata forma Regiæ prag. primæ, de cēsib. vel infra quantitatem ibi taxatam, & ad eam rōnē taxari & liquidari debet. Aut non est promissum interesse & tunc quia de facto & non de iure quæritur, l. nam ita, ff. de reg. iur. permittitur iudicis arbitrio liquidandū, qui tā damnum, qđ actor passus est quā lucrum, quòd amisit æstimare tenetur, l. quantū, ff. rem rat. hab. l. 2. § fi. ff. de eo, quòd cert loc leg. vnic. §. & hoc nō solū. C. de sent. quæ pro eo quòd inte. l. si fundus, ibi, in quo ēt, ff. loc. scđm morē regionis, vbi contractū est, ita tñ vt lex nō offēdatur, l. 2. in pri. l. & in cōtraria, § eas aūt, ff. de vsur. l. eos. §. cæteros aūt, ibi nec liceat, C. eod 1. decem pro quolibet cente. Planè scias quòd in Sacr. Reg. cons. liquidatur interesse dotis non solutę tpe debito, ad rōnem duc. septē ꝓ quolibet centenario, interesse vero antephati, ad rationem quinque
14 Sed an interesse, interesse sit liquidandū? quòd nō, l. fi. C. de vsur. l. si nō sortē, §. supra dupliī, ff de cōd indeb. Nisi tñ sors cum vsuris ab vno debita, postea ad aliū debitorē pueniat, qui eā debere cæperit, tunc. n. totū sortis vice fungitur, l. qui negociationē, §. ex duob. ff de admi tut. Quemadmodum nec fructū interesse debetur, l. neque eorum, ff. de vsur. nisi petitione hæreditatis, ij fructus qui ante actionē illatā hæreditatē auxerunt, petātur, vt in l. hæres furiosi, §. fi. ff. de peti hære.
15 Successiuè quæro cuius tpis liquidatio est facienda vel cuius loci si qs cōdemnatus fuerit ad ꝑciū liquidādū cū eadēmet res alio tpe, alio loco pluris æstimeī, quā alio? Resp. scđm text. in l. 4. ff. de cond. tritic. qđ regulariter inspici debet tps, item locus quo petitur, vt s. tanti liquidetur quanti tunc, vel eo loco valet, cui concor. l. vinum ff. si cer. pet. Nisi. tñ (Primo limita) locus, vel tps quo dari debuit in cōtractu sit adiectū, tunc. n. eis loci vel temporis liquidatio est facienda, quo res fuit soluenda, d. ll. quib. cōcor. l. quoties, cū l. seq. ff. de ver. obl. l. 3. §. fin. ff. de act. emp. l. si calendis, ff. de re iudi. l. cū qs in diē, tt. de act. & obl. Scdo limita, nisi locus quo solui debuit sit a diectus, tunc. n. tanti æstimanda lis est quāti valet eo tpe, quo ad eū locū ꝑueniri potuisset, l. idē erit. ff. de verb. obl. Tertio limita, nisi nō res, sed eius æstimatio in obligationē sit deducta: quia tūc tāti liquidāda res est, quanti eo tpe quo stipulatio est cōtracta, res valeret, l. fundū, ff. de nou. Quarto limita, nisi fideiussor rē debitā pro reo soluisset, postea mandati actione æstimationē rei à reo petat, qa tūc tps solutionis, nō quo mādati agitur cōsideratur, l. hoiem, ff. māda. l. si is q negocia, §. fi. ff. eod. tit. Quinto limita, nisi cōditione triticaria agatur, hoc. n. casu tps ferendæ sniæ spectatur, l. 3. ff. de cond. tritic. Sexto limita, nisi bonefidei actione agatur, quo casu similiter tps ferendæ sniæ spectat, l. 3. §. in hac
16 actione, ff. manda. Qui aūt fructus liquidari debeāt videas supra cap. pxi-
17 mo, nu 11. Sed qūo sint liquidādę meliorationes? Resp. qđ in minori summa. Et ideo si quis quingentos aureos impendidit in aliqua domo, & tēpore exequutionis sentētiæ, non fuerint appretiate nisi in ducentis aureis, ducēti debentur. Et si quis ducentos impēdidit, & quingentis fuerint appretiatæ meliorationes, ducenti debentur, & ita seruatur.

ADDI-

ADDITAMENTA Caroli Grimaldi I. V. D. Ad num. secnndum. Cap. sexti.

NOta quod appellans nisi iuxtam causam alleget, non prosecuta appellatione, appellatio declaratur deserta, quid dicendum si facta appellatione partes ipsæ compromittunt causam, quo compromisso durante fatalia iam decurrerunt, num poterit appellans post compromissum etiã contra appellantem prolatum ad prosequendam appellationem redire, & dicitur quod sic nam medio tempore fatalia ob impedimentum compromissi non dicuntur decursa tex. est, & ibi glo. in clem. quandiu in verbo cõpromissum, de appella. & in cap. significantibus in verbo compromissi de officio de leg. & in l. si quis rem. in verbo, peragenda, ff. de arbitr. sicut non decurrit ex impedimento paupertatis, vt per Bart. in l. si procuratorem, §. si ignorantes, ff. mand. Bald. in l. non exigimus, §. si quis in iuditio, ff. si quis caut. in l. nummis, ff. de in lit. iura. in l. continuus, §. Illud, ff. de ver. oblig. in l. fi. C. de cond. inser. causam vero legitimam impedimenti appellans probare debet, l. ex ratione C. de appellat. l. fin. §. Illud, C. de tempo. appell. l. qui comeatus, ff. de re milit. cum simil.

Nullitas debet proponi, & allegari in libello, ita Bar. in l. si expressim, ff. de appel. sed quid dicendum si in libello non fuisset allegata, num possit allegari in processu causæ, dic quod sic. pro quo vide allegata per Papiens. in sua practica in tit. de form appell. a sent. diffi. in glo, fuisse, & esse nullam, nu. 2. fol. 202. sed si appellatio est deserta, num, & ipsa nullitas allegata dicatur etiam deserta vide Bar. in d. l. si expressim, nu. 11. cum simil.

Procurator dum intendit petere restitutionem in integrum oportet, vt ad hoc, habeat spetiale mandatum ita tex in l. illud, §. si talis, ff. de min. Bar. in l. indebitam, ff. de cond. indeb. Ant. de Butr. cons. 44. circa medium Panor cons. 87. col. 1. lib. 1. Alex. & Ias. in l. quoties, C. de iudic. sed quid dicendum si incidenter de ea agatur an procurator sine spetiali mandato possit eam petere dic quod sic, vt p Bart. & Ias. in l. cum p̃tor in prin. ff. de nou. oper. nunt. & exemplificari põt in eo q infra terminum appellat. petierit, quo casu dr̃ incidenter agere super ea, & consequenter admittitur, ita gl. sing. vbi Abb. in c. suscitata in verbo postulauit de in integr. restit. Couar. var. resol. lib. 5. cap. 6. nu. 5. Carroc in reg. cum quid in prima ampliat. nu. 2. fol. mihi 5. de reg. iur. in 6 quæ restitutio dum petitur impedit exequutiõ nem sñiæ ex reg. tex. in l. vnica, C. de in integ. rest. Guid. Papa deci. 215. nu. 7. quæ non habet locum si tres sententiæ sunt cõformes vide ad hoc cumulata p Couar. pract. quæst. c. 25. nu. 7. lib 1. fallit et in materia retractus, vt per decis. senat. lucens. 52. nu. 8. & 9.

Ad numerum 8.

Exceptio compẽsationis potest opponi et si sententia fecit transitum in rem iudicatam, & impedit illius exequutionem vt in d. l. 2. primo respons. C. de compens. Bart. in l. si num dos n. 1. ff. rer. amo l. si cum militi, §. cum intra, ff. de compẽs. dum modo nõ sit de debito cui obstet aliqua exceptio, l. quæcunq; ff. de compens. vel nisi agatur interdicto recuperandæ glo. sing. in c. fi. in glo. mag. in verbo item recõpensatio de ord. cogni. l. fi. & ibi glos. in verbo possessionem, & doct. in fin. eod. tit. quæ compensatio fit in eã causam in quam debitor elegerit se compẽsaturum, l. si quid, & ibi not. & l. qd labeo, ff. de compens. & Alex. cons. 85. nu. 3. vol 3. hinc infertur ad dubium, quo-

quotidianum, quod si mercatores in aliqua pagina suorũ librorum scribũt reditum eorum, & sic ea quæ recipiunt nec scribunt fuisse sibi solutum animo dissoluendi magis vna obligationem quam aliam, tunc locus est compensationi, & in potestate debitoris soluentis est eligere in quã causam velit compensare non autem est in potestate mercatoris in quam causam velit illud cedere vt refert Alex. d.conf 85.num.3.& Ant. Cioff. cons. 63. nu.2.

AMplia hanc conclusionem procedere in ar. militum, & eorum equis ac in libris scolaria secundum glos.in l.nepos proculo in verbo dignitate.ff. de ver.sign. Rebuff.in tract. de priuileg. schol. in 19. priuil. ratio est in glos. quia in verbi obligatione nunquam comprehenduntur instrumenta, & res per quas vtilitati publicæ consulitur per tex.in l. obligatione cum seq.ff. de pign. prout late declarat Nigosa, in tract. de pign. in 2. par.membr.2.nu.36.cum seq. vt stipẽdia quæ in verbi obligatione non veniunt, l.stipenda, C.de exequ.rei iud. l.commodis, ff.de re iudic.quæ stipenda nõ obligantur sine regio assensu, vt per Frecc.in primo lib.fol.4. num. 27. ratio est illa quã ponit ibi Frecc. in præallegato loco. Afflict. in decis. 190.testatur fuisse decisum, contra hunc tex. & post longam discussionẽ cui opinioni se subscribit Gram.in 1. quæst.in fin. suarum decis. & Vrsillus in sua addi.190 ad Afflict.Ceph.cons. 448.nu 29.& 30. vol.3.

ADDITIO IVLII CAESaris Comi I. C.

HIs quæ de appellationibus hoc loco docentur coniũgendum erit appellationi nihil omnino tribuẽdum esse Primùm cùm prætor, vt armorum ansam præripiat, prædij aditum de eo contendentibus interdixerit vt scribit Paris à Puteo, vt reliquos prætermittam, in cap.2. num.2. tit.de negligentia in libro quem de sindicatu inscripsit, propterea quod appellationis remedium ad iniurias emendandas est adinuentum vt ait Iureconf. in principio l. primæ de appellat. ac ea prohibitio, quę potius ad ius, legumque æquitatem quam ad iudicem referri constat ex §.sed si inter duos vers.æquissimum, leg.si vsusfructus de vsufru. quem locum Paris vitiosè citat, neminem lædit §. si quis in honoribus, l. iniuriarum de iniur. cõiunctis ijs quæ ibi docentur. Quod his rationibus, quas nulla iusta excusatione superiori loco ipse prætermisit, potest non omnino infæliciter con firmari, scilicet quod quamquam hæc prætoris siue potius legum prohibitio aliqua ratione iniqua videri possit, quod tamen huius disputationis tantùm gratia dictum sit, nihilominus exploratissimum est à legibus appellantem non esse audiendum vt docuit glo. 5. vers.tu die tertio, l. si qua pœna de verb. & rerum significat. glos. verb.priuatos circa finem cap.cupientes de elect. in posterioribus decretalibus, Nellus à S.Gem. in libro de testibus num.70.prope finem, atq; Beluisus in praxi crim. in tit. de quæst. num. 111.vers.5.effectus, cuius rationem existimo esse eam, quæ est apud Iurisconf.in l.prospexit qui, & à quibus quo loci scriptum reliquit legibus etiam per quam duris omnino esse parendum, quod hanc habet rationem, quia cùm de legibus constituendis agitur disputatio ipsarum permittitur, non vbi fuerint constitutæ, l.humanum, C. de legibus, Andr. Iser.in Const.Reg.disputare, & ratio huius rationis est nam vt Arist.Polit. a.c.6.

2.c.6.in fine existimauit secunda sunt aliqua legulatorum errata ne eorum auctoritas minuatur, non enim tantũ prodesse poterit emendatio quantum non parendi consuetudo nocere:quã obrem duodecim tabularum leges repetitas consultationes, vtpote eas quæ tutæ minimè viderentur omnino vetuerunt cap.2. de legum promulgatione quarum tabularum auctoritas grauior est, quam vt locupletiori testimonio indigeamus vt ostẽdit Chrlstoph.Hegen. ex veterum sententia cap. 1. libelli quem de compendiaria ratione ius ciuile addiscendi conscripsit. Præterea si hæc ita statuta non essent, atq; proinde passim liceret legum auctoritate contempta semel sãcita in dubium reuocare nihil sane inueniretur eorum,quæ ad reip.administrationem,felicitatemq; pertinent, quod hominum improborum versutijs perturbari non facile posset, quã obrem vniuersa regendæ reip. ratio nullo negotio euerteretur. Quanta vero animi æquitate hæc ferre debeamus ostenderunt de pandectarum legibus agentes And.Iser.in Cõst.Reg. si damna circa finem quo in loco ex grauissimorum virorum sententia affirmauit tantum abesse vt illis iuris prudentum responsis iniustitiæ nota inuri possit, vt ex ipsis nullũ omnino inueniatur,quod ab æqui boniq; norma dissentiat. Item Valla in proœmio lib.tertij elegant. vbi ait perlegi proximè quinquaginta Digestorum libros,& relegi cũm libenter,tũm vero quadam cum admiratione:primum quod nescias vtrum diligentia ne,an grauitas Prudentia, an æquitas scientia rerum, an orationis dignitas præstet,& maiori laude digna videatur: deinde quod hæc ipsa ita in vnoquoque illorum sunt egregia vt vehementer dubites quem cui præferendum putes. cuius testimonio libentissimè vsus sum cùm ipse idem alicubi Iurisconsultis iniquior fuisse videatur. Quando autem leges debeant abrogari docuit Arist. ethic. 5.cap.penult. legendus etiam erit Claudius Cantin libello cui titulum fecit ratio studiorum iuris cap.neque ea. Præterea id quod decretum fuerit in causa suspitionis Iudicum appellatione conuelli omnino prohibuit Ioannes à Zunica cùm regnum hoc Regis loco administraret, quam constitutionem declarant ea, quæ scribuntur in Decis. Senatus Neap.408. in recentioribus. Non prætermittam quod in causa tertiariarum ferri inter Regium Fiscum & Marchionem Grotulæ propria lau de clariorem quam latere Regis cùm iudices ei suspitionis iure ipsorum collegam recusanti copiam fecissent docendi de causis ad eam rem pertinentibus, Fisco id quod decretũ erat nullum dicenti permiserunt vt sua quoq; iura afferre potuisset, quod responsum extat apud Tagliauiam regium à mandatis scribam. Quibus cõiuge nõ modo illum cuius causa præcipuè agitur, verum etiam eum, qui quoniam sua intersit causam postea aggressus est, Iudicem suspectum defugientem esse admittendum vt referunt Afflict.in Decis. 15.Senatus Neapol.atque Anna in allegat, 76. nu. 2. & in libello quem rerum singulariũ inscripsit nu.500. quod cum in causa tertiariarum, cuius superius memini receptum fuerit referendum duxi.

ADDITIO IO. THOmæ Alphani V. I. D.

VALERIVS de Leone de Baronia Santi Cipriani petijt condemnari in Curia Baroniæ prædictæ Philippum & alios de leonem ad certam summam, qui conuenti condemnari appellauerunt ad Mag.Cur.Vic. & non

& non prosecuta appellatione prædicta per spatium 12. annorum fuit instatum per dictum actorem pro exequutione dictæ sententiæ stante desertione appellationis prædictæ ob non prosecutionem illius spatio tanti temporis, per dictos conuentos fuit dictum de nullitate sententiæ prædictæ ad discutiendas esse nullitates prædictas, & pendente ipsa discussione nõ posse tractari de desertione ac exequutione sententiæ. Fuit replicatum per actorem nequaquam posse tractari de dictis nullitatibus; cum nedum fuerit deserta d.causa appellationis, verum etiã causa nullitatis prædictæ, & hoc fundabatur quia tpe appellationis nõ fuit dictum expresse de nullitate, sed incidenter, & consequentiam appellationis cum eo ipso quod appellatur ministerio iuris censetur tacite dictũ etiam de nullitate, & qñ fuisset dictũ principaliter, & expresè de nullitate tunc deserta causa appellationis non censetur deserta causa nullitatis sed qñ dr̃ de nullitate incidenter, & in consequentiã appellationis & non expresse vt in casu nostro tunc deserta causa principali appellationis est deserta etiam causa nullitatis dixit Bal.in l.tale pactũ, §. qui prouocauit nu. 12.ff.de pact.Guido Papę in cons. 48.Afflict.in cõstit. appellationum tẽpora nu.95.& in constit.vsurariorum nu.18.Rota in dec.48.de appellat. in nouis, & sic fuit iudicatum per Mag. Cur.in anno 80. in Banca de Felice cui decisioni pars acquieuit cum plene fuerit audita,& negotium plene discussum in prædicta magna curia.

CAPITIS SEPTIMI.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo sit exequendum contra debitorem condemnatũ.*

2 *Bobi aratorij quando possunt exequi.*

3 *Practica vendendi exequutionem factam, nu. 5. & 6.*

4 *Practica si debitor iurasset nõ habere exequutionem, nu. 7.*

8 *Practica si offerret stabilia vel nomina debitorum.*

9 *Creditor, cui res obligata est cæteris præfertur,*

10 *Prior tempore potior in iure haberi debet.*

11 *Quam regulam amplia, & limita, vsq; ad nu. 12.*

13 *Fiscus quando præferri debet cæteris creditoribus.*

14 *Fisci priuilegio vtitur, qui in eius locum successit.*

15 *Respublica post Fiscum, cæteris præfertur creditoribus.*

16 *Dotis causa quando potior haberi debet.*

17 *Quando tutelæ actio, & quando furiosus & prodigus. n. 18*

19 *Quando depositantes in banco, & quando qui in funus, &c. nume. 20.*

21 *Quando qui rem vindicat, & quando qui in rem conseruãdam, nu 22.*

23 *Quando qui in nauem instruẽdã extruendã, vel emendam.*

24 *Quando qui redemptori nauis vel ædium reficiendarum, &c.*

25 *Quando is cuius pecunia res est comparata.*

26 *Et quando qui prius egit, & debitum accepit.*

Quan-

27 *Quando ij, quorum pecunia ad priuilegiatos creditores, &c.*
28 *Hæres creditoris idem priuilegium habere debet, quòd & defunctus, &c.*
29 *Plures creditores idem priuilegium habentes concurrunt.*
30 *Et si nulli existerent pro rata concurrunt.*
31 *Legatarij autem posteriori loco habentur. Nisi &c.*

1 QVoties vero nil impedimenti esset, quin sentẽtia debitę exequutioni demandetur, expediri debent literæ exequutoriales contra debitorem (si tamen sententiæ non paruerit) & exequi contra eius bona, seruata forma l. à diuo Pio §. in venditione & ibi cõiter per Doct. ff. de re iudic. præterquam in bobus aratorijs, & in ijs quę ad culturam agri pertinent l. executores l. seq. C. quæ eis pig. concor. text. in c. Reg. Const. & in c. pridem, & dicit tex. in prag. 48. de offic. S. C. quòd literæ exequutoriales ipsius S. C. expresse debent continere, ne exequatur
2 super baccinis. Planè scias, quòd illi bobi essent in specie creditori obligati: Vel si debitor non haberet alia bona (& sic in defectum, ne creditor, suo careret, quod ijs casibus potest exe-
3 qui, vt per Maran. fol. 776. nu. 31. Qua exequutione facta citari debet debitor ipse ad reluendum dictam exequutionem &c. Requiritur enim in subhastatione pignoris citatio debitoris, gl. & Doct. in l fin. C. de iu. dom. impe. & in l. 4. C. de distra. pig. in l. si conuenerit ff. de pig. act Doct. in l. ordo C. de
4 execut. rei iudi. & infra tot dies. Quibus elapsis, (debitore non reluente) accusantur contumaciæ, vt supra diximus in 1. c. & in vlt. perẽptorio curia ipsa sedente, prouidetur, quòd bona exequta vendantur, seruata forma l. miles §. pen. ff. de re iud. l. cũ propo-
5 nas §. fin. C. de bon. auth. iud possi. Et vendi debent legitimis subhastationibus præcedentibus. (Nisi tamen aliquis tanquam exequutum in bonis alienis, comparuisset, tunc enim superſederi debet in vltimo incantu, & dari terminus ad docendum de allegatis in quo termino potes vti depositione principalis, & ita in facti contingentia formabis libellum. In mag. cur. vic. & apud acta causæ comparet N. N. & dicit ad instantiam N. N. vt creditoris N. N. sui debitoris, fuisse exequutum in infrascriptis eius bonis, tanquam dicti T. sui debitoris. Intendens proinde, illa recuperare. Instat vt exequuta in bonis alienis sibi restitui, omni modo meliori (alias subhastatio ipsa esset nulla Bald. in d. l ordo) idest tribus, secundum consuetudinem loci. Iodoc. in tract. suo de subhast. c. 2. nu. 3. & in hac ciuitate Neap. fit vna sub-
6 hastatio singulis tribus diebus. Et candela accensa in vltimo incãtu plus offerenti liberari debet Bart. in l. si tempora 2. q. C. de iur. hast. fisc. De qua venditione confici debet publicum instrumentum (si tñ de læsione nõ fuerit dictum) l cum apud veteres §. fin autẽ ibi, attestatione C. de bon auth. iudic. poss. Et ꝙ subhastatio requirat scripturam, videas Bart. in l. 1. in fin. vers. sed nunquid in hac vẽditione C. de fid. instr. & iu. hast. fis. lib. 10. Bal in l. contr. C. de fid instr. & precij solutionẽ per emptorẽ. Qui si recusauerit soluere fit decretum ꝙ faciat depositum infr. tot dies. Quibus elapsis, si nõ depositauerit fit aliud decretum quod infr. alios dies faciat depositum, alias cõpellitur ad capturã personæ. Et deposito facto si quid superest debitori restitui debet l. si nõ expedierit in prin. ff. de reb. iud. auth. possi l. in fraudẽ §. si plus ff. de iu. fisc. si vero minus, exequitur pro residuo. Et si dictũ fuerit de lęsione fit decretum

certum quòd bona ipsa iterum substrahentur, & quòd debitor procuret, aliàs prima venditio firma remaneat. Quo procurante, si secundus offerens aufugit non liberatur primus Bart. in l. licitatio in princ. ff. de publ. & in d. l. si tempora. Sed quæro, tu scis quòd cuilibet possessori competit ius offerendi Bal. in l. 1 in fi. C. si vnus ex pluri. hær. cred. etiam post sententiam & tempore executionis Bald. in l. 2. 11. q. & ibidem Paul. C. de rescin. vendit. iustum pretium, secũdum tempus initi contractus l. si voluntate C. eo. tit. an venditio pignoris facta per creditorem non solemniter in fraudem debitoris valeat, si emptor sit paratus supplere iustum precium? videas Glo. in l penult. ver. possessionem C. si ex vend. pig. agat. Et sic habes practicam exequendi & vendendi exequutionem debitore reluctante parere sententiæ.

7 Sed quæ erit practica si debitor iurasset non habere exequutionem. Resp. quòd aut debitor est præsens in ciuitate Neap. & tunc per bina decreta compellitur ad capturam personæ. Aut vero absens, & tunc per vnicum decretum quòd consignet exequutionem explicitam, compellitur ad capturam personæ, & ita practicatur. Si

8 vero debitor non reluctauerit parere sententiæ, sed offerret in vim exequutionis bona stabilia, & tunc prouidetur, quòd infra tot dies doceat de titulo aliàs prouidebitur, quibus elapsis sit aliud decretum, quòd præcisè, & peremptoriè, aliàs capiatur de persona. Et si nomina debitorum fuerint oblata, non aliter admittuntur nisi exhibitis scripturis in promptu, & præstita cautione de faciendo debitum verum exigile, & non exactum. Et similiter si essent oblata bona mobilia in vim executionis tenetur præstare cautionem de faciendo exequutionem veram. Vẽditis bonis, precium redactum debet inter creditores distribui, verum eo non sufficiente solet fieri graduatio. Ideo pro complemento, qui potiores in pignore habeantur videamus. Qua de re scias,

9 quòd regulariter is cui res pignori obligata est, hic in ea re cæteris creditoribus præferri debet, l. eos, C. qui potio. l. pro debito §. vnde si quidem, C. de bon. auth. iud. poss. Et hoc quamuis pignus prætorium sit non conuẽtionale l. 4. C. qui potio. Item quamuis alius creditor priuilegium habeat secundum glos. in l. Antiochensium, ff. de priuil. cred. Nisi tamen (Primo limita) cum hæres rem hæreditariam obligasset, creditor hæreditarius separationem impetrauerit l. 1. §. sciẽdum ff de separ. Secundo limita, nisi alius damni infecti nomine in possessione missus sit l. is qui ff. de dam. infec. Tertio limita, nisi alius seruum pignori obligatum ab hostibus redemerit, hic enim hypotecario præfertur creditori l. in libello §. si pignori ff. de capit. & postlim. reuer. Quarto, is creditor præferri debet, nisi & alij prius res

10 ead. pign. fuerit obligata. Prior enim tempore potior in iure esse debet; l. potior in princ. ff. qui pot. in pig. l. 2. l. 3. l. 4. C. eod. l. 2. C. de priuil. fis. l. 3. C. vt in possess. lega. l. diuersis C. qui po-

11 tio. Et hoc quamuis ante diem prioris debiti credentem, res alij etiam pignori sit obligata l. qui Balineum d. l. potior est ff qui potio. facit tex. in l. 2. C. eod. Item quamuis is qui posteriore loco pignus accepit, priore loco credidit l. creditor, §. si primus ff. eod. Tertio amplia quamuis cum in diem de hypoteca conuenisset, ante diem veniẽtem, alij hypoteca obligata sit d. §. si primus, ibi; vnde si in diẽ. Quarto amplia quamuis prior creditor à non domino pignus acceperit, posterior autem ab eodem iam domino facto, idem acceperit pignus, quòd dic vt notatur in l. 3. §. 1. ff. qui pot. in pig. Quinto amplia quamuis priori tacitè,

ritè, posteriori expressè res pignori fuerit obligata: exemplo l. etiam, ff. qui potio. Sexto quamuis Reipublicæ, res posteriore loco sit obligata, l. 3. C. de remis. pig. Septimo amplia quamuis posterior ex causa iudicata, rem obligatam habere cæperit l. si iure ff. qui pot. Octauo, quamuis priori generaliter, posteriori specialiter res sit obligata l. 2. ff. eodem l. si generaliter C. eodem, quia adhuc potior haberi debet. Nisi priori cui generaliter omnia bona sunt obligata, etiam quædam sint obligata ex quibus illi satisfieri possit, tunc enim ad alia alijs specialiter obligata, non erit potior, l. 2. C. de pignor. & hypot. Vel nisi ex generali hypoteca quibusdam exceptis conuenit, vt excepta non aliter essent pignori obligata, quam si ex cæteris creditori, satisfieri non possit, tunc enim in exceptis alij obligatis postea prior creditor non admittitur conditione deficiente l. 2. ff. qui pot. Nono amplia quamuis posterior de pignore vendendo conuenerit prior non l. creditor §. fin. ff. eod. Decimo quamuis posteriori pignus datum sit, vt ibidem ibi, nam in pignore. Vndecimo quamuis posteriori, consensu eius qui priore potior erat, res fuerit obligata l. Paulus in princ. ff. quibus mod. pig. soluit. Duodecimo amplia quamuis à non domino res vtrique creditori sit obligata l. si nō dominus, ff. qui pot. Decimotertio quāuis prior post secundum debitum suum, pignus nouauit l. 3. l. creditor §. Papinianus, ff. eodem titu. Decimoquarto amplia, quamuis posterior creditor pignus possideat d. l. creditor in princ. quia adhuc præferri debet. Nisi eadem res duobus simul, nō diuersis temporibus sint obligata, quo casu possessor potior erit l. si debitor ff. de pig. & hyp. Vel nisi, eadem res à diuersis non dominis pignori sit obligata d. l. creditor in fin. ff. qui pot. Decimoquinto amplia quamuis posterior, pignus à debitore emerit l. qui à debitore, ff. qui pot. l. 3. ff. de distrac. pig. Decimosexto amplia quamuis posterior creditor, eum qui priore, creditore prior erat, in iudicio vicerit, l. Claud. ff. qui pot. Decimoseptimo amplia quamuis fisco posteriore loco, res cæperit esse

12 obligata l. si pignus ff eod. titu. Prior igitur tempore potior in iure esse debet. Nisi tamen (sublimita primo) res posterioris creditoris pecunia sit comparata. Hic enim potior esse debet l. idemque, ff. qui pot. l. 3. ff. de reb. eor. qui sub tutel. l. licet C. qui pot. (Quāuis fisco vel Imperatori ob nō solutas pensiones is debitor teneatur l. fin. §. fin. ff. eod.) Nisi tamen nō nominatim ipsi cuius pecunia res empta est, sit obligata l. licet C. qui pot l. quamuis, C de pign. & hypot. Vel nisi in totum alicuius pecunia res sit comparata, tūc enim cum alijs antiquioribus creditoribus concurrit l. idemq; §. quod si res ff. qui pot. in pig. Secundo sublimita nisi eadem res duobus, vel pluribus eodem tempore res sit obligata, tunc enim æqualis omnium causa esse debet l. aliena res §. 1. ff. de pigno. act. Nisi tamen vnius debiti dies primum venerit quam alterius l. insulam ff. qui pot. Vel nisi alter ex his rem possideat. Hic enim per exceptionem alterum petentem remouet, vt in l. si debitor ff. de pign. & hypot. & vt ibi distinguas. Tertio sublimita, nisi eodē die duobus res eadem sit obligata, tūc enim vnusquisque pro parte aget l. si fundus §. si duo in fin. ff de pign. Quarto, nisi priusquam debitor à creditore pecuniam accepisset, rem alij etiam obligauerit l. potior est, cui cōcord. l. 1. in fi. ff. qui pot. Quo casu nō esset præferendus prior, posteriori. Nisi tamen prior creditor partem pecuniæ prius numerarit; quia tunc, quamuis posterior creditor pecuniam dederit, & hypothecam acceperit, an-

tequam prior reliquam numeraret, nihilominus prior potior est d l. 1. Quinto sublimita, nisi prior creditor qui sine hypoteca credidit, post secundum demum creditorem, pignus accepit, d.l. creditor §. si primus ff. qui potio. Sexto sublimita, nisi prior post secundum aliam pecuniam credidit d.l. creditor §. si idem bis §. vt Papinianus, ibi, vt primum tantum l. quærebatur, ff. qui pot. Septimo, nisi creditor prior partem pro indiuiso, alter partem eãdem pro diuiso pignori à socio acceperit l. 3. §. fin. eod. Octauo, nisi priori & posteriori res sub eadem cõditione fuerit obligata, tunc enim existente conditione in pignore concurrunt l. idemque § fin. ff. eod. Nono sublimita, nisi cum cõuenisset vt inducta pignori essent obligata, rem aliquam postea alij pignori obligauerit, deinde induxerit d.l. potior §. si colonus Decimo sublimita, nisi ex causa damni infecti rem habere cœperit obligata, & in eius possessionem sit missus l. is qui pignore ff. de dam. infec. Vndecimo, nisi posterioris pecunia pignus ab anteriore debito sit liberatum d. l. creditor §. à Titio d.l. Claudius, ibi: Planè cum tertius concor. tex. in l. fi. §. fin. & in l. qui à debitore in l. huius enim ff. qui potio. in l. 3. ff. de distrac. pig. in l. 3. C. de his qui in prior. cred. Duodecimo sublimita, nisi posterior. pignus ab hostibus redemerit l. in bello §. si pignori ff. de cap. & postl. reuer Decimotertio, si ab alio posterior rem pignori acceperit, eiusq; possessionem nactus sit, vt in casu notat in l. si non dominus, ibi quamuis ff. qui pot. in pign. Decimoquarto, nisi posterior, creditor publicum sui pignoris instrumentum habeat prior autem priuatã scripturam tantum. Quod dic. vt not. in l. scripturas C. qui pot. Decimoquinto sublimita, nisi posterior non à priore, sed ab alio pignus petat, hoc n. casu il l. 9 alius pot. in pign. fit, obstare non debet d.l. creditor in princ. & §. si simpliciter ff. eo. Nisi tamẽ alius possessor à priore creditore rem emerit d. §. si simpliciter ibi. & qui ab eo emit. Decimosexto, nisi posterior creditor pignora sua distrahi permittat, vt pecunia, ei qui priore creditore potior erat, soluta in eius locum succedat d.l. creditor §. pen. Decimoseptimo sublimita, nisi voluntate prioris creditoris res vẽdita sit à debitore l. sicut §. illud videamus ibi, quod si is fundus ff quibus modis pign. Decimooctauo, nisi prioris creditoris debitum sit compẽsatum l. 4 ff. qui pot. Vel solutũ, vt ibid. cui concor. tex in d.l creditor §. si tecum & §. si quoniam, tunc. n. posterior esset admictendus, nisi pignus in posterioris creditoris persona ex alia causa non subsistat, exẽplo l. qui balienum §. Titia ff. qui pot. Decimonono sublimita, nisi prior creditor pignus persecutus, litis æstimationem perceperit d.l creditor §. si quoniam. Vigesimo sublimita, nisi posterior creditor priori debitum offerat, tũc enim admitteretur posterior l. 1. l. prior C. qui pot l. secundus creditor l. diuersis C. de pig. & hypot. Et hoc quãuis reipublicæ priore loco res fuerit obligata l. vlt. C. de his qui in prio. Itẽ quamuis is cui offertur oblatum accipere nolit l. potior §. fin. ff. qui pot. l. 1. C. eod. Item quamuis debitor priori creditori pignus vendiderit l. 1. C. si antiq. cred. Item quamuis id quòd sine pignore priori creditori debetur, offeratur l. vnic. in fi. C. etiam ob chyrog pec. l. vir vxori §. si mulier ff. ad Velleian. Quibus casibus esset admittendus posterior creditor, non obstãte d. regula, cum omnibus cautum esse oporteat. Nisi (intelligas. Primo) creditori, qui offert debitum potiori debitor, de cuius bonis agitur, & tractatur non fuerit obligatus l. cum tibi C. qui pot. Secundo nisi prior creditor pignus vẽdiderit l. 3. ff. de distrac. pig.

pig.l.1.in princ.l.3.C.si antiq.cred.l. si insolutum l.si à creditore C.de act. & oblig. quo casu non competeret ius offerendi, nisi tamen fideiussori vendidit l.2.ff.de distrac.pig. l.Paulus ff.de fideiuss.l.1.C.de dol.mal.l.si secundus creditor l.cum posterior ff.de distrac. pig.l.si mandato §.1. ff. mand. Tertio intelligas, nisi non totum, quod debetur priori creditori offeratur l. si rem alienam §.omnis ff. de pigno. actio.l. 2. ibi, nam si vel modicum C. debit. vend. l. 2.in fin.C.de fideiuss.Quarto nisi non vsuræ etiam debiti seu precij quo potior creditor rem liberauit, vel redemit offerat l.2.l.3. ff.de distra.
13 pign. Secundo scias, quod fiscus omnibus creditoribus præferri debet, l. aufertur §.fiscus ff.de iur.fisc.l 3.C.de priu.fisc. Nisi tamen creditor, rem suã vindicet l.1.C.eod.tit. Vel nisi actione quam ab alio iure successionis est consecutus, experiatur l.3. §.si posteriori ff.de iur. fisc. Tertio nisi pœnam fiscus persequatur l.in summa ff eod l. vnic.C.pœn.fisc.cred.præfer. quo etiã casu non præfertur. Nisi creditor per exceptionem possit submoueri l.quod placuit ff. de iur. fisc. & ponas exemplum, vt in l.statius §.Cornelio ff.eo. titu. Quarto præfertur fiscus, nisi alij creditori, res debitoris pignori sunt obligatę l.si pignus ff.qui pot.quo casu non præfertur, nisi postquã debitor fisco fuit obligatus, res suas alteri obligauit l.2.C de priu.fis. tunc.n.potior erit creditori fiscus. Nisi prioris pignoris nouatio sit facta, postquã fisci
14 debitor esse cœpit l.fin.ff qui pot.Hoc etiam priuilegium quo fiscus vtitur, vt præferatur omnibus creditoribus, habet is qui in fisci locum successit l. fin.C.de priu.fis.l.in fraudẽ §. qui pro ff.de iur.fis.habita cessione, vt infra
15 nu.28. Respub. quoque post fiscum cæteris præfertur creditoribus l. pen. in fi.ff.de priu cred.l.2.C.de debit.ciuit.Nisi bona debitoris, alij sint pignori obligatæ, tunc.n. Reip.præfertur l.
16 3.C.de remiss.pig. Mulier etiã dotem repetens cęteris prefertur creditorib. l.dotis tuæ C.de iur.dot. quamuis hypotecarij sint creditores l. assiduis C. qui pot.in pig. Quòd hodie de cõsuetudine non obseruatur, nisi in tacita hypoteca, & non expressa, vt ibi per
17 Docto.& in rub & l.1.ff.sol.mat. Pupillus et tutelæ actione agens cæteris præfertur creditoribus in bonis tutoris, quamuis post pubertatem rõnibus à tutore acceptis, reliquationem eius secutus vsuras accepit l. si pupillus ff. de adm.tut. Item quamuis non contra tutorẽ, sed contra eum qui pro tutore negocia gessit, agatur l.fi.ff.de tutel.& rat.distrah.l.4.§.1 ff.de priu.cred.Itẽ quamuis non tutor, sed eius defensor sit condemnatus l.defensor ff.de tute. & rat. distr.Planè si non pupillus, sed eius hæres agat, vel alius nõ habet hoc priuilegium l.4.§ ipse autẽ, facit tex. in l.ex plurib. ff.de adm.tut. Prout et si subsidiaria actione aduersus magistratum, qui tutorem dedit agatur l.1.
18 §.priuilegium ff.de magist.conu. Furiosus quoque prodigus, & cæteri qui curatores habent, idem priuilegium habent in bonis curatoris, ꝙ pupillus in bonis tutoris l 4.§.fin.cum duabus l.seq. ff.de priu cred. l.in curatoris ff. de cura.fur. Nisi tamen bonis curator datus sit, vel absenti l.idem priuilegiũ ff.de priu. cred. Vel nisi vetri curator sit datus l.si ventri, in princ. ff eod.tit.
19 Sic et qui in banco pecuniam posuerit, ex hac causa agens cæteris præfertur creditoribus d l.ventri § in bonis l.si hominem §.quoties l.seq ff.depos. Quod intellige nisi tamen vsuras acceperit d.§.in bonis d.§.quoties.Scdo intellige nisi creditores sint priuilegiati d.§.in bonis, ibi, post priuilegia & vt ibid. ibi si tamen, idest nisi is qui deposuit, vindicet proprios nummos. Tertio intellige nisi & alij sint depositarij d l.si hominẽ §.fi.Quarto nisi sũ-

ptuum

ptuum causa sit quæ etiam depositarijs præfertur d.l. quòd priuilegium,
20 ff.deposi. Qui etiam in funus credidit vel impedidit cæteris præfertur creditoribus l. penult. ff. de reli. & sump. fun insuper qui rem vindicat is in ea re si modo extat, potior est, vt diximus supra in depositante & infra nu.
21 30. Præterea qui in rem conseruandam, vel reficiendam credidit, & hic potior haberi debet l.1. ff de cæs.bon. d.l.si ventri §.1.concor. l.creditor ff. si cert.pet.l.1. ff ex quib.caus.pig. cō-
22 trahat.l 1.cum l.seq.ff.qui potio. Eodemque modo qui in nauem extruendam vel emendam crediderit, cæteris præfertur, creditoribus l.qui in nauē,
23 l.quod quis ff.de priuil.cred. Vel qui redemptori nauis, vel ædium reficiendarum domino mandante pecuniam soluit, vel ministrauit d.l. si ventri §. 1.ff de priuil.cred l.1.in fi.ff.ex quib.
24 caus.pig. Insuper potior erit is cuius pecunia res est comparata, vt sup.nu.
25 11. Præterea qui prius egit & debitū accepit, cæteris creditoribus posteà agentibus præfertur l. inter eos, ff. de re iud.l.fin.§.& si præfatam C.de iur. delib. Limita primo nisi ex causa donationis prius agatur; donatore; soluendo non existente, tunc enim deducitur æs alienum cæterorum d.l. inter eos, ibi, & quidem: Nisi & alijs causa donationis debeatur, quo casu istorū æs alienum non deducitur, sed prius agentis, seu occupantis melior est cōditio, vt ibidem, ibi: Et inter eos, facit tex.in l.quoties ff.de reg.iur. Secundo limita, nisi legatarij vel posteriores creditores prius egerunt suumq; sint consecuti, quia tunc potiores creditores, illis quod acceperunt possunt auocare d.l.fin.§.fin vero creditores,
27 vsque ad §.in computatione. Legatarij autem posteriore loco habentur, & cæteris postponuntur, creditoribus l.4.in fin.ff.de separat. l.primo gradu ff quæ in fraud.d.l.fin. §.fin.vero creditores C. de iur. delib. l. quoties ff. de separat.l.is cui §.postquam ff.vt in poss. lega. Nisi tamen libertates relictæ sint. Hæ enim peti possunt quamuis hæreditas non sit soluendo, d.l. primo gradu, ibi, Sceuola. Vel nisi nō defuncti qui legauit, sed hęredis à quo legatum est bona venerant, vel soluēdo non sint, tunc enim legatarij cum cæteris admittuntur.l.1.C.de bon.auth.iud.poss.l.si fideicommissorum,
28 §.fin. ff. vt in poss. leg. Hi quoque quorum pecunia ad priuilegiatos creditores peruenit, ijdem habent priuilegium, quod ij, quibus succedunt, d. l.si vero §.eorum ratio l.2. ff. de cess. bon.l.fin.C.de priuil fisc.l.creditor §. si simpliciter ff.qui pot.in pig. Nisi tamen actio non fuerit cessa.l.3 C.de priu. fisc. Vel nisi non statim, sed post aliquod interuallum pecunia ad creditorem priuilegiarium peruenerit,
29 d.§.eorum ratio, ibi, Peruenisse. Hæredem autem creditoris, idem priuilegium habere, quod defunctus habebat, voluit tex.in l. si & iure ff.qui po-
30 tio.in pig. Et si plures essent creditores idem priuilegium habentes, concurrunt, nec potiores sunt tempore priores, l. priuilegia, ff. de priuileg.
31 cred. Sed & si nulli essent creditores priuilegiarij, tūc omnes ex ęquo pro rata admittuntur, l. priuilegia, ff. de priuileg.cred.l. pro debito C.de bon auth.iud.possid.

ADDITIO IVLII CAESARIS Comi I. C. Ad nu.2. huius cap. septimi.

HOc loco accusandus erit Tar. simulq; vnico verbo ostenstēndum, quod non minus grauiter, quam imprudēter errauerit eorum quorum vtitur testimonio num. 2. fidem secutus, cum affirmauerit boues ad cultu-

ram

ram comparatos nominatim creditoribus obligatos pignoris iure in causam iudicati capi posse:hoc enim manifestissimè prohibetur pragm.48. de offic.S. C.cuius hic ipse etiam meminit,lege ea quæ sunt apud Annium in libro quem rerum singularium inscripsit num.66.

ADDITIO FRANCISCI Ristaldi V.I.D. ad supradict. cap. quartum.

AN propter confessionem testis, qui asseruit se dixisse falsum ad instantiam producentis inducatur indicium contra producentem, vel aliter probari debeat falsitas, & an vti intelligatur quis teste falso eo ipso, quod non desistit ab vsu, vel sit opus quod expresse interrogetur si vult vti Alex.in cons.124.lib.6. Capyc. decis. 67.in fine.

An exceptio hostici competat vxori habenti virum in castris, quando ipsa conuenitur, & non vim vir, & quid si vxor sequatur maritum in castris,an etiam ipsa gaudeat hac exceptione hostici. Quemadmodum eius vir Cap.deci.76.& an habeat locum in seruientibus per substitutum, & an competat contra mulierem petentem dotem Frecc.in 1.lib.sub feud. fol. 28. colum.2. & ad prædicta vide Capyc.in inuestitura feud.fol.188.colum.1.in fine,cum sequenti,& an possit huic exceptioni renuntiari,vide in decis.D.de Franchis 164. col. 3. & an habeat locum post conclusum, vel post sententiam D. de Franchis in decis. 286.

FINIS.

PRAXIS M· C· VICARIAE
CAVSARVM CRIMINALIVM
In duas Partes diuisa.

IN QVARVM ALTERA NON TANTVM QVOmodo in Criminalibus causis sit procedendum explicatur.

VERVM ETIAM DE POENIS TAM A IVRE CIVILI & Canonico, quàm huius Regni Neapolit. impositis pertractatur.

IN ALTERA VERO DE REORVM DEFENSIONIBVS AGITVR.

Nuntio Tartaglia Pedimontio Authore.

CVI PRÆTER INSIGNES IVRIVM ALLEGATIONES Innocentij Vitalis Iuris Consulti Præclarissimi, ac professoris in Celeberrimo Neapolitano Gymnasio, quibus inditionum materia elucidatur.

Cum multis aliorum Iuris Consultorum Adnotationibus.

HAC NOVA ÆDITIONE ADIECTA SVNT QVÆDAM Aurea Notabilia Domini Caroli Grimaldi V.I. D Præstantissimi, huic Practicæ Criminali necessaria; & anteà magnopere desiderata.

NEAPOLI, Apud Tarquinium Longum. M. DC. X.

Ad instantiam Io. Dominici Bouij, & Petri Antonij Sophię, Bibliopolarum Parthenopeorum.

INDEX

LOCVPLETISSIMVS EORVM, quæ in hac Praxi Caufarum Criminalium atque in Confil. Innocentij Vitalis continentur.

In-

FINIS.

PRIMAE PARTIS
PRAXIS M. C. VICARIAE
CAVSARVM CRIMINALIVM IN QVA
AGITVR DE ORDINE IVDICIORVM.

CAPITIS PRIMI.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium ciuile, vel criminale, quando dicatur de iure communi.*
2 *Et quando de iure Regni nostri.*
3 *Absoluto reo in iudicio ciuili an possit criminaliter accusari.*
4 *Iudicium ciuile, & criminale quomodo insimul intentãtur.*
5 *De qua inquisitione tractatur in hac praxi.*
6 *Quot modis procedatur in criminalibus iudicijs.*
7 *Ex officio quando dicatur procedere.*
8 *Quando per accusationem.*
9 *Quando per exceptionem.*
10 *Quando per confessionem incidenter factam &c.*
11 *Ex officio in quibus delictis pro cedi possit, tam de iure canonico, & communi, quã ex consuetudine, & iure Regni.*
12 *Ex officio quando procedi possit parte desistente.*
13 *Ex officio ad hoc vt procedi possit, debet cõstare de delicto.*
14 *Et quando dicatur constare de delicto.*

QVoniam Reipublicæ interesse constat delicta puniri, ne maleficia ipsa remaneant impunita, l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. l. si longius, §. 1. ff. de iudic. l. si operis, C. de pœn. l. si à reo, §. fin. ff. de fideiuss. cap. vt famæ, de sent. excom. cap. Regni, Præsidentis. Et Prouinciam malis hominibus purgari, l. congruit, ff. de offic. præsid. l. 2. C. quando lice. sine iudice se vendic. Quod si crimina non punirentur, facilitas veniæ occasionẽ tribuere delinquendi, cap. vt clericorum, extra de vita & honest. cler. Et si ea quæ male vsurpãtur omitteremus, excessus viam alijs aperiremus, cap. loci, §. proinde, 15. q. 9. cap. peruenit, 9. dist. Quãdo enim publica delicta non puniuntur publica lætitia turbatur, l. nemo, vbi Bal. C. de Epis. audiẽ. Et ira Dei in nos prouocatur à quo ꝑ delictorum punitione venia speratur l. prouinciarum, C. de ferijs. Vndecũque

que.n.crimina apparuerint punienda sunt,cap.ecce,24.q.3. etiam si fuerint propulsando sibi iniuriam illatam vt pulcre Capic. decisio.48 aliquid per Barto.in l.si quis extraneus, ff. de acquir hæred. Felin.in cap.q uæ in ecclesiarũ, nu. 86. de constit. Aperietur et via malitijs contra, l in fundo, ff. de rei vẽdic.cap. sedes. de rescrip. Et daretur materia delinquendi, l. conueniri, ff. de pact. dotalib.l. ambiguitates,C. de iudic. viduit toll.Esset etiã res mali exẽpli, l.aut facta, §.fin.ff.de pæn.Proinde punienda sunt maleficia vt vnius pæna mætus possit esse multorum,l. 1.C.ad leg. Iul.repe l capitalium,§.famosos. ff. de pæn.§ hodie, Instit.de excep. Et pestilento flagello stultus sapientior fit,prouerb.cap 19. & alibi. non feceris maledicos viuere,c.officia,c.si homicidiũ, 23 q 5. Et si quos ad vitę decora domesticæ laudis exẽpla non prouocant, correctionis saltẽ medicina cõpellat, l. vnica, C de emendat. propinquor. Alias si heri fuisset absolutus vnus, hodie ab solueretergo, & cras alius, nullus delinquentiũ puniretur, & sic paulatim Lupus comederet agnum,c ecclesias, § quia ergo, ver.De prioribus. 73.q. 5.facit,§. præterea,Insti de rer.diuis. Sed cum multa de malefactorum pæna nempe vt cognoscas sim dicturus, quæ materia est longe omnium quæ in foro versantur pulcherrima,& nulla adeo frequens sit, nullaq; huic,vtilitate aut grauitate comparari possit, cum hic de hominum fortunis ac capite agatur,& non de triticos & oleo legato. Idcirco priusquam rem ipsam progrediamur, inuocato prius nostri Redemptoris diuino præsidio, vt nos docet Imperator,in Authẽ. de armis, in princ qui me diuinis radijs illuminet,vt ea dicere valeam, quæ ad eius honorem, meiq; & aliorum salutem
2 resurgere possint sciendum est, quòd nunc dicitur iudicium ciuile quando agitur ad commodũ priuatũ,siue causa descendat ex delicto siue ex contractu. Criminale vero datur iudiciũ quando agitur ad commodum publicum, siue ex delicto imponẽda sit pæna corporalis siue pecuniaria, quæ fisco applicanda veniret, & ita de iure cõmuni sentire videtur glos in l. 3. in princ.ff. de sepul viola. quam tenent oẽs,vt dicit ibi Bar. relatus per Abb. in rub de iudic nu.5.Duen.regu.315. 2.ampliat Afflic in 2 par.Const Reg. rub.32 § varietates,nu. 9. Villalob. in sua collect commu. opi.littera, C. nu.25 .Dec in l.2.post num.41. C. de eden. Mara. fol. 21.nu.2.in suo Spec. Sed de iure Reg. causæ in quibus nõ venit imponẽda pęna mortis naturalis, vel ciuilis, vel mẽbbri abscissionis, sunt de iurisdictione ciuili, vt in prag 2. de iurisdict non turban. Item sciendũ est, quòd absoluto reo in iudicio ciuili contra aliquem instituto, non potest actor criminalẽ actionem intentare ex eadẽ cã, vel contra absoluto in iudicio criminali nõ potest ciuiliter molestari, secus aũt si tẽdãt ad diuersa, tunc enim altera via non obstãte potest agi, & est cõis opinio, Maran in suo Specu. fol.21 nu. 1 Sed an intentato iudicio ciuili cõtra aliquem, possit ille actorem criminaliter accusare de falso,ita quod suspendat iudiciũ ciuile, dic quòd non,vsq; ad cõclusionem in causa tantum, Capic decis.25 & ita intelligas dictum Sigismundi cons. feudal 6 nu 6 & vide Afflict.decis 130. & 229 Planẽ de iure regni nostri non impeditur causa principalis respectu falsitatis, nisi falsitas ex eisdem actis iudice cõstet, vt prag,2.de fal. sed an possit & criminalis, & ciuilis ex eadem cã cõtra eundem actio intentari eodem tẽpore? qđ non ita dicit tex. in l. interdũ, ff.de publ. iudic. (licet apud iurisperitos pro expedito habeatur quod ex eodem delicto duplex oritur actio.

& cri-

& criminalis scilicet ad publicā vindictam, & ciuilis ad priuatum cōmodum, vt dicit Pontan. super consuetud. Blesen. fol. 183. col. 1. & est text. ī l. 7. §. si dicatur, ibi, atquin solemus, ff. de iniur. l. vnica, C. qñ ciuil. actio in princ. l. in eum, ff. de accusa.) Nisi tamen actor intentaret criminale iudicium principaliter deinde incidenter petat rem ablatam siue interesse passum sibi restitui quo casu talis petitio admittitur, ita Bart. in l. interdū, §. qui furem, nu 5. ff. de fur. sequitur Hieron. ad Angel de malefic. in verb. Et ad querelā, in vlti. Apostill. col. 3. ver. 2. casū & ita obseruat cōsuetudo Bald. in l. data opera, nu. 6. in fin. C. q; accusa. non poss Pariq; modo admittitur libellus criminalis concludens delinquentē puniri sēdum formā iuris, cum refectione dānorum, interesse & expensarum, & ita practicatur, vt dicit Ang. in l. vnica, num. 6 C. qñ ciuil. actio. criminali præiudicet quē refert August. ad Angel. de malefic. in verb. & vestem cælestem, num. 11. Scias aūt in hoc proposito quòd iudex non pōt cōdemnare reum ad interesse partis & rem ablatam, quando proceditur in contumaciā delinquentis, ita dixit Bal. in l. qui crimen, num.
5 28. C. qui accusa. nō poss. Vltimo sciēdū est, quod licet plures sint species inquisitionum de quibus per Bart. in l. 2. §. si publico, ff. de adult. tamē hic non intendo de illis tractare, nec de illa inquisitione de qua loquitur tex. in l. congruit, ff. de offic. præsid. in cuius loco hodie emnaatur illud bannū generale conrra malefactores, &c. quod fieri faciunt officiales in principio eorum officij, secundum Ang. de malefic. in verb. Hæc est quædam inquisitio, nu. 3. sed de illa speciali, & particulari inquisitione, quam faciūt
6 officiales contra aliquem. Et proinde scias quòd duobus tantum modis proceditur cōntra delinquentes & malefactores. Aut enim proceditur per inquisitionem & ex officio. Aut per accusationem, neq; alius modus procedendi inuenitur, in tota practica.
7 Per inquisitionem siue ex officio dicitur procedi quando iudex à se ipse assumit informationem contra delinquentem, & contra eum procedit.
8 Per accusationem dicitur procedi qñ pars offensa, vel alius ad quem de iure spectare potest ius accusandi (de quibus infra proximo capite.) porrigit suam querelam, & super illa
9 proceditur. Dicunt etiam Docto. procedi in crimiualibus iudicijs per exceptionem vt puta quando iudex qui habet & ciuilem, & criminalem iurisdictionem procedit contra delinquētem pro crimine ex probationibus factis in causa ciuili, quo casu potest ad eum puniendum ex officio procedere nulla partis quærela præcedente, & ita de facto seruari refert Iacob. de Bel. in pract. crimin. fol. 28. in rub. de
10 caus. criminalib. nu. 1. & 2. Per cōfessionem, quando iudex habita confessione incidenter facta vel per partem vel per testem de aliquo delicto commisso procedit, quo casu debet iudex nouum processum formare super illa confessione, & dare reo suas defensiones, etiā nulla partis querela præcedente & alia facere quæ in processibus criminalibus requirūtur, ita dicit Bar. in l. si confessus, circa fin. de custod. reor & in d. l. 2. §. si publico, nu. 20. vbi etiam refert ita obseruari, sequitur Boss. quomod proceda. per exceptio nu. 4 & ita fuisse iudicatum refert Afflict. decis. 176. relatus per Foller. pract. crimin. fol. 297. num. 31. Item dicunt procedi per denunciationem, scilicet si facta sit denunciatio apud acta quòd aliquis maleficiū aliquod commisserit, sed cum dicti tres modi procedendi completantur sub illo modo ex officio procedendi, vt vides p quos aperitur via ad inqui

& criminalis scilicet ad publicã vindictam, & ciuilis ad priuatum cõmodum, vt dicit Pontan. super consuetud. Blesen. fol. 183. col. 1. & est text. i l. 7. §. si dicatur, ibi, atquin solemus, ff. de iniur. l. vnica, C. qñ ciuil. actio in princ. l. in eum, ff. de accusa.) Nisi tamen actor intentaret criminale iudicium principaliter deinde incidenter petat rem ablatam siue interesse passum sibi restitui quo casu talis petitio admittitur, ita Bart. in l. interdũ, §. qui furem, nu 5. ff. de fur. sequitur Hieron. ad Angel de malefic. in verb. Et ad querelã, in vlti. Apostill. col. 3. ver. 2. casu & ita obseruat cõsuetudo Bald. in l. data opera, nu. 6. in fin. C. q. accusa. non poss Pariq; modo admittitur libellus criminalis concludens delinquentẽ puniri sedum formã iuris, cum refectione dãnorum, interesse & expensarum, & ita practicatur, vt dicit Ang. in l. vnica, num. 6 C. qñ ciuil. actio. criminali præiudicet quẽ refert August. ad Angel. de malefic. in verb. & vestem cælestem, num. 11. Sciãs aũt in hoc proposito quòd iudex non põt cõdemnare reum ad interesse partis & rem ablatam, quando proceditur in contumaciã delinquentis, ita dixit Bal. in l. qui crimen, num.
5 28. C. qui accusa. nõ poss. Vltimo sciẽdũ est, quod licet plures sint species inquisitionum de quibus per Bart. in l. 2. §. si publico, ff. de adult. tamẽ hic non intendo de illis tractare, nec de illa inquisitione de qua loquitur tex. in l. congruit, ff. de offic. præsid. in cuius loco hodie emnaatur illud bannũ generale conrra malefactores, &c. quod fieri faciunt officiales in principio eorum officij, secundum Ang. de malefic. in verb. Hæc est quædam inquisitio, nu. 3. sed de illa speciali, & particulari inquisitione, quam faciũt
6 officiales contra aliquem. Et proinde sciãs quòd duobus tantum modis proceditur cõntra delinquentes & malefactores. Aut enim proceditur per inquisitionem & ex officio. Aut per accusationem, neq; alius modus procedendi inuenitur, in tota practica.
7 Per inquisitionem siue ex officio dicitur procedi quando iudex à se ipse assumit informationem contra delinquentem, & contra eum procedit.
8 Per accusationem dicitur procedi qñ pars offensa, vel alius ad quem de iure spectare potest ius accusandi (de quibus infra proximo capite.) porrigit suam querelam, & super illa
9 proceditur. Dicunt etiam Docto. procedi. in crimiualibus iudicijs per exceptionem vt puta quando iudex qui habet & ciuilem, & criminalem iurisdictionem, procedit contra delinquẽtem pro crimine ex probationibus factis in causa ciuili, quo casu potest ad eum puniendum ex officio procedere, nulla partis quærela præcedente, & ita de facto seruari refert Iacob. de Bel. in pract. crimin. fol. 28. in rub. de
10 caus. criminalib. nu. 1. & 2. Per cõfessionem, quando iudex habita confessione incidenter facta vel per partem vel per testem de aliquo delicto commisso procedit, quo casu debet iudex nouum processum formare super illa confessione, & dare reo suas defensiones, etiã nulla partis querela præcedente & alia facere quæ in processibus criminalibus requirũtur, ita dicit Bar. in l. si confessus, circa fin. de custod. reor & in d. l. 2. §. si publico, nu. 20. vbi etiam refert ita obseruari, sequitur Boss. quomod proceda. per exceptio nu. 4 & ita fuisse iudicatum refert Afflict. decis. 176. relatus per Foller. pract. crimin. fol. 297. num. 31. Item dicunt procedi per denunciationem, scilicet si facta sit denunciatio apud acta quòd aliquis maleficiũ aliquod commisserit, sed cum dicti tres modi procedendi completantur sub illo modo ex officio procedendi, vt vides p quos aperitur via ad inqui-

A 2 ren-

rendum. Propterea retenta opinione solũmodo supradictis duobus modis
11 proceditur. Quæro in quibus casibus ex officio procedi pót? Rñdeo quòd aut loquimur de iure canonico, & secundum illud in omnibus delictis potest ad publicam vindictã ex officio & per inquisitionem procedi ita Archid. in cap. felicis, de pæn. in sexto Cuius opinionem dicit esse communem Marian. cap. qualiter & quando, nu. 108. in fi. de accusat. Aut verò loquimur de iure cõmuni Romanor. & secundum illud non potest, vllo pacto procedi, nemo enim sine accusatore puniri debet dicit glo. in d. l. 2. §. si publico, quam tenent omnes, vt dicit ibi Angel. nu. 2. secus autem ex consuetudine iuris communis per quam hodie permissum est Iudici in quocũque casu procedere vt dicit Gandin. de malefi. in tit. quomodo cognoscat. de malefic. per inquisitionẽ, post nu. 6, ver. sed hodie, & quod ita vidit cõmuniter obseruari refert Guid. de Suzar. de maleficijs, in ritu. qualiter fiat inquisitio, nu. 6. Fab. in tit. de publ. iudic. in princ. Apostill. ad Ang. de malefic. in verb. Hæc est quædam inquisitio, in glo. super verb. specialis, num. 30. Aut loquimur de iure Regni huius (& hæc materia nostra) & secundum hoc non potest procedi, nisi in delictis pœnam mortis naturalis, vel ciuilis membriq; abscissionis irrogantibus, vel in iurijs illatis viduis, & Ecclesiasticis personis & pupillus, quibus dumtaxat ad vindictã non est prosequendi facultas, & insuper in homicidijs clandestinis, vt in cap. Regni ne tuorum, & cap. ad consultationem. Quo stante, cessat practica, tradita per Alexan. in Apostill. ad Bar. in d. §. si publico, post num. 2. ver. modum inquisitionis. Pariterq; cessat opinio Bart. in l. inter accusatorẽ, nu. 8. ff. de pub. iud. quia neq; de stilo, neque de consuetudine obseruatur, vt dicit Blan. in practi. crim. fol. 11. num. 25. similique modo cessat cautel quã
12 tradit Capol cautel. 25. sed nunquid porrecta querela de iniurijs vel similibus casu quo non potest ex officio procedi, si postea pars desistat vel remittat querelam, possit curia ipsa ex officio procedere. Rñdeo, quòd nõ & ita per plura firmauit dom. Clar. in § practica, q. 58. nũ. 2. per totum & in q. 58. nu. 11. nõ. n. negari põt quod inquisitio succedit loco accusationis, & sublato iure accusandi, & sic procedendi, censeatur sublatũ ius inquirendi glo. in l. querela, C. de fal. Foller. pract. crim. fol. 412. nu. 140. Et sic habes primum requisitum ad hoc vt iudex ex officio procedere possit, vt scilicet sit in casibus à iure permissis.
13 Secundo requiritur vt constet de delicto, statim enim constito de delicto solent cauti iudices, & practici assessores ad vlteriora procedere vt dicit Caruf. inter consi. crimin. diuers. cõs. 99. post num. 7. ver. Secundo etiã lib. 1. Quomodo autem dicatur constare de delicto ad finem procedendi ex officio, dic secundum Doct. qui si delictum est tale ex quo solent remanere certa vestigia vt de homine mortuo ipsum Cadauer, vel de incẽdio locus combustus, & similibus, & tunc nõ dicitur constare de delicto nisi prius iudex oculis subijciat corpus ipsum, aut non solent remanere certa vestigia vt in iniurijs verbalibus adulterio, &c. quæ sine fractura committũtur, & tunc statim porrecta querela dicitur constare de delicto, & tenetur iudex adulteria procedere. In stupro autem illato puero, vel vi illata puellę debent inspici partes pudendæ per obstetrices vel chirugicos & si tales personæ referant cum iuramẽto se credere stuprũ illatum vel puellam corruptam fuisse satis dicetur cõstare de delicto, ita Abb. in cap. proposuisti, nu. 3. de probationib. Alberi.

in

in l. 1. §. ex hoc rescriptio, nu. 8. ff. de ventre in possess. mitten. Ad vnum tamen aduertat iudex ne permittat mulierem nudam inspici à maribus id enim prohibitũ est Foller. pract. fol. 18. num. 23. vbi in fine subdit quendã auditorem ad conuincendum stuprũ nudam inspexisse iuuenculam, qui parum post fuit officio priuatus & in exilium missus.

ADDITIO ASCANII Tholomei V. I. D.

Dicit text. in leg. querela, C. de falsis, quod actio criminalis tollitur spacio viginti annorum (& sic qđ quis non admittatur ad accusandum) & ita tenent communiter Doct. Abb. in cap. cum haberet, num. 4. de eo qui duxit in matrimonium &c. Boer. dec. 26. nu. 6. relatus per Villalob. in sua collect. commu. opin. in littera D, nu. 25. Viuius lib. commu. opin. in verb. Accusatio falsi. Marsil. consil. 117. nu. 40. Quod etiam amplia procedere in iudice, vt scilicet non possit ex officio procedere post huiusmodi temporis spacium, succedit enim inquisitio loco accusationis, & proinde sublato iure accusandi, censetur sublatum ius inquirendi, & in hoc omnes concordant, vt dixit Ang. de Castro, inter cõsil. crimin. diuers. 94. nu. 16. lib. 1. licet glo. in d. l. querela, loquendo per verbum forte, dixerit, quod non præscribatur officium iudicis inquirẽtis, nisi spacio 30. annor. quia illa glo. est cõiter reprobata, vt dicit Ias. in l. 1. nu. 8. in fin ff. de iurisd. omn. iud. sequitur Boss. in tit. quo procedatur per actionem, nu. 17. Balbus de præscrip. in 4. q. quar. q. principalis, q. 2. n. 3. Iafred. decis. 486. quem refert Viui. quo sup. Quod tps currit à die commissi delicti, vt dicit Alex. in l. eum qui, §. in popularibus, nu. 12. ff. de iureiur. relatus per Ruin. cons. 27. post nu. 6. vers. a. istud lib. 4. Marsil. pract. crim. §. constante, nu. 85. & seq. & cons. 87. nu. 15.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAPITIS SECVNDO.

SVMMARIVM.

1 *Accusare omnes possunt qui nõ prohibentur de iure cõmuni.*
2 *Accusare an possit mulier.*
3 *An pupillus.*
4 *An seruus.*
5 *An pauper.*
6 *An miles.*
7 *An Clericus,*
8 *An magistratus.*
9 *An infamis.*
10 *An calumnia notatus.*
11 *An qui plures reos habent.*
12 *An quis cum bestijs pugnat siue artem ludicram, &c.*
13 *Accusare prohibentur familiares domestici, et cognati, vt est seruus dominum liberi parentes, frater fratrẽ, libertus, Patronũ, & eius liberos, nisi etc. Item alumnum accusare prohibetur, & quando hi ad accusandum admittuntur.*
15 *Accusare prohibetur is qui procurator fuit eius quẽ accusat.*
15 *Accusatus an & quando possit suum accusatorem accusare,*
16 *Accusare non põt qui semel per calumniam eũdem accusauit.*
17 *Et qui semel ab accusat. destitit*

18 *Accusare eundem de eodem delicto, plures prohibentur.*
19 *De iure Regni omnes accusare possunt qui suam vel suorum iniuriam persequũtur, prout etiam de iure cõmuni, & qui dicantur suam vel suorum iniuriam persequi ibidem.*
20 *Laicus an possit accusare clericum.*
21 *Officia accusatoris quæ sint.*
22 *Accusatio aduersus quos competat.*

DIctum est supra per accusationem, procedi in criminalibus iudicijs. Proinde qui accusare possũt in hoc loco est videndum (qui autem accusare possint in adulterio furto, & iniurijs suis locis proponemus in capitibus sequentibus. Pro quorum intelligentia facias regulam genera-
1 lem qđ de iure cõi omnes qui expresse prohibiti non reperiuntur admittũtur, ad accusandũ, vt in l. qui accusare, ff. de accusat. & hanc regulam ponunt cõiter Docto. at dicit, Anto. Go-
2 mez. c. 1. delict. nu. 31. & ideo in primis mulier accusare prohibetur d. le. qui accusare, cõcord. l. 1. ff. eod. tex. in l. Senatusconsulto, & in l. de crimine, C. eodẽ. Nisi mulier suam vel suorum iniuriam persequatur, d. l. 1. & 2. ff. accusatio, l. 4. l. non ignorat, C. eod. & p consequẽs mulierẽ posset accusare de morte mariti, est oĩum receptissima sententia, vt dicit Placza lib. 1. delic. q. 40. nu. 2. sunt enim maritus & vxor duo in carne vna Scdo mulier accusare prohibetur. Nisi ex lege testamentaria accuset d. l. 2. § idem & in lege. Tertio nisi carmẽ maiestatis deferat, l. in quęstionibus, ff. ad leg. Iul. maiest. Quarto nisi lege Iulia de Annona accuset l. mulierem, ff. de accusat. l. 3. §. fin. ad l. Iul. de Anno. vltimo scias qđ licet mulier, si suã vel suorũ iniuriam persequatur, accusare possit hoc tamẽ non admittitur in adulterio cõmisso per virũ, vt est tex. in l. 1. C. de adult. secundo accusare prohibentur pupilli, d. l. qui accusare. Nisi patris vel aui mortem persequãtur, vel testamentũ eius, vel nisi suam vel suorum iniuriã persequãtur, & est cõis opinio, vt dicit Hieron. post Angel. de malefic. in
4 verb. & ad querelam, post nu. 29. Item prohibẽtur accusare serui, l. qm Alexandrum, C de adulte. Nisi lege Iulia maiestatis accusent, l. famosi, §. serui, ff. de crimin. læsæ maiest. vel nisi lege Iulia de Annona accusent. d. l. mulierum, in fin. Item pauperes qui minus quã quinquaginta aureos habent l. nonnulli, ff. de accusa. Nisi tamẽ pauperes essent bonæ & honestæ fidei, secundũ gl. ibi, quam omnes sequuntur, teste Beroo, in cap. 1. post num. 54. de
6 accusatio. Item prohibentur milites, d. l. qui accusare, ibi, alij propter sacramentum, Nisi suam vel suorum iniuriam persequantur, l. non prohibentur, C. qui accusa. non poss. vel nisi lege Iulia maiestatis accusent, l. famosi ff. ad legem Iul. maiest. vel lege Iulia de Annon. accusent, d. l. mulierem, ea enim miles curare debent, q̃ ad militiam pertinent non autẽ se criminalibus litibus immiscere. Quod hodie non seruatur, admittũtur .n. indistincte ad accusandum, & ita indistincte cõiter concludunt Doctor. Nouell. in
7 tract, ad defensam, fol. 73. nu. 32. Praterea prohibetur clericus, si tamen ex eo crimine, pœna sanguinis ingeratur. Quo casu si accusat efficitur irregularis test. est in cap. 2. & in cap. postulasti, de homicid. & hæc est omnium cõis sententia, Couar. in repet. clemen. si furiosus, fol. 312. ver. tertio eod. de homicid. Nisi tamen clericus protestetur quod non intendit agere ad vindictam corporalem, & sic

citra pęnam sanguinis,tunc enim non efficitur irregularis, Clar. lib. 5.senten. §.practica,q.14.nu.3.De iure autem regni nostri, videas in hoc casu, ritum magn.cur.Vica. incip.Item qđ
8 nullus.Item prohibentur magistratus d.l.qui accusare,ibi, alij propter ma-
9 gistratum. Item infames d.l.qui accusare,ibi, alij propter delictũ propriũ, cui concor.l.4.eod. tit, facit tex.in l. criminis,C.qui accusare nõ poss. Nisi lege Iulia maiestatis accusent, d.l.famosi,vel lege Iulia de Annon. d.l.mulierem, vel nisi suã vel suorũ iniuriã persequantur,l.4. ff. de accusa. Plane scire debes qđ infames infamia iuris, tam de iure ciuili quam Canonico repelluntur, & est cõis & indubitata conclusio,Hieron.ad Angel.de malefic.in verb.& ad querelã,post nu. 23. infames vero infamia facti, de iure Canonico tantum repelli, non aũt iure ciuili refert Viuius lib.1.commun.
10 opin.in verb.accusare non põt. Prohibentur ẽt calumnia notati d. l. 4. & l. alij propter suspiciõé, ff. de accus. concor.text.in l.accusator, ff.de præuarica vbi de præuaricatione conui-
11 ctus, non accusat.Item accusare prohibetur qui plures reos habet, d.leg. qui accusare,facit text.in l. cũ rationibus, C.qui accusa.non poss. Nisi tũ suam vel suorũ iniuriã persequatur, l.hos accusare, §. lege Iulia ff. de accusa. Vel nisi maritus mariti iure ac-
12 cuset,l.inter liberas,§.fin.ff.ad legem Iul.de adulte. Præterea accusatio interdicitur his qui cũ bestijs pugnant, quiuè artem ludicram, siue lenociniũ
13 fecerint,d.l.4.& d.l.q accusare.Item interdicitur familiaribus & domesticis,aut cognatis d.l.qui accusare, cui concor.text. in l. si quis ex familiaribus, C. eod. Et ideo seruus dominum accusare non põt de crimine capitali, vt ibid.facit tex.in l.1.§. quod autem dictum, ibi hoc nequaquã. ff.de offic. præfec.vrbis.Et liberi parentes d.leg. qui accusare.& l.falsi crimine, C.qui accusa.non poss.Et frater fratrem. le. si magnum, C. eod. Nisi non capitale crimen sicut ibi,cui concor. tex. in l. si sororem, C. eod. Et liberus patronum,eiusq;liberos,d.l. qui accusare, in fin.concor.l.fin.C.qui accusa. Nisi tũ libertus iure mariti,patronum accusare velit, l. si adulterium cum incæstu,§.liberto,ff.ad leg.Iul. de adul. Item alumnum,l.iniquum, C. qui accusa.non poss. Prohibentur dico familiares,& domestici(vt supra,) Nisi hi non criminaliter sed ciuiliter de suis rebus agant,l.hi tamen.§ 1. ff. de accusa l. 1.§.quod avt dictũ. ff. de offic. præfec.vrb.l.falci. C. ad leg. Cornel. de fal.Item nisi seruum dominus,non dominum seruus accuset, l. seruos, §. ex rescripto,ff.de accusa. Item nisi pater filium non autem filius patrem, l.propter insidias, C.qui accusa. non poss.Item nisi familiares & domestici lege Iulia maiestatis accusent, leg. si quis ex familiaribus, C.eodem, vel nisi seruus quæratur qđ tabulæ testamenti,in quibus sibi libertas legata erat,à dño suppressæ fuerint, l. nullo modo,C.de fal.Vltimo nisi seruus dominũ de Annon. accuset,l.1.ff.ad leg. Iul.de Annon.his.n.casibus oĩbus do-
14 mestici accusare nõ prohibẽtur.Præterea accusare prohibetur accusatus, suum accusatorem,l,is qui reus, ff.de publ.iudic.l.2.§.qui hoc dicit,ff.de adult.l.negãda,C.qui accus.non poss. Nisi iudicium quo accusare volens sit finitũ,d.l. neganda, vel nisi accusatio ante damnationem fuerit inchoata, tunc enim post damnationẽ implere permittitur d.l.is qui reus,§. fin. vel nisi accuseẽ de maiori crimine accu. sec.l.prima, C.qui accusa.nõ poss.vel nisi accusatus suam vel suorum iniuriam persequatur d.l.neganda,vel nisi vxor de adulterio à marito accusata lænocinij crimen illi objiciat, leg. 2.§.si publico,ff.de adulter.De iure

Regni quid in hoc statutũ sit videas const.Reg.si ciuiliter agens, & prag.
15 1.de causa Præterea accusare prohibetur is qui procur. fuit eius quẽ accusar.§.idem decrescunt, ff. de iu. fisc.
16 Item accusare prohibetur, is qui antea alia accusatione aduersus eundẽ instituta calumniatus sit, d.l.si cui crimen, §. si tamen, ff. de public. iudic.
17 Item qui ab instituta semel accusatione destitit, l. 2.ff.ad Turpill.l.accusationem,l.si ea quæ,C.qui accusa.concor.tex. in l.4.§.fin.ff. ad Senatuscon. Tertul.l.3.C.eod. Nisi animum accusandi nõ deposuerit, l. in exquutioni-
18 bus,C.eod. Præterea accusare prohibentur plures,eundem de eodem crimine.l.qui de crimine,C. de accusa.l. si plures,l.hi tamen, §.ab alio, ff.eod. Nisi tamen de diuersis criminibus ab eodem facto ortis, plures accusare velint d.l qui de crimine, §.si tamen,
19 C. eodem de accusat. De iure autem Regni nostri omnes ad accusandum admittuntur si suam vel suorum iniuriam persequantur quorum appellatione veniunt parentes,& descendentes omnes,patroni,& patronæ, & eorum liberi, frater soror vxor socer,socrus,norus,vitricus, Nouerca & priuignus, Abb.c.de cætero, nu.7.de testib. cuius opinionem dicit esse cõem Felin.in cap.cum dilecti, nu.9. de accusa.quem refert Maran. in suo Spec. fol.84.nu.62. Carauit. super rit. 192. num.2.& ita etiam cantum reperitur de iure communi , l. hi tamen omnes,
20 ff.de accusat. Et ideo licet laicus non admittatur ad accusandum siue denũciandum criminaliter clericum, tamẽ si suam vel suorum iniuriam persequatur admittitur & est communior opinio, vt dicit glo. in cap.summa 2. quæst.7.in gl. vnica Quod omnes admittunt Foller.pract.crim.canon, fol. 48.nu.43. scias tamen quod qñ in accusatione versatur ius publicum, puta dilapidationis bonorum ecclesiæ, tunc quilibet laicus etiam extra neus admittitur ad accusandum clericum, & ita tenent communiter Doct. teste
21 Ferret.cons.183.nu.3.Non est tamen omittendum quod de iure communi, ne facile quis prosiliat ad accusandũ requiritur inscriptio in crimẽ,l.si cui crimen,ff.de accusat.l. 3. in princ. C. qui accus. Dignum enim est vt inscriptiones præponantur, l.in causis, l.accusationis,C.de accusatio,l. si crimen C.qui accusa. Nisi mulier suã vel suorum iniuriam persequẽs accusare velit, illam enim onere inscriptionis nõ grauatur,l.duodecim, C. eod.vel nisi maritus vxorem adulteram accuset, l.quamuis la seconda, §.in primis,C. de adult.quod tollitur,in auth. matri & auiæ,§. si de adulterio. Cuius forma inscriptionis. Item quæ designanda notantur in l.libellorum, ff. de accusa. Et si accusator literas nesciat, alius pro eo subscribere debet,vt ibidem. Item tenetur accusator cautionem præstare se permansurum vsque ad terminum litis,d. l.si cui crimen, cui concor.text.in l. 2. C.qui accusa. Item tenetur custodiæ similitudinem pati,l,2.§.fin.C. de exhib.reis cõcor. l.accusationis,C. de accusa. alias si in crimen non sit in scriptum rei nomen aboletur,l.3.§.quod si,ff.de accusa.& secretarius quinq; libris auri punitur d.l,in causis,C.de accusa. Quæ quidẽ inscriptio facienda est antequam accusatur reus, d.l.2. §. 1. C. de exhib. reis,l.7,C.de calum. & antequã quæstio habeatur,l.13.C.de quæst. & hæc de iure communi nullam habent difficultatem. Cæterum hodie nõ obseruantur de consuetudine, vt dicit Spe. in tit.de accusa.§.1.nu 4.in fin.quem refert. Foller.pra.crim.fol.136.quem nu.3.Marcus decis. 683. nu.6.Gram. super const.Reg.fol.61.num.11.Item dicit Gandin de malefic. in Rub qui accusare possunt,num.28.& in Rubr. qualiter fiat accusatio, nu. 6. Salic.in

l.qui

l. qui crimine, nu. 4. C. qui accusa. non poss.: Angel. de malefic. in verb. & ad querelam, nu. 5. & ibi Aug. in Apostil. Boss. in tit. de inquisit. post num. 14. Couar. lib. 2. resol. c. 9. nu. 1. Duennas reg. 27 ver. est tamen notandū, Vital. de malefic. in Rub. quid sit accusatio, nu. 12. in verb. inscribere, Prac. Papiē. in forma inquisitionis, in verb. hæc est quædam inquisitio, nu. 1. in fi. Bart. in l. si cui, nu. 2. ff. de accusa. est enim sublata illa pœna talionis &c. Planè de iure canonico, adhuc necessaria est inscriptio, & ita quotidie seruamus, dicit Cardin. Alex. in c. libellorum, circa fin. 2. q. 8. Idem etiam dixit Bart. quo supra loquēdo per verbum
22 forte. Non est prætereundum aduersus quos competat accusatio: & ideo regulariter alius pro alio puniri non debet, §. cum vero cōtigerit, in Auth. vt nulli iudic. constit. 134. Nisi alius mandauit vt crimen committeretur, hic enim quamuis nihil vltra commiserit puniendus, & vide ea quæ dixi in titu. de defensio. reor. Regulariter etiam aduersus hæredē eius qui crimen commisit, commentitio iure non competit, l. si pœna, ff. de pœn. Nisi lis cum defuncto sit contestata, & defunctus damnatus, vt l. ex iudiciorum, ff. de accu. & vt ibi dicit etiam Bald. in l. 1. num 5. C. vbi de crimi. agi opor. cuius dictum dicit esse in viridi obseruantia Carau. super rit. mag. cur. 305. nu. 1. quod reo contumace reputato de aliquo crimine corā vno tribunali potest de eodē crimine ad instantiam accusatoris, coram alio accusari, & banniri, si in eo pariter fuerit contumax. Nec tenetur posterior iudex, neque ad partis instantiā neq; anterioris iudicis supersedere in causa vel illam causam illi anteriori iudici remittere, ita Bar. in l. sepulchri, nu. 3. ff. de sepul. viola. Quod aduersus officialem etiam durante officio possit accusatio institui pro barattaria & furtis non expectato tempore sindicatus, dicit esse communem opinionem Boss. in titu. de offic. corrup. pecu nu. 34. licet. Vital. de malefic. in rub. qui accusa. non poss. in fin. simpliciter dicat, quod non, sed quod debet expectari tempus syndicatus.

ADDITIO ASCANII Tholomei V. I. D.

QVotidie euenit quòd homines in foro conscientiæ remittunt iniurias siue offensas eisdem illatas, quæritur num propterea censeatur sublatum ius accusandi, dicas quòd non & ita est comunis opinio, Alex. in l. si tibi decē, §. 1. nu. 1. ff. de pact. Couarr. lib. 2. resolut. cap. 10. post num. 6. vers. tertio, vt constat Aug. ad Angel. de malefic. in verb. comparēt, & productum instrumentum pacis, num. 28. Igneus, in l diuus, nu. 25. ff. ad Syllan. Quotidieq; accidit quòd pars offensa remittit iniuriam & vulnus nunquid propterea censeatur remisisse damna expensas, & interessa? Respon. quod nō, & ita tenuit glo. in §. fi. in glo. nō reuocauerint, Instit. de iniur. quā ita intelligunt, & sequuntur cōiter scribentes, vt dicit Ioan. de Amicis cons. 88. nu. 14. quam opinionem dicit esse communem Couar. lib. 2. resolut. cap. 10. post num 6. ver. Quarto eiusd.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. ad nu. 2. huius cap. 2.

1 QVid dicendum si masculus, & fœmina iniuriati sunt in pari gradu, fœmina querelam exponit in vno tribunali etiam per viam electionis fori masculus verò in alio tribunali, & nè inquisitus pro eadem causa molesta-

testaretur in diuersis tribunalibus, instat declarari quis eorum sit præferendus in accusando, adhoc vt in foro approbato possit in causa procedi, quis enim præferatur, & sine dubio masculus, ita dixit, & approbauit Salycetus per plures rationes, & iura in l. vxor, & Senatus num. 5. C. qui accusa. non poss. per tex. in l. 3. C. de liber. caus.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAPITIS TERTII.

SVMMARIVM.

1 *Adulterij accusatio quibus cōpetat.*
2 *Quando, & quo ordine cōpetat.*
3 *Aduersus quos competat hæc accusatio &c.*
4 *Quandiu competat.*

Dicitur tex. in l quamuis la seconda C. ad legem Iul. de adul. & stupro: quod accusatio adulterij certis tãtum personis competit & non omnibus quam sententiam dicit esse communiter approbatam, Fulgos. consil. 135. post num. 2. Et ideo scias quòd in primis marito adulteræ accusatio hæc iure mariti competit. In primis, n. maritum genitalis thori vindicem esse oportet dicit tex. in l. quamuis, §. in primis, C. ad legem Iul. de adul. Et hoc quamuis maritus filius familias sit, ẽt inuito patre, l. inter liberas, §. filius familias, ff. eod. cōsequitur quidē vindictã proprij doloris. l. filiũ familias, ff. eod. scđo quãuis maritus alios reos ex alijs criminib. habeat l. inter liberas, §. fi. ff. eod. Item quãuis vulgaris sit mulier, q̃ si vidua esset, impune in ea stuprũ cōmitteretur, l. si vxor, §. sed & in ea, ff. eod. Itē quãuis cũ apud hostes mulier esset adulteriũ cōmiserit, sed hoc tñ si vim passa non esset mulier, cæterũ q̃ vim patitur non est in ea causa vt adulterij dãnetur d. l. si vxor, §. planè. In primis dico marito hæc accusatio competit. Nisi maritus seruus sit, serui .n. ob violatũ cōtubernium accusare non possunt, l. serui, C. ad leg. Iul. de adult. scđo. Nisi impudicus sit maritus. Per iniquũ quippe videtur vt pudicitiã ab vxore vir exigat quã ipse nō exhibet, d. l. si vxor, §. iudex. ff. eod. Tertio nisi ante contractum matrimoniũ adulteriũ sit cōmissum d. l. si vxor, §. si quis vxorē, & §. an cōcor. tex. in l. proter. C. eodē, quo casu iure mariti crimen exercere non pōt, nisi eo tēpore cum fuit ei despōsata sit cōmissum, vt in d. l. propter qa nec matrimoniũ, nec spem matrimonij violare permittitur, vt in d. l. si vxor, §. diui Seuerus, & §. si minor. Quarto nisi ĩ priore matrimonio adulterium sit cōmissum, vt est tex. in d. l. si vxor, §. fin. Quinto nisi post diuortium factũ, sit cōmissum. tunc n. accusare nō permittitur, nisi vxor sine cã viro repudiũ miserit, l. si. mulier, C. eo. Sexto nisi vxor legitima non sit, d. l. si vxor, §. sed si ea, §. si minor, §. si quis vxor, & d. §. Diui, ibi, qualecunque. Septimo nisi accusatoris vxor nō sit, tñ si eius spōsa sit poterit eã iure mariti accusare, nisi ex eo accusetur qđ alij in matrimoniũ fuerit tradita, l. miles, § quærebatur, ff. de adult. Octauo nisi intra sexaginta dies maritus accusationem non instituerit, l. is cuius ope, §. marito, ff. eod. Bene tñ posset post sexaginta dies eã iure extranei accusare, l. iure mariti, eod. l. miles, §. sexaginta, in fin ff. eod. Planè si maritus vxorē accusare non potuit, intra istos sexaginta dies (quia vtiles computãt) nō denegatur accusatio iure mariti d. l. iure mariti, & §. d. miles, §. quidam

da cócor.tex.in l.si quondã & in l. ob cõmissã, C. eo.tit. Nono nisi maritus negauerit se accusaturũ, l. si maritus §. si negauerint, ff.de adult. Decimo nisi maritus post accusationẽ destitit, l. 2. §.marito, ff.eod.nisi in adulterio deprehensam vxorẽ retinuerit, l. crimen,C.eod. Vltimo limita, nisi maritus ipse vxorẽ dimissam reduxerit, l. quæsitũ, §.fin. ff.ad leg. Iul. de adult. Sed an cõpetat spõso, qđ sic, vt supra in tertia limitatione.Præterea hæc accusatio cõpetit patri adulteræ, hic.n. regulariter cæteris accusatoribus præfertur. Nisi adultera filia non nupta, sed vidua sit, l. nec in ea, ff. de adult. Secundo nisi maritus accusare velit, hic.n.patri præfertur, l. 2. §. si simul. ff.eod.quamuis pater præuenerit maritum, d. §.si simul. Item quamuis in magistratus sit maritus, l. si maritus. ff.eod.Planè si pater arguat maritum infamẽ vel magis colludere cũ vxore audiendus est,l.3.ff. eod. Tertio limita quòd pater cæteris accusatoribus præfertur,nisi intra sexaginta dies pater accusationẽ non instituerit prout & supra de marito dictum est. Competit ẽt accusatio hæc extraneis post maritum & patrem,l.4.§.extraneis.ff. eod.l. 5.§.fin.ff.ád leg.Iul de vi publ. & hoc nisi maritus, & pater accusare velint,tũc extraneus repellitur quamuis præoccupauerit d.l.4.§.si ante. Secundo nisi non intra sex menses à die commissi adulterij accusationem instituerit,d.l.4 §.extraneis.Planè si nupta,sit mulier à die diuortij nõ à die commissi criminis sex mẽses currere incipiunt. Tertio competit extraneis hæc accusatio nisi extraneus accusator non sit propinquus vel cognatus adulteræ,solummodo enim proximis accusatio hæc competit, necessarijsq; psonis, hoc est patri fratri,&c. vt in leg. quamuis, la seconda, C. de adult. Quarto nisi extraneus accusator minor sit ætate, quòd dic vt notat. in l. si maritus, §.lex Iul. Sed an hæc accusatio competat vxori adulteri quod nõ,l.1.C.eod. & ex his habes quibus accusatio adulterij competat, videamus modo quãdo & quo ordine competat. Pro cuius intelli-

2 gentia: Notandæ sunt regulæ sequẽtes quarum prima est, quod extraneo intra sexaginta,dies ius accusandi nõ competit,l. is cuius.§. marito,ff. de adult.ibi, nec vlli alij. Nisi tamẽ maritus,& pater negauerũt se accusaturos,d.§. si negauerint, Secunda regula est,quòd adulter, & adultera simul accusari non possunt ab eodẽ l.si maritus,§.fi.ff.eod.Duos enim ab eodem accusare non licet,dicit tex. in l.nihil interest,§.cum alterum,qui concord. l.vim passam, §.duos,ff. eod.l.reos.C. eod. nisi tamen non adulteram, sed alium cũ adultero quis accusare voluerit,puta eum qui domum præbuit, aut consilio fuit, d.l.nihil.interest, §. fin.vel nisi à diuersis adulter & adultera accusentur, l.denunciasse,§.quæritur,ff.eod. vel nisi incæsti crimẽ intentetur, l. qui pupillam,§. fi. ff.eod. Tertia regula est quòd accusatio hæc in pubertatem infantis differẽda est, l.si ventris, ff.de ventr.in possess. mittend. Sed à quo primo instituenda sit accusatio, Respon. quòd si adulteriũ commissum est inter seruum, & liberam, ab adultera incipiendum,exemplo l. si quis adulterium, ff.de adult. aut.inter liberum & liberam, & tunc si mulier est vidua est in arbitrio accusatoris,l. si maritus,§.si in viduitate,l.nuptam, ff. eod. si vero est nupta mulier, & tunc aut est denunciatum ne nubat, & ab ea incipere potest, l. qui vxori, ff. eod. aut non est denunciatum, & tunc ab adultero incipiendum,d.l.nuptam, cui concor.l.2. & l. denunciasse§. quæritur, & l. vim passam,§.nupta prius,ff.eod. facit tex. in l.nec ab ea, C. eod.Denunciare vero quid sit, videas tex. in d.l.denunciasse.

lestaretur in diuersis tribunalibus, instat declarari quis eorum sit præferendus in accusando, adhoc vt in foro approbato possit in causa procedi, quis enim præferatur, & sine dubio masculus, ita dixit, & approbauit Salycetus per plures rationes, & iura in l. vxor, & Senatus num. 5. C. qui accusa. non poss. per tex. in l. 3. C. de liber. caus.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAPITIS TERTII.

SVMMARIVM.

1 *Adulterij accusatio quibus cōpetat.*
2 *Quando, & quo ordine cōpetat.*
3 *Aduersus quos competat hac accusatio &c.*
4 *Quandiu competat.*

DIcitur tex. in l quamuis la seconda C. ad legem Iul. de adul. & stupro: quod accusatio adulterij certis tātum personis competit & non omnibus quam sententiam dicit esse communiter approbatam, Fulgos. consil. 135. post num. 2. Et ideo scias quòd in primis marito adulteræ accusatio hæc iure mariti competit. In primis .n. maritum genitalis thori vindicem esse oportet dicit tex. in l. quamuis, §. in primis, C. ad legem Iul. de adul. Et hoc quamuis maritus filius familias sit, ét inuito patre, l. inter liberas, §. filius familias, ff. eod. cōsequitur quidē vindictā proprij doloris. l. filiū familias, ff. eod scdo quāuis maritus alios reos ex alijs criminib. habeat l. inter liberas, §. fi. ff. eod. Item quāuis vulgaris sit mulier, q̄ si vidua esset, impune in ea stuprū cōmitteretur, l. si vxor, §. sed & in ea, ff. eod. Itē quāuis cū apud hostes mulier esset adulteriū cōmiserit, sed hoc tñ si vim passa non esset mulier, cæterū q̄ vim patitur non est in ea causa vt adulterij dānetur d. l. si vxor, §. planè. In primis dico marito hæc accusatio competit. Nisi maritus seruus sit, serui .n. ob violatū cōtubernium accusare non possunt, l. serui, C. ad leg. Iul. de adult. scdo. Nisi impudicus sit maritus. Per iniquū quippe videtur vt pudicitiā ab vxore vir exigat quā ipse nō exhibet, d. l. si vxor, §. iudex. ff. eod. Tertio nisi ante contractum matrimoniū adulteriū sit cōmissum d. l. si vxor, §. si quis vxorē, & §. an cōcor. tex. in l. proter. C. eodē, quo casu iure mariti crimen exercere non pōt, nisi eo tēpore cum fuit ei despōsata sit cōmissum, vt in d. l. propter q̄a nec matrimoniū, nec spem matrimonij violare permittitur, vt in d. l. si vxor, §. diui Seuerus, & §. si minor. Quarto nisi ī priore matrimonio adulterium sit cōmissum, vt est tex. in d. l. si vxor, §. fin. Quinto nisi post diuortium factū, sit cōmissum. tunc n. accusare nō permittitur, nisi vxor sine cā viro repudiū miserit, l. fi. mulier, C. eo Sexto nisi vxor legitima non sit, d. l. si vxor, §. sed si ea, §. si minor, §. si quis vxor, & d. §. Diui, ibi, qualecunque. Septimo nisi accusatoris vxor nō sit, tñ si eius spōsa sit poterit eā iure mariti accusare, nisi ex eo accusetur q̄d alij in matrimoniū fuerit tradita, l. miles, § quærebatur, ff. de adult. Octauo nisi intra sexaginta dies maritus accusationem non instituerit, l. is cuius ope, §. marito, ff. eod. Bene tñ posset post sexaginta dies eā iure extranei accusare, l. iure mariti, eod. l. miles, §. sexaginta, in fin ff. eod. Planè si maritus vxorē accusare non potuit, intra istos sexaginta dies (quia vtiles computāt) nō denegat accusatio iure mariti d. l. iure mariti, & §. d. miles, §. quidam

da cõcor. tex. in l. si quondã & in l. ob cõmissã, C. eo. tit. Nono nisi maritus negauerit se accusaturũ, l. si maritus §. si negauerint, ff. de adult. Decimo nisi maritus post accusationẽ destitit, l. 2. §. marito, ff. eod. nisi in adulterio deprehensam vxorẽ retinuerit, l. crimen, C. eod. Vltimo limita, nisi maritus ipse vxorẽ dimissam reduxerit, l. quæsitũ, §. fin. ff. ad leg. Iul. de adult. Sed an cõpetat spõso, qđ sic, vt supra in tertia limitatione. Præterea hæc accusatio cõpetit patri adulteræ, hic .n. regulariter cæteris accusatoribus præfertur. Nisi adultera filia non nupta, sed vidua sit, l. nec in ea, ff. de adult. Secundo nisi maritus accusare velit, hic .n. patri præfertur, l. 2. §. si simul. ff. eod. quamuis pater præuenerit maritum, d. §. si simul. Item quamuis in magistratus sit maritus, l. si maritus. ff. eod. Planè si pater arguat maritum infamẽ vel magis colludere cũ vxore audiendus est, l. 3. ff. eod. Tertio limita quòd pater cæteris accusatoribus præfertur, nisi intra sexaginta dies pater accusationẽ non instituerit prout & supra de marito dictum est. Competit ét. accusatio hæc extraneis post maritum & patrem, l. 4. §. extraneis. ff. eod. l. 5. §. fin. ff. ad leg. Iul de vi publ. & hoc nisi maritus, & pater accusare velint, tũc extraneus repellitur quamuis præoccupauerit d. l. 4. §. si ante. Secundo nisi non intra sex menses à die commissi adulterij accusationem instituerit, d. l. 4 §. extraneis. Planè si nupta, sit mulier à die diuortij nõ à die commissi criminis sex mẽses currere incipiunt. Tertio competit extraneis hæc accusatio nisi extraneus accusator non sit propinquus vel cognatus adulteræ, solummodo enim proximis accusatio hæc competit, necessarijsq; psonis, hoc est patri fratri, &c. vt in leg. quamuis, la seconda, C. de adult. Quarto nisi extraneus accusator minor sit ætate, quòd dic vt notat. in l. si maritus, §. lex Iul. Sed an hæc accusatio competat vxori adulteri quod nõ, l. 1. C. eod. & ex his habes quibus accusatio adulterij competat, videamus modo quãdo & quo ordine competat. Pro cuius intelli-
2 gentia: Notandæ sunt regulæ sequẽtes quarum prima est, quod extraneo intra sexaginta dies ius accusandi nõ competit, l. is cuius. §. marito, ff. de adult. ibi, nec vlli alij. Nisi tamẽ maritus, & pater negauerũt se accusaturos, d. §. si negauerint, Secunda regula est, quòd adulter, & adultera simul accusari non possunt ab eodẽ l. si maritus, §. fi. ff. eod. Duos enim ab eodem accusare non licet, dicit tex. in l. nihil interest, §. cum alterum, qui concord. l. vim passam, §. duos, ff. eod. l. reos. C. eod. nisi tamen non adulteram, sed alium cũ adultero quis accusare voluerit, puta eum qui domum præbuit, aut consilio fuit, d. l. nihil. interest, §. fin. vel nisi à diuersis adulter & adultera accusentur, l. denunciasse, §. quæritur, ff. eod. vel nisi incæsti crimẽ intentetur, l. qui pupillam, §. fi. ff. eod. Tertia regula est quòd accusatio hæc in pubertatem infantis differẽda est, l. si ventris, ff. de ventr. in possess. mittend. Sed à quo primo instituenda sit accusatio, Respon. quòd si adulteriũ commissum est inter seruum, & liberam, ab adultera incipiendum, exemplo l. si quis adulterium, ff. de adult. aut. inter liberum & liberam, & tunc si mulier est vidua est in arbitrio accusatoris, l. si maritus, §. si in viduitate, l. nuptam, ff. eod. si vero est nupta mulier, & tunc aut est denunciatum ne nubat, & ab ea incipere potest, l. qui vxori, ff. eod. aut non est denunciatum, & tunc ab adultero incipiendum, d. l. nuptam, cui concor. l. 2. & l. denunciasse §. quæritur, & l. vim passam, §. nupta prius, ff. eod. facit tex. in l. nec ab ea, C. eod. Denunciare vero quid sit. videas tex. in d. l. denunciasse.

se. Sed aduersus quos competat hæc accusatio. Respond. quòd nedum aduersus mulierem adulteram, nisi vim sit. passa, vt dicemus infra in secunda parte, vel nisi dolo persuasa nupserit ei qui aliam habet vxorem, l. eum qui duas, C. de adult. vel nisi Incestæ nuptiæ sint contractæ, vt dicam in dicta secunda parte, in titu. ad legem Iul. de adulte. sed etiam aduersus inter nuncios, & ministros huius criminis, §. si quando, in Authen. vt nulli iudic. & aduersus eum qui adulterium suasit, l. hæc verba, ff. de adulter. Item aduersus eum qui domum præbuit, l. lænocinium fecit, pecuniam pro comperto stupro accepit & similia vt dicam in d. titu. Quandiu autem hæc accusatio competat videas tex. in l. adulter C. eod. ibi non admittitur post quinquennium.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. in hoc cap. 3.

a Accusator antequam querelam proponat debet considerare num ea quæ proponit probare possit ad euitandã pænam calumniæ, in quam incurrit si in probatione deficit l. prima per totum ad Turpill. 2. q. 4. c. in summa, quod maximè debet considerare in adulterio, in quo probationes sunt impossibiles; Doct. in cap. præterea de Testi, C. significasti de Adulter. Ruyn. cons. 159. vol. 5. Doct. in cap. cum causam de probat. C. tertio loco de præsumpt. Glos. & Doct. in l. quod ait lex ff. de Adulter. Alex. in l. 2 §. fin. & in l. capite quinto ff. de Adult. Hypol. de Marsil. in rubr. de probat. num. 10. & cons. 1. num. 47. cons. 28. num. 5. Rolan. à Valle cons. 7. num. 19. & cons. 50. num. 2. vol. 1. Paris. cons. 54 num. 61. & cons. 137. num. 29. vol. 4. Ideo iura recipiũt probationes verisimiles, visus solus cum sola; nudus cum nuda c. literis de præsumpt. & si ista probatio fieri non potest recurritur ad aliam probationem, si licet proprij aditus cum fama; idest quod testes audirent eos commiscentes iuxta cortinam in obscuritate noctis, & audiebant voces eorum sibi notas, anhelitus iucundos, venerea oscula, verba apta ad rem ipsam inducentia, libidinis exitum; quibus si fama adminiculetur sufficit ad omnẽ effectum, & habetur pro plena probatione vt est text. & ibi Abba. in c. præterea de testi. vbi plenè de hoc, & per Bart. in l. 2. ff. de furt. & in d. l. capite quinto, & Abba. in d. c. literis, & in d. cap. præterea dixit, quod actus copulæ carnalis licet non percipiatur per visum, tamen per accidentia, idest coniecturas, & præsumptiones, quia accidentia magnam partem conferunt ad cognoscẽdum quicquid est; Allegat Philosoph. 2. Metaphisic. quem retulit Bald. in l. non nudis. C. de probat.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. QVARTI.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum accusatio quibus competat.*

2 *Et aduersus quos competat.*

1 NVnc videamus quibus accusatio iniuriarum competat & qui accusari possint. Regulariter autem seruo iniuriam, passo, domino serui actio competit, §. seruus Insti. de iniur. l. 1. §. item aut per, ff. eod l. dominum, C. eod. & hoc quamuis non respectu domini iniuria seruo facta sit,

l. item

l. item apud §. si quis sic, ff. eod. Item quamuis seruum dominus manumiserit, vel alienauerit, l. si seruum, ff. de iniur. Item quamuis seruo hæreditario iniuria sit facta, l. 1. §. denique Iulianus, ff. eod. Item quamuis serui vsufructus alienus sit, d. l. item, §. si vsufructum. Planè si leuis iniuria seruo facta sit domino actio non cōpetit, d. l. seruis, Institu. eod. Competit etiā hæc accusatio parenti eius qui iniuriam passus est, l. 2. C. eod. l. 1. §. fin. l. seruo, in fin. ff. eod. quāuis volēti filio iniuria sit facta, d. l. 1. §. vsq; adeo, ff. de iniur. Item quamuis reus ignorauerit filium actoris esse, eum quem iniuriam affecit, d. l. 1. §. penult. l. eum qui nocentem, §. fin. ff. de iniur. competit dico patri, nisi accusatio sit ex leg. Cornel. de iniur. d. l. lex Cornelia, §. illud quæritur, item nisi reus filium familias patrem familias esse putauit, d. l. eum qui nocētem, §. cum aliquis. Præterea competit hæc actio marito mulieris iniuriam passæ, §. patitur autem, Inst. eod. l. 1. §. item aut per & §. fin. ff. eod. concor. l. 2. C. eod. Iniuria enim facta vxori censetur facta viro, & ita inter Doct. vtriusque classis recepta est, snīa. Placza lib. 1. delict. cap. 6. & ī hoc quāuis reus ignorauerit vxorem actoris esse d. l. eum qui nocētem, §. fin. & d. l. 1 §. siue aūt competit dico marito, nisi in casu l. non solū, §. quāquam, ff. eod. & in casu d. l. eum qui nocentem, §. at cum aliquis. Sed an competat contra vxori iniuriam passi. Respond. quod non: Equum enim est defendi vxores à viris, non viros ab vxoribus, dicit text. in l. 2. ff. eod. concor. §. patitur. Inst. eod. Nisi tamen maritus experiri non possit, vt puta si maritus fuerit à patrono suo iniuria affectus, l. non solū, §. planè. ff. eod. Quarto competit hęc accusatio etiam vxori iniur. affectę, quamuis eius quoque maritus agere possit, d. l. 1. §. fi. & d. l. eum qui nocē-tem §. si nupta, ff. eod. Item competit socero mulieris iniuriā passæ, d. l. Itē apud §. sponsum. An autem competat hæredibus iniuriam passi, videas tex. in l. iniuriam actio, & d. l. item apud §. iniuriam, ff. de iniur. vbi quod non, nisi tamen tēpore more lis fuerit contestata. d. l. iniuriam, §. semel autem, vel nisi post mortem defuncti cadaueri eius vel seruo hæreditario fiat iniuria, l. 1. §. & si forte, & §. quoties, cōcor. l. si statua, ff. eod. Filio aūt familias actio non competit, si iniuriam passus sit, quamuis pater agere nolit, l. sed & si vnius, §. filio familias, ff. eod. Nisi tamen parens, in cuius potestate filius est sit absens, tunc enim bene filio cōpetit, d. l. sed & si vnius, §. ait prætor, & hoc nisi pater absens procuratorem dederit ad agendum, d. § ait prætor, & §. procuratorē eiusdem legis, quo casu filio denegatur actio. Nisi procurator negligens sit, aut colludat cum aduersario aut non sufficiat, d. §. procuratorem, tūc enim potius ipsi filio qui passus est iniuriā competit actio. prout etiam competit si dictus procurator non habeat speciale mandatum, d. §. procuratorem. sufficit tamen si sit procurator oīum bonorum, vt ibidem competit dicō filio si pater absens sit (vt supra) nisi tñ iudicialiter videatur vel nisi pater non longe absens sit, vel non diu abfuturus. sit vel nisi filius signis aut inutilis sit ad agendum, d. l. sed & si vnius, §. quod autem ait. An aūt fructuario serui, iniuriam passi cōpetat? quod nō, §. si communi, in fin. Inst. de iniur. d. l. sed & si vnius, §. vsufructū. nisi in contumeliam fructuarij seruus sit iniuria affectus, d. l. sed & vnius, §. item si liberum. similiq; modo & bonæ fidei Possessori non competit, d. §. si vsufructum, ibi, ibidemque probatur, facit text. in §. sed & si libero, Instit. eod. Nisi in eius contumeliam, sit iniuria facta, d. §. sed & si libero, ibi, ni-

si in

si in contumeliam tuam,& concor.d. §.item si liberum, & sic habes quibus hæc actio competat scias etiã aduersus quos competat pro quorũ cogni-
2 tione notandum est, quod hæc actio competit etiam aduersus eum cuius dolo & opera iniuria facta est, l. non solum, in princ.l.item apud labeonẽ, §.fecisse,& d.l.sed &si vnius,§.seruus meus,ff.de iniur. & in § iniuria autẽ. &§.pen. Insti. eod. Nisi conatus non habuerit effectum.d.l.item,§. si curauerit de iniurijs. Præterea competit actio iniuriarum aduersus eum cuius mandato iniuria facta est, d.l.non solum,§.si mãdato,§.proculus.Item cõpetit aduersus dominum serui iniuriã facientis,d.l. sed & si vnius. §. cũ seruus.nisi seruus manumissus sit tũc .n. in ipsum seruũ datur actio, §. si iussu, d.l.sed & si vnius, vel nisi noxæ seruũ dare dominus paratus sit,d.§. cũ seruus,ibi,aut si de eo,Planè,si iussu domini seruus iniuriam fecisse dicatur, tunc noxæ dedẽdo seruum non liberatur dominus.d.§.si iussu. Aduersus autem hæredes eius qui iniuriam fecit hæc actio non competit,l. iniuriarum actio,in prin.& d.l.item apud,§. iniuriarum.ff.eod.Si vero filius familias iniuriam fecerit pater eius conueniri debet, nisi pater filium defendere nolit, l.si filij,ff. eod.

ADDITIO ASCANII Tholomei V.I.D.

TV scis quòd pro iniuria facta filio etiam volenti competit patri actio,l.1.C.de iniur.l.1.§. vsq; adeo, ff.eod.Scias etiã quod idem pater potest remittere dictam iniuriam Bart. in l.sed & si vnius, § filio famil.num. 2.ff.de iniur. Placza lib.1 delict.cap. 5.post num 21. & est communis conclusio Boer. decis. 120. num.1.& seq. Specul.in titu. de iniur.§. 1. vers. sed nunquid, Host. in summa,eod titu.§. cui detur,ver. si verbo consilio, glos. & Bart. in l. personam, ff.de pac. Nisi tamen iniuria esset facta à coniuncta persona, vel pater esset vilis persona, Aufrer.ad decis.cappel.Tholo. decis. 241. & hanc esse communem limitationem iniuria facta à coniuncta persona, refert Arius in l. 1. C. de bon. mater.fol.587. sed an Episcopus possit remittere iniuriam factam Ecclesiæ sine consensu capituli, vide glo.in cap.contingi, de senten. excommun. quod non, & est communis opinio, Felin. ibidem. num. 8. relatus per Foller. pract. crimin. canon. fol. 58. num. 58.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. in hoc cap. 4.

Actio iniuriarum competens iniuriatò tollitur per pacem factam cum iniuriato, non autem per dictam pacem tollitur ius criminaliter puniendi ad vindictam Reipublicæ; Bart. in l. 1. §. si ea in fi. ff. de ventr. in poss. mitt. Addo Bart. in terminis idem tenentem in l.1.§.vsq; adeò in prima quæst.ff.de iniur. & ideo dixit Bald.in l.si quis in hoc genus C. de episcop. & cler.quod licet pars remictat iniuriam, faciendo pacem non tamen debet per hoc iudex desistere ab inquisitione, & punitione.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAPITIS QVINTI.

SVMMARIVM.

1 *Furti actio quibus competat.*

2 Furti

2 *Furti actio aduersus quos competat.*

DIctum est supra quibus, & aduersus quos competat tam adulterij accusatio quam iniuriarum, actio: videndum restat quibus, & aduersus quos competat furti actio. Et in hoc primo scias quòd licet actio furti cõpetat ei cuius interest rem surreptam non esse, §. furti autem: Inst. de obligat. quæ ex delict. nasc. l. cuius interfuit, l. eum qui emit. §. si res. in fin. §. qualis, & §. si epistola, ibi, is ergo, ff. de fur. l. manifestissimi, C. eod. tamen limita, nisi non ex honesta causa interfit, l. is cuius interest, ff. de fur. Nemo n. ex improbitate sua consequi debet actionem dicit tex. in l. itaque fullo §. 1. ff. eod. concor. text. in l. qui re, §. 1. ff. eod. tit. Secundo limita, nisi creditor re debitoris surrepta agati qui quamuis eius interfit, furti actionem non habet prout nec vxor re dotali surrepta, l. interdum, ff. eod. Tertio limita, nisi quoad lucrum captandum non damnum euitãdum interfit, l. si is cui, §. fin. l. qui re, ibi, nec vtimur, ff de fur. Quarto limita, nisi negociorum gestor tutor curator suo nomine agant, l. is cuius interest non surripi, ff. eod. Quinto limita, nisi is agat cui res ex stipulatu vel ex testamento debetur, vel nisi fideiussor eius cuius periculo res est, d l. is cuius interest. Præterea competit actio furti domino rei surreptæ, nisi eius nihil interfit rem saluam esse d §. furti autem, Instit. de oblig. ex delict. Et potest poni exemplum in re locata surrepta quo casu conductori non dommino rei surreptæ competit, vt in d. l. eum qui emit. §. quod si conduxerit, text. in l. si filio familias, in fin. ff. de furt. nisi sine culpa cõductoris res surrepta sit, tunc. n. domino, & non conductori competit actio, ita text. in d. §. quod si conduxerit, ibi si nõ dò culpa, prout pari modo competit domino, si mortuo conductore nondum adita eius hæreditate furtum cõmissum fuerit in re locata d. l eum qui emit §. si res commodata. Tertio hæc actio competit Colono. quamuis dominus non sit, quia eius interest, d. l. eum qui emit. §. præterea, facit tex. in l. c apes, §. fin. & in l. fullo, §. frugibus, & in l. si quis vxori, §. si sulphurariæ. ff. eod tit. Sed an competat magistro nauis; vel an domino rei surreptæ? Respon. quod regulariter magistro nauis, & cauponi competit nõ domino rei surreptæ, l. 4. in princip. ff. naut. caupo. l. vnica, §. quod si recepit, ff. de. fur. aduers. naut. concor. d. l. eum qui emit. §. fin. Nisi tamen intelligas ipse nauta surripuit & postea ab eo surrepta sit, vel nisi ipse nauta soluendo non sit, quibus casibus domino competit ita dicit tex. in d. l. 4. in princip. ff. nauta caupo. similiq; modo regulariter competit fulloni & sarcinatori non domino rei surreptæ, vt est tex. in §. item si fullo, Insti. de obli gat. ex delict. l. itaq; fullo, l. qui vas, §. si ego tibi. ff. de furt. & hoc nisi fullo vel sarcinator locati actione conuenti non sint soluendo, d. l. itaq; fullo, ibi. si autem soluendo non est, concor. §. fulloni vero, Inst. d. tit. Item nisi fullo vel sarcinator locati actione conuenti fuerint liberati. d. l. fullo Planè magis domino quam fulloni, vel sarcinatori competet si dominus faciliter aduersus furem agere possit l. eum in plures, §. vestimenta, ibi, sed iudicem, ff locat. Sexto hæc actio cõpetit ei qui rem inspiciendam accepit si ad eum spectat periculum l. rem inspiciendam, ff. de fur. l eum qui rem, §. qui rem, ibi, & ideo, ff. commo. Sed an competat ei qui rem præferendam accepit, videas tex. in d. l. eum qui emit. §. idem Pomponius & § fin, ff. de fur. Quid autem si quis mandauerit

sit quòd rem exigenti det an autem mandanti, an ei qui mandatu eius dedit competit, videas text.in le. si quis vxori §. apud labeonem, ff. eod. tit. text.in leg.3.§.fin.ibi, nam & si is, ff. de donat. inter virum & vxorem. Item an competat actio furti ei cui epistola missa est,an ei qui eam misit, videas text.in d.l eum qui emit, §. si epistola. Competit insuper hæc actio recommodata surrepta commodatario, & non commodatori, §. quæ de fullone, Instit. de obligat.ex delict. l. quinta, §.fin. ff.commoda. Nisi mortuo commodatario nondum adita eius hæreditate res sit surrepta, tunc enim domino rei competere, voluit text.in dict.leg.eum qui emit, §.si res & hoc quamuis non principalis res sed accessoria sit surrepta, d. leg.eum qui emit, §. non solum. Secundo nisi non furti actione, sed conditione furtiua agatur, d.leg eum qui emit, §. qualis. Tertio nisi commodatarius dolo fecit circa rem commodatam, quo etiam casu commodatori competit, d. leg. eum qui emit, §. idem Pomponius, lib.10.Quarto nisi dominus rei commodatario actionem remiserit & furti agere maluerit,leg. manifestissimi, in princip. vsque ad §.sed cum in secundam,C. de furt. facit tex.in l.quæ de fullone, Institu. de obliga ex delict. Quinto nisi commodatarius non sit soluendo, tunc enim domino competit actio, d.le.manifestissimi,in princ.ibi sed omnem talem,& §.sin autem nescius, C. de furt. Sed an hæc actio competat creditori pignore surrepto ? quod sic, vt in dict.§.furti autem, Institu.dict.titu. concor. tex.in dict §.itaque fullo, §.sed si res,ff.de furtis, text. in leg. si tibi,C.de pignoribus & hypot.& hoc quamuis debitor sit soluendo. dict.§. sed si res,ibi,sed vtrum,text.in §. furti autem,ibi,etiam si idoneum.Item quamuis debitor pignus surripuerit, §.aliquando, Institut. de obligatio ex delicto.Item quamuis vna de duabus rebus pignori obligatis surrepta, altera quam adhuc habet debitor sufficiat debito soluendo, dict. leg. eum q emit, §.Papinianus, scribit vbi distinguas.Competit dico creditori,nisi iu casu dict.leg. eum qui emit, §. si res commodata,& in casu leg. si quis vxori.§.si ex duobus socijs,ff de fur. Competit etiam hæc furti actio debitori,pignore surrepto,dict.§. sed & si res,ibi,nec non & ipsi,leg. inter omnes,§. hoc amplius, ff.de fur. Præterea competit nouo domino cui res furrepta alienata est,leg.si dominium, leg.si is qui rem,§.si is cui,leg.interdum,in princip.ibi, sed & si persona, ff.de fur.Nisi tamen intelligas, res nouo domino adhuc sit tradita,l. si vendidero,& dict.leg. eum qui emit,in princip.ibi, sed & si persona, ff. eod. Competit etiam tam vsufructuario vel vsurario quam proprietario, re cuius, vsusfructus, vel vsus alterius est surrepta, leg. inter omnes, §. si seruus, ff. de vsufruct. quemadmod. quid vtatur. Competit etiam bonæfidei possessori, §.sed & bonæ. Institu. d.tit.dict.leg.itaque fullo.ibi, & ideo leg. furtiuam, C.de fur. nisi tamen ex causa lucratiua possideat, leg.si is cui, §.fin. ff.eod. Item hæredibus cæterisque successoribus, leg.1.§.hæredes, ff. de priuat. delict. leg. si dominium, ff. de fur. nisi res surrepta alij legata sit tunc enim legatario competit actio,d.leg.si is qui rem,§.si is cui, ff.de fur. sed an competat patri eius, cui furti actio competit. Respond. quod sic & hoc quamuis post furtum factum pater factus sit per adoptionem puta,leg. si cum quis, §. arrogatorem,leg. si dominium, ff. de furtis, nisi in casu leg.si quis vxori, §.si seruus, Item an competat ei cui res ex stipulatu debetur, vide text. in leg.is qui rem, §. fin. text. in leg. is cuius inter

intereſt non ſurripi ff. de fur. Item an ei precario rogauit, vide text. in d.l. eum qui emit §. ſi is qui precario. Vel depoſitario vide text. in § ſi is apud quem Inſtit. d titu & in d. l. eum qui emit §. is autem, vbi quod non, niſi depoſitarij interſit rem ſurreptam non eſſe, tunc enim competit l. 2. §. & generaliter ibi dicet aliquis ff. vt bono rapt. niſi ideo eius interſit, quia culpam rei depoſitæ præſtitit, promiſit precium depoſitionis accepit, d.l. 2. §. ſi in re depoſita malæ fidei autem poſſeſſori non competit actio furti d.l. eum qui emit §. Iulianus quoque. Niſi is cui res locata eſt commodauerit multo locatori, & is eſt caſus quo fur furti agere poteſt l. qui vas, § ſi ego ff. de fur. An autem competat, tutori, negociorum geſtori, & ei qui pro tutore negocia gerit, tu habes tex. in l. qui iniuriæ §. qui alienis, tex in d.l. is cuius intereſt non ſurripi ff. de fur. Item an competat fideiuſſori eius cui res ſurrepta aliena eſt, hābes tex. in d.l. eum qui emit §. an pater, & in d.l. is cui ius intereſt non ſurripi, & hæc dixiſſe ſufficiant circa primū articulum hoc eſt quibus actio

2 competat. Videamus modo aduerſus quos competat hæc actio, pro cuius cognitione ſcias quòd regulariter ad uerſus alium, quam qui furtum cōmiſit actio furti non competit, & hoc quamuis quis furem non indicet l. qui vas §. qui furem ff. de fur. item quamuis fur mortuus ſit l. furti C. eo. l. 1. ff. de priuat. delict. Non igitur aduerſus alium quam qui furtum commiſit hæc actio competit Niſi ſeruus furtum cōmiſerit, tunc. n. aduerſus dominum noxalis actio competit l. ſi cum quis, §. quandiu l. ſi ſeruus cōis in princ. ff. de fur. concor. text. in l. ſi quis perferendum in fin. ff eo. tit & hoc niſi fur ſeruus manumiſſus ſit, tunc. n. in ipſū manumiſſum hæc actio competit, l. ſi ſeruus nauem, & d.l. ſi ſeruus communis, in princ. ibi, quod tamen ff. eo. tit. Niſi ob id ſit manumiſſus, ne dominus furti iudicio teneatur d.l. ſi ſeruus nauem §. fin. Secundo limita, quòd aduerſus alium, &c. niſi qui furtum fecit ab alio pro ſeruo bonafide, poſſideatur, hoc. n. caſu aduerſus bonæfidei poſſeſſorem actio competit, quod dic vt notat text. in l. apud antiquos, C. eo l. Tertio limita, niſi in naui, caupona vel ſtabulo furtum factum ſit quo caſu āduerſus nautam cauponem vel ſtabularium, furti actio competit, l, nauta, ff. naut. caup. & ſtabu. & hoc quamuis res non ſint aſſignatæ exercitori nauis cuſtodiendæ, ſed tantum in nauem miſſæ l. 1. §. fin. ff. eo. tit. item quamuis non exercitor nauis, ſed lyntrarius receperit d.l. 1. §. de exercitoribus. Item quamuis nemo cuſtodiæ gratia naui fuerit propoſitus d.l. 1. §. & ſunt quidam. Item quamuis non dantis, ſed aliena res ſit recepta d.l. 1. §. item Pomponius, item quamuis pro vectura nil ſolui debeat d.l. 1. ait prætor concor. l. 4. ff. eo. tit. Item quamuis actor gratis nauigauerit, vel in caupona gratis diuerterit l. licet gratis ff. eod. Item quamuis nauta nautæ vel caupo cauponi furtum fecerit d. l. 1. §. 1. item quamuis ſine dolo, & culpa ipſius exercitoris, &c. damnum vel furtum factum ſit l. 3. §. ex hoc edicto, ff. eod. l. vnica, §. & in duplum, ff. furt. aduerſ naut. Quarto limita, niſi alius, furi rem furtiuam ſurripuerit, tunc. n. aduerſus vtrunque actio competit, l. qui re §. ſi quis alteri ff. de fur. Quinto limita, niſi alius nummos de manu domini excuſſerit, vt alius eos ſubtraheret, nam & hic furti actione tenetur § interdum, Inſti de oblig. & delict. l. ſi ſeruus ſeruum §. ſi quis de manu, ff. ad l. aquil. l. quemadmodum §. ſi ſeruus meus, ff. de noxali actio. ſecus aūt ſi non eo animo vt alius ſubtraheret excuſſerit, tunc enim non tenetur l ſi quis vxori §. de manu. ff. de fur. Sexto

limita, nisi quis pecus fugauit, vt alius surriperet nam & is furti actione tenetur l. in furti actione §. si. cum l. seq. ff. eod. concor. §. interdum Insti. d. tit. secus si non eo animo fugauit d. §. si. & d. §. interdum. Septimo limita, nisi quis domino obstiterit, quo magis res eius ab alio surriperentur: nã & hic furti actione tenetur l. si is qui rem §. eum qui mulionem ff. eod, concor d. §. interdum. Octauo limita, nisi alius ostium vel fenestras effregit, per quas alius ingressus furtum fecit nam & is quoq; qui effregit, tenetur §. ope & consilio Instit. d tit nisi tamen non animo furando effregerit quo casu nõ tenetur l qui iniurię in prin. l. verum est ff. de fur Nono limita, nisi quis scalas fenestras supposu it, vel ferramẽta ad effringendum aut scalas ad furtum faciendum commodauit d. §. ope, & consilio l. si pignore §. qui ferramenta ff. eod. tit. de fur. Decimo limita, nisi quis furem cælauerit, nam & hic furti actione tenetur l. qui vos §. qui furem nouit ff. eod. vel rem furtiuam sciẽter cælauerit, vel susceperit l eos C. de fur §. sed hæ actiones, instit. de oblig. ex delict & refert Bald se vidisse vnã mulierem quæ fuit suspẽsa ex eo, quia prestabat furibus domum prout illum refert Aug. ad Angel de malefic. in verb. Et vestem cælestem, post num. 21 & in verb. dicto maleficio semper asti tit post num. 23. Et videas pro defensione eius qui imputatus est receptasse res furatas, concor Bal. in cons. 410 lib 2. & cons. 48. lib. 3. & cons. 382. nu. 8. lib. 5. Riminal. cons. 80. Roland. cons. 45. lib. 1. Vltimo limita, nisi alterius ope & consilio furtum factum sit quo casu & is cuius ope & cõsilio furtum factum est furti actione tenetur § interdũ quoque Instit. de oblig. ex delict. & hoc quamuis opem tulit, & consilium dedit ei, qui furti actione nõ tenetur l. qui seruo §. item placuit ff. de fur. (Quis autẽ dicatur hoc casu opem præstare, & consilium dare, videas tex. in l. in furti actione §. rectè, ff. eod) tenetur igitur opem præstans, &c. Nisi non furandi animo opem tulit aut consilium dedit, tunc. n. furti actione tenetur d. §. rectè & §. fin. eiusdem legis, concor. d. §. interdum Insti. d. tit. Et ideo qui fores meretricis libidinis causa effregit, & fures non ab eo inducti, sed alias ingressi meretricis res egesserunt, furti non tenetur, vt est text. in l. verum est, & in d l qui iniuriæ, ff. de fur. Nisi tamẽ inimicitiarum causa opem tulit aut consilium dedit, tunc. n, quamuis non furandi animo hoc fecerit tamen furti tenetur, d. l in furti §. ope. Tenetur igitur opẽ præstans &c nisi cõsilium tantum dedit, non etiam opem tulit ad furtum faciendum, quia non tenetur d. §. ope, & consilio, Inst d tit. concor. tex in l. sæpe §. dubitatum ff de verb. signif. nisi tamen ex consilio furtum fuerit secutum vt ibidem, & in l. qui seruo ff. de fur. Plane si quis seruo persuasit vt fugeret, quamuis fugiendo furtum sui ipsius faciat, is tamen qui consilium dedit furti non tenetur d. l. qui seruo, & §. si duo cõcor tex in l. 4. C. de fur. nisi ideo fugam suasit, vt ab alio surriperetur d. l. qui seruo in princ. vel nisi seruus fugiens postea furtum committat, vt ibidem, ibi. Pius Pomponius. Tenetur igitur opẽ præstans, nisi contrectatio cõsilium & opem non sit secuta, tunc. n. nõ tenetur l si quis vxori §. neque verbo, in fi. ff. eod d l. sæpe, §. fin. ff. de verb. sign. Tenetur igitur opem præstans &c. nisi is opem, & cõsilium dedit alicui qui furtum faciens actione furti non tenetur l fullo §. nemo l. si quis vxori in princ. & l. impuberem in fin ff. de fur Vltimo tenetur opem præstãs, & consilium dans, furti actione, nisi quis fugitiuo iter mostrauit l furtum ff de fur. & ex his habes quibus & aduersus quos competat accusatio, tã in genere, quàm in specie.

NO-

NOTABILE CAROLI Grimaldi, V. I. D. in hoc cap. 5.

FVrti etiam actione tenetur is, qui scienter emit à fure rem furtiuã, l. in ciuile, & ibi Doct & Glos. C. de furt. Item qui eam scienter à fure recepit in pignus l. si seruus cuiusdam de condit. indeb. Item furti actione tenetur is qui accepit rem ab vno dãdam alteri de mandato sibi facto, & eã pro se retinet l. si mandauero § si tibi centum ff. mandat. & l. si is qui, & ibi Bald. C. de fur. vbi dicit Bald. post Glossam, quod tenetur mittenti si est nuntius mittentis; sed si est nuncius recepturi tenetur recepturo, & quid si recepit vt det cui velit Bald. ibidem per d. § si tibi; sed quid dicendum si cõstat de furto, sed furi, & iudici est incognita persona cui furtum factum est, num fur puniri possit? & dicitur quod sic; nam ad hoc vt puniatur nihil refert vt persona cui furtum factum est sit incognita, doctrina fuit originaria Bald in auth. sed nouo iure col. 2 vers. sed quid si apparet de furtis C. de ser. fug & in l si cum exceptione § in hac actione, ff. de eo quod met. caus. per Glos. sing. in c. præscripta §. libellorũ in verbo Caio seio 2. q. 8. & sequitur Alex. cons. 23 nu 2. vol. 6.

DE ORDINE iudiciorum.

CAP. SEXTVM.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis constituto de delicto quale sit.*

2 *Testes in assumendis informationibus, an sint cogendi.*

3 *Indicia quæ requirantur ad assumendam informationem.*

4 *Officium iudicis capta informatione quale sit.*

5 *Iudex an possit procedere ad capturam de facto, & in quibus delictis tam de iure commu. quam reg.*

6 *Officium iudicis vbi locus capturæ non erit est reũ citare.*

7 *Et quæ requirantur in citatione.*

8 *Citato reo & non comparente accusantur contumaciæ in regno, & quomodo seruatur.*

9 *Annotatio bonorum an hodie sit in vsu.*

10 *Constituto reo in contumacia bannitur, & proceditur ad foriudicationem, & in quib. casib. de iure regni.*

1 POstquam autem iudici cõstat delictum ipsum fuisse cõmissum: (vt supra diximus) solent actuarij tam ex se, quàm iudicis mandato informationem capere, & generaliter inquirere, vt quam primum scire possint quis delictum ipsum commiserit.

2 Sed iuxta hoc quæro an possit scriba, vel actuarius in assumendis informationibus contra reum omnes cogere ad testificandum? Respon. quod sic, vt in § præterea, in authen. de testibus, & ita etiam canonico iure obseruatur, teste Foller. pract. crimin. canoni. fol 121 num. 134 in fin. Et hoc quamuis testis in magistratu sit, vt in l. ob carmen §. 1 ff. de testibus, & quamuis semel testimonium perhibuerit, l. 16. C. eod Quod intellige procedere in causa crimin. Cæterum in ciuili, secus erit l si quando C. eod.

Cogendus est igitur testis ad deponendum, ne delicta remaneant impunita. Nisi parens aduersus filium, vel contra producatur in testem l. 5. C. eod. vel nisi quis testimonium dicere nolu rit aduersus socerum generum vitricum priuignum &c. l. 4. ff. eod. Vel aduersus sponsum filiæ, vel sponsæ patrem l. 5. ff eod. vel nisi testis senex sit, valetudinarius, miles&c. l. inuiti testimonium dicere ff. eodem vel nisi testis publicanus sit, absit vel quid exercitu præbendum conduxerit l. inuiti testimonium non dicunt, ff. eod. vel nisi testis pupillus sit, vt ibidem vel mediator, §. quoniam leniam legem in auth. eod. vel nisi aduersarius, testes de domo sua aduersus se procedere cogatur. Nimis enim graue est &c. dicit text. in l 6. C eod. vel nisi is qui testimonium producit sumptus itineris præstare noluerit, l. 3. §. caninio ff. eod. l. quoniam, C. eod. l. 6. §. si quis autem C. de appell. vel nisi testis per quindecim dies iudicem examinaturum frustra expectauit l. 15. §. sed cum minime C. eodem de testib. vel nisi frater contra fratrē, & hoc est indubitatū apud omnes, vt dicit Alber. de testib. in secunda par. in princ. nu 1. vel nisi testis Episcopus sit, qui nec honore nec legibus ad testimonium flagitari potest, nā & persona oneratur & dignitas sacerdotis confunditur l. 7. C. de episc. & cleric. Pariterq nec clericus & ita decisum fuisse per senat. illius loci, refert domin. Clar. in d. §. practica, q. 24. num. 22. quæ quidem lex corrigi videtur per tex. in §. præterea nulli, in auth. de sanc. Episc. scias etiam quod ad as-

3 sumendam informationem contra aliquem certa regula indiciorum dari non potest, sed totum relinquitur, arbitrio iudicis, argu. tex. l. 3. §. quæ argumenta ff. de testib. qui secundum qualitatem personæ, & delicti, demonstrationum, & suspicionum iudicabit indicium esse sufficiens, vel non, & ita dicunt Doct. vt dicit Ang. de malefic. in verb. quod fama publica nu 9. Salic. in l ea quidem nu 41. C. de accus. cum quo concordat cōmunis practica teste Marian. Socc. in repet. cap. qualiter & quando post nu. 108. de accusā. quem refert Boss. in tit. de inquisi. nu. 8. Plane si diffamatio de aliquo delicto contra aliquem præcedit, omnes fatentur posse iudicem informationē capere, talis enim diffamatio succedit loco accusationis & ita tenent communiter canonistæ, vt dicit Cardin. Alex. in d. c. qualiter, & quando, de accus. Præterea inimicitia. Inimicitia enim vigens inter offensum, & eum qui est de maleficio suspectus, si quidem orta est ex causa graui & capitali (de quo statur arbitrio iudicis, an inimicitia sit capitalis vel ne, prout ita omnes doctores, tenere & in hoc residere, refert Felin. in c. repellantur nu. 3 de accus.) facit indiciū Nouell. in sua pract. crim. fol 60. n. 3. & dicit Blan de indic. quòd ita omnes Docto. indifferenter tenent nu. 175. Item sufficiens indicium est ad inquirendum. Assertio vulnerati dicentis se ab aliquo vulneratum fuisse Dom. Clar. in §. pract. q. 21. nu. 14. Item dictum socij

4 criminis. Denunciatio &c. Capta demum informatione ac compilato processu informatiuo debet iudex diligēter considerare quid ex ipsa informatione contra delinquentē resultet, & si ei videatur deueniēdum esse ad capturam personę capiat eum, & hanc esse cōem opinionem refert Blanc. de indic. nu. 6. & cauti iudices illā obseruant, vt dicit Ang. de malefic. in verb. iudex commisit quod Caius num. 4. & dicit Boss. quod ita boni iudices obseruant, in tit. de cap. nu. 3. Vbi ei videatur suspectus & de fuga, & de delicto, & ita practicant iudices deputati ad maleficia vt dicit Salic. in d. l. ea quidem nu. 77. & in l. nullus n. 4. C. de exhi-

exibi. reor. quem refert Carauit. super rit.34.post.nu. 10. Quod intellige dummodo pro delicto imponenda veniret pęna corporalis, & ita de iure Regni nostri est statutũ in capit. Reg. ab illo inchoandum, confirmatum per prag. 1. de custodia reorum. per quod prouisum fuit quod in delictis nõ possit procedi ad capturam personæ, nisi in eis pæna mortis naturalis vel ciuilis mẽbriq; abscissionis irroganda veniret, quo casu etiã in alieno territorio, per quindecim milliaria. Si ibi delinquens fuga se contulerit capi põt, vt in cap. Reg. dictam & pluries, & si delinquens resistat. & aliter capi non possit, potest impune interfici, & ita colligi videt ex tex. in l. si seruus, C. de his qui ad eccles. confug. Et dicit Bal. in l. fi. C. de exhiben. reis. quod vidit de facto liberari barbarium, qui vulnerauerat fugientem quem capere volebat, & ita pluries in facti contingentia fuisse iudicatum refert Amad. de syndi. num. 100. & seq. quem refert Boss. in tit. de captu. nu. 12. & hoc verum esse nullus dubitat, vt ait Bolog. in repet. l. capitalium, §. famosos, nu. 296. ff. de pęn. cæterum si famiila illum capere potuisset absq; eo quod illum interficeret, vel vulneraret, tunc non euaderet pænam saltem extraordinariam, & ita in facti contingentia fuisse iudicatum refert Gram. dec. 41. vnum volo scias quòd aliter procedẽdum est cõtra nobilẽ, & diuitẽ, q non præsumuntur velle aufugere, quã contra pauperem & vilem personam. Aliter etiam procedendum erit in delictis occultis quã publicis, & sic fortiora indicia debent præcedere ad carcerandum personam nobilem & insignem, quam pauperẽ & vilem, l. 1. ff.
5 de custod. reor. Vbi autẽ locus capturæ non fuerit percunctatis diligenter indicijs iuxta formam Regiæ prag 2. de citat. habitoq; aliquo indicio cõtra aliquem (qd procedere debet ante quã citetur reus, prout omnes doct. concludunt, teste Fulgo. cons. 175) vocet illum ad se defendendum, & ita seruat totus mundus, vt dicit Innoc. in c. bonæ, el primo, num. 5. de elect quẽ refert Bal. in l. edita, in repe. Pataui. num. 30. C. de eden. & in d. l. ea quidem, num 42. de accusa. & ita cõmuniter seruatur, Anton. de Rondinell. de Syndic. num. 119. facit tex. in l. 1. ff. de requir. reis, & l. 1. C. eod. & in §. si quis eorum, in Auth. vt nulli iudi. & dicit glo. in clemen. præsenti, in verb. const de censib. quam sequutus fuit Ripa in l. is cuius bonis, nu. 27. ff. de verb. oblig. quod non potest procedi contra aliquem non citatum, quamuis iudex voluerit declarare aliquem. in aliquam excommunicationẽ incidisse, vel pænam ipso facto incurrisse. Quam opinionem de iure Regni nostri limita non procedere quotiescunq, quis præstiterit cautionem de parendo mandatis sacri Regij cons. iuxta formam Reg. prag. 48. de offi. iusti. Item limita in eo qui præstitit cautionem de se præsentando & concordando partem, vt in prag. 21. in fi. eod. titu. in quibus casibus sine alia requisitione accusatur pæna fideiussionis. Idem etiam seruatur in obligationibus pænes acta stipulãtis, &c. Est enim citatio de processu & ordine iudiciario. vt in constit. Reg. edictorum, & in constit. Ciuilibus, alias si reus non fuisset citatus, vel citatio esset nulla, vel minus legitimè facta processus & omnia quæ sequuntur essent ipso iure nulla l ea quę, C. quomodo & quando iudex. glo in l accusatoribus, in glo. fi. C. de accusa. & est communis Theorica Doctor Rolan.
6 cons. 68. num. 48. lib. 2. Porro quæ requiratur in citatione hoc loco nõ est prætermittendum. Et in primis requiritur quod fiat de speciali iudicis cõmissione, ad cuius instantiam emanatur, vt in constit. Reg. edictorum, alias

esset nulla, & est communis opinio, Ripa in c 1.nu.86 de iudic. Blanc. de Indic nu.3;4 allegat tex in l neminē, de exhibi,reor.C & ita de cōsuetudine seruatur Bald.in l.fin.C.eod. Item debet cōtinere causam propter quam citatur,& ita practicatur dicit Foller. pract crimin fol.40.nu 2.Item requiritur iudicis subscriptio, vt in d.cōst. Reg. edictorū, & in prag. 2.de citat. Præterea requiritur verbum . Ad peremptoriè comparendum,vt in d constit.edictorum, & ibi Afflict per quā corrrgitur,l.ad perēptorium,ff de iudic nomenq; actuarij vt videtur sentire glo.sup tit mag.cur incip. Iohāna II.Dei gratia in verbo,itē quod actorum notarij,& ita seruatur . Præterea requiritur quod in ea apponatur terminus ad comparendum,l fin.ff.de re qui reis, & in constit. Reg prædicta edictorum item requiritur relatio nūcij citantis, vt in constit. Reg.citationes literæ Vltimo requiritur quod in ea apponatur verbum personaliter cōparendum,in d.constit.Reg.edictorū. In criminalibus enim debet reus personaliter comparere nec admittitur procurator,l.penul. § ad crimen,ff.de publ,iud. vbi omnes notant,& in l.seruum quoque, §. publicè,ff.de procu Nisi quis iustas causas allegare voluerit vt dicemus infra in nūm. proximè seq & est ratio secundū Blan.in pract. crim fol.15.nu 24.& Alber.in d §.pu blice,post num 18 quia quilibet reus mitteret procuratorem qui pro ipso compareret, & vbi ipse esset condemnandus pro aliquo delicto in aliquam penā corporalem non posset fieri eius execurio, & dicit rit.mag cur.incip. Item si aliquis vel aliqua bannitus,qd si aliquis bannitum occidisset, qui vigore banni potuisset impune occidi, adhuc enim debet personaliter cōparere nec admittitur procurator,& ita seruatur dicit ibi Carauit. num. ritū.
7 269. nu. 3.Qua citatione intimata accusantur in regno nostro contumacię hoc modo videlicet.Si reus citatur intra ciuitatem Neap. vel vbi curia regitur,accusatur prima contumacia in die sequenti comparitionis, si extra ciuitatem accusatur in vltimo die cōparitionis si extra regnum citatur,accusatur contumacia in sexagesimo die qua contumacia incusata expectatur per tres alios dies cōtinuos,in quibus etiam dies feriati connumerantur , & ita de generali consuetudine,& æquitate expectatur triduum, Afflic.super 2. parte cōstit.Reg. Rub 12.post nu.6 ver. quid autem.Et deinde quarto die seq. iuridicio vocatur in banca curia pro tribunali sedēte vt est ritus mag. cur.incip.Item seruat ipsa curia,& est reg.prag.3.de ordin iudic.Et si de sero nō comparet prout solitum est,secundum rit.incip Item seruat ipsa curia quod si aliquis bannitur, nec aliquis pro eo iustam causam excusationis allegando remanet firma cōtumacia, vt est absentiæ,captiuitatis,infirmitatis, vt in decreto reginali posito inter rit.mag.cur.incip.Die vigesimo primo mensis Iulij primæ inditionis, Hosticæq; ecxeptionis, vt est tex.in eonst.Reg hostici exceptionem,tales enim excusationes sunt admittendæ etiam de iure communi,& ita in iudicijs seruatur vt dicit Alber.in d §.publice,num. 16. Nec quis tenetur præstare cautionem de iudicatum soluendo vel de præsentando reum idem Al-
8 ber.in d.§.publieè,nu.12.in fin.Sed si nuiles fuerit qui accusationem aliquā allegauerit, & reus fuerit contumax reputatus pro causa pro qua quis pœna mortis naturalis vel ciuilis afficiēdus esset,vt in cōsti.Reg. grandis,vel mēbri escissionis vt in cap. Reg. siue quis sit forbānitus ānotari debēt omnia bona stabilia & mobilia, vt in d. cōst.Reg grandis,& si infra annū cōparebit & steterit iuri recuperabit bona annotata detracta tamē tertia par-

te mobilium, & si non comparet infra annum omnia eius bona erunt Fisci si nõ habet liberos, vt in d. constit. Reg. grãdis. Hæc autem bonorum an notatio hodie non seruatur de consuetudine generali Italiæ vt dicit Gandin. de malefic. in rub. quid sit agendum reo absente, num. 3. Bal. in l. absentem, nu. 2. C. de accusa Blan. pract. crim. fol 9. num. 8. Constituto tandem

9 reo in contumacia seruatis seruandis bannitur per loca solita & consueta seruata forma d. const. Regni grandis vtilitatis. Est autem bannire, reum extra protectionem ciuitatis ponere secundum Bald. in tit. de pac. tenen.

10 6 col Quo emanato & publicato bãno, si quidẽ reus fuerit accusatus pro crimine capitali pro quo imponenda veniret pœna mortis naturalis, vel ciuilis, vel membri abscissionis, aut perpetui carceris, proceditur ad foriudicationem, vt in constit. Reg. pœnam eorum, excepto crimine periurij. nam licet pro eo imponatur pœna mẽbri abscissionis, vt cõstit. Reg. eos qui scienter pro eo tamen non habet locũ foriudicatio, vt est rit. mag. cur. incip. Itẽ seruat ipsa curia quod pro periurio. Et citato reo accusatis cõtumacijs, nemine comparente ad impediendum sententiam foriudicationis profertur decretum procedendum esse ad sententiam foriudicationis seruata forma iuris, & ita seruatur in magna curia Vicariæ, & in vigilia Natiuitatis domini nostri Iesu Christi, & in vltima curia aliarum feriarum publicatur sententia. Cuius tenor talis esse debet. Et quia nobis, & nostræ curiæ constat talem esse culpabilẽ dicti maleficij præsertim ex eius confessione resultante ex contumacia &c. iustã formam iuris, ideo ipsum condemnamus ĩ amputatione capitis &c ita qđ si aliquo tempore venerit in posse curiæ & Iustitiæ, quod ducatur ad locũ iustitiæ deputatum & cõsuetũ, & ibi eius caput ãputetur donec moriatur & interim à toto dominio bannimus &c. & ita practicatur dicit Angel. de malefic. in ver. qui dominus iudex videns, num. 45. & ita etiam seruatur de stilo curiarum Regni Franciæ, refer. Boer decis. 278. num. 12. Qua publicatione facta seruat dicta sentẽtia foriudicationis in magna curia, duabus clauibus clausa, vt est tex. in pragm. 1. de sententia foriudicationis Et si euenerit quod foriudicati capiantur, constito curiæ illosmet esse statuat eis Iudex breuem terminum ad dicendum causam, quare contra eos exequi non debet sententia foriudicationis, eisq; prouideat de Aduocato, & procuratore, & petentibus copiam foriudicationis, banni & contumaciæ cõsignari faciat & si nullitas per ipsos nõ allegeť statim mittat ad furcas, vel eis caput amputari faciat secundum tenorẽ sententiæ Quid autem si foriudicatus petierit defensiones an sit admittendus, si sponte comparuerit post sententiã foriudicationis Resp. quòd non nisi à Principe fuerit admissus ad nouas defensiones & ita expressè declarat Aretinus cons. 145. num. 5. 6 & ita intelligas dictum Bal. in l. seruum quoq; §. publicè, num. 7. in fin. ff. de procur. relatus per Aret. cons. 146. num. 3.

ADDITIO FABII DE Paulis V. I. D.

Regulariter igitur non admittitur procurator in causis criminalibus, nisi tamen vniuersitas citetur quæ poterit per Syndicum constitutum, & specialiter instructum comparere cum speciali mandato iurandi & cõparendi vt in constit. Regni Generalia iura, vel nisi citarentur admittus decem personæ, vt in cap Regni statuimus quoties personæ. Itẽ nisi pupillus citatus fuerit, is enim per pro-

esset nulla, & est communis opinio, Ripa in c 1.nu.86 de iudic.Blanc. de Indic nu.334 allegat tex in l neminē, de exhib i,reor.C & ita de cōsuetudine seruatur Bald.in l.fin.C.eod. Item debet cōtinere causam propter quam citatur,& ita practicatur dicit Foller. pract crimin fol.40.nu 2.Item requiritur iudicis subscriptio, vt in d.cōst. Reg. edictorū, & in prag. 2.de citat. Præterea requiritur verbum. Ad peremptoriè comparendum,vt in d constit.edictorum, & ibi Afflict per quā corrtgitur,l.ad peréptorium,ff de iudic:nomenq; actuarij vt videtur sentire glo sup tit mag.cur incip. Iohāna II.Dei gratia in verbo,itē quod actorum notarij,& ita seruatur. Præterea requiritur quod in ea apponatur terminus ad comparendum,l fin.ff.de re qui reis, & in constit. Reg prædicta edictorum item requiritur relatio nūcij citantis, vt in constit. Reg.citationes literæ Vltimo requiritur quod in ea apponatur verbum personaliter cōparendum,in d.constit.Reg.edictorū. In criminalibus enim debet reus personaliter comparere nec admittitur procurator,l.penul. § ad crimen,ff.de publ.iud. vbi omnes notant,& in l.seruum quoque, §. publicè,ff.de procu Nisi quis iustas causas allegare voluerit vt dicemus infra in num. proximè seq & est ratio secundū Blan.in pract. crim fol.15.nu 24.& Alber.in d §.publice,post num 18 quia quilibet reus mitteret procuratorem qui pro ipso compareret, & vbi ipse esset condemnandus pro aliquo delicto in aliquam pēnā corporalem non posset fieri eius executio, & dicit rit.mag cur.incip. Item si aliquis vel aliqua bannitus,qd si aliquis bannitum occidisset, qui vigore banni potuisset impune occidi, adhuc enim debet personaliter cōparere nec admittitur procurator,& ita seruatur dicit ibi Carauit. num. ritū.
7 269. nu. 3.Qua citatione intimata accusantur in regno nostro contumaciæ hoc modo videlicet.Si reus citatur intra ciuitatem Neap. vel vbi curia regitur,accusatur prima contumacia in die sequenti comparitionis, si extra ciuitatem accusatur in vltimo die cōparitionis si extra regnum citatur,accusatur contumacia in sexagesimo die qua contumacia incusata expectatur per tres alios dies cōtinuos,in quibus etiam dies feriati connumerantur, & ita de generali consuetudine,& æquitate expectatur triduum, Afflic.super 2. parte cōstit.Reg. Rub 12.post nu.6 ver. quid autem.Et deinde quarto die seq. iuridicio vocatur in banca curia pro tribunali sedēte vt est ritus mag. cur.incip.Item seruat ipsa curia,& est reg.prag.3.de ordin iudic.Et si de sero nō comparet prout solitum est,secundum rit.incip Item seruat ipsa curia quod si aliquis bannitur, nec aliquis pro eo iustam causam excusationis allegando remanet firma cōtumacia, vt est absentiæ,captiuitatis,infirmitatis, vt in decreto reginali posito inter rit.mag.cur.incip.Die vigesimo primo mensis Iulij primæ inditionis, Hosticæq; ecxeptionis, vt est tex.in eonst.Reg hostici exceptionem,tales enim excusationes sunt admittendæ etiam de iure communi,& ita in iudicijs seruatur vt dicit Alber in d §.publice,num. 16. Nec quis tenetur præstare cautionem de iudicatum soluendo vel de præsentando reum idem Al-
8 ber in d.§.publieè,nu.12.in fin.Sed si nuiles fuerit qui accusationem aliquā allegauerit, & reus fuerit contumax reputatus pro causa pro qua quis pœna mortis naturalis vel ciuilis afficiēdus esset,vt in cōsti.Reg. grandis.vel mēbri esciffionis vt in cap. Reg. siue quis sit forbānitus ānotari debet omnia bona stabilia & mobilia, vt in d. cōst.Reg grandis,& si infra annū cōparebit & steterit iuri recuperabit bona annotata detracta tamē tertia parte

te mobilium, & si non comparet infra annum omnia eius bona erunt Fisci si nō habet liberos, vt in d. constit. Reg. grādis. Hæc autem bonorum annotatio hodie non seruatur de consuetudine generali Italiæ vt dicit Gandin. de malefic. in rub. quid sit agendum reo absente, num. 3. Bal. in l. absentem, nu. 2. C. de accusa Blan. pract. crim. fol 9 num. 8. Constituto tandem
9 reo in contumacia seruatis seruandis bannitur per loca solita & consueta seruata forma d. const. Regni grandis vtilitatis. Est autem bannire, reum extra protectionem ciuitatis ponere secundum Bald. in tit. de pac. tenen.
10 6 col Quo emanato & publicato bāno, si quidē reus fuerit accusatus pro crimine capitali pro quo imponenda veniret pœna mortis naturalis, vel ciuilis, vel membri abscissionis, aut perpetui carceris, proceditur ad foriudicationem, vt in constit. Reg. pænam eorum, excepto crimine periurij. nam licet pro eo imponatur pœna mēbri abscissionis, vt cōstit. Reg. eos qui scienter pro eo tamen non habet locū foriudicatio, vt est rit. mag. cur. incip. Itē seruat ipsa curia quod pro periurio. Et citato reo accusatis cōtumacijs, nemine comparente ad impediendum sententiam foriudicationis profertur decretum procedendum esse ad sententiam foriudicationis seruata forma iuris, & ita seruatur in magna curia Vicariæ, & in vigilia Natiuitatis domini nostri Iesu Christi, & in vltima curia aliarum feriarum publicatur sententia. Cuius tenor talis esse debet. Et quia nobis, & nostræ curiæ constat talem esse culpabilē dicti maleficij præsertim ex eius confessione resultante ex contumacia &c. iustā formam iuris, ideo ipsum condemnamus ī amputatione capitis &c ita qd si aliquo tempore venerit in posse curiæ & iustitiæ, quod ducatur ad locū iustitiæ deputatum & cōsuetū, & ibi eius caput āputetur donec moriatur & interim à toto dominio bannimus &c. & ita practicatur dicit Angel. de malefic. in ver. qui dominus iudex videns, num. 45. & ita etiam seruatur de stilo curiarum Regni Franciæ, refer. Boer decis. 278. num. 12. Qua publicatione facta seruat dicta sentētia foriudicationis in magna curia, duabus clauibus clausa, vt est tex. in pragm. 1. de sententia foriudicationis Et si euenerit quod foriudicati capiantur, constituto curiæ illosmet esse statuat eis Iudex breuem terminum ad dicendum causam, quare contra eos exequi non debet sententia foriudicationis, eisq; prouideat de Aduocato, & procuratore, & petentibus copiam foriudicationis, banni & contumaciæ cōsignari faciat & si nullitas per ipsos nō allegetur statim mittat ad furcas vel eis caput amputari faciat secundum tenorē sententiæ Quid autem si foriudicatus petierit defensiones an sit admittendus, si sponte comparuerit post sententiā foriudicationis Resp. quòd non nisi à Principe fuerit admissus ad nouas defensiones. & ita expressè declarat Aretinus cons. 145. num. 5. 6 & ita intelligas dictum Bal. in l. seruum quoq; §. publicè, num. 7. in fin. ff. de procur. relatus per Aret. cons. 146. num. 3.

ADDITIO FABII DE Paulis V. I. D.

Regulariter igitur non admittitur procurator in causis criminalibus, nisi tamen vniuersitas citetur quæ poterit per Syndicum constitutum, & specialiter instructum comparere cum speciali mandato iurandi & cōparendi vt in constit. Regni Generalia iura, vel nisi citarentur admimus decem personæ, vt in cap Regni statuimus quoties personæ. Itē nisi pupillus citatus fuerit, is enim per pro-

curatorem etiam cōparere potest, vt dicit Petrus de Monteforte in eadem Constitutione Generalia iura, p con stitutionem RegniMinorū iura,idéq; ibi. hoc tenet Barthol.de Capua,Prout etiā admittit ꝓcura. si mulier prægnās citata fuisset, vt est rit.mag.cur. incip. Item si aliquis vel aliqua. Aliæ autem mulieres honestè licet possint etiam per procuratorem comparere, vt in dicta cōstitu.Generalia iura,hoc tamen non seruatur Foll. pract. crim. fol. 41. num. 9.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D.ad nu. 2. huius cap. 6

ALguzerij possunt fugientem vulnerare ad hoc vt ipsum capiant:vt dicit Boer. Decis.170. & Bal.in l.fin. C. de exhib. Rei. & Gram decis.41 qđ procedit tantum in fugiente pro causis criminalibus secus enim est pro causis ciuilibus vt dicit Bald.in Auth. Sed nouo num. 14. C. ne vxor. pro mari.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAP. SEPTIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus delinquens in in territorio Episcopi an possit declinare forum.*
2 *Clerici vel monachi in quibus casibus sunt remittendi & in quibus non per iudicem secularem, vsq; ad num 4.*
3 *Famuli Episcoporū, vel clericorū an possint forū declinare.*
6 *Iudex Ecclesiasticus an & in quibus casibus tenetur remittere laicum vsque ad nu. 11.*
11 *Iudices seculares in delictis qui sint.*

HActenus de his dixisse,sufficiat,quę cōtingunt reo in cōtumacia constituto, videndum restat in sequentibus capitibus,de his quæ contingunt reo in iudicio constituto. Et primo de exceptione forideclinatoria quæ frequentissime in iudicijs versatur, antequam ad alios actus progrediamur.
1 Et ideo scias quòd si quis Archiepiscopus delictum commiserit,in territorio alicuius Episcopi, ibi puniri pōt(& sic exceptio fori declinatoria locum non haberet) Marian. Socci.in c.1.num.18.de rap. Nisi tamē ille Episcopus esset suffraganeus illius Archiepiscopi idem Marian.in c.postulasti, nu.8& seq. de foro compet.& hæc est communis opinio Abb.in c.cum inferior,num.1.ver.similis.q.de maior. &
2 obedien.& ibidem Imol nu.11.Clerici autem vel monachi non apud ciuiles, sed apud ecclesiasticos iudices puniendi sunt, vt est tex.in Auth. vt cleric. apud propr.Episc.Et sic nullo modo potest iudex laicus contra clericū procedere. aut religiosum occasione alicuius delicti, & si eum in fortijs habet remittere tenetur,ad eorum iudicem competentem,vt in c.cum nō ab homine,de iudi.sunt enim exempti hi tales à ll. Imperialibus & Laicali iurisdictione,Bal.in auth. nulla communitas,C.de episc.& cleric.sequit Abb. in c. 2. immu. eccle. & hoc amplia. procedere quamuis illegitimus sit clericus,qui ob id promoueri non possit ad ordines sacros iuxta notat.in c.cū in cunctis, de elect. c. vt filijs, de fil. presb.& ita in facti contingentia fuit

se decisum refert Gram decis 81. Secundo amplia procedere etiam si clericus pro crimine coram laico ciuiliter vel criminaliter reconueniat. Dec. in c. at si clerici, nu. 148. de iudi. Card. in c. multi, col. pen. ver. in fine gl. 4. q. 1. Tertio amplia quamuis clericus cõtumax sit, Abb. in c. si diligenti, de foro compe. Et dicit Afflict. super 2. par. constit. Reg. Rub. 3. quod vidit pronũciari sententias nullas cõtra clericos latas. Quarto amplia quãuis clericus falsum testimonium coram iudice laicõ deposuerit. Afflic. decis. 230. Capic. decis. 2. nu. 2. Diaz. pract. crimin. canoni. cap. 87. in fine Boss. in tit. de fal. num. 100. vbi dicit hanc esse communẽ opinionẽ Couar. pract. q. 8. Marã. in suo Specu. fol. 383. nu. 4. Quinto amplia quamuis clericus admissus sit ad aliquod officium à Principe seculari, & in ipso delictum commiserit. etiam si in minoribus sit constitutus Id. Couar. pract. q. 33 post num. 6. Sexto amplia, etiam si clericus repertus sit cum armis prohibitis. Beneuerũ est quod curia secularis potest ei arma auferre, & ita obseruatur Couar. lib. 2. resol. cap. 20. in fin. & videas de iure Regni. prag. 5 de cleric. siue diacon. saluaticis. Septimo amplia quamuis clericus, & laicus delictum simul commiserint Iudex enim laicus quo ad laicum cognoscere debet, ecclesiasticus quo ad clericum. Capic. decis. 173. quam opinionẽ seruari refert Id. Couar. pract. q. 34. nu. 1. in fin. Octauo quamuis ex cõsuetudine siue statuto introductum sit vt clericus corã laico cõueniri possit c. clerici, de indi. & est comm. opi. Id. Couar. pract. q. 31. nu. 5. Nono amplia quamuis tacite siue expresse huic priuilegio renunciatum fuerit. c. si diligenti, de for. compe. Decimo amplia quãuis clericus incorrigibilis sit, cũ hoc priuilegium cõcessum sit, etiã de iure dinino, Alciat. in d. c. cum non ab homine, de iudi. nu. 2, Couar. in d. q. 31. nu. 1. Vltimo amplia quãuis clericus non incedat in habitu & tonsura, si tamen sit in sacris constitutus. Boss. in tit. de for. cõpet. nn. 134. vel sit beneficiatus, & ita seruat & fuisse iudicatũ refert. Gram. vot. 33 in fin. & super constit. Reg. fol 4. & vide prag. 4. de cleric. saluat. Remittendi sunt igitur clerici vel monachi ad eorũ ecclesiasticos iudices. Nisi tamen assassinium

3 commiserint, tales. n. assassini possunt à toto populo christiano impune offẽdi, c. 1. de homicid. l. 6 quãuis Episcopus sit qui assassinium cõmiserit, & ita cõmuniter seruatur, Socci. inter cõsil. Cur. Senior cons. 20. post nu. 43. Secũdo limita, nisi clericus vel monachus clericatum, vel religionem in fraudẽ assumpserit, tũc enim potest à iudice laico puniri & est communis opinio, Couar. pract. q. 32. post nu. 4. ver. secũda conclusio Placza lib. 1. delict. cap. 35. nu. 1. & etiam ad mortem condemnari absque solẽnitate degradationis. & ita solent iudices seculares seruare Bar in l. 1. nu. 3. in fin. ff. de pæn. & prę sumitur fraus si delinquens erat accusatus, vel de crimine diffamatus, Foll. pract. crimin. fol. 95. nu. 145. nisi tamẽ antea delinquens emiserit votũ, & demum intrauerit religionem, vel clericatũ assumpserit, tunc remittendus esset dicit ibi Foller. alleg. Ias. & Doct. in l. cum quædã puella, ff. de iurisdict. omn. iud. plac. cap. delict. 35. Quod nõ firmo cum hic punctus adhuc non reperiatur decisus, & adhuc sub iudice lis sit Viuius lib. comm. opin. in verb. sententia. Tertio limita, nisi clericus crimẽ læsæ Maiestatis commiserit, vel proditionis, vel constit Reg. De personis clericorum, & ita de facto Principes seculares seruant, domin. Clar in §. læsæ Maiestatis num. 7 æquiparatur enim hoc crimẽ assassinio. Gram vot. 2. Marsil. cons. 16. quos refert & seqt Foller pract. crim. fol. 321. nu. 44 licet totum cõtrarium sit de iure communi,

muni, & ita consuluit Barbat. & Rolan. relati per eundem domin. Clar in § practica, q. 36. nu 27. Quarto limita nisi clericus sit primæ tonsuræ non beneficiatus nec ambulans in habitu & tonsura, tūc enim indistinctè punitur per iudicem secularem, nulla etiā monitione præcedēte, Alex de Neuo cōsil. 59. num. 4 Quinto limita nisi nō de causa princ tractetur sed de remissione quo casu per iudicem secularē cognosci debet an sit clericus, vt est ritus mag cur. incip Itē seruat ipsa curia quod nullus clericus, ibiq; ille nō sunt in sacris constituti neq, deferūt habitū & tonsuram, vltra clericatum tenentur exibere titulum beneficij, & probare quod sunt etiam in quasi possessione ipsius beneficij alias non debent remitti ad iudices ecclesiasticos, quāuis de iure sit quòd hæc cognitio an sit clericus, debeat fieri per iudicē ecclesiasticum, vt tenent communiter Docto. Rip in c. decernimus, post nu. 4 ver. corā quo, de iudi. Couar. pract. q. 33. num. 1. Quid dicemus de clerico coniugato num & ipse gaudere debet huiusmodi priuilegio, & fori declinatoriam opponere possit? Respō. quòd sic, dummodo cum vnica tantum eaq; virgine matrimonium contraxerit, habitumq; clericalē si deferat, vt est tex. in c. vnic de cleric. coniug. lib 6 & est cōmunis opin. Couar. pract. q. 31. post nu. 7. ver prima igitur & ita etiam de iure Regni statutū inuenitur in prag. 1. de cleric. siue diaco. saluatic. dummodo abstinuerit, etiam a negociationibus & armis, alias posset à iudice laico puniri, Bertr. consil. 13 nu. 5. lib. 8 Inno c. fi. de vit & honest cleric. & ita Docto firmant Alex de Neuo, cōs. 60. Planè hodie (secundum aliquos) de consuetudine clerici coniugati nō incedunt iu vestibus, & tonsura clericali Fulgo. consil. 124 num. 1. sed retē ta opinione iuris si vis videre qualis esse debeat habitus clericalis, videas

Foller. pract. crim. fol 71. nu. 42. & seq. & sic habes quando clericus tam coniugatus quam non cōiugatus remitti debeat per iudicem secularem ad ecclesiasticum, videamus modo quando iudex ecclesiasticus teneatur remittere laicum ac iudicem secularem, & in qua causa locum habeat exceptio fori
5 declinatoria. Sed antequā illam attingamus, successiuè quæro an famuli laici Episcoporum possint opponere fori declinatoriam? Respon. quòd sic, Capic. decis 12. facit tex. in c. fi. de offic. Archidiac Abb. in cap. 2. nu. 5. de foro compet. relatus per Boss. in tit de foro compet. nu. 127. secus autē dicas in famulis clericorum, vt per eundem Capic quo supra, licet Calcan. consuluerit contrarium, quod imo debeant gaudere dicto priuilegio, cōsil. 71. cōtra quem est communis opinio, vt dicit Capic. in d. decis. 12. num. 2 in fin.
6 Nunc ad propositum thema, scilicet, quando Ecclesiasticus iudex teneatur remittere delinquētem laicum ad suū iudicem secularem. Et in primis scias, quòd pro iniuria illata clerico, laicus non potest opponere in curiā Ecclesiastica exceptionem fori declinatoriam & ita glo. in Auth. item nulla communitas, in verb. Ab ecclesia, C. de episc. & cleri idem etiam si de hæresis crimine agatur, Quinimo si laicum seculares habuerint adhuc ipsi remittere debent ad iudicem ecclesiasticum, & cum hac conclusione pertrasfeunt cōmuniter ōnes, Alciat. in c. 1. de offic. ord. Est enim hoc crimen mere ecclesiasticum, vt in const. Reg in cōsutilē & ideo soli iudices ecclesiastici cognoscere debent. Prout etiam si sortilegij causa sapientis hæresim manifestam agitetur (& secundum hanc opinionē vidi practicari in Regno in causa quorundam, qui fuerunt remissi ad Reuerendis. Episcopum Alphanum, prætendendū manifestā hæresim prout ipse declarauit qui fuerūt absoluti

à Sede

à Sede Apostol.) Abb. in c. 1. nu. 3. & 4 de sortileg. secus autem si sortilegia non sapiant manifestam hæresim, tunc enim esset locus præuentioni, id Abb.
7 quo suo, Sed an pro sodomia laicus sit remittendus ad iudicem secularem? Respon. quòd non. Potest enim iudex ecclesiasticus pro hoc nefando crimine contra laicum procedere, & ita colligi videtur ex tex. in cap. clerici, de excess. prela. Prout etiam si adulterij causa agitetur Abb. in c intelleximus, num. 1. de adult. & ibi. Alciat num. 18. Quid dicemus de crimine sacrilegij commisso per laicũ, num iudex ecclesiasticus sit competens. Ita quòd non teneatur remittere eum ad iudicẽ secularem? Respon. quòd sic de iure c. conquestus, de foro compet. est enim mixti fori. c. cum sit generale, eo. tit. & proinde locus est præuentioni Afflic. super 1. parte Cõstit. Reg. Rub. 5. nu. 6. Et ita omnes Docto. cõcludũt. Mantua cons. 265. nu, 80. Cęterum iudices seculares cognoscunt in Regno, & ita in factis contingẽtia seruari vidi p magnam curiam Vicariæ Laicus enim delictum committens in Ecclesia puniri debet per iudicem sæcularem, Bar. in l. si cui, §. cum sacrilegiũ, nu. 3. ff. de accusa & ita in facti cõtingentia consuluit Bertran. cons. 9. & 10 lib. 7. & hãc esse communem opinionem refert Rolan. cons. 24. nu. 5. & 6 lib. 2. & ita de consue. Regni Franciæ seruatur. Milleus fol. 74. nu. 17. vbi refert se fecisse suspendi quendam qui vas sacræ Eucharistiæ ab Ecclesia abstulerat pro
10 vt illum refert Clarus in § . practica. q. 37. nu. 6 Subdens ita de consuetudine seruari Mediolani. Sed an iudex ecclesiasticus possit punire Iudęũ delinquentem? quod nõ ita tex. in clem. 1. de iud. & ita dicũt Doct. Anan. in rub. de Iudæis, num. 9. Et hæc dixisse sufficiãt quando contentio est inter ecclesiasticum iudicem & seculare videamus modo quãdo contentio est inter iudices seculares, hoc est inter magnã
11 cur. & Baronem siue reum delinquẽté, & demũ inter iudicẽ loci delict. & originis siue domicilij qui in delictis de iure communi dicuntur iudices cõpetentes, vt de iudice ratione delicti est tex. in l. fin. ff. de accusa l. solent ff. de custod. reor. l. non dubium, ff. eo. l. 3. ff. de re milit. l. 1. C. vbi de crim. l. si cui crimen, § idem Imperator, ff. de accusa l. si dum in tuo, C. de adult. Et quod de iure communi iudex loci delicti possit contra delinquentem procedere, etiã quòd alias non sit suæ iurisdictioni suppositus, eumq; condemnare & punire, & ita receptum esse, firmauit Couar. pract. q. 11. nu. 3. Quod autem iudex originis sit etiam iudex competens in delictis, tu habes tex. in l. relegatorum, §. dubitatũ ff. de releg. & inter. Et de iudice domicilij tu habes tex. in l. in criminali, C de iurisd. omn. iud & in l. 2. C. vbi de crim. & in d. l. relegatorum, § interdicere. Et quod delinquens possit puniri à iudice loci in quo reperitur habere domicilium tempore commissi delicti, & hanc esse communem conclusionẽ nemine discrepante, non solum si ibi reperiatur, sed etiam si sit absens adhuc posse illum citare & si sit contumax condẽnare, refert ita iuris esse Afflict. in 3. par. constit. Reg. Rub. 55. nu. 18. quam opinionem dixit esse communem Abb. in c. fin. nu. 41. de foro competen.

ADDITIO FABII DE Paulis V. I. D.

Magna est controuesia inter Doctores, num iudex originis vel domicilij possint ex officio inquirere, & ex delicto extra territorium commisso contra delinquentem procedere dicit Oldrad. in l. cunctos populos, C. de sum. Trin. & fide cath.

quod

quòd non, quia nõ videtur offensa res publica in cuius territorio delictum non est commissum, merito non posse procedi per inquisitionem, quę principaliter tendit ad publicam vindictã ita etiã firmauit Bal. in l. 1. C. de edil. actio. Salic. in l. seruos, C. ad leg. Iul. de vi publ. & hęc est magis communis opinio, secundum Soccin. in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, nu. 16. ff. de re iud. relatũ per Viu. lib. comm. opin. in verb. Iudex domicilij, num. 1. & ita fuit opinio Rhoffredi, quam dicit tenere communiter Docto. Alber. in 3. par. statut. q. 36. nu. 6. sequitur Io. de amicis cons. 60. nu. 10. Rolan. cons. 19 nu. 20 lib. 2. & ita quasi cõsuetudo generalis est dicit Bal. in l. fi. nu. 17. C. si à non compet. iud. Dicit autem Boss. in tit. de foro compet. nu. 182. cõtrariam sentẽtiam esse de iure veriorem, quòd scilicet possit iudex originis contra subditum suum, qui extra territorium deliquit ex officio inquirere, & procedere, vbi subdit quòd hanc opinionem vsus approbauit, & dicit Marcus decis. 989. nu. 6. quòd ita tenẽt cõiter omnes, & ita de consuetudine obseruari refert Cagnol. in l. fin. nu. 153. ff. de iurisd. omni. iud. & ita de facto seruatum fuisse refert Angel. in repet. l. si vacantia, relatus per Ana. in cap. qualiter & quando, num 30. in fin. de accusa. hanc etiam esse communem opinio. refert Bologn. cons. 57. ver. Sed plus dicunt, Aug. ad Ang. de malefic. in verb. Hæc est quædam inquisitio, post num. 83. Couar. pract. q. 11. post num. 6. vers sexto in hoc Quid igitur tenendum, breuiter distinguas aut loquimur secundum consuetudinem Regni nostri, & secundum illã teneas partem negatiuam quod scilicet, nõ possit procedi, & ita fuisse decisum per sacrum Regium cõsilium, refert Gram. decis. 26 vbi refert quendam fuisse remissum. Aut secundum dispositionem iuris communis, & tunc si essem iudex maleficiorum tenerem partẽ affirmatiuã quòd scilicet possit procedi. Non enim potest negari quin publice intersit, vt hi qui origine vel habitatione sunt subditi, rectè viuant, (licet ex delicto patrato principaliter non videatur offensus locus originis vel domicilij) & vbicunque delinquat ab ipso etiam Præside suo puniatur argumento tex l. congruit, cum ibi not. ff. de offi. præf. alias daretur materia delinquendi, & quilibet scelestus ad delinquendum properaret, si sciret se in loco in quo habitat puniri non posse.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAPITIS OCTAVI.

SVMMARIVM.

1 *Magna Curia Vicariæ, quando teneatur remittere delinquentem & ex quibus causis & quando.*

2 *Magna Curia Vicariæ quando teneatur remittere delinqentem Iudici originis, & quando loci delicti.*

PRæmissa prosequendo (post quam in Regno magna curia Vicariæ est omnium iudex competens, vt est tex. super rit. mag. cur. incip. In primis cum non humanæ) quæro an dicta magna curia teneatur remittere delinquentem, & videtur quòd non, nã si est iudex competens bene potest ipsa, delinquentem ipsum punire & sententia valet. Sententia enim à non cõpetenti

petenti iudice lata ipso iure non valet, & pœna statuitur,leg.is qui suam C, de iurisdict. omn iudic.in contrarium est veritas Si quidem pro primis causis in Regno iudex competens iudex domicilij vel originis,vt in prag 2. vbi de delict. & sic proposita fori exceptione vel per delinquentem vel per Baronem, ibi reum remittere debet,vel ad iudicem loci delicti vbi deliquit vt in prag.1.eod.tit.seruata forma eorum priuilegiorum vt infra.Re
1 gulariter igitur remittendus est delinquens &c.Nisi crimen Maiestatis fuisse commissum dicatur.(Cuius criminis species notant infra in secūda parte)de quo sola magnacuria cognoscit vt in cōst.Regni statuimus vt magnæ. Secundo limita, nisi de crimine falsæ monetæ agatur Cap.Regni iam sæpæ. Tertio limita, nisi crimen clandestinū sit,vt in cap.Reg.Clandestinus,& ibi. Niger,Foller.pract.crim.fol. 13. n.2. Quarto limita, nisi delinquens sit inquisitus de strada publica iux. tex. in prag. 5.vbi de delict quis conueniri, debet. Quinto limita,nisi iurisdictio prorogata sit ad dictam magnam curiam, per viduam pupillam aliamue aliam miserabilem personā,vt in l.vnica,C.quando inter viduā & miserab. perso.& in const.Reg.statuimus,la secōda Hi enim possunt Principē adire & nō est locus remissioni. Nisi vidua qui forum elegit, luxuriosam & inhonestam vitam duxerit quo casu nō debet gaudere priuilegijs quæ à iure viduis conceduntur & ita tenēt omnes vt dicit Feli in c. significantibus,post n.8.de offic.deleg.& ita se obtinuisse refert Foller pract.crimin. fol.93.nu. 115.Secundo sublimita, nisi Baro habeat priuilegium expresse cum clausula abdicatiua & priuatiua, etiam respectu miserabilium personarum,tūc enim electio facta non noceret,& ita quotidie seruatur in magna curia.Tertio sublimita, nisi hę priuilegiatę personæ contra alias priuilegiatas ag ât tunc enim electio facta nō haberet locum & causa remitti debet,n.si in casibus notatis per Foller. fol.88.in sua pract crimin.num.105.conquassantur enim priuilegia vt dicunt Doct. Scias etiam quòd licet tex.in l 3.ff. de libe. caus.voluerit quod casu quo concurrunt plures accusantes, & concurrūt fœmina & masculus,quòd pręferatur masculus fœminæ, casu quo essent in pari gradu & ideo facta electio ne in magna curia per viduā de morte mariti superueniētibus pupillis filijs,remittenda est causa ad iudicem ordinarium petitum per pupillos,nisi remissio, ista causæ pareretur per collusionem, vel per fraudē, & vt res facilius reducatur ad concordiam,Boer.decis. 228.quem refert & sequitur Foller.in pract.crimin. fol.85.nu.97.vbi in fine subdit quòd semper quando petitur auocatio causæ à curia Regia ad Baronē,videtur fieri in fraudem. Sed an facta electione per viduam in magna curia possit illam declinare & petere causam remitti ad Iudicem competentem ordinarium? Respon.quòd non,semel enim facta est electio & iuratum perhorrescentia, & ideo non possunt variare,Bald l.1.C.de fur.ver.quarto casus, in curia enim Regis non cadit potentia nec mætus, quæ idem sunt, Card.in clem.2.§.notorium, de re iudic.& not in l.1. & ibi Bar. C. de his qui per met.iudi non appell. Bar.in l. fin.ff.quod mætus caus.Quid autem si vidua vel alia miserabilis persona succubuit coram iudice ordinario primarum causarū an facta electione in magna curia omisso medio, causa sit remittēda.Respon quòd sic Regia enim curia non potest adiri pro iustitia denegata, nisi aditis erimis iudicibus,& denegātibus facere iustitiam, §.sit ibi tertium studium. ver. si vero cum te non adierit,in Auth.de mād. Princip. tex.in cōst.Reg.statuimus,la secōda, & ibi

& ibi Afflict.nu.3. relatus per Foller. in pract.crimin.fol 94 nu.118. Praeterea locus remissioni esse non potest vbi quis inquiritur de iniurijs, vel excessibus factis non obstante saluo conductu, & salua guardia facta per Regem, Idem Foller.fol 93.num.115. in dicta sua pract.crimin. Prout etiam locus remissioni esse non potest, vbi inquiritur de receptatione contumacium, & bannitorum magnae curiae, & ita fuisse decisum refert idem Foller. fol.101.in dict.sua pract. crimin. num.134.in fin. Sed an magna curia teneatur remittere scholarem delinquentem, ad rectorem studij quod sic de iure Auth. habita, C.ne fil.pro patr Quod de consuetudine hodie non seruatur, vt dicit ibi Bart. num. 4 & praecise in Regno nostro. De iure etiam communi milites debent remitti pro delictis militaribus tantum ad Capitaneos, leg. magisteriae, & ibi Salic. C. de iurisdict. omn. iudic. Sed de more & consuetudine belli Capitanei de omni crimine per armigeros & pedites commisso cognoscunt, & puniunt, Boer. de custo. cla.num.29 & sic sunt remittendi. Praeterea scias quòd si homicidium aliquod commissum fuerit cum armis prohibitis, quod remitti debet ad iudicem competentem, & ita fuisse decisum refert Foller.in sua pract criminfol.101 num 136. in fin. & ita seruatur. Et videas eundem Foller. fol.99.num. 131. si audientia testium fuerit commissa per magnam curiam proprio iudici testium, & falsum deposuerint an sit locus remissioni, videas insuper Afflict. decis.219. si laicus committat falsum testimonium coram iudice Ecclesiastico, nunquid poterit eum punire? Sed an dicta magna curia teneatur remittere famulos laicos Archiepiscopi delinquẽtes? quod sic, Capic. decis. 12 facit text. in cap. fin. de offic. Archidiac. Abb. in cap.2.num.6. de foro competen.relatus per Boss in tit.de for.competen.num. 127. vt supra, secus in famulis clericorum. Baronum autem officiales in officio delinquentes de de iure Regni remittendi non sunt, quia de eis sola magna curia cognoscit vt notum est, licet secus sit de iuris practica. Amad. de Syndic.num. 171 Prout etiam sola magna curia cognoscit de offensa facta regio executori, praetextu eius officij, Foller. fol. 95. num. 143. circa medium. vbi etiam quid si ipsi offendant. Et vide eundem Foller. in dicta sua practica criminal. fol.96 num. 125. an in crimine raptus locus sit remissioni. Vagabundum autem vbique posse puniri (& sic non esse locum remissioni) voluit glos.fin.in leg.1.C. vbi de crimin.agi opor.quam Doct frequentissimo cõsensu sequuntur Couar.pract. quaest.11.num.7. Foller. fol 95.num. 125. in sua pract. crim. & dicit Bart. in leg.haeres absens,§.proinde,ff.de iudic. quòd per illam glos. quae dicit vbi te inuenero ibi te iudicabo multi ribaldi suspensi sunt & quotidie suspenduntur. Quis autem dicatur vagabundus in Regno; videas prag. modernissimi & Illustriss. domini, Proregis sub die vltimo mensis Iulij 1577.confirmantis prag 1. de vagabun & de iure communi videas Bart.in leg.4.§ praetor ait, num 24. ff.de dam infect Quid dicemus de crimine assassinij commisso in territorio Baronis num causa sit remittenda? dicit Boss. in tit.de foro compe.num. 65.quòd sic, quòd tamen intelligo, si ad instantiam Baronis habentis priuilegium specifice cum clausula abdicatiua & priuatiua,petatur,secus si ad instantiam delinquentis, ita Foller.in sua pract.criminal.fol 95 num. 120. secundum quam opinionem reperies fuisse iudicatum in magna curia Vicariae, & remissum quendam Assas-

Assassinum Alsmiragliato. De crimine etiam sodomiæ fuisse iudicatum quod causa remittatur & ita seruari in magna curia etiam reperies. Sed an casu quo quis remitti debeat ad suum iudicem competentem pro delicto debeat remitti, si pro eo delicto contumax reperiatur in magna curia? Respon quòd non ita Foller.in sua pract crim. fol.134.nu.51.vbi plenè Offendens autem officialem Baronis non est dubium quòd causa sit remittenda idem Foller. in dict. pract. fol 94. num. 119. Prout etiam remittenda est casu quo actuarij, nuntij, Castellanique delinquerint Curijs illis vbi inseruierunt, tunc temporis idem Foller.fol 102. num. 138. & ex his, habes quando causa sit remittenda ad Baronem & quando non,verum quia dubitatur an causa debeat remitti loci delicti, an iudici loci originis

2 vel domicilij. Ideo quæro an habens priuilegium & iurisdictionem in suos vassallos etiam de delictis extra territorium cum clausula abdicatiua, & priuatiua, & iudex loci delicti habeat potestatem & iurisdictionem contra quascumque personas delictum committentes in suo territorio, sit causa primo iudici remittenda, & sic originis seruata forma regiæ prag. 2.vbi de delict. an vero causa sit remittenda secundo iudici, & sic ratione delicti seruata forma alterius, 1.prag? Respon quòd si priuilegium primi iudicis est anterius priuilegio secundi iudicis, idest loci delicti ibi remittendus est delinquens, & ita per plus affirmauit Foller. in dict. sua pract crim. fol.76 num. 65. cum seq. & ita fuisse decisum inter Illustrem Principem Salerni, & Illustrem Ducem Nuceræ paganorum in factis cōtingentia. Qua opinione & decisione stante scias quod licet exonerans archibuscium ex territorio iudicis originis, & hominem occidens in alio territorio, de iure communi iudex competens sit iudex delicti loci vbi consumatum est homicidium, & sit locus præuentioni,prout ita communiter concluditur teste, Abb. in cap. fin.num. 25. de foro compet. tamen virtute dicti priuilegij remittendus est iudici lòci originis,siue domicilij, eodemque modo mandens fieri delictum in vno loco, licet de iure communi puniri debeat in loco vbi secutum est mandatum, & delictum consumatum (tamen remittendus est iudici originis vbi mandatum fuit delictum)& est communis opinio Abb.in dict. cap. fin.num.27 de foro compet. Maria.Socc.in cap.postulasti, & de foro compet.num.5.Plcza lib 1. delict. cap. 15.nu.17. Eodemque modo stante prædicto priuilegio ratificans delictum in loco originis ibi puniri debet licet alibi sit homicidium consumatum, quod secus est de iure communi,Maria,Socc.in dict. cap. postulasti,num.5.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. In hoc cap. 8.

DVm instatur In M.C.V. per Baronem pro remissione alicuius carcerati Inquisiti, & hoc virtute suorum priuilegiorum licet Iudex antequam deueniat ad actum remissionis plura examinare debeat, de quibus mentionem fecit Guid. Papa Decis. 202.tamen duo inter cætera præoculis habere debet;primo num delictum de quo Inquiritur sit commissum, l. 1. §.item illud ff.ad Sen.Cons silla Secundo saltim summarie cognoscere an inquisitus deliquerit Glos. in Clem. Pastoralis in verbo de more de re iudic.Roma.in l. fin. §. 1. ff. De Publi.& vectig.Ang.in l.fin.in fin C. de

de Accusat. Oldrad. cons. 124. & si plures rationes in hoc allegari possint saltim illa semper mihi videtur fuisse in consideratione Dominorum Iudicum magnæ curiæ, nè inquisitio, & accusatio contra carceratum, cuius remissio petitur sit odio particulari Baronis, quo casu cum primū cognoscūt non remittunt; sed carceratum liberant; vt pluries vidi iudicatum ab Illustr. Domino Vello Iudice dignissimo, & nunquam satis laudato, non enim permittunt; vt illius priuilegio vtatur ad necem; in quibus remissionibus fisci patroni toto corde repugnant, vt vidi obseruari à pluribus qui pro tempore fuerunt, & in specie ab Illustr. Domino Io: Camillo Bilotta viro integerrimo, & eruditissimo, & sic continuari per Illustr. Dominum Marcum Antonium fatam successorem in officio virum summæ bonitatis, ac bene meritum, & non sine ratione quia priuilegia alijs concessa dicuntur inperniciē ordinarij iudicis & sic mag. cur. vt dicit Glos. in cap. ordinarij in verbo dispensationes de offic. ordin. In sexto. merito ergo repugnant.

ADDITIO FABII DE Paulis V. I. D.

Solet dubitari an laicus donans omnia bona sua Hospitali Diuę Annunciatæ Neap. aut aliquo loco religioso, & demum committat aliquod delictum, sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum, videas Aufrer. decis. 8. qui alleg. Abb. in cap. non dubium. de sent. excomm. & in c. 2. de foro competen. Imol. in clem. 1. de decim. sed an respectu suspicionis possit iudex in criminalibus recusari, dic quòd sic ita glos. in cap. qualiter & quando, in glos. magna in ver. item si ille, de accusa. quam dicit esse communiter approbatam, Card. in cap. de accusa. col. 41. ver. venio ad septimum, 2. quæst. 8. & ita tenent communiter Docto. Marian. Socci. in dict. cap. qualiter, & quando, num. 78. An autem de iniuria illata officiali, vel alicui de eius familia possit iudex ipse declinari, videas Clar. in §. practica, quæst. 34. num. 26. & vide Foller. in sua practica crimin. in verb. Audiantur excusatores, num. 169. cum sequ. Quando habens ciuilem iurisdictionem in vno castro teneatur remittere pænas pecuniarias quæ fisco applicandę veniunt, habenti iurisdictionem criminalem in eodem castro.

ADDITIO IO: THOMAE Alphani V. I. D.

Ioannes Carolus Vitulus de terra Castileonis fuit conuentus in curia terræ prædictæ per Gregorium Fontana super solutione certæ quantitatis pecuniæ & demum absolutus, prædictus Gregorius appellauit ad mag. cur. & prætendens fuisse passum sententiam prædictam ex causa falsorum testium contra ipsum examinatorum in dict. causa institit in mag. cur quod dict. actor declararet si vult vti testibus prædictis qua declaratione facta dict. Gregorius exposuit querelam de falso contra dictum Ioannem Carolum principalem, & dictos testes asportauit copiam actorum ad actuarium criminalem, & omnes prædicti tam principalis quam testes fuerunt citati ad informandum de falso per mag. cur. qui cum comparuissent fuit petita remissio per procuratorem Illustriss. Marchionis Vasti vtilis Domini dictæ terræ, & eius intentio prætendebatur fundari quia omnes erant subditi de dicta terra & iudiciū erat actum in curia terræ prędictæ & iam dict. causa fuit remissa

per

per d.mag.cur.interposita appellatione per querulantem,& causa commissa D. de Franchis per dictum querulantem dicebatur quod sententia mag. cur.erat reuocanda, & prouidendum per Sac.Cons.quod causa remaneret, & hoc prætendebatur, quia licet iudicium fuisset agitatum in Curia dictæ Terræ, & in dicto iudicio fuissent examinati dicti testes omnes essent exteri tamen delictum falsitatis erat consumatum in mag.cur.in qua fuit facta declaratio circa vsum, & idcirco dicebatur debere attendi locum consumati delicti secundum Bald.in l.1.nu. 2. C.vbi de poss.agi oportet Alex. in cons.75.nu.3.lib. post Bart. in l libellorum nu.70.de accus.quibus attentis fuit decisum per Sac. Consil. quod d. causa remaneret in eadem mag. cur. de anno 83.de mense Martij,in qua causa quia prætensa falsitas non militabat, & querelati sunt boni viri non fuit processum.

ADDITIO IVLII CAEsaris Comi V. I. D.

CVm Marchio Vasti apud maiorẽ Iustitiarium contenderet ad suã iurisdictionem pertinere iudicium illius qui tabellarium ad Neapolitanũ quondam literas perferentem aggressus literis interceptis vulnerauerat, tùm ratione loci delicti, tùm etiam ratione originis,atque domicilij causaque denegata, Senatus ab ipso aditus re diligenter disputata Saler. referẽte superioribus diebus idem respondit, tùm facinorum grauitatem detestatus præsertim securitate frequentiorum itinerum violata, tùm etiam quoniam cum inter tabellarium, atque reum nulla esset inimicitia, existimauit ad illius damnum, & iniuriam ea crimina esse præcipuè referenda ad quem literę scriptę erant,cuius intererat illas reddi, cum ad suam vtilitatem pertinerent,lege Iurisc.c.14.§.si epistola de furtis Crau.in respon.45.post Principium Roman in resp.365.ac rursus Iurisc.in cap.28.§.grassatores ibi atque in itineribus de pœnis. Hæc extant apud Micænam.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAP. NONVM.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis vbi locus remissioni esse non potest, vsque ad num.6.*

1 COnstituto reo in iudicio vel qui captus fuerit vel sponte comparuerit, solent iudices adhibito notario super ipso delicto examinare; reum interrogando quomodo,& qualiter reperiatur captus,& ex qua causa carceratus, & de alijs circumstantijs, prout causa deposcit; & si delictum confitetur,non est vlterius examinandus de iure communi,sed ad vlteriora proceditur Marian. in allega. cap.qualiter, & quando post nu.217. de accusat quòd de consuetudine non seruatur id. Marian.ibidem:Et si reus coram iudice constitutus nolit respõdere interrogationibus sibi factis pręcise affirmando vel negando vel nihil respõdendo,vel non recordor, vel nescio,potest prout debet iudex illum ponere ad torturam & illum cogere, vt respondeat affirmatiuè,vel negatiuè,trina monitione præcedente,secũdum Bal.in l.accusationem post n.11. vers.super hoc melius C.qui accus.nõ poss, quem sequitur Brun. in tract. de

indit. & tort. in quin. q. 2.par. nu.4. quorum opinio approbata fuit in Sac. Conf.teste Capyc.decis.145 inchoanti, in causa cuiusdam accusati. Planè hoc intelligendum est,vt omnino præcedant indicia contra reum, alias respondere non teneretur, vt dicit Aretinus in d.c qualiter,& quando §.debet col.4.vers.in foro autem,de accusat. quod si non præcedit diffamatio,
2 reus respondere non tenetur. Sed si reus negat delictum; parte citata debent repeti testes, & examinari super veritate dilecti, & ita tenent communiter Doct. vt dicit Card. Alex. in loco prælleg Quinimmo valde grauiter erraret iudex qui omissa tali testiũ repetitione procederet ad torturam, vel condemnationem cum nullam fidem faciat Blan pract.crim. fol.5.nu. 33. & est communis opin. Quæ quidẽ repetitio debet fieri cũ omnibus qualitatibus,quæ requiruntur,vbi isti testes repetendi nunquã fuissent examinati,& proinde debent de nouo iurare,alias fidem nullam facerent. Et si sunt testes quorum dictis de iure non est adhibenda fides,nisi cum tortura, puta quia essent socij, criminis non sufficit quod prius fuissent examinati in tormentis, & quod de nouo iurarent, sed etiam opus esset, vt de nouo in tormentis ponantur; vt in illo dicto perseuerent,ita domi. Clar.lib.5. sent.§.pract.q.45 num.13. Planè scias quod si recognitio vel confrontatio esset facta per testes cum ipso reo, & in eius præsentia confirmaret eorum dicta quod prius dixerãt, quod eo casu isti testes dicuntur parte citata repetiti,& ita practicatur,vt dicit Affl. super 2.par. Const.Reg.rub. 10.nu.20 Quæ recognitio fieri solet,seu cõfrontatio quãdo testes dicunt cognoscere reum per signa vel si dicant eum non cognoscere de nomine,sed de visu.Itẽ quando testes sunt inter se contrarij, vel quando testes deponunt tale quid quod de directo cõtrariatur dicto rei in suo examine;& debet reus testibus adhiberi non solus, sed positus inter alios tres aut quatuor illi similes, vestibus statura, & facie quoque, & ita in Regno seruatur,vt refert Foll.pra-
3 cti crim.fol.27.nu.46. Præfecto tandẽ examine factisq. debitis testium recognitionibus,& confrontationibus,debet iudex reum carcerare:rei quidem apprehensi custodiendi sunt dicit tex. in l.2.§.fin.ff.de exhib.reis,& in l.2.ff. de custod.reor.& ita vt plurimum fieri consueuisse attestatur, Benedict. de Plumb.in repe l pen.§.ad crimẽ,post nu.69. ff.de publ. iudi. Dummodo tamen pro delicto imponenda veniret pęna corporalis Card. Alex in c.quisquis 2.q.8.& ita de consuetudine seruatur. Vbi vero pæna corporis afflictiua imponenda non veniret,tunc, reus non est carcerari mancipandus, ita Ant. Gomez cap.9.delict. nu.8.vbi dicit ita tenere Docto. sed debet fideiussoribus relaxari si id à reo petitum fuerit d. l. secunda cui concor. l.3. ff. eod & dicit Affl.in 2.par.Const.Reg. quod si reus in prædictis casibus petat se fideiussoribus relaxari, & iudex eũ non relaxet quod tenetur in syndicatu. Et ita etiam accusatus vel de crimine capitali delatus dando fideiussores de stando iure non carceratur, & si est carceratus debet relaxari, & extra carceres se defendere de iure Regni nostri cautum inuenitur in constitut. humanitate,confirmata per prag.4. de custod.reor. nisi in casibus notat.in d.const.humanitate,pro quibus possunt iudices reos in arctos carceres conijcere, & prohibere ne cum aliquo loquãtur & ita practicatur per indices peritos, & expertos, vt dicit
4 Ant.Gomez c.9.de lict.nu.6.His itaq; peractis dandus est terminus in causa. Nemo enim in criminalibus condemnari debet nisi prius dato termino ad faciendas suas defensiones, etiam in

delicto

delicto sponte confesso, & ita seruat totus mundus, vt dicit Sali. in l. 2. post nu. 7. C. de custod. reor. Carer. pract. fol. 438. nu. 45. Boss. in tit. de sentent. nu. 5. immo Princeps de plenitudine potestatis non potest tollere reo in criminalibus suas defensiones secundum Bald. in l. 3. §. si is pro quo, vers. in eadē glos. ibi non obstante ff. quod quisque iuris Mars. pract. crim. §. expedita nu. 76. posset. n. reus contra propriam confessionem multa deducere & ita consuluit Gram. cōs. 16. & debet dari reo etiam nō petenti, Foll. pract. crim. fol. 248. nu. 1. scias autem, quòd de iure Reg. in crim. læs. maiest. non datur terminus sine Regio assensu, vt in Const. Reg. Hi qui & in cap. Regni. Nuper ad Tranum, in primo tamen capite, Barth. de Cap. ibid. Sed an terminus sit dādus fisco videas ritum mag. cur. incip. Item seruiat ipsa curia raro. Vel audientia testium committenda in criminalibus videas Carau. super rit. 155. nu. 2. & seq. & prag.
5 1. de datio. Quo termino dato danda est copia reo si eam petierit Rip. in l. 2. nu. 8. C. de eden. cum testium nominibus & cognominibus, vt in c. qualiter, & quando, el secondo, §. debet igitur de accus. Cæpol. cons. crim. 65. circa fin. Nisi tamen testes reperiti non fuerint reo, legitime citato, vel habitis pro repetitis Maran. in suo Specu. fol. 80. nu. 8. in fi. Item nisi fiscus reluctet, & hanc esse generalem practicam in Regno refert pract. crim. fol. 269. nu. 1. & ita practicaui, licet dederim testes pro repetitis. Tertio non datur copia si plures sint rei de eodem delicto, vnus quorum sit præsens alij vero contumaces, & est bona pract. domi. Clar. in d. §. pract. q. 49. num. 7. & ita practicatur. Beneuerum est quòd datur in Regno copia depositionis rei. Non est omittendum quòd reus potest illi termino renunciare, & admittitur huiusmodi renūciatio, & ita dicit sēper se practicasse Aug. ad Ang. de malef. in ver qui iudex dictis inquisitis nu. 8. & hac practica vtuntur hodie assessores idem Aug. quo sup. nu. 14. Sali. in l. si accusatoribus num. 11.
6 C. de accus. Duo tandem termino vt supr. & consignata copia indiciorum reo, debent eius defensiones recipi, quo termino elapso fit publicatio in causa, vt in Const. Reg. Vniuersos, & singulos. Qua facta solet peti repulsa testium quæ est species defensionis, & est concedenda Affl. decis. 351. & non solum reo, sed etiam accusatori, vt in cap. Regni, in generalibus inquisitionibus, scias autem quòd quando aliquis vult opponere contra personas testium non sufficit opponere generaliter, quod sunt periuri infames &c. Sed opus est specificare locum & tempus commissi delicti, & est communis opin. Boer. decis. 321. nu. 2. Qui autem possint esse testes, proxime dicam.

NOTABILE CAROLI Grimaldi, V.I.D. ad nu. 2. huius cap. 9.

Non igitur te lateat, quod licet in recognitione, seu confrontatione delinquentis sit obseruanda practica; de qua hic per authorem, tamen si delinquens in continenti, vel post aliquos dies comprehenditur cum eisdem vestimentis cum quibus erat tempore patrati delicti cum eisdem debet in isto actu coram testibus apparere; vt facilius recognoscatur, ita dicit Iacob. Butrig. in tracta. de testi. tit. de contrariet. test. nu. 17. Si verò post aliquod temporis spatiū, quo in vinculis ducitur, non cum illis comparet, fit actus cum his cum quibus reperitur.

DE ORDINE iudiciorum.

CAP. DECIMUM.

SUMMARIUM.

1 *Testes qui esse possunt.*

1 MVlti enim sunt qui à testimonio dicendo repellũtur & proinde vt breuiter de his notitiam habeas, facias regulam generalem quod regulariter testes probant vel saltem præsumptionem inducunt l 3.in prin. l.ob carmen §. si testes ff. de testib. & hoc amplia procedere quãuis mulier testis sit l.ex eo ff.de testi l qui testamento §.mulier ff.de test. Non enim ambigitur de iure ciuili mulierem testẽ esse posse etiam in causis criminalibus, & ita cõiter tenetur Blan de indic.fol.281.nu.350 quam opinionem dicit esse cõem Abb.in c.quoniam, de testib. Duennas reg.315. 2.limita .& capitalibus & in hoc ius ciuile vbique seruatur, vt dicit Vital. de malefic. in rub.de testib.nu.37. Nisi tamen mulier palam quæstum faciat l.3.§.lege Iulia ff.de testib. Non.n.in criminalibus meretrix testis esse potest, & ita tenent communiter Doctor. Ias.in l cunctos. populos in 2.lectur.nu.54. C.de sum. Trin.& fide cathol. De iure autem canonico in criminalibus mulier testis esse non potest, & ita cõmuniter Doctor. concludunt, teste eod. Blanc de indic.nu.351 Duen.reg.315.in princ. quod intellige in causis criminaliter intentatis, & ita cõiter teneri, attestatur Io.de Imol.in l. qui testem §. mulier, circa fin ff. de testa. quem refert Aug.ad Angel de malefic.in verb cõparuerunt, & negauerunt, post nu.14. Cæterum in causis criminalibus ciuiliter intentatis bene admittitur, & sic seruatur in terris ecclesiæ idem Aug. quo supra alleg glos.in c.super eo, & in c.ex literis de testi. Secundo amplia quod testes probant quamuis plures testes ex eadem domo producantur, l.pater & filius ff. de testib. Item amplia quãuis de ciuili & criminali causa testimonium perhibeatur l.1.§.1.ff. de testib. Quam regulam multis modis ampliatam vt supra, limita non procedere, si nõ sit legitimus testium numerus exemplo l.testium facilitatẽ. C.de testib. regulariter autem duo testes sufficiunt l.vbi numerus ff. de testib.& ideo vnicus non sufficit l. sancimus C.eod.l.maritus ff. de quæstio. Secundo limita si testis fides vacillet, in testimonijs.n.fides, dignitas, mores grauitas examinanda est. Et ideo testes qui aduersus fidem testationis suę vacillant, audiendi non sunt vt in l.1. in princ. & in l.2. ff. de testib. Tertio limita, si testis, homo sit notatus, & reprehensibilis, humilis & abiectus l.3. in princ. ff eod. §.corroborantes, in auth. eod. Eos quidem testes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ & potentatui fidem religioni iudiciariæ debitam possint præponere l.4.C de testib. Item limita, si testis ob testimonium dicendum vel non dicendum pecuniam accepisse conuictus fuerit d.l.§.lege Iulia ff. eod. Item limita, si testis in vinculis sit vel in custodia publica d §.lege Iulia. Item limita, si testis iudicio publico reus sit l. in testimonium ff. de testib. vel damnatus d.§.lege Iulia, in fin. & pone exemplum in l.feio quidem, cui concor.l.ex eo quia ff. de testib. aliud exemplum in l.repetundarum ff. eod. Item limita, si testis in publico iudicio calumnię sit damnatus, l.quæsitum ff.eod. Nono limita, si ob carmen famosum sit damnatus l. ob carmen, ff. eod. Decimo limita, si testis hæreticus sit l.quoniam C. de hæretic. quia repel-

repellitur nisi hæreticus contra hæreticum, testimonium ferat d l. quoniam ibi, inter se aut, exceptis scilicet his, quos manichaicus furor &c. vt ibi. Item nisi in testamento hæreticus testis sit, vel in contractu interueniat, vt ibidem ibi, cæterum testamentaria. Tertio nisi hæreticus pro orthodoxo testimonium ferat, vt in auth. ne iudæi vel samarit. § enim vero, vers. illud nobis, & sic habes quando hæreticus testis esse potest. Item limita regulam nostram non procedere, si testis pauper sit, l. 3. in princ. ff. de testib. & ita tenent communiter scriben. vt dicit Soccin. regul fol 289. pauper Ioan. de Amicis cons. 78. nu. 9. Planè si pauper sit honestæ vitæ bonæ conditionis, & famæ eius testimonium valet argumento eorum. Quæ dixit gl. in l. nonnulli ff. de accusat. Item limita si testis seruus sit d. §. enim vero, in Auth. de testib. ibi si seruilis Admittitur autem seruus si alia probatio desit l. serui responsio ff. de testib. nisi pro vel contra dominum suum testimonium ferat, l. seruos C. eod. l. 1 § diuus Antonius, & §. Antoninus, & §. si serui, l. vnius, §. serui ff de quæstio. & l. diuus Pius, eo. tit. Item limita, si testis ad bestias depugnandi gratia se locauit l. 3. § lege Iulia ff. de testib. vel si testis minor sit viginti annis l. in testimonium ff. eod. d. §. lege Iulia, ibi. Quinè impubes erit l. inuiti testimonium, ibi. Sed nec pupillus ff. eod. l. ex libero §. 1. ff. de quæstio. Scias autem quod consuetudo admittit vt minores possint testificari si non vt probent, saltem vt prosint ad veritatem indagandam, & præsertim in criminibus atrocioribus. & ita decisum fuisset, refert Cappell. Thol. decis. 257. Sed an possit testificari de his quæ vidit ante pubertatem & in pupillari ætate? quod sic, & est communis omnium sententia Calc. cons. 110. post nu. 8. vers. Nec obstat, quod isti, dummodo deponat de rebus quas vidit tempore quo erat proximus pubertati, non ante Alber. de testib. prima par. §. videndum nu. 11. & de his rebus quas eo tempore intelligere poterat, alias secus. Item limita, si domesticus testis sit, & cui imperari potest vt testis fiat l 2. C de testib. Non. n. idonei videntur esse testes, quibus imperari potest, vt testes fiant dicit tex. in l. idonei ff. eod. Nec testet eos quos accusator, de domo produxit interrogari placuit, dicit tex in l. pen. ff. eod. Nec testis idoneus pater filio, aut filius patri esse potest l. testis idoneus ff. de testib. Itē limita, si testis amicus sit eius pro quo testimonium dicit d. l. 3. in princ. ibi, vel amicus ff. eod. vel inimicus eius contra quem testimoniū dicit §. insuper, in auth. de testib. quia repellitur, nisi causa cognita iudicialiter videatur l. 1. §. preterea ff. de quæst. Statur. n. arbitrio iudicis quis dicatur inimicus, Mars. in d. l. 1. Scias tamen quod hoc intelligendum est de inimicitia capitali, & ita tenent oēs, Anan. in c. cum oporteat nu. 6. de accus. Feli. post nu. 8. ibidem, secus autem de leui quæ non repellit testem à testificādo, etiam in causis exceptis, vt in crimine læs. maiest. & huiusmodi cap. per tuas, de simon Item limita, si testis contra quem testimonium profert, proditus sit, traditus vel custoditus, vt not. in l. 1 §. cum quis latrones ff. de quæst. & in l. 4. C. eod. Item limita, si testis antea in eundem reum testimoniū dixit l. produci ff. de test. Dicit tamen Aret. in c. cum P. Manconella nu. 3 & sequ. de accusat. quod si iste testis accedat sponte in causa criminali ad testificādum, quod repellitur si vero vocatus, & citatus quod admittitur. Vigesimo limita regulam nō procedere, si pater contra filium, vel filius contra patrem testis producatur l. parētes, C. de testi, vel seruus contra dñm vt supra diximus, vel libertus contra patronū l. libertorum C. de test. Itē limita, si testis

ab eo eiusu è contra quem testimoniũ perhibet parente se liberauerit, d. §. lege Iulia, ff. de test. vel si testis in ea causa in qua testimonium perhibet, patronus vel executor fuerit, l. fi. ff. de test. vel si testis negocio nõ interfuit, vel casu non rogatus interuenit §. & quamuis, vsque ad §. si eiusmodi in auth. eiusdem tit. quod vi con. ra tex. l. ad fidem ff. eod. vbi habetur quod ad fidem rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur. Item limita si de propria causa quis testimoniũ perhibeat l. nullus ff. eod. Omnibus. n. In re propria dicendum testimonium, facultatem iura submouerunt l. omnibus C. de testib. Quæ autem dicatur causa propria videas text. in l. 3. in propia ff quando appell. sit. Item limita si de ingenuitate testimonium feratur l. 1. C. de test. vel si de solutione quæratur, quæ per testes probari non potest l. testium facilitatem, C. eo. l. & §. quamuis in auth. eod. tit. Nisi tamen sine scriptis debitum sit contractum; quo casu etiam sine scriptis solutio debiti probari potest d. l. test. Ibi, vt qui in scriptis, & d. §. quamuis, vel nisi quinque testes sint per quos solutio in scriptis probetur, quia probãt d. l. testium, ibi nisi quinque: si tamen testes fuerint rogati d. §. & quãuis. Et si fuerint præsto solutioni celebratæ, vt in d. l. testium, ibi. nisi quinque, & d. § quamuis. Item limita regulam nostram non procedere: si absente aduersario testes sint examinati §. scimus in auth. de testib. quia non probant, nisi aduersarius citatus adesse noluerit ad videndum eorum iuramenta d. §. scimus, ibi si interesse nolit & respuat, cui concor text. in l. 15. C. de test. §. sed cum minime, & ibi, & altera parte cessante. Item limita regulam, si testis examinatus non iurauerit l. iusiurandi C. eod. d. l. testium, ibi, hique cum sacramenti Religione. Item limita, si non apud ordinarium, sed compromissarium iudicem, testes sint examinati, 4. cum apud compromissarios, & vt ibi distinguas C. eod. Item limita, si non viua voce, sed in scriptis testimonium testis ferat l. 3. §. idem diuus ff. eod. Item limita, si contraria inter se testes, vel diuersa deposuerint, quo casu fides non est adhibenda, nisi non vnus contraria sibi deposuerit, sed plures, quia tunc ei quod credibilius est standum, l. ob carmen §. si testes ff. eod. l. si testes ff. de manumiss. §. si qui plane, in Auth. de testib. Et dicit Soccin Iunior cõs. 102. num. 6. lib. 3. quod si testes sint concordes in facto principaliter, licet sint varij & contrarij in accessoris, quod eo casu probant, & est commune dictum maiorum nostrorum. Aliæ limitationes circa testes & eorum dicta iudicis arbitrio reseruantur, & ita D. Hadrianus rescripsit in l. 3. §. 1. ff. de testibus, & facit tex. in l. quæsitum scio, ibi, religione iudicantium ff. eodem scias autem, quod licet contra huiusmodi dicta (vt supra) non sit adhibenda fides, tamen si is qui contra personam testis excipit, antea eodem teste in alia causa sit vsus, non potest illum repulsare l. si quis testibus. Quod enim quisque iuris in alterum statuit id in ipsius persona quoque valere patiatur, dicit tex. in l. 1. §. 1. ibi, Scilicet, ff. quod quisque iuris. Nisi tamen ostenderit excipiens inimicitias inter se, & testem postea mersisse d. l. si quis testibus, ibi, nisi ostenderit, vel nisi non aduersus personam excipiatur, sed aduersus eius dicta, tunc enim licet eo in alia causa sit vsus, tamen admittitur exceptio, d. l. si quis testibus, ibi, non adimenda, prout etiam admittitur si pecunia, vel pollicitatione corruptus doceatur d. l. si quis testibus, ibi, sed & si liquidis. Vltimo scias quod licet testes in causis criminalibus non probent, neque faciant indicium, nisi reddant causam

causam scientiæ, etiam si non interrogentur secundum Innoc. in c. cum causam de testibus, quem omnes sequuntur, vt dicit Marsi. consi. 50 num. 10. Est tamen intelligendum quando testes ad offensam deponunt, sed quãdo ad defensam bene probant, etiam si causam scientiæ non exprimant. Viuius lib. commun. opin. fol. 271. vers. in causa. Sic etiam omnes testes qui in causis crimin. repelluntur si tamen ad defensam producuntur, & ad probandam rei innocentiam bene admittuntur, ita sentit Specul. in titu. de inquisit. § 1. num. 22. arbitrio tamen iudicis &c.

ADDITIO HORATII Marchesij V. I. D.

CRedo te non ignorare, quod si testis in primo iudicio dixerit nihil scire, deinde in secundo deponat de veritate facti, quod non probat, & est omnium conclusio nullo refragante & à seipso repulsatur, vt dicit Ang. de Vbald. inter cons. crimin. diuers. cons. 73. num 23. in fin. lib. 2. Secus autem si in primo iudicio deposuisset per verbum Credo, & in secundo deposuisset, de veritate facti, quia tunc standum esset secundo dicto, & ita videtur sentire glos. in l. de tutela, in verb. probata C. de in integr. restit.
1 minor. quæ communiter ab omnibus approbatur, Soccin. cons 95. num 7. lib. 3. Scias etiam quod si testis dicat se nõ ita deposuisset vt à notario scriptum reperitur, quod eo casu magis est credẽdum notario, Ferret. cauthel. 26. Nisi tamen tractetur de puniendo teste de falso, quo casu tantum creditur testi quantum notario, & ita fuisse decisum refert Capyc. decis. 94. & ita concluditur per Riminal. cons. 56. num. 2.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. In hoc cap. 10.

NOta quantum ad repellendum testem, & inimicum nè possit contra aliquem deponere, quod non est necesse, quod testis ipse sciuerit illum contra quem deponit aliquam fecisse iniuriam, dummodo sit facta, eleganter dicit Bart. in l. 1. in fin. ff. de his qui vt indig. Alex. cons 127. num. 18. vol. 4.

Adde hoc tex. in §. si dicatur in auth. de test. C. per tuas, & ibi Glos. de Simon, §. inimicitiæ insti. de excus. tutor. l. licet ff. de arbitr. Corn. cons. 101 litera V, vol. 2.

DE ORDINE IVDIciorum.

CAP. VNDEICMVM.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis ante torturam est citare reum.*
2 *Tortura quid sit.*
3 *Pœna iudicis qui indebite aliquem posuit ad torturam tam de iure communi, quam Regni.*
4 *Tortura in quibus casibus locum habet de iure communi, & Regni.*
5 *Tortura non debet adhiberi nisi constet de delicto.*
6 *Et indicijs præcedentibus.*
7 *Indicia quæ sufficiant ad torturam, vsque in fin. capitis.*

1 QVoties vero nihil vlterius super est ad agendum tam ex parte accusatoris, & fisci, quàm etiam ex parte accusati, & tam in termino defensiuo quàm ad repulsam (quoties petita fuerit) debet citari reus inquisitus ad dicendum quicquid dicere voluerit,& ad discutiendum super indicijs existentibus contra ipsum, quæ per eius defensiones elisa non fuerint. Et si reus ex eis esset plene conuictus vel confessus debet iudex illum condemnare. Si semiplene, & tunc torturæ subijciat eum: Si vero nec semiplene est conuictus, tunc tanquam deficiente probatione est absoluendus. Est enim vera iuris cóclusio, quod etiam in causis criminalibus actore non probante reus absoluitur, ita Iason in l. non est nouum C. de eden. nu. 5.

2 Est autem tortura corporis,& mentis cruciatus ad eruendam veritatem repertus Gram.cons.15. Marsil. in rubr. ff.de quæstionibus. Plane antequam

3 iudex ad torturã deueniat debet considerare ne id iniuste faciat siquidem iudex qui aliquem ad torturam iniuste ponit, ipse est capite puniendus secundum Marsil. in l. quæstionis modũ nu.73. ff.de quæstio. & est communis opin. Boss. in tit.de tortur. nu.51. Petrus Calefat. inter cons. crim. diuers. cons.93. in fi. lib.2. Si tamen mors ipsius rei sequatur. Cæterum si mors non sequatur, tunc etraxordinarie puniendus, de iure communi. De iure autem Reg. hoc casu pœnam carceris biennalis irriganda venitur, in cap. Reg. si iuste, quam fuisse exequutam contra quendam assessorem, refert

4 Gram.cons.15. vbi ita consuluit. Et ideo requiritur vt delictum sit tale pro quo quis de iure sit tormentis subijciendus,neque enim semper neque in omni causa quæstiones desiderari debent,sed cum capitalia,& atrociora maleficia tractantur l.edictum ff. de quæst. & sic de iure non est adhibenda tortura nisi pro grauibus & enormibus delictis, ita etiam Brun. in tract. de indic. & tortu. in 3.q. principali. Sed hodie siue delictum sit graue siue leue quotiescunque irriganda venit pœna corporis afflictiua, procedi potest ad torturam,ita dixit Alberic. in d.l.edictum, ff. de quæstio. & ita in Regno statutum inuenitur, vt in cap. Reg. tormenta,& in cap. Reg. item

5 caueant iustitiarij. Item requiritur, vt constet de delicto, & non deueniatur nisi in subsidium & quando aliter veritas haberi non potest d.l.edictum & l.diuus Pius ff. de quæst. & ita obseruat consuetudo. Et proinde si aliter constaret de delicto reus torqueri non debet,ita Marsil in pract.crim §. nunc videndum nu. 25. & in l. 1. in princ. nu.7. ff.de quæstio. Nisi tamen tortura adhibeatur ad sciendum complices, & fautores, quo casu irrigari potest, protestatione prius præmissa quod tortura adhibetur citra præiudicium conuicti,& confessi criminis, vel condemnationis, & hæc est communis obseruãtia, Cæpoll.cons.crim. 32.col.pen.vers.nec potest dici. Quinimmo fatuus esset iudex qui torqueret aliquem contra quem esset plene probatum, si id faciat sine dicta protestatione, Alber,in rubr. C.de quæst. quę omnino est facienda,& vt in actis appareat, alias vbi reus de crimine interrogaretur per ipsum commisso, vel conuicto sine tali protestatione, & in tormentis persisteret, & negaret diceretur purgasse indicia, & probationes & esset absoluendus,vel saltem non puniretur pęna ordinaria,Boss.in tit.de inquis.n.30. Preterea ad tormẽta de iure cõi non erat deueniendum nisi accusator se subscripsisset in crimen l. si quis C. de accus. & præstitisset cautionem l.certo pretio ff de quę

6 stion.quę omnia hodie cessant. Item requiritur quod præcedant inditia, & quod sint legitime probata & ad torturam

turam sufficientia, & quòd omnia debeant præcedere indicia, nemine discrepante, firmauit Bologn. in addit. ad tract. de tormen. Guido de Suzar. nu.29.& est tex.in l.1.in princ. & in ijdem, & in §. diuus Seuerus ff. de q. tex.in l.de minore,§.tormenta, & in l.vnius,§.in ea causa,& in l. fi. ff.eod. concord.tex.in l.3.C eod. text.in l.si itaque,in fin.C de fal.in l.8.C.de quę. §.oportet.Quod si secus fieret tortura ipsa illata sine legitimis inditijs esset nulla quamuis post torturam legitima indicia superuenirent, & ita tenent Docto.& adnocati,vt refert Alber.in l.maritus,ff.de quæst.& si fuisset apud tribunal ratificata glos. in l. penul.ff.de quæ.quam sequuntur Bar. & communiter alij Gand.in tract. malefic.in rub.de quæst.& tortur. 6.col. ver. item pone. & nedum in maioribus delictis, sed etiam in minoribus præfata procedunt, & hæc est communis opin. Brun.de indicijs fol. 93. nu. 6. Requiritur igitur quod præcedant indicia,& quod sint ad torturam sufficientia, & quod ea legitime probata fuerint. Nec enim de authoritate regia potest mandari hominem torqueri, contra quem non extant indicia sufficientia,ita Afflict.in quem refert Gram.vot.12.num.9.vbi dicunt ita fuisse respõsum Regi Federico,& Car 9 dinali Columnæ, tunc temporis Proregi Regni huius. Quot autem indicia sufficiant ad hoc vt quis torqueri possit? Respond.quòd vnicum, & ita de consuetudine in practica seruari, refert Io.Andr.in addit.ad Spec. in tit.de præsumpt.§. species, sub nu. 3. in ver.in l.vnica relatus per Ias.in repet.l.admonendi, nu.168.in fin. & ita communiter seruatur in iudicijs, Alber.in l.si quis alicui nu.2. C.ad l. Iul. maie. Marsil.pract.crim.§. diligenter nu.11.Afflict.super 1.par. const.Reg. rub.27.nu. dummodo sit legitime probatum. Quia opinione recepta, scilicet quòd tortura sit arbitraria, & ea certa regula definiri nõ possit scias quod vnicus testis non facit indicium ad torturam,l.maritus,ff.de quæst.nisi tamen testis iste sit integer & omni exceptione maior,& hæc est communis omnium sententia,Ruin.cõs.147.post nu.2.lib.5. quo casu sufficit ad torturam,Roman.cons.451.Bar. in d.l.maritus, nu. 1. & ita concludunt omnes Io de Amicis cons. 37. nu. 6.si tamen iste testis deponat de visu ipsius delicti,vt puta,quia vidit Titium vulnerantem Caium, quia audiuit Seium blasphemantem Deum, & ita tenere communiter Doct.refert Cæpol.cõs.crim. 40.in 4,dubio,ver. imo plus,& ita cõmuniter dici.refert Paris de Synd.fol. 491.cap.12.in princ.& ita in indicijs seruari refert Alberic.in l.si quis, nu. 1.C.ad leg.Iul.maiest.vbi etiam glos. Cæterum si non deponat de visu, sed de aliquo actu remoto,tunc enim vnicus testis nõ facit indicium, sed requiruntur duo, & hanc distinctionem esse canonizatam in iudicijs,& in Scholis,refert Alciat.cons. 455 nu.1. sed an iste vnicus testis (casu quo supra) faciat indicium cõtra clericum?Resp. quòd non,ita cõmuniter tenere Dot. in c.1.de deposit. refert Boss.in tit.de indic.nu.35. nisi mala fama procedat etiam cõtra ipsum,vt ibi. Sed an fuga faciat indiciũ ad torturã? Resp.quod aut fuga est cõmissa ante informationẽ captã,& facit indicium ad torturã Boss.in tit de indic.nu.49.Ias.in l.admonendi,in rep.nu.158.ff.de iureiur. Aut post informationẽ captã, & tunc non facit indiciũ Blan.in tit.de indic. nu.281.allega.Bar.in l.1.C.de bo.eo. 10 & quamplurimos alios Docto.Quid dicemus de confessione facta corã iudice incompetenti,num,& ipsa faciat indicium ad torturã?Respo.quòd sic, & ita seruatur Boer.decis.90.post nu. 9.Alex.in l.magistratibus,nu.6. ff. de iurisdic.omn.iud.& ibidem Soccinus relatus

relatus per Blan. de indic. num. 218.
etiam si confessio illa reuocata fuerit
coram iudice competenti, & ita in
practica seruatur, idem Boer. quo su-
pra in fin. Item quamuis clericus sit
qui crimen confessus fuit coram iudi-
ce laico, Boss. in tit. de confess. nu. 56.
Et hæc omnia procedere itelligas, nisi
confessio facta fuerit metu tormen-
torum, idem Boer. quo supra num.
3. vel nisi reus reuocando huiusmodi
cõfessionem, doceret de errore, Clar.
in §. practica, quæst. 21. num. 33. in
11 fin. Dicit etiam Roman. relatus per
eundem Boer. in dict. decis. 90. num. 8.
quod confessio facta coram iudice
competenti non in forma iudicij, sed
tanquam priuato & non sedente pro
tribunali, quod facit indicium ad tor-
turam tantum, sequitur Foller. in sua
practica criminali, fol. 294. num. 8. al-
12 legat Roman. cons. 8. Prout etiam
facit indicium ad torturam confessio
facta in tormentis, non ratificata
Bart. in leg. vnius, §. reus, in fin. ff. de
quæstionibus Blan. de indic. num. 219.
allegat Bald. in leg. in bonæ fidei, C.
de iureiur. & hanc esse communem
opinionem refert Boss. in tit. de tor-
13 tur. num. 34. Solam autem inimicitiã
esse capitalem non facere indicium
& ita communiter teneri refert Grã.
cons. crimin. 3. num. 16. (vti remotum
à facto) idem Gram. vot. 30. num 20.
& ita practicatur, Boss. in tit. de indic.
num. 47. nisi tamen delictum fuisset
clam commissum, Clar. in dict. §. pra-
14 ctica quæst 11. num. 30. in fin. Quod
secus est in confessione extra iudicia-
li quæ facit indicium, glos. in leg. cap.
quinto in glos. fin. quæ ab omnibus
approbatur Marsi. sing. 310. vnde si
quis dixerit extra iudicium hominem
interfecisse ex proposito poterit tor-
15 queri Blan. de indic. num. 204. Minæ
autem quod non faciant indicium ad
torturam, nisi prolatæ fuerint per vi-
rum potentem, malæ famæ in eodem
genere mali solitus minas exequi, &
hanc esse communem opinionem, vo-
luit Boss. in tit. de indic. num. 44. Blan.
num. 183. de indic. Imol. in leg. fin. &
ibi Doct. ff. de hæred. institu. Placza
lib. 1. de dict. cap. 28. post num 18. ver.
16 Secundo subijciam. Sed an sola fama
publica sine alijs adminiculis faciat
indicium ad torturam? Respon. quòd
non, & ita tenent Doctor. vt refert
Marsil. cons. 3. num. 4 in fin. firmauit
Ias. in leg. admonendi, num. 207. ff. de
iureiuran. Duennas regu. 300. in prin
cip. Foller. in pract. criminal. fol. 156.
num. 28. & hoc omnes fatentur, Gra.
consil 57. num. 8. lib. 2. Nisi tamen
illa mala fama, esset generalis, quia
scilicet, ille homo esset diffamatus de
alijs delictis, tunc enim ex qualibet
leui suspicione attingente delicto, so-
let tortura adhiberi, modo tamen illa
fama sit in eodem genere mali, semel
enim malus semper præsumitur malus
in eodem genere mali, cap. semel, de
regul. iur. lib. 6. Blan. in pract. crimin.
fol. vltim. cautel. Et hoc nisi talis dif-
famamus probare quod per triẽnium
proximum bene vixisset, & fuisset bo-
næ vocis, conuersationis, & famæ,
tunc enim illa mala fama probata,
nihil ei noceret Salic. in leg. si mino-
rem, C. de in integ rest. & ita conclu-
17 dunt omnes, Gram. super constit. reg.
fol. 142. num. 7. Quod nota. Sed an as-
sertio vulnerati faciat inditium ad
torturam? Respon. quod non, & ita
de stilo seruari, refert Mantua consil.
118. in fin. lib. 2. licet Angel. in leg. si
quis in graui, §. si quis moriens, post
num. 1. ff. ad Sylla. totum contrarium
voluerit, quod scilicet, faciat indi-
tium, cuius opinio non tenetur, Grã.
18 consil. 57. num. 13. & 14. Dictum au-
tem socij criminis, sine alia præsum-
ptione, etiam in crimine læsæ Maie-
statis non facere inditium, firmauit,
Afflict. super 1. part. const. Reg. Rub.
27. num. 34. & hæc est communis opi-
nio,

nio, Boer. decif 319. num 1. Salic. in leg. fin. circa fin. C. de accuf. Boff. in
19 tit. de indit. num. 149. Et ideo infertur etiam, quod folum dictum mandatarij non facit indicium ad torturam contra mandantem nifi alia concurrant Clar. in dict. quaeft. 21. num. 12. Nifi duo effent mandatarij. Duo enim focij criminis deponentes faciunt inditium ad torturam, Boer. decif 319. etiam fingulares, Boff. in tit. de indic. num. 159. & ita feruari in Regno noftro refert, Gram. fuper con
20 ftit. Reg fol. 120. col. 1. in fin. Infuper mendacium fine alio adminiculo non facere inditium ad torturam refert, Gram. vot 30. num. 15. in fin. Carer. fol. 95 num. 19. & hoc tutius effe firmauit domi. Clar. in dict. quaeft. 21. num. 30. in fin. principij. Prout nec e-
21 tiam fola inconftantia titubatio & trepidatio rei, Carer. fol. 92. num. 120. Bart. in leg. fin. num. 3. de quaeftionibus Boff. in tit. de indit. num.
22 41. Eft autem trepidatio, puta quando reus deponit dubitando trepidando, vel fubdando, Boff. ibidem, num.
23 42. Praeterea indicium fufficiens eft ad torturam, quando Cadauer. reperitur multum prope domum alicuius qui erat aptus ad committendum homicidium, & aliquid aliud adiungitur tali indicio, idem etiam fi quis confueuiffet frequenter ire per viam in qua reperitur cadaner. Boff. in tit. de indic num. 51. omnino per Blan. de indic. num. 289. Brun. num. 24 fol. 73.
24 Infuper fcias quod fi aliquis vifus fuerit exire domum alicuius, cum gladio fanguinolento, & cum facie pallida, quae domus non habet nifi vnicum hoftium, & intus reperiatur homo mortuus, quod iudex confiderata qualitate facti, & perfonarum poteft vel reum condemnare ad paenam extraordinariam fine tortura, vel ponere eum in torturam. Clar. in dict. §. practica, quaeft. 21. num. 40. vbi ita femper in practica fe vidiffe ferua
25 ri ibi refert. Praeterea omnes torqueri poffunt, qui funt in domo, vbi aliquis mortuus reperitur, quando omnes funt malae famae, alias illi foli qui malae audiunt, & hoc quando non adeffet aliud indicium, idem Boff. quo fu
26 pra num. 50. Scias etiam quod quando teftes dicunt fe vidiffe delinquentem de nocte nec dicunt quod lumen erat accenfum, nullam fidem faciunt & à fe ipfis repulfantur, & ita dicunt Doct. tefte Boff. in tit. de indit. num.
27 172. Arnon. dialog. 70. Sed quid fi dicunt teftes audiuiffe de nocte Titium delinquentem vel percutientem aliquem & eum cognouiffe aduocem, nunquid faciant inditium? Refpon. quod fic dummodo teftis habeat adeo notam vocem vt decipi non poffit, Clar in dict. §. pract. quaeft. 21. num. 3.
28 in princip. Sed an comparatio literarum faciat inditium ad torturam in falfitate? Refpon. quòd fic fi effet homo malae famae, & folitus committere. Viuius lib. commun. opin. fol. 193.
29 ver. comparatio literarum. In furto autem indiciũ ad torturam eft quando aliquis eft vicinus, & habet notam domum eius, cui fubtracta res eft & eft male famae puta quia ibi conuerfabatur, leg. dominus horreorum, & ibi Bart. ff. locat. & ibi etiam Bald. Iaf. in leg. in actionibus, colum. pen. ff. de in lit. iur. Bru. tract. de indic. quem refert. & fequitur Boff. in tit. de indic.
30 num 52. vbi num. fequ. tenet. Quod fuga famuli recedentis fine licentia domini, faciat indicium ad torturam in caufa furti criminalis. Sed an res furata reperta penes aliquem faciat
31 indicium ad torturam? Refpond. quòd fic, nifi doceat à quo habuerit, ita Bart. in leg. fin. poft num. 5. ff de quaeft. & ita in facti contingentia, confuluit Gram. conf. 14. quod intelligas procedere fi tamen ille penes quem reperta eft res furata, fit malae

vocis

vocis conditionis, & famæ, secus autem si sit bonæ famæ, tunc enim etiam si non doceat, non facit inditium ad torturam, ad Ang. de malefic. in verb. & vestem celestem. num. 9. Brun. de indic. fol. 25. num. 5. & quam plures alij Doct. quos refert & sequitur, idem dominus Clar. d. quæst. 21. nu. 41. vbi in fin. subdit. Idem dicendum esset si res reperta esset penes aliquẽ qui solitus esset tenere & vendere, tales res mobiles, & illam palam teneret, cum ex eo casu nulla suspicio
32 contra eum cadere possit. Hac igitur ratione si quis visus fuerit exire domum, & sit malæ famæ cum fardello sub pallio, & quid esse ignorabatur, indicium ad torturam, Blan. de indic. num. 418. vbi etiam videas num. 421. quòd expendens pecuniam cum ante esset pauper, nec reperitur vnde habuerit, facit indicium. Et regulariter solitus furari, & sic mala fama) facit indicium contra imputatum de furto. Glos. in leg. in ciuilem, & ibi Bald. & Salic. C. de fur. Qua stante, scias etiam quòd si schala Titij reperta fuerit ante fenestram Seij domus in qua furtum factum est, quod facit indicium contra ipsum Blan. de indic. nu. vlt. vbi etiam num. 426. an forma pedis facta in terra humida faciat indicium, & vide eundem Blan. num. 397. an in cantationes seu diuinationes, quæ fiunt per Astrologos & alios faciant indicium vbi quòd non solum non faciunt inditium ad torturam, sed nec ad inquirendum.

ADDITIO HORATII Marchesij V. I. D.

Dicit cap. Reg. Item caueat iustitiarij, quod ad tormenta non est deueniendum nisi secundum ordinationem & const. Reg. iurisque communis. Et ideo in ea procedi non potest nisi cum consilio iudicis & subscriptione, vt in cap. Reg. Item quòd in cognitionibus causarum, & in prag. mandamus quoque in tit. de offic. iustitia. Sed quis debeat puniri, vtrum officialis an assessor si tortura adhibibita esset contra formam iuris, videas cap. Reg. in accusatis, & vide Clar. lib. 5. sen. §. practica, q. 64. num. 11. an bannitus, & condemnatus in contumaciam possit torqueri sine alijs indicijs.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. ad nu. 8. huius cap. 11.

Nota qualitates enumeratas per Authorem vt testis faciat inditium ad torturam; Sed quid dicendum an testis qui non poterat examinari? examinatus an faciat inditiũ ad torturam? Dicas quod non; Ita Bald. in leg. seruos. C. de testib. Bart. in leg. maritus C. de quæst. Cyn. in leg. fin. C, de accusat. Florian. in leg. testium §. lege iulia ff. de testib Corn. Consf. 101. per totum vol. 2. Afflict. cap. 1. num. 4. Qui test. fin. necess. ad prob. nou. inuest. Alex. cons. 127. nu. 17. vol. 4. & si falsum deposuerit num puniatur de falso? Dicas quod sic; ita Andr. de Isern. in cap. 1. qui test. fin. necess Cyn. in leg. 1. Cod. de sepul. viol. Bart. in leg. si quis legatum ff. de fals. Affl. in d. cap. 1 nu 4.

DE ORD. IVDIC. Cap. 12.

SVMMARIVM.

1 *Tortura quibus personis inferri po-*

ri post,nu. 1.& 2.

2 *Officium iudicis in tortura quid sit.*

4 *Officium iudicis post torturam quid sit.*

QVia multi sunt quibus tortura inferri non potest licet adessent vrgentia inditia Ideo quibus personis tortura sit adhibenda etiam animaduertere debet iudex.

1 Pro quarum cognitione scias quod de iure communi regulariter liber homo torqueri non debet,leg. ex libero homine, ff de quæstio quamuis de statu suo nubitet, leg. de minore, §. fin.& leg si quis, ff. de quæstio. quam regulam limita primo,nisi seruus manumissus sit ne torqueatur,leg. 1. §. si seruus, ff. eod.Secundo limita,nisi liber homo obscurus sit, & in testimonio dicendo vel respondendo suspectus,§.corroborantes, in auth de testib.leg. ob carmen §. si ea re ff.de testib.concor. text. in §. si eiusmodi, in Auth eodem, quo casu tortura subijci potest,quamuis mulier sit leg.3. Cod de quæstio.Item quamuis clericus sit leg presbyteri, Cod. de episc. & cleric.Planè sublimita hanc secundam limitationem non procedere.Primo si liber homo minor sit annis quatuordecim dict.leg.ex libero, in princip.leg.de minore,ff.de quæstio.& ita solet in vsu obseruari,leg.1. §. impubes,ff.ad Sylla.Secundo sublimita,nisi mulier prægnans sit,leg.3. ff de pæn. leg.Imperator,ff de statu homi .Tertio sublimita, si is qui torquendus est in insulam sit deportatus, leg.D.Pius §.fin.ff. de quæst. Quarto sublimita si liber homo miles aut veteranus sit, aut militis filius,leg. milites, Cod.de quæstio,Quinto sublimita, si viri sint eminentes & clarissimi, horumque liberi vel decuriones decurionumue filij,leg. seueram, Cod. de dignitatibus lib leg. diuo Marco leg. decuriones leg.nihil Cod.de quæstionibus hi enim etiam torqueri prohibentur, Nisi decurio qui instrumentum, dum esset tabellio, falsum conscripsit, leg. si quis decurio,ff.ad leg. Cornel.de fal.vel nisi ob magiam vel similes artes sit accusatus, leg 7. C.de malefic. Hodie autem licet de iure regulariter liber homo torqueri non possit, contrarium tamen seruat generalis consuetudo, Guido de Suzaria in tractat. de indit. & tortur. num 82. Iacob.de Beluis,in pract. crimin. in Rub.de quæst. num 7. & ita seruatur in Regno nostro Qua propter scias quod licet Doctor. de iure torqueri non possint, tamen hodie non est obseruandum Duennas regula 190. & est communis opinio,Boss in tit.de indicijs,num.111.& ita seruatur in Regno nostro;Eodemque modo,licet personæ positæ in dignitate de iure torqueri non possint,neque tanquam testes contra alios, vt est communis opinio, secundum Boss. in tit. de tortur.test.num 7. in Regno autem nostro non obseruatur,& meis temporibus scio tortos fuisse non modo Barones, Comites, Marchiones, & Duces,sed.&Principes torquentur.Parique modo licet de iure decuriones non debeant torqueri, contrarium tamen seruatur de consuetudine Gādin.in tit.de quæstio num. 38. relatus per Ang.ad Angel.de malefic. in ver. Quod fama publica, post num. 102. Brun.de indic.& tortur.fol 80. num. 20.Iacob.de Beluis.in pract. crim in Rub.de quæst. num. 18. Minores autem 14. annor. licet de iure torqueri non possint Bene tamen possunt terreri, & gabena aut ferula, seu virgis cædi, Anan. in cap.1. num.10 de delict. puer. Præterea licet iudex senes decrepitos tormentis subijcere non possit,vt sentire videtur tex in leg.3. § ignoscitur,ff.ad Sylla. tamen non decre-

decrepitos bene potest torquere, Gram.decis.34. Mulier vero prægnãs non statim post, partum torqueri potest sed, etiam expectari debet tempus quadraginta dierum post partum, & ita obseruat consuetudo, & fuisse seruatum, per senatum illius loci refert dominus Clar.in dict.§.pract. q. 64 num. 23. Sed an tortura possit adhiberi clericis, Respondeo quòd sic de iure leg. presbiteri, Cod. de Episco.& cleric.Abb in cap. cum in contemplatione, de reg.iur. Quando tamen clerici sunt de crimine diffamati & suspecti, alias secus (& sic infames clerici) & ita communiter tenetur, Alex. in Apostill. ad Bart. in leg. fin. num. 5.in verb.specialia, ff. de quæst. & ita per omnes Docto. teneri refert Felin.in cap. vniuersitati, post num. 2.de sent.excomm. Et non solum simplicibus clericis, sed etiam presbiteris hoc casu tortura adhiberi potest, idem Abb. in dict. cap. cum in contemplatione, post num. 6. & ita seruari, refert Paris de Synd. fol.474.cap 3.post num.7.vbi refert pluries eos se vidisse torqueri. Seruus autem regulariter
2 etiam de iure torqueri potest, leg.D. Pius, ff.de quæst. Et hoc quamuis seruus de se ipso interrogetur & torqueatur leg. interrogari, leg. quoties, Cod de quæst. leg. cum probatio. ff. de probat, leg 1. §. diuus Hadrianus Calphurnio, ff. de quæstio. In causis sane liberalibus ij, de quorum statu quæritur de seipsis torquendi non sunt leg.de minore, §.fin.ff.eod.Regulariter igitur serui sunt torquendi. Nisi si liberum dicat seruus; & ita diuus Hadrianus rescripsit in leg. si quis, ff.eodem. Vel nisi statu liber sit, vel eis libertas in testamento relicta sit, leg is cui, ff. eodem is enim vt seruus quæstioni applicari non potest, nisi aliorum quæstionibus oneretur, vt ibidem. Vel nisi de hæreditate vel rebus hæreditarijs inter hæredes sit controuersia, leg. de tormentis, Cod. de quæstionibus leg. eum testamentum, Cod. eod Vel nisi mors testatoris sit vindicanda, leg. 5.Cod eod. Vel nisi quæstio adulterij moueatur leg. edictum, in fin.ff. eod. Vel nisi conditio libertatis defecerit, dict leg. diuus Pius, in fin. ff. eod. tit. In omnibus enim istis quinque, casibus statu liber, vel &c. torqueri potest. Tertio limita regulam nostram. Nisi seruus pro domino suo sit torquendus, leg. pridem, C.eod.& hoc quamuis amplius dominus non sit, leg. seruos Cod.eod. Quarto limita, nisi seruus contra dominum sit torquendus, & ita Antoninus, & Verus sulpitio Antigono subscripserunt in leg. 1.§.Antoninus, ff.de quæstionib.concor.§. si serui eiusdem, leg. 1.& text.in leg. 6. Cod. eod. qui torqueri non debet, quamuis pro parte eius sit, contra quem est torquendus leg. 3.ff.de quæstio. leg. hoc quod placet, C. eod. quia torqueri non debet, nisi in causa alterius domini contra alterum quæstio sit habenda, leg. extranio, §.de quæstione, ff, eod. Secundo, amplia hanc quartam limitationem procedere, quamuis seruum dominus offerat vltro torquendum, leg. vnius, §.seruus nec ff.eod.leg. seruos, Cod. eod. Tertio amplia quamuis is qui seruum contra dominum torqueri desiderat precium serui deponat, dict. leg 1. §.cum quidam, ff.de quæstio. Quarto amplia quamuis de incesti crimine quæstio sit, & ita Papinianus respondit, & est rescriptum in leg 4.ff. eod. quo casu seruorum tormenta cessant. Nisi tamen incæstum per adulterium sit commissum, leg. si quis viduam, ff.eod.leg. vim passam, § fin.ff.de adult Quinto amplia quamuis de rebus hæreditarijs quæratur d. leg. 1.§.diui fratres, ff.de quæst. Sexto amplia quamuis seruus de se tortus, aliquid etiam de domino confiteatur dict.leg 1.§.diuus Antonius, & §. si

serui

serui. Sublimita autem, hanc quartam limitationem (vt scilicet, seruus aduersus dominum non sit torquendus) non procedere: si causa pecuniaria sit leg. 1. §. fin. Cod. de quæstionibus cui contradicit ibi Glos. & text. in leg. 6. eod. tit. Secundo sublimita, si fraudati census crimen intentetur, lle. 1. §. in causa, ff. de quæstionibus lib. 1. in princip. Cod. eod. Vel si plagij crimen intentetur, leg. 8. §. seruis scilicet, Cod de repudijs, leg. 4. § sanæ mancipium, Cod. de ser. fugit. Vel si vxor marito, vel maritus vxori insidias struxisse dicatur, leg. si forte, C. ad leg. Corn. de sicca. Quo etiam casu contra dominum torqueri potest. Protit etiam in crimin. læsæ maiestatis per dominum commisso, leg. 6. §. fin. leg. sequ. §. penult. C. ad leg. Iul. maiest. concordat text. in leg. 1. C. de quæstionibus vel si crimen adulterij sit commissum dict. leg. extrario. Vltimo sublimita: Si dominus serui negetur, vel non sit leg. vnius, §. sanè, & leg. 1. §. si quis dicatur, ff. de quæstionibus: Hodie autem serui in quocunque crimine siue publico siue priuato, & in quacunque causa possunt torqueri, ita Bart. in leg. diuus Pius, ff. de quæstionibus & ita hodie seruatur de consuetudine. Postquam autem

3 iudici clare liquet procedendum esse ad torturam interposito decreto detorquendo, debet reum immediate torquere secundum consuetudinem prouinciæ, non excedendo modum consuetum, qui adhiberi debet iuxta qualitatem personæ, & indiciorum, alias tenebitur in syndicatu, Bar. in leg. quęstionis modum, num 1. ff. de quæstio. cuius opinio in hoc communiter approbatur, vt dicit Marsil. in pract. crim. § expedita, num. 89. in fin. Et regulariter incipere debet a magis suspecto & si omnes sunt æqualiter suspecti, tunc si est masculus, & fœmina incipiendum est à fœmina si omnes masculi incipiendum est a minori debiliori, & timidiori, vt leg. vnius in princip. ff. de quæstio. & hoc ordinem obseruari, refert Marant. fol. 82. num. 13. Et hæc omnia procedere intelligas, nisi à comminata tortura appellatum fuerit, quo casu supersedendum erit, & ita seruari quotidie practicari, refert Carauit, super rit. 259. mag. cur num. 14. in fin. & ita semper vidisse seruari in dicta magn. cur. refert Gram. super const. Reg. fol. 133. num. 4. in fin Plane sciendum est quòd tortura non est adhibenda modis non consuetis, & ideo, tortura cordæ, admittitur, leg. nullus, Cod. ad leg. Iul. maiest. & à consuetudine communiter est approbata, Brun. de indic. & tortur. fol. 65. post num. 6. & hanc generaliter frequentiori vsu obseruat magna curia, nisi rei non possint ob debilitatem vel aliam causam, hac torqueri, tunc enim solet magna curia ipsos reos igne ad plantas pe- tas pedum apposito torquere vel stanghettis. Sed iuxta hoc quæ an tortura repeti possit (postquam Bart. in leg. vnius, §. reus, num. 1. ff. de quæst. refert quòd est in arbitrio iudicis torturam repetere, quem sequutus fuit Gram. conf. crimin. 21. num. 25. Marsil. in l. repet. ff. de quæstio. num. 6. 6.) Respon. quod aut fuit sufficienter tortus & non confessus, & tunc (quia videtur puram veritatem dixisse, Alberic. in Rub. de quæstio. C. num. 9. Gram. decis. 96. num. 2. Capol. cons. crimin. 32.) & non potest repeti, nisi superueniant noua indicia & (secundum aliquos) fortiora primis, Gan. de malefic. in tit. de quæst. num. 2. vbi dicit quod ita seruatur in practica, refert Marsil. in dict. leg. repetit, num. 8. & sequ. Aut fuit leuiter tortus, & potest repeti (quo casu solent iudices reum deponere animo repetẽdi &c) ita Dynus in dict. leg. repetit. ff. de quæstio. cuius opinionem communiter

ter approbari per Doctor. refert Alber. in d. rubr. num. 8. & quod ita vidit obseruari à bonis iudicibus, refert Afflict. super 1. par. Constit. Reg. rubr. 7. num. 41.
4 Sed quale sit officium iudicis post torturam illatam (postquam diximus de officijs ante torturam & in tortura.) Respon. quòd si reus delictum confitetur tali confessioni non standum, nisi in illa perseueret, & eam extra tormenta ratificet, & est communis opinio Boer. in d. decis. 163. num. 18. Brun. de indic. & tortur. fol. 134. num. 3. & ita seruat consuetudo, Bart. in l. 1. in fin. ff. de custo. reor. Quæ quidem ratificatio non statim est facienda, sed est expectandum tempus vnius diei, Angel. in l. 2. num. 1. C. de custod. reor. & hæc est communis practica, & doctrina huius articuli, Anton. Gomez cap. 13. delicto num. 24. Præterea est facienda ad bancum iuris, Bart in l. 1. §. diuus Seuerus num. 3. ff. de quæst. & ita practicatur Bald. cons. 85. in fin. lib. 1. & in loco vbi reus torturam videri non possit, & ita tenent Doctor. August. ad Angel. de malefic. in verb. fama publica post num. 137. alias dici posset adhuc durare metus tormentorum. Sed quid si reus legitimè tortus, & confessus, suam confessionem ratificare noluerit. Quid faciendum? dic quod debet de nouo torqueri, Bart. in d. l. vnius §. reus in fin. ff. de quæstio. Carer. pract. fol. 164. nu. 190. & hanc esse communem opinionem, refert Boss. in titu. de tortur. num. 34 & si iterum confessus, ratificare noluerit debet tertio torqueri, & si in ratificatione durus persisterit, debet absolui, & ita sibi in facto contingisse, & eum liberasse refert Paris de syndicatu fol. 482. cap. 6. post num. 1. faciunt dicta per Boer. decis. allegat. 163. Non enim tortura debet adhiberi post tertiam vicem. Si vero reus extra tormenta suam confessionem ratificauerit, tunc Iudex debet impartire terminum dierum, duorum vel trium ad dicendum quicquid dicere voluerit aduersus suam confessionem, & ita esse de communi obseruantia refert Marant. in suo Specul. fol. 136. num. 25. possunt enim contra propriam confessionem, multa deduci & præsertim in tormentis factam (de quibus omnibus infra cap. proximo.) Et dicit Grammaticus super Constit. Reg. fol. 23. nu. 23. quod etiam post ratificationem, posset reus si probaret errorem suam confessionem reuocare, & erit absoluendus, & ita ibi fuisse iudicatum refert, & si nihil probaret damnandus, & ita tenent omnes Bald. in l. 2. nu. 3. C. de custod. reor.

ADDITIO IVLII CAEsaris Comi V. I. D.

PRoximis superioribus capitibus in quibus de tormentis actum est coniuge quod regulorum prætores vbi denegata copia accusationem conuellendi crimina cruciatibus explorandа esse censuerint, persuadentibus huiusmodi quæstiones facinoris grauitate, atque argumentis quæ adeo reum vrgeant, vt ipsum probationi admouere videantur, maioris Iustitiarij morem secuti cuius meminit Vincentius de Franchis in decis. Senatus Neapol. 143. num. 2. causa Proregi exposita ad eiusmodi tormentorum potestatem aspirant, Prorex verò rem committit alicui ex maioris Iustitiarij assessoribus illius ordinis qui criminum vindictæ præest vt causa perspecta suam ei sententiam rescribat, atque is cui negotium demandatum est vbi vniuersæ causæ statum didicerit si præcibus rectè annui posse existimauerit in hunc modum Proregi respondet reum vrgeri inditia quæ tormentis vtendum esse persuadeant,

suadeant, eaque ipso permittere defensionibus denegatis posse adhiberi, quam sententiam Prorex secutus horum tormentorum vsum concedit, vtque in re adeò graui errandi ansam eripiat illorum quibus eam potestatem impartitur hanc rationem habere frequentissimè, imò semper consueuit vt iurisprudentiæ lauream non consecutos huiusmodi quæstiones habere non aliter sinat quam iurisconsulto partibus non suspecto assistente, tormenta enim non ad accusantium satietatem erunt inferenda, sed sicut crimina, ac testimonia exegerint quæ de patrato scelere legitimè iudex nouerit Carr. in praxi crim. in cap. habitis inditijs num. 9. Dam houderius cap. 37. num. 3. libri quem in scripsit enchiridion rerum criminalium ac reliqui passim. Item prætori qui tormentis præerit multa alia obseruanda erunt, ac sanè plura, quam vt sperandũ sit ipsum iuris cognitione destitutum feliciter rem esse gesturum, quæ tradiderunt scribentes in libris quos de praxi crimin. scripserunt Beluis. in tit. de quæst. nu. 45. & reliquis sequentibus, Millæus in cap. soluitur, & in cap. an Egidius, Aret. in cap. quod fama publica precedente, num. 103. & Damhouderius cap. 36. num. 35. lib. quem paulo superius citaui, ac cæteri omnes eiusdem classis scribentes. Impetrata itaque hac potestate ad eum cui concessa est pertinebit contestari proximos sequentes causæ actus iurisconsulti sententia se esse redditurum, ac ob eam rem inspectos, si qui sunt, iurisconsult. proponi præcipiat. illis autem verbis proximos sequẽtes causæ actus aut similibus vtendum existimo vt tormentorum mentio supprimatur Carr. in praxi crim. cap. circa quantum num. 21. circa finem ac præterea ne innuere prætor videatur non modo tormenta se assesoris consilio illarum verum etiam vniuersam causam esse absoluturum.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. ad numero 1. huius Cap. 12.

Regula erit generalis quod omnes torqueri possunt, nisi iure excepti leg. vnius §. 1. l. ex libero, ff. de quæst. Excepti autem sunt enumerati hic per authorem, & alij à lege expressi, verum ducunt in controuersiam milites nostri temporis, quos torqueri posse testatur Cyn. in leg. 2. Cod. ad leg. Iul. Maiest. cuius contrarium confirmauit Salyc. in leg. 1. numero 11. Cod. de Iur. & fact. Ignor. & Iaf. ibidem numero 7 ac Bart. in leg. milites, Cod. de quæst. & si author dicat quod hodie contrarium vidit obseruari talis obseruantia, & consuetudo quod priuilegiati torqueantur non valet leg omnes iudices vbi Bar. C. de decur. lib 10. non enim dicitur consuetudo, sed quædam vsurpatio, & corruptela, vt dicunt Doctores in locis prædictis, & Io. de Plat in d. l. omnes iudices, & tamen hodie verum est quod torquentur vt author refert. Illud tamen non omittam quod dum iudices debent torquere masculum, & fæminam hortantur à fæmina incipiendum esse, quia timidior, & debilior; immò contrarium apparet nam vulnera grauiora sustinet mulier vt dicit Glos. in l. nihil in verbo tam grauiora ff. de adult. ergo non debilior, neque timidior; hoc enim potius arbitrio iudicis remittendum, quam aliter cogendum à fæmina debere incipere.

DE ORDINE iudiciorum.

CAPITIS XIII.

SVMMARIVM.

1 *Confessus pro iudicato habetur quod amplia, & limita vt infra.*

NVnquid autem reus possit ex confessione sua damnari tam in causa criminali, quam ciuili, tam in confessione sponte facta quàm vi tormentorum, breuiter exordiendo materiam, quòd sic, & ita tenent omnes, Bald. in leg. 2. num. 3. C. de cust. reor. Bart. in tract. de quæst. & dicit text. in leg. proinde, in fin. ff. de leg. Aquil. nullas esse partes iudicis in confitentes nisi in condemnando, dato prius termino ad probandum suasque defensiones faciendum quo elapso vbi nihil probaret, posset postea condemnari, & hanc practicam seruat totus mundus (vt dixi suo loco) Ha-
2 betur enim confessus pro iudicato, & quodammodo sua sententia damnantur. leg. 1. leg. 3. in fin. leg. certum, §. si alia, ibi & omne, ff. de confess. leg. vnic. Cod eod. leg. 2. §. fin. ff. de interrog. act. leg. si quis in iure, leg. si quis interrogatus ff. eod. tit. & hoc amplia procedere quamuis quis confessus, fuerit hominem ad sui necessariam defensionem occidisse, quia potest ex illa condemnari nisi probet illam, ita Bart. in leg. Aurelius, §. idem quæsijt, num. 2. ff de lib. legata. quam Bart. decisionem dicit esse communiter approbatam Ias. in l. vt vim nu. 13. ff. de iust. & iur. Petrus Calefat. inter consil. crim. diuers. cons. 88. num. 2. lib 2. Boer. decis. 164. post num. 10. Blanc. pract. crim. fol. 149. num. 39 & seq. itamque. Se vidisse in practica seruari refert Angel. de malefic. in verb. Comparent dicti inquisiti & partim negat in principio. Beneuerum est, quod nũquam debet reus ex tali confessione damnari ad mortem Abb. in cap. auditis, num. 32. de præscrip. & ita semper fuisse in practica obseruatum, refert Gram. cons. 69. in fine, sed alia mitiori pœna puniri debet puta ad triremes perpetuo, & ita in facti, contingentia fuisse iudicatum licet in tormentis sustinuerat, idem Grammaticus vot. 2. & super Const. Reg. fol 14. num. 30. Quod tamen intellige si eodem tempore confessus fuerit ad sui necessariam defensionem occidisse secus autem si ex interuallo, quo casu posset absolute ad mortem condemnari si non probat qualitatem defensionis, & ita concludunt, & communiter declarant Doctor. Boer. decis. 164. nũ. 11. in fine, & num. 14. in fin. tutius tamen esset vt reus qui alium ad sui necessariam defensionem interfecit, delictum negare, subijendo, & si id feci, ad mei defensionem feci quæ responsio debet admitti, & est communis opinio, Boss. in tit. de confess. num. 36. & habetur pro mera negatiua, allegat Bart. in l. cum de indebito, in princip. ff. de proba Ias. in l. 1. colu. vlt. C. de fur. Item amplia quamuis falsum esse quod quis confessus est doceatur, adhuc enim valet huiusmodi confessio, & pone exemplum in leg. 4. ff. de confess. & in d. l. de ætate, in prin. & in §. qui ex quadrante, ff. de interrog. act. & in leg. si filius, ff. eod. tit. Tertio amplia quamuis reo confitenti iudex promisisset impunitatem delicti adhuc enim tali promissione non obstante posset reus condemnari, ita Cyn. in l. præsenti, C. de his qui ad Eccles confug. Alciat. in l. natura in fi. ff. de verb. sign. & est communis opinio, Viuius

in verb.iudex promittens, Placza lib. 1.delic.cap.37.num.7. Item amplia quamuis hac vel illa actione conuentus confessus sit, leg.certum, §.si alia, ff.de confess. Vel quamuis non interrogatus confessus sit, leg.si sine interrogatione, ff.de interroga.actio. Item amplia quamuis confessio facta fuerit super processu nullo. Innoc.in c.qualiter & quando, vel secondo de accusa.cuius doctrinam dicit esse communiter approbatam Alex. in leg. inter stipulantem, §.1. circa fin. ff. de verb. oblig. & ibi, Ias.num.11. Arnon.comment. 20. Foller. pract. crim. fol 305. num.65. dummodo tamen nullitas nō procedat ex defectu iurisdictionis, sed ex alia aliqua causa. Anton. Gomez. cap.12 delict.num.8. confessus igitur pro iudicato habetur. Nisi tamen alius quam is qui ex hac confessione conuenitur confessus sit, res enim inter alios acta alijs non praeiudicant. Nec conditio per alium deterior fieri potest, quamuis is qui confessus est, procurator, tutor vel curator aut defensor fuerit eius qui conuenitur, ita text.in leg.certum, §.sed & an ff.de confess. Plane hoc casu ipse procurator, tutor, vel curator vel defensor, quia alium fecisse confessus est tenetur leg.si sine interrogatione, §.celsus ff.de interrog. actio. leg. proinde §.si procurator, ff.ad leg. Aquil. Secundo limita, nisi minor aetate confessus sit dict.leg. certum, §. minorem quo casu nullius est momenti eius confessio, nisi authoritate tutoris vel curatoratis interueniente, minor sit confessus, dict.leg.certum, §.in pupillo, & ita semel in facta se obtinuisse refert Albericus relatus per Raphael. Fulgo.in leg.clarum, C.de authorit.tuto. quem refert Aug.ad Angel.de malef. in verbo comparuerunt, & confitentur totum post nu. 13. & ita consuluit Gram.consil.16 Hodie tamen totum contrarium seruatur si quidem in confessione minoris non requiritur authoritas curatoris, dummodo sit maior annis quatuor decim, & ita contra dict.leg.clarum, se vidisse obseruari, refert Boss.in tit.de confess nu. 69. & ita communiter seruari in practica refert Bald.in l.1.num.59. C. de confess. Angel.de malefic.in verb.comparuerunt, & confitentur totum num.8. Tertio limita, nisi id quod quis confessus est, nec ius nec natura admittat leg.si is, §.fin.ff.de interroga actio & pone exemplum in l. confessionibus, §.fin.eod.tit.cui concor.text. in leg.si is in princ. Aliud exemplum pone in l.si seruus, §. quamquam, & in prin. dict.leg.si seruus, & in dict. leg. confessiionibus, §.& si eum, ff.de interroga.actio. Item limita si confessio facta fuerit in tormentis sine legitimis inditijs, nec seruatis de iure seruandis, quo casu est ipso iure nulla, nec potest confessus ex ea condemnari, etiam quod in illa perseueret, & ita videtur sensisse Glo. vnicam, in leg.quęstionis habendae ff.de quaestio.quam sequuntur communiter Doctores.(Quod est notandum) teste Foller. pract crim. fol. 293. Vbi multos Doctores adducit, nu.1.& est communis conclusio, Alex in leg.qui in aliena, §. Celsus, nu.12. ff.de acquir.haere.relatus per Ias.in eodem §.Celsus, post nu. 38. & ita se obtinuisse refert Aug.ad Angel. de malefic.in verb.fama publica post nu. 36. in quodam qui suo nomine vocabatur & ratificata fuerit apud acta, & ita dicit Hippol. Riminal.inter cōsil.crim.diuers.cons.105. post nu.16. ver.obstat etiam, lib 1.Item limita, nisi eius nomine quod quis confessus est, cum alio actio non sit dict.leg.confessionibus, vt puta si is, quod quis cō fessus est factum non sit, nec ab eo qui falso confessus est nec ab alio, exēplo vt in l.vnde Neratius, §. si quis hominem viuum, ff.ad leg. Aquil. concor. tex.in l.4 ibi si tamen, ff.de confess. Itē

limita, nisi incertum quis confessus sit d.l.certum, in prin ff.de confess. Certum enim confessus pro iudicato erit si incertum non erit, dicit ibi, tex. nisi ex duobus vnum se debere confessus sit, quo casu tenetur & vt certum confiteatur vrgeri potest d.l.certum, § si quis incertum, vel nisi quis incertam quantitatem confessus fuerit vt ibid. ibi. Item is. Item limita, nisi in causa criminali reus confessus, vlla alia probatione vrgeatur, l. 1. §.diuus Seuerus ff.de questio.& in §. si quis vltro eiusdem legis. Non enim debet reus ex sola confessione damnari, & ita videtur sentire Marsil in pract. crim. §. postquam, num.48. quia debet etiam constare de delicto, ne contingat, prout tempore domini Clari, qui refert se audiuisse, duos, qui confessi fuere quẽdam nobilem occidisse eorum inimicum, fuisse vltimo supplicio, affectos qui deinde post multos annos fuit repertus viuus, vt ipse refert in §. practica, quæst.64. in fin. Et proinde quomodo hoc casu dicatur constare de delicto certiorem te esse volo, in quo casu ex mente Doctorum distinguas; nam aut delictum est tale quod solo animo committitur, vt est hæresis & similia, & tunc ex sola confessione modo verisimili potest damnari. Aut vero confitetur delictum quòd in facto consistit, & tunc si in genere confitetur, puta plura aut vnum delictum homicidium, vel multa furta non exprimendo in specie quos homines interfecerit, aut cuius res furto substraxerat, & tunc non debet ex tali confessione damnari, & hic casus nullam habet difficultatẽ apud Doct. teste Boss. in tit.de delict.num.15. Aut in specie confitetur aliquod maleficium cõmisisse, & tunc aut ex delicto solent remanere certa vestigia, vt est homicidium ipsum Cadauer, incendium locus combustus, & reliquiæ combustæ, & similia, & tunc nisi apparet de corpore mortuo; vel de reliquijs combustis &c. iuxta ea quæ dicta fuerunt in primo capite. non poterit reus ex sola confessione damnari. Nisi apud acta constaret, illum hominem quem quis se occidisse confessus fuit in mari proiecisse, non reperiri, tunc enim saltem constito de sanguine, posset reus ex sola confessione damnari, & ita in facti contingentia fuisse iudicatum.& vltimo supplicio affectum, quendam homicidam licet repertum non fuisset cadauer occisi; refert Cassan.super consuetud. Burgun. fol. 49. post num. 41. & ita etiam sentire videtur Boss. in loco præalleg. post num. 15. Aut ex delicto confesso, non solent remanere certa vestigia, puta adulterium &c.& tunc concurrente querela partium cum confessione rei, & eo casu confessio est sufficiens indicium ad condemnandum, & ita videmus quotidie obseruari, idem Boss. quo supra nu. 19. & 21. Aut non concurrit querela partis, aut aliqua alia informatio, & tunc sola confessio non sufficit. Et ideo fures quando confitentur maria, & montes, & plura furta se alibi commisisse, debent mittere nuncios ad se informandum alias sæpe innocentes condemnarentur Angel. de malefic. in verb. Et vestem celestem, num. 25. Brun. de indic. fol.138. numero 10. & ita seruari attestatur Boss. in loco præalleg. post num. 15. verb. sed quid quando. Item limita, nisi quis per errorem, & ignorantiam confessus sit. Non enim fatetur qui errat, dicit tex. in l. 2 ff.de confess. concor. tex. in leg. de ætate, §. ex causa, § qui iusto, & §.fin. ff.de interrog. actio. facit text. in leg. cum testamentum, in leg. non idcirco minus, C. de iureiuran. & fact. ignor. tex. in leg. 13. Cod.de proba. & proinde confessio spontè facta potest reuocari si quis voluerit docere confessionem ipsam fuisse erroneam, & illam probaret, vt

est

est communis opinio Aret. in cap. cum delicti in vltimis verbis de accusat. quem refert Boss. in tit. de confess. post num. 60. & in tit. de pæn. reor. num. 4. Salic. in leg. fin. post num. 2. Cod. de probat. Angel. de malefic. in verb. cum parent & produxerunt instrumentum pacis, num. 1. pro qua opinione facit text. in leg. 2 §. fin. Cod. de quad. præscript. in leg. generaliter sancimus, Cod. de non numer. pecu. & in l. cum de indebito § fin. ff. de probat. & in leg. quidam quasi, ff. eod. tit. text. in leg. 1. §. si quis vltro, ff. de quæst. Item limita nisi absente aduersario quis confessus sit. Non enim ex tali confessione datur actio Nisi procurator. tutor, vel curator aduersarij, fuerit præsens d. leg. certum, §. si quis absente, ff. de confess. Item limita, nisi postea re integra confessum confessionis pæniteat. Scribit enim Celsus licere respondenti, pænitere, si nulla captio ex eius pænitentia fit actori, quod & Vulpiano purissimum videtur maxime si quis postea plenius instructus quid faciat, instrumentis vel epistolis amicorum, de iure suo edoctus, ita dicit text. in dict. leg. de ætate § fin. ff. de interrog. actio. Item limita, nisi in principali causa in qua confessio facta per actorẽ per exceptionẽ submoueri poterit, quo casu per eandem exceptionem ex confessione agens potest submoueri, leg. si filius, §. fin. ff. eod & pone exemplum, in leg. si ante §. mortuo seruo, & in d. leg. confessionibus, §. fin. & in leg. fin. ff. de confess. Quod intellige, nisi non specialiter se promisisse, vel legatum esse confessus sit. Sed generaliter se debere dixerit, tunc enim exceptione causæ principalis non adiuuatur, exemplo, leg. 2. ff. de confess. & leg. qui stichum eodem titu. Item limita, nisi non in iudicio, sed extra sit confessus, leg. 4. §. fin ff. de interrog. act. leg. 1. §. fin. & ibi glos. ff. eod. Confessio enim extra iudicialis non sufficit ad probationem delicti, & ita communiter dicitur, Paris de Syndic. fol. 439. cap. 3. in primis verbis & ita communiter tenere Doctor. refert Alber. in leg. quoniam, num. 1. ff. de infamib. Et sic nota, quod confessio ad hoc vt faciat plenam probationem debet fieri coram iudice, vt in dict. leg. 4. §. fin. & competente, alias si facta esset coram iudice incompetente, non valeret in vim iudicialis confessionis, sed tantummodo extra iudicialis, & est communis opinio, Aret. cons. 26. circa fin. Alex. in leg. seruus num. 3. ff. de iureiuran. & in leg. magistratibus, ff. iurisdict. omn. iudic. relatus per Capic. decis. 279 num. 1. in fin. Et hoc nisi confessio facta coram iudice incompetente, fuerit facta parte præsente & expresse acceptante, & non tacite, ita Bero. in c. at si clerici, num 142. de iudic. & ita etiam videtur sensisse Abb. ibidem post num. 16.

ADDITIO HORATII Marchesij V. I. D.

Dicit text. in leg. 1. in prin. ff de quæstio. quod confessus crimen de quo contra eum aderant indicia, non potest interrogari de alijs delictis de quibus non adsunt indicia, & dicit Vitalis de malefic. quod assessores qui hoc faciunt male faciunt, in rub. quæ iudicibus &c. num. 6. & seq. (S. Thom. 2. 2. q 69. art. 4. & Caietanus ibi dicit, quod peccat mortaliter iudex, nec reus respondere tenetur, si ipse, de non inquisitis petatur) saltem quando proceditur per viam accusationis. Contrarium tamen hodie de consuetudine seruatur, vt dicit Ang. de malefic. in verb. fama publica. num. 120. Gandin. de malefic. in tit. de q.

¶. Quinimo si iudex videret proprijs oculis delictum committi non potest reum condemnare, nisi probetur, & ita Doctor. tenere refert Alber. in 1. par. statu quaest. 53. sic etiam si iudex credit ex bona conscientia posse reum condemnare ex processu & actis sibi factis, vti iudici, licet tanquam priuatus sciat eum non esse culpabilem, quia potest eum nihilominus condemnare, nec peccat, & hæc est communis opinio, vt dicit Imol. in clemẽ. pastoralis, §. quia vero, num. 49. de offic. de leg. & in cap. 1. post num. 13. vers. si autem timeret offic. ordin. Planè si casus contingerit posset causam alteri delegare, & hanc esse communem opinionem testatur Imol in dict.
2 §. quia vero, num. 49. in fin. Porro species pænarum tam de iure communi quam canonico. Regnique nostri hoc in capite est videndum (cum de illis irrogandis satis liquere credo in secunda parte) & in primis scias quod de iure communi, pæna diuiditur in capitalem & non capitalem, Instit. de publ. iudic. in princip. Quod declaratur in leg. capitalium, in princip. ff. de pæn. Alia diuisio habetur in leg. 6. §. fin. cum sequ. ff. eod. tit. Capitalis autem rei damnatum sic accipere debemus ex qua causa damnato vel mors, vel etiam ciuitatis amissio vel seruitus contingit, leg. 2. in princip. ff. de pæn. cuius species proponuntur in dict. leg. capitalium, & vide text. in l. 21. §. fin. ff. eod. vltimum supplicium quid sit definitur in leg. vltimum supplicium, ff. de pæn cuius species notantur in d. l. capitalium, & l. 8. §. vita admittitur, ff. eod. cuius effectus notantur in l. qui vltimo, ff. eod Pæna autem qua libertas admittitur proponitur in l. quidem, & in l. quo ad statum ff. de pæn. Qua ciuitas amictitur in l. 5. ff. de releg. & ibi eius effectus. Qua corporis coertionem continet, eius species, in l. si quis forte, §. fin. cum l. seq. ff. de pæn. De pæna metalli & operis metalli, in l. aut dam num. §. est Pæna & inter eos, §. seruos, in d. l. quidam in princip. in l in metallum & in l. capitalium, §. Diuus Hadrianus, ff. de pæn. Quid autẽ intersit inter pænã metalli, & operis metalli, habetur l. 4. §. fin. ff. de extraord. cogn. Quæ pæna hodie recessit ab aula Foller. in pract. crimin. Canonic. fol. 131. num. 8 & hodie in vsu non esse, refert Mantua, in l. transigere, post nu. 5. C. de transact. Verum in eius loco successit de consuetudine damnatio ad triremes in perpetuum vel ad tempus, Capic. decis. 173 nu. 5. De pæna calcariæ & sulphariæ, tu habes, tex. in d. l. aut damnũ §. in calcariam. De pæna ludi venatorij in eadem lege tractatur, §. quicunque & in §. seruos. De pæna operis pu-
3 blici. in l. 1. C. de pæn. & in l seruus, ff. eod. Est & pæna exilij vel relegationis quæ multum est in vsu. Relegatus enim omnia iura sua retinet, l. 4. & l. 1. relegatorum, §. ad tempus, ff. de releg. & inter. Et est triplex aut certorum locorum interdictio, aut omniũ locorum, præter certum locum aut insulæ vinculum, l. exilium, l. relegatorum ff. eod. scias autem quod si alicui interdictum est à Prouincia in qua crimẽ cõmisit, etiam eam quam incolit, & ex qua originẽ ducit, se abstinere debet, d. l relegatorum §. si quis ea. concor. tex. in l. 1. §. pen. ff. de off. præfec. vrb. Quid autem si quis patria interdictus est, num possit commorare in Vrbe? quod non. Est enim constitutum, eum cui patria interdicta est etiam vrbe abstinere debere, contra, autem si cui vrbe fuerit interdictum patria sua interdictum non vtitur, & ita cauetur ind. l. relegatorum, §. constitutum, sed cui non patria sua, sed aliqua ciuitate interdictum fit, etiam Vrbe interdictum dicitur vt ibidem dicit tex. Deportatio etiam apud leges Digestorũ Codicis frequentissimè imponitur, &

quæ pæna hodie non est in vsu secundum Gand. de malefic.in tit.de falsa, oost. num. 3. Melchion de Facinis inter cons.crimin.diuers. 78. post num. 56. lib. 1. Cuman.cons. 95. in fin. relatus per Gram.decis. 23. in fin. in Regno autē nostro propter insulas multas est in vsu. Carer pract.crimin.fol. 167. post num. 121. Capic. decis. 153. Gram.in multis decis. & cons. refert plures hac pæna fuisse affectos. Quæ adhuc etiam Venetijs est in vsu. Mantua in d. l. transigere. C. de transact. post num. 5. Quæ autem sit pæna si relegationi vel exilio, & deportationi reus non obtemperauerit, de iure cōmuni, tu habes tex. in l. capitalium, §. in exulibus. De iure Regni, tu habes tot. tit. in lib. pragmat de relegatis. Potest & quis puniri, ne patriam excedat, vel ne domu sua exeat, dict. l. relegatorum, §. solet præterea, & ex text. in l. potest præses. ff. eodem titu. Moris est etiam aduocationibus præsides interdicere, l. moris est, ff. de pænis, & durat tantum tempus quantum pæna l. final. ff. de pænis, l. prima, C. de postulan. Reprobatur tamen pæna, qua quis curiæ vel alij corpori adijcitur, l. ne quis, C. de pænis l. ne quis officialium C. de decurion. & eorum fil. lib. 12. sed vt quis negocietur interdum iniungi, potest, dict. l. moris est, §. se det dannari, & dicit Angel. in l. prima C. eodem quod potest quis dannari, ad operandum rei publicæ in perpetuum, vbi subdit se Romæ vidisse quendam fuisse damnatum ad exercendum officiū carnificis. Item reprobatur pæna vt quis de saxo percipitetur, l. si deutino §. fin. ff. de pæn. Couar. in repet. cap. quamuis fol. 55. colum. 2. contra quā legem Alphonsus de Hogeda commissarius deputatus in Prouincia terræ laboris, & propriè in patria mea iussit duos lapide inuolutos, fractisque cruciatus per mōtem præcipitari, hominesque viuos, terræ mortū tradi, aliosque viuos sagittari præcepit, & in frustra viuos scindi iubebat, qui parū post fuit officio priuatus. Prohibetur etiam ambas manus amputari, vel ambos pedes, ne deformetur corpus humanum, sed si delicti qualitas amputationem membri exigat, vna duntaxat manus amputari potest vt in §. quia vero, in Authe. 3. nulli iud. Præterea reprobatur pæna faciei deformandæ, l. si quis in metallum, C. de pænis dicit tamen Ang. in d. l. si quis, quod contrarium de facto seruatur, & quod valent statuta disponentia, quod pro furto quis bulletur in fronte, & illum refert Aug. ad Ang. de malefic. in verb. in facie nu. 2. quæ pæna in Regno nostro non obseruatur sed commutatur in pænam fustigationis vel similem vt dicit Maran. in suo Specu. fol. 28. num. 29. Reprobatur etiam pæna quæstionis habendæ, l. penul. ff. de quæst. Paris autem de Synd. fo. 449. in verbo, tortura recenset duos casus in quibus hæc pæna de iure communi imposita videtur, & vides Reg. prag. 1. de armis vbi hæc pæna imponitur. Præterea in rixātes in carceribus magnæ curiæ hæc pæna obseruatur. Item reprobatur pæna carceris. Carcer enim ad continendos homines, & non ad puniendos haberi debet, d. l. aut damnum, § solent, ff. de pænis Bald. cons. 432. libro tertio perpetuorumque vinculorum, l. mandatis, ff. eodem l. incredibile, C. de pænis, nisi reus seruus sit, hic enim in perpetua vincula damnari potest, d. l. incredibile, cui concord. tex. in l. sub pæna, C. eod. Et hæc de 3 iure communi Romanorum dixisse sufficiāt. De iure autem canonico pæna mortis naturalis irrogari nō potest Beneuerum est quod prælati possunt reos in carcerem includere cum tāta famis necessitate, vt fame pereant, & hoc quo ad ipsos clericos tantum Cæterū ecclesiasticus iudex non poterit laicū hac pæna puniri, ita domi. Clar.

in

in 6. pract.q.70.num.4.Pœna autem triremium non modo in laicis, sed etiam in clericis venit in vsum præcipue in Italia,vt ait Diaz. pract. crim. canonica cap. 135. verb. venit insuper. Inter ecclesiasticos etiam censuras est excommunicatio, quæ maior pœna,quam ecclesia imponere possit, vt communiter dici solet Bero. in c. si quis presbyter post num. 7. de reb.eccles.non alienand.& est duplex maior scilicet,& minor. Maior excludit à perceptione sacramentorum, & communione fidelium. Minor excludit à perceptione sacramẽtorum tantum,& ita intelligendus est tex.in cap. Engeldrudam 3. q. 4. & hunc intellectum sequuntur omnes,tam glos. quàm Doctor.vt dicit Ioan.de Anan. in rubr. de cleric.excommun. num. 4. Item pœna interdicti ecclesiastici,quæ est separatio à iudice facta à certis sacramentis, & omnibus diuinis officijs, & ecclesiastica sepoltura. In quam pœnam qui incurrant, videas Summistas in verb,interdictum. Est etiam apud clericos pœna detrusionis in monasterium, quæ recessit ab aula Diaz pract.crim.canon.cap.128.Item solẽt prælati clericos facinorosos ponere in gabijs, quæ similiter non est in vsu Carer. pract.fol.546. post num. 64 Pœna autem priuationis beneficij vel depositionis ab ordine, non solet imponi, nisi in delictis valde grauibus, sed tantum modo pœna suspensionis, quæ est quædam censura ecclesiastica,propter quam clerico interdicitur officium seu beneficium, vel administratio, seu executio ordinis, vel iurisdictionis. In quam pœnam qui incurrant,remicto me ad congesta,in summ. Siluestr. in verb. suspensio in 6. quæst. Quandoque etiam imponitur pœna degradationis ab ecclesiasticis iudicibus, & est duplex actualis scilicet & verbalis, actualis dicitur degradatio quando clericus non modo per sententiam priuatur, sed etiam actualiter, & personaliter degradatur exuitur & spoliatur ordinibus ecclesiasticis Foller. in pract. crimin. canonic. fol. 270. num. 17. Verbalis autem est quando Episcopus pronunciet sententiam contra clericum, per quam illũ priuat ordinibus clericalibus, cuius forma habetur in lib. pontificali, fol. 188. Actualis autem depositionis forma, in qua hodie potest solus Episcopus adhibitis prælatis interuenire, ita statuente sacro Trident. Concil. vt refert Diaz in pract.crim. canonica cap.3.num. 7. quibus adhibitis fertur sententia degradationis declarando delicta commissa, & probationes, Demum subditur. Idcirco nos authoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filij,& Spiritus sancti & nostra te præfatum, T. omni huiusmodi officio, & beneficio ecclesiastico sententialiter, & perpetuo in his scriptis priuamus, teque ab illis verbo deponimus, & pronunciamus realiter, & actualiter secundum traditionem canonum te deponendum fore, & degradandum, hanc nostram sententiam in his scriptis proferentes more maiorum pro tribunali sedentes. Qua sententia lata, tunc in platea publica præparato catafalco ordinantur duo scamna, vnum videlicet à parte dextera, pro domino Episcopo,& Prælatis,&aliud à parte sinistra, pro dominis iustitiæ sæcularis & ante scamnum dictorum Episcopi, & Prælatorum apponitur tabula ad modum altaris munita, & decenter parata vestibus Presbyteralibus, libris Euangeliorum, candelabris cum candelis extinctis, cum calice,patena, & desuper hostia apposita, duobus cenetis vino, & aqua repletis,& tunc Episcopus & Vicarius vestibus pontificalibus induti,asportato reo in eorum præsentia,mandatur indui vestibus Presbyteralibus, & Sacerdotalibus, cum quibus missa cele-

bratur

vocem, ideo illum ab eodem reo tanquam indigno auferunt demum generaliter auferant potestatem intrandi sacrarium tangendi pallas, vasa & alia indumenta sacra, auferendo manibus dicti rei duo candelabra ibidem asportata, & claues pro clauibus ecclesiæ reputatas, amotis vlterius ab ipso reo omnibus habitibus & indumentis presbyteralibus supra descriptis, & ipso reo supplicio dumtaxat induto adhuc existente Episcopo suã exequutionem continuante, suaque dirigendo verba ad dictum reum sic dicatur: Tu qui abiecisti ignominiam secularis habitus, & coronam in tuo capite, quod est regale signum Sacerdotij recipisti, ob quam causam in sortem domini fuisti electus, & successiue ad ordinem presbyteratus assumptus, sed quia non obseruasti sanctitatem, iustitiam & minus charitatem. Ideo authoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & nostra, auferimus à te habitum clericalem, & nudamus te religionis ornatu, atque deponimus, degradamus & exuimus te omni ordine, priuilegio, & beneficio clericali, & tanquam à professione clericali, indignũ redimus, te ignominiam, & seruitutem habitus & status sæcularis, & sic expoliatur super pelliceo, & demum cum forbicibus Episcopus abradere debet aliquos pilos de capite rei, & demum barbitonsor abradendo debet continuare, & Episcopus dicat, te velut ingratum à sorte domini, ad quem vocatus fueras, abijcimus, & coronã tui capitis, regale quidem sacerdotij signum, de tuo capite amouemus propter tui regiminis prauitatem, quam formam degradationis ponit Archidiaconus in cap. Episcopus 11. q. 3. quem refert, Foller. practic. crimin. fol. 272. num 19. Et illo tunc exuitur reus veste clericali, & quadam alia veste laicali crocei coloris induitur, & Episcopus voluit se ad dominos iustitiæ temporalis dicens, domini iudices rogamus vos cum omni effectu quo possumus, vt amore Dei pietatis & misericordiæ intuitu, vt nostri interuentu miserrimo, huic nullum mortis, vel mutilationis periculum inserratis, & statim capitur reus à ministris sæcularis iudicij, & à dicto lo-
4 co separatur. In Regno autem nostro non alia pœna obseruari vidi quam decapitatio, furcarum suspensio concrematio, in frustra scissio, proratatio, relegatio in insulam & deportatio exilium, & damnatio ad triremes, membri abscissio, & fustigatio, & hæc de generali consuetudine iniungi solent secundum facti & personarum qualitatem. Si quis fecerit quòd facere non debebat, aut dixerit quòd dicere non debebat, aut scripserit quòd scribere non debebat, aut alicui consilium dederit, quod dare non debebat. Aut enim facta puniuntur, aut dicta, aut scripta, aut consilia, dicit text. in l. aut facta, ff de pœn. (Cogitationis vero pœnam nemo patitur, l. cogitationis ff. eodem, & est communis opin. Belonc. in repe. l. capitalium §. famulos num. 79. & seq. ff. eodem, & hoc de iure ciuili nullam habet difficultatem, etiam in crimine læsæ maiestatis, nisi ad aliquem actum exteriorem processum fuerit, vt voluit gloss. in l. quisquis in verb. eadem enim C. ad l. Iul. maiest. quam omnes. Scribentes sequuntur, vt dicit Foller. practic crim. fol. 396. num. 70. Quod secus est de iure canonico, per quod qs punitur in aliquibus casibus ex sola cogitatione, vt in hæresi Bald. in l. si quis non dicam rapere post num. 1. vers. venio ad oppositiones C. de episc. & cler.) Quas quidem pœnas, vt supra amplia procedere quamuis seruus crimen commiserit. Eadem enim obseruanda sunt, si seruus reus postulabitur qui si liber esset, ex Senatusconsul-

DE ORDINE IVDICIORUM.

CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Officium Iudicis quale esse debet in pænis irrogandis.*

DIctum est supra capite proximo de multis, & varijs pænarũ speciebus, verum quia discrimina sunt pænarum, neque omnes eadem pæna affici possunt, sed pro varietate criminis, vel delicti pæna est iniungenda, vt dicit text. in l. in moris est, §. istæ fere ff. de pæn. Ideo respiciendum est iudicanti ne quid durius, aut remissius constituatur quam causa deposcit, nec enim aut seueritatis aut clementiæ gratia affectanda est, sed perpenso iudicio prout quæque res postulat, statuendum est, l. respiciendum ff. de pæn. cui concor. text. in d. l. aut facta §. 1. ff. eod. vbi cum enumerata essent supradicta quatuor genera criminum, subijcit iureconsultus, sed hæc quatuor genera consideranda sunt septem modis. Causa, persona, loco, tempore qualitate, quantitate, & euentu, concord. text. in l. 4. §. pen. ff. de incend. ruin. & neufrag. Consideranda est igitur persona delinquens, & ideo in primis decuriones in metallum damnari non possunt, nec in opus metalli, nec furcæ subijci vel viui exuri, ita dicit text. in d. l. moris §. istæ fere. Præterea diuus Hadrianus eos qui in numero decurionum essent capite puniri prohibuit, nisi quis parentem occidisset. Verum pæna legis corneliæ puniendos mandatis plenissime cautum est in l diuus Hadrianus ff. de pæn. Item decuriones ciuitatum propter capitalia crimina deportandos vel relegandos dui fratres rescripserunt. Denique Priscum in homicidio & incendio nominatum ante quæstionem confessum, in insulam deportari iusserunt in l. 6. §. fin. ff. de interdict. & releg. Manifestum est etiam, decurionem in opus publicum dari non oportere l. 3. C. de pęn. Præterea decuriones quidem fustibus castigari prohibitum est l. 5. C. ex quibus cauf. infamia irrog. Parentes quo quæ decurionum eodem priuilegio vtuntur quo ipsi decuriones l. 9. §. parentes, ff. de pæn. sed an liberi decurionum? Respond. quod sic, vt in d. §. parentes, & concord. tex. in l. si matrem C. de pæn. & l. decuriones C. ex quib. cauf. infamia irrog. & hoc quãuis filij ante decurionatum officium fuerint suscepti, vt in d. §. parentes, & l. 2. §. filij ff. de decurio. Item quamuis pater decurio esse desierit d. l. 2. §. in filij ibi, plane. Item quamuis populus esclamauerit, filium decurionis vltimo supplicio tradi, adhuc enim debet gaudere l. decurionum filij C. de pæn. Item quamuis pater fuerit ignominia notatus l. 2. §. in ano ff. de decur. Item quamuis, & conceptionis, & natiuitatis filij tempore, decurio non fuerit medio tamen tempore fuerit d. l. 2. §. præterea. Item quamuis non naturalis, sed adoptiuus sit filius l. 4. C. de decur. lib. 12. Eodem igitur priuilegio vtuntur liberi decurionum. Nisi tamen pater ordine motus sit, vel relegatus, vt in d §. ano ibi, sed si pater quo casu eodem priuilegio vti non possunt; nisi post conceptionem filij pater ordine motus sit, vel relegatus, vt ibi, vel nisi ad tẽpus ordine motus sit d. l 2. §. si autem pus Item nisi in seruitute natus sit filius vel non sit decurionis legitimus filius l. 6. C. vt in possess. leg. Item nisi liberi post decurionatus officium amissum fuerint suscepti d. l. 2. §. in filijs,

filijs, ibi, plane si parens. Item nisi filius ob delictum aliquod honorem filij decurionis amiserit. Qui enim pro suo delicto amittit honorem, amittit etiam & commodum honoris l.vlt.§.fin. ff. de pæn. & refert Paris de sindic.fol.359.post num.7. se fecisse suspendi quendam armigerum ex nobili prosapia, qui furto subtraxerat crucem argenteam & calices sacræ Eucharistiæ, talis enim (vt ipse ait) non erat dignus pæna nobilium. Eodemq priuilegio, vtuntur nepotes, & pronepotes decurionum d. §. parentes,& l.diuo Marco C.de quęst. Considerandą est igitur persona, & ideo aliter puniuntur milites & aliter pagani l quædam delicta, ff de pæn. sunt autem pęnæ militum huiusmodi. Castigatio.pecuniaria mulcta, munerum indictio militię mutatio gradus deiectio,ignominiosa missio, nam in metallum, aut in opus metalli non dabuntur l.3. §. pænę, & §. is qui ad hostem ff.de re milit. Veteranorum etiam priuilegium inter cętera etiam in delictis habet prærogatiuam, vt separentur etiam in pęnis, nec ad bestias vtique dantur, nec fustibus cæduntur l.1.ff.de veteran. & dicit text. in l.3.ff eod.quod veteranis & liberis veteranorum id. honor habetur, qui & decurionibus, igitur nec in metallum damnabuntur,nec in opus publicum vel ad bestias,nec fustibus cædũtur. Plane liberi eorum vsque ad primum dumtaxat gradum, pæna metalli,vel operis publici affici non debēt, sed in insulam relegari debent, l honor. C. de pęn. Præterea aliter famosos quam integræ famæ homines maiores nostri seuerius punierunt, l.capitalium §.fin. ff. de pęn. & ideo dici solet,quod per probationem bonę famæ expurgantur & tolluntur indicia quantumuis vrgentia contra accusatum & inquisitum, & est communis omnium Doctor.sententia.Arnon.soliloq. 37. & ita quotidie fit hæc probatio, vt dicit Mantua in praxi iudiciaria, causa 37. quæ tamen parum prodest coram rigorosis iudicibus, qui (vt ipse ait) volunt sapere plusquam oporteat. Item mitius sunt puniendi nobiles quam ignobiles in pęnis tamen corporalibus, glos. in c. cum quidam in glos. 1. de iureiuran. quam dicit esse communiter receptam Couar.lib.2.resol cap.9.num.3. secus autem in pęnis pecuniarijs. Sic etiam in pęnis corporalibus imponēdis magis ignominioso mortis genere puniuntur plebei,quam nobiles, & ideo de consuetudine nobiles non solent furca suspendi, Bald. in d. cap cum quidam num.3.Bart.in l.defensorem, §.pęna militum ff.de re militar quem refert Paris de sind fol 359.num.3.& fol.369. num. 5. Qui autem ex causa in metallum damnati sunt,& post hoc deliquerint, in eos tanquam metallicos constitui debet l.in seruorum, §. qui ex causa ff. de pæn. Præterea, qui nō habet in ære luat in corpore l.1.§. fin.ff.eod.l.6.§.fin.C.de mod.mulct.l. 4.§.quod si ad C.de seru. fugit. §. qui vero lib.2.feud.tit.53. Aliter etiam puniendi sunt humiliores & aliter honestiores,& propterea non omnes fustibus cædi solent,sed hi duntaxat,qui liberi sunt,&quidem tenuiores homines, honestiores vero fustibus non subijciuntur d.l.capitalium, §.non omnes. Et dicit text.in cap. præterea, de cler percus.quod episcopus,qui facit clericum fustigari suspenditur per duos menses à missarum celebratione. Nonnunquam liberi plebei & humiles personæ igne cremantur d.l.capitalium §. igni. Metallique supplicium etiam ad personas liberas pertinet l.metalli C.de pæn. Et in seruorũ conditione ita obseruatur, vt exemplo humiliorum puniantur l.in seruorum ff.de pęn.& maiores nostri seuerius seruos, quam liberos punierunt, d.l.

d.l.capitalium §. fin. Et diuus Pius Saluio Martiano rescripsit statū liberum quasi iam liberum puniendum l. moris ff de pęn l.statuliber ff de quęstio. Consideranda est igitur persona delinquens,& proinde si seruus crimen commiserit, deinde libertatem consecutus dicetur eam pœnam sustinere deberet, quam sustineret si tunc sententiam passus fuisset, cum deliquisset,ita dicit text.in l. 1 ff. de pœn. Et dicit glos in l. sciant cuncti, in verb. moritur C.de legit hæred. quam Doctor. sequuntur vt dicit Mars. in l.infans num.13.ff.ad leg cornel.de sicca. & in l de minori ff de quæst. num.40. quod minor qui in minori ætate deliquit, & ob minorem ætatem non poterat puniri,quod neque etiam potest puniri postquam peruenit ad maiorem ætatem. Per contrarium quoque si in deteriorem conditionem, quis fuerit redactus, eam pœnam subire oportebit quam substineret, si in conditione priore durasset d.l.1. ff.de pæn. Quid autem si quis tempore delicti erat sanæ mentis, & postea effectus est furiosus,an possit puniri,de his quæ ante furorem perpetrauit? videas Bald.in l.furiosum circa finem C.qui testa.face.poss. Ias. ibidem nu. 8. Ripa in l.fin.num.229 ff. de reuocand.donat. Carer pract. fol.365.nu. 14 Cagnol. in l.in negocijs, nu. 3 ff. de reg.iur. Duenreg.259.vbi habetur quod non,& ita in facti contingentia iudicasse,refert Gulielm. de Benedict. In 2.par. cap Rainutius fol. 45. num. 25. in fin. quem refert domi. Clar. in §.pract.q.60. num.7. vbi etiam refert ita fuisse iudicatum per senatum illius loci, in quodam fure Andrea de Aurificibus, qui postquam fuerat ex causa detentus videbatur in sanire. Hoc tamen intellige,vt puniri non possit pœna ordinaria, sed bene potest puniri pœna extraordinaria iudicis arbitrio, & ita fuisse iudicatum ibidē refert,in causa cuiusdam Antonij Maria Sarzarij, qui in causa criminali, vti testis variauerat, & fuit iussus fustigari,non obstante insania allegata. Immo plus dico quod si delinquens perseuerauerit sanæ mentis vsque ad sententiam inclusiue, & deinde post sententiam effectus sit furiosus, quod adhuc non est exequenda condemnatio corporalis,Placza lib.1.delict.cap.29. post num 7. sed bene pecuniaria,idem domi.Clar. ibidem nu. 8. Consideranda est igitur, persona delinquens, & ideo omnes qui fustibus cædi prohibentur, eandem habere honoris reuerentiam quam decuriones habent. Est enim inconstans dicere eum quem principales constitutiones fustibus subijci prohibuerit in metallum dari posse d.l.capitalium §. & vt generaliter. Fœminæ autem in ministerium metallicorum, in perpetuum vel ad tempus damnari solēt, simili modo & in salinas d l.aut damnum §.in ministerium ff. de pęn. Præterea peritia vel excellentia in aliqua arte, pœnam remittit aut saltem minuit l.ad bestias ff. de pęn. & ita communiter receptum esse, testatur Couar.lib.2.resolut.cap.9. num.6. & refert Paris de syndic. in verb. pœna, cap.1.in fin. quod ita ipso patrocināte obtinuerat in sacro consilio, in quodam bombarderio,& dicit Carer. pract.fol.548.num.72.quod Dyn.euasit quendam insignem fabrum cui erat manus amputanda, & propter eius peritiam fuit mitigata pœna. Dicit tamen Cępoll.in l.mercis circa fin.ff. de verbor.signific. hoc valde difficile esse obtinere in practica licet sit de iure, & quod vidit viros egregios in aliqua arte decapitari. Est etiam consideranda persona in quam crimen commissum est, & ideo aliter puniri debent, qui quicquam in dominum parentemuè ausus est, quam qui in extraneum in magistratum quàm in

priua-

priuatum d.l.aut facta §.persona ff. de pæn.d.l.capitalium §.omnia ff.eodem Præterea considerenda est causa, & modus delicti l.absentem ff.de pæn.§. fin. Delinquunt enim homines, aut proposito aut impetu, aut casu l. respiciendum, §. delinquunt ff. eodem, & ideo si quis ob iustum dolorem, quid commiserit, temperanda est pęna, l. si quis in graui §. maritus ff. ad syllan.l.si adulterium cum incæstu ,§. imperator, ff. de adulter. Vel si quis causa prouocationis fecerit,præsumitur enim hoc fecisse causa defensionis & non vltionis, & ita dicant iura & Doctor. Marsil.conf.137.num.8. non tamen intelligas, vt in totum excusetur Boer.conf.4.num.28. Vel amoris, & dicit dominus Clar.lib.5.senten.§. practicæ q 60.quo in facti contingentia per senat. illius loci fuit absolutus quidam, qui propter amorem fecerat sortilegia, & quidam alius qui libellum famosum publicauerat contra quãdam puellam cuius amore captus erat,habita remissione fuit absolutus, tanquam quòd ex nimia amoris vehementia, non esset mentis suæ compos. Quòd non profuit nostris Neapolitanis, qui posuerunt schalas ad domum amasiarum suarũ,& fuerunt iussu Pro regis decapitati Gramm.decis.36.Vel causa senectutis, senectus enim excusat à pæna ordinaria glos. in l. fere in omnibus in glos. vnica, circa principium ff.de reg.iur. & est frequentiori calculo recepta sententia Placza lib. 1.delict.cap.32.num.13. in fin. quem refert idem domi Clar.in d. quæstio. 60.num.6.quod intellige secundum eum si leue delictum fuerit commissum,& ita obseruatur in practica, secundum quam in facti contingentia fuit quidam senex fur fustigatus.Præterea respiciendum est iudicanti an causa sit grauis an leuis, iuxta not.in d l.aut facta §.qualitate,& dicit text. in d. l. respiciendum, §. 1. ff.de pæn. quod in leuioribus causis leuiores iudices esse debent,in grauioribus tamen pœnis seueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. Consideranda est etiam quantitas rei. Quantitas enim discernit furem ab abigeo d.l. aut facta, §. quantitate,& potest poni exemplum, in d.l.capitalium §. incendiarij. Locus etiam delicti auget vel minuit pænam d.l aut facta §.locus §.euenit. Item tempus pęnam auget vel minuit d.l.aut facta §. tempus Præterea augenda est pæna si reus aliquoties in eodem delicto apprehensus, tractatus fit clementius,exemplo d.l. capitaliũ, § solent quidam. Cæterum si aliquid post crimen commissum eueniat peius pæna non est augenda. Nunquam enim crescit ex post facto præteriti delicti & criminis æstimatio, & ita firmauit, & testatus fuit legislator in l.omnis in fin. ff. de regul. iur. secus autem si nimium pluribus grassantibus exemplo est opus, quia tunc pœnæ sunt augendæ d.l aut facta §.fin.& pone exemplum in l.1.ibi puniuntur, ff.de ambig.Item respiciendum est iudicanti si reus diu in reatu fuit, tunc enim pæna est lenienda l. si diutino, ff.de pæn. l. omnes C. eodem, Afflict. decis.277.& super 1.par.Const. Reg. rubr.50.num.4. Quod intelligo, nisi quis ob contumaciam, & sui culpa diu steterit in reatu. Item an iudiciũ sit ordinarium & crimini certa pæna sit statuta à legibus, quia hanc sequi tenetur non eam, quæ sibi videbitur. Facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis, pœnæ vero eius persecutio non eius voluntati mandatur, sed legis authoritati seruatur l.1. §.calũniatoribus,ibi,non vt Pedianus ff. ad senatusconf Tertul. l.ordin. in princ. ibi, cum facti ff.ad municip.l.aliud est fraus § & multa quidem ff de verbor. signific. Nisi tamen crimen sit extraordinarium. In quo quidem crimine,

ne, hodie licet ei qui extra ordinem de crimine cognoſcit, quam vult ſententiam ferre, vel grauiorem, vel leuiorem, ita tamen in vtroque modo rationem non excedat l. hodie ff. de pæn. Præterea conſiderandum eſt, an idem crimē diuerſis legibus coerceatur, & pænis, ſi quidem alia pæna generali lege, alia ſpeciali ſit definita, non vtraque, ſed ſpecialis in ſpecie eſt irroganda l. ſanctio legum ff. de pæn. l. ſenatus ff. de accuſa. Item ſi lex qua pæna criminis cōſtituitur obſcurior ſit vel quoad verba attinet, vel quod ad eius ſenſum, pæna interpretatione eſt mollienda l. interpretatione ff. de pænis. Vltimo reſpiciendum eſt iudicanti ſi reus intra anni ſpacium non venerit, poſtea apprehenſus ſeueriori ſententia ſubiugetur l. 2. C, de requiren. reis.

ADDITIO FRANCISCI Riſtaldi V. I. D.

CONſideranda eſt perſona delinquens & ideo pater non tenetur pro delicto filij, neque etiam ex legitima debita ipſi filio poſt mortem patris & ita communiter teneri, teſtatur Imol. in c. Rainutius nu. 42. de teſtam. quam opinionem dicit eſſe communē Viuius lib. commu. opin. fol. 208. ver. ſtatutum diſponens in prim. limit. Et dicit Bart. in l. ſi finita §. ſi de vectigalibus nu. 12. & ſequ. ff. de damn infect. quod pro delicto filij neque etiam poteſt fieri exequutio in peculio aduentitio ipſiuſmet filij, neque in eius proprietate, licet ſit totum filij; & eum ſequuntur communiter Doct. teſte Paris conſ. 157. nu. 1. lib. 4 relatus per Couar. lib 2. reſol. cap 8. poſt num. 7. ver ex his patet Quod intellige ſi pater habuerit vſumfructum in huiuſmo di peculio aduentitio, & ita fuiſſe iudicatum refert Capp. Thol. deciſ. 120. ſecus autem ſi non haberet vſumfructum Ruin. conſ. 24 nu 6. Quid autem ſi ſtatuto caueatur vt vnus puniatur pro altero, an hoc caſu teneatur pro delicto filij? quòd ſic, modo non corporaliter, pæna enim debet tenere ſuū authorem, & eſt cōmunis opin Anan. in c. 2. de delict puer. Felin. in cap. cognoſcens nu. 1. de Conſtit. Couar. lib. 2. reſol. d. cap. 8. nu. 7 ſed pecuniariter ſic. Et ideo dominus tenetur pro familia pecuniariter Alber. in prima par. ſtat. q. 50.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. In hoc cap. 15.

ADuertè prout author dicit quod acrius punitur, qui auſus fuit contra parentes, quam contra extraneos; hinc fit quod vltra pænam condignam à legibus ſtatutam multi filij ex ſolis verbalibus iniurijs contra parentes prolatis exheredantur, & meritò quia cum maiori vinculo ſint aſtricti, maiori reuerentia eos proſequi debent, Exemplum ſit in filio Baronis, (vt feuda hic etiam locum vendicent) filius enim Baronis ſi domi à patre iniuriatur cui reſpondit tu mentiris, & ſi prima fronte facilè diceres, quod non eſt cauſa legitima exheredationis, quia vt filius exheredetur requiritur grauis, & inhoneſta iniuria illata patri, vt eſt text. in Authen. vt cum de appellat. cogn. §. cauſas, & in feudis eſt text. in cap. 1. §. porrò quæ fuit prima cauſ. benef. ammitt. & verba illa (tu mentiris) licet ſint iniurioſa, vt tenent Bartol. & Dyn in l. ſi quis extraneus, de acquirend. hæredit. non tamen important grauem, & inhoneſtam iniuriam; ſed tantum reſpondere tu dicis mendacium, quod non videtur

tur grauis iniuria; Immò nec videntur importare iniuriam cum proferantur ad defensionem alicuius iniuriæ obiectæ, vt dicit Bartol quem sequuntur Doctores omnes in l. quæ omnia ff. de procurat. Abba. in cap. cum te in penult. colum. de re iudic. & Moderni in l. finali, ff. quod quisquam iur. at filius protulit dicta verba respondens verbis prolatis à patre igitur non punibilis, eò magis, quia grauis iniuria non potest iudicari, quæ in solitudine profertur, vt fuit ista; sed illa quæ in conspectu plurimorum Instit. de iniur. §. atrox, & ff. eod tit. l. prætor edixit, §. fin. cum l. sequ.

Attamen in contrarium est veritas, nam iniuria atrox consideratur ex qualitate personæ inferentis, & eius cui infertur, & ideo iniuria, quæ illata vni non esset atrox, si tamen inferatur patri à filio, vel patrono à liberto, vel existenti in magistratu dicetur atrox, vt est text. in dicto §. atrox, Institu. de iniur. & d. l. prætor, §. fina. cum l. sequ. sed nos sumus in patre, & filio, & in persona posita in honore cum dignitate, quia Baro, igitur iniuria est grauis & potest exheredari, eò magis, quia animus patris non præsumitur iniuriandi, sed corrigendi, vt not. in l. vestem ff. de iniur. voluit Bart. in l. vt vim, num. 4. ff. de iustit. & iur. igitur non licet filio retorquere, & replicare, l. fina. & ibi per Doctores, ff. quod quisquam iur. eò fortius, quia solo conuitio priuatur quis feudo, determinat, Andreas de Isern. in cap. 1. num. 5. Si vassall. feud. priu. cui defer. at ea quæ sufficiunt ad priuationem feudi sunt conuertibilia cum causis exhæredationis, cap 1. §. porrò quæ fuit prima caus. benef. ammitt. Igitur valida erit exhæredatio, quam opinionem retinendo non obstant contraria. Primò, quia grauitas iniuriæ causatur ex grauitate personarum. Secundò, quia pater dixit corrigendo. Tertiò, de solitudine; fateor quod atrocitas iniuriæ extimatur ex loco; sed non ex hoc solo extimatur atrox, sed etiam ex personis.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Sententia an sit exequenda num. 1. & 2. per totum.*
2 *Quando exequenda.*
3 *Quæ, & quanta pæna damnato, &c.*
4 *Vbi sententia est exequenda.*
5 *Quomodo fieri debeat executio.*
6 *Cadauera an sit sepelienda.*
7 *Pæna de iure communi, & Regni sententiæ non parentium.*

Damnato tandem reo, exequenda est sententia, alias enim frustra ferreretur si suum non sortiretur effectum cap. quo ad consultationem, de re iudic. gloss. in rubr. C de execut. rei iudic. Et ideo an sententia sit exequenda. Quando sit exequenda. Quæ & quanta pæna damnato sit irroganda. Vbi sententiæ exequutio fieri debeat. Quo fieri debeat, & de alijs consequentibus in hoc cap. videmus.

E; quo ad primum scilicet an sententia sit exequenda cum quæritur. Respond. quod sic,& in hoc non dubitatur. Quod tamen pluribus modis limita non procedere, primo si is damnauit cui ius damnandi non est l. 2. §. fin. ff. de pœnis. Nec enim aliter multa debetur, quam si is dixit, cui licet dicere, dicit text. in l. si qua pœna est, §. 1. ff. de verb. signif. Quibus autem hoc ius damnandi competat satis abunde dictum fuit supra cap. sept. cum sequ. Nolo tamen omittere vltimi supplicij pœnam magistratui municipali damnandi ius non competere l. magistratibus ff. de iurisd. omn. iud. Et vide text. in l. 2. §. constat ff. de pœn. & l. 1. §. relegandi ff. de offic. præfect. Vrb. & l. 6. §. 1. ff. de interdict. & releg. Quibus ius deportandi competebat de iure communi. Et vide text. in l. 7. §. 1. & §. sicut autem quibus competebat ius relegandi, & l. 2. C. de pœn. an competebat procuratori Cæsaris, & vide text. in d. l. aut damnum §. præfecto. Quibus competebat ius damnandi in metallum ff. de pœn. & text. in l. 6. §. penul. ff. de offic. præfect. Et ius multæ dicendæ cui competebat, eod. iure communi, videas text. in l. 1. §. fin. ff. de iudic. l. 2. 3. C. de mod. mul. Item videas text. in l. 1. in princ. C. de priuil. Schol. lib. in princ. Quibus competebat ius verberandi, degradandiuè senatores, ac ducennarios, cui côcor. text. in l. 3. C. de offic. magistr. offic. Et videas l. vnic. C. ne sin. iuss. princ. Quibus competebat, ius confiscandi, seu bona publicandi. Secundo exequenda est sententia. Nisi in metallum damnatus inhabilis reperiatur l. in metallum ff. de pœn. & per hunc text. inhabiles ad seruiendum regijs triremibus magna curia solet illis commutare hanc pœnam, in pœnam exilij, extra Regnum. Tertio est exequenda, nisi multa indicta ex facultatibus, dânati redigi non possit l. 6. §. fin. ff. de offic. præf. Quarto, nisi sententia mutata sit, ac per appellationem rescissa, tunc. n. non est exequutioni demandanda, nisi is sententiam mutauit, qui eam tulit, l. diui fratres in princ. ff. de pœn. Nô. n. Præsidi Prouinciæ pœnam sua dictam sententiam reuocare licet l. pœnam C. eod. Nisi legitima subsit causa, exéplo d. l. 6. §. fin. ff. de offic. præsid. Quinto, nisi tempus illud quod exilio destinatum erat, in carcere vel custodia reus impleuerit l. omnes C. de pœn. quam legem non vidi obseruari in Regno nostro. Sexto nisi postea alia probationum instrumenta reperiatur l. diui fratres §. 1. ibi, si tamen ff. de pœn. vbi etiam si damnatus de se mentitus sit petatq. in integrum restitutionem; quod retardatur exequutio sentétiæ. Septimo exequenda est sñia. Nisi tamen à sentétia sit prouocatum l. 2. §. eum accepimus ff. de pœn. relegatorû, §. his qui relegâtur, ibi relegatur plane ff de interd. & releg l. non tâtum ff. de app. l. addictos l. si quis C. de appel. l. 6. C. de episc. aud Quo casu retardatur exequutio etiam si vnus ex pluribus reis appellet, tunc. n. eius appellatio alijs prodest, & est côis opinio, Aug. ad Ang. de malef. in verb. presête Caio nu. 33. Item quamuis non dânatus appellet l. non tantum ff. de appel. Item quamuis clericus sit qui pro dânato appellauit gl. in l. addictos C. de episc. aud. in verb. quibus, quam Docto. r. sequuntur, idem Aug. quo supra nu. 5. Quod intellige primo nisi reus crimen vltro sit confessus & côuictus l 2. C. quorum appel. l. si qua pena est, ff. de verb. sign. tunc n. appellatione etiâ pendente non retardatur exequutio, nisi multa dicta sit, non pena capitalis, tunc quia quamuis confessus sit, prouocatio est d. l. si qua pœna, prout etiam si coactus tormentis côfessus sit d. l. 2. ibi, sicut. n Secundo intellige quod appellat retardatio execution, nisi quis vim fecerit vnde homo sit in-

teremptus l. quoniam multa facinora C. ad l. Iul. de vi publ. Tertio nisi raptus crimen sit de quo sententia lata est l. vnica §. quibus & si, C. de rapt virg. Quarto intellige, nisi damnatum statim puniri publicè intersit, vt sunt insignes latrones, & alijs de quibus in l. constitutiones ff. de appell. Et quod confessus sponte, & conuictus non appellet, & hanc esse communem omniũ Doct. sententiam, refert Igneus in l. & si certus nu. 19 ff. ad syll. & non solum in illis quinque criminibus, vt in d. l. 2. C. quor. appel. sed etiam generaliter in omnibus alijs delictis appellatio hæc denegatur. Et hanc esse communẽ opinionem refert Imola, in l. fin. §. si iussus nu. 8. ff. de appell. Dec. in c. cum speciali § porro nu. 4. de appella. Non igitur reus conuictus, & sponte confessus appellat, & ita de consuetudine seruari, refert Bart in l. qui vltimo in fin. ff. de pœn. relatus per Affl. super 2.
2 par. Const. Reg. rubr. 10 nu. 56 Quoad secundum scilicet quando sentẽtia sit exequenda cum quæritur, Respon. quod regulariter statim exequenda est l. 5. in princ. C. de cust. reor. Et hoc quamuis damnatus dicat se habere, quod Principi referat l. si quis forte, in princ ff. de pœnis. Limita tamẽ nisi Princeps rescripsit reum damnãdum, tunc enim pœna per triginta dies est differenda l. si vindicari C. de pœn. Est enim differenda exequutio quãdo officialis cui à Principe iussum est aliquem decapitari, vel furca suspendi, si videret illum mãdatum esse iniustum, & illi rescribere, & ita communiter teneri refert Carer. prac. crim. fol 323 nu. 110. Secundo limita nisi damnatus prius res suas componere velit l. 2. §. ei vero qui C. de exhib. reis Quam legem in Reg. obseruari vidi in relegatis in insulam tantum vel extra Regnum quibus datur hoc tẽpus ad colligendum sarcinulas. Tertio limita, nisi seruo damnato dñs rationes ab eo dari sibi desideret l. 1 C. de bon. proscrip. Quam legem non seruari de cõsuetudine attestantur, ibid. scribentes. Quarto limita, nisi mulier, damnata sit prægnans l 3. ff de pœn. l. Imperator ff. de statu hom & ita fuisse iudicatum in facti contingentia per Senat. illius loci refert domi. Clar. in §. pract. q. 97. num. 5. & hoc nedum in pœna vltimi supplicij, sed & in quacunque alia pœna corporali, vt ibid. refert dom. Clar. & ita similiter fuisse ibid. iudicatum in factis contingentia. Quinto limita, nisi ex damnato in alios quæstio sit habẽda l. qui vltimo in fi. ff. de pœn. Sexto limita, nisi dies feriatus sit, tunc. n. differenda est executio, vt est text. in l. si feriatis ff de fer. & in l. custodias ff. de publ. iud. Quod tamen intellige in diebus festiuis in honorem Dei, tũc. n. omnino esset abstinendum, & ita dicunt omnes Doct. in c. 1. de ferijs, teste Aug ad Ang. de malef. in verbo inchoata facta post nu. 12. Nisi tamen enorme delictum fuerit commissum iuxta tex. l pen. C. de fer. Et ita decisum inuenitur per pragm. 34. (ne delicta remaneãt impunita) Card. Gran. & ita seruari de facto, refert Marcus decis. 419. num. 2. Septimo limita, nisi damnatus dicat, quod antequam delictum commisit votum fecit ingrediẽdi religionem (secundum aliquos) quo casu non modo supersedẽdum esset ab exequutione sed remittẽdus esset iudici ecclesiastico, vt dixi supra fol. nu. De quo, an tale votum eo tpe emisisset, standum esset eius in iuramẽto, & ita cęptum esse, firmauit Placza lib. 1. delict. c. 35. quod non est laudandum, neque in practica obseruaretur Cassa. super consu. burg. fol. 51. post n. 69. relatus per Couar. pract. q. 32. post nu. 4. vers. cęterum quidem de quo etiam pendet lis in sacro cõsilio, an sit remittẽdus vel ne. Octauo limita, nisi sñia lata fuerit à iudice alterius territorij, tũc enim exequutio nõ

est

est exequenda, nisi ad literas illius iudicis exequatur, qui eam protulit, Paul. de Castr. in l. cum quædam puella nume. 5. ff. de iurisdict. Quod tamen intelligo procedere quando territoria sunt sub diuersis Principibus, secus autem si sint subdita eidem Principi quo casu vtique posset illam exequi, etiam à seipso, si videat quòd executionem meretur Boss. in titu. de foro compet. num. 86. Nisi tamen (intelligas hoc procedere) dominia eiusdem Principis essent separata, & ideo sententiam latam per officiales Regni Siciliæ non possunt officiales magnæ curiæ exequi dom. Clar. in §. pract. q. 96. num. 9. sed ibi reum remittere debent &ècontra, vt in pragm. 3 & 6. vbi de delicto. Nono limita, nisi reus contra quem lata est sententia, aliquem de aliquo crimine accusauit, tunc enim differenda est exequutio ipsius, donec iudicium illud finiatur, Imol. in l. is qui reus num. 24. ff. de pu bl. iud. & ibi Angel. num. 17. in fine. Quod difficile esset obtinere in practica, idem dom. Clar. ibi q. 97. num. 2. Decimo limita, nisi adhuc lapsi non sint decem dies, qui dantur ad appellandum, tunc enim differendā esse exequutionem voluit Bart. in l. qui vltimo in fin. ff. de pæn. & hanc esse communem opinionem, firmauit Felin. relatus per Couar. pract. q. 23. post nu. 4 vers. 6. est omnino per Boss. in tit. de appell. num. 4. Quod de consuetudine non obseruatur, per quam immediate sententiæ capitales exequuntur, non expectatis dictis decem diebus idem Bart. vbi supra, relatus per Angel. in verb. Et ibi caput nu. 25. sequitur Carauit. super rit. 259. nu. 3 & ita in specie seruari in patria Delphi. affirmat Guid. Pap. decis. 74. in fin. quod tamen intelligo procedere in casibus in quibus non datur appellatio, vt supra, & ita etiam tenet dom. Clar. in d. §. prac. q. 96. nu. 2. in fi. Statim igitur exequēda est sententia, nisi tamen iudex ecclesiasticus aliquem cōdemnauerit in aliquam pœnam corporalem eumque puniendum remiserit iudici sæculari, tunc enim non statim exequenda esset sententia, sed deberet ipse de nouo cognoscere, ita Feli. in c. at si clerici nu. 14. de iudic. relatus per Curt. Iun. in l. magistratibus num 4. ff. de iurisd. om. iudic. qui dicit, hanc esse communem opinionem, & hoc. Nisi iudex ecclesiasticus illum tāquam hæreticum cōdemnasset, quo casu statim deberet inquisitoris sententiam exequi, & est communis opin. Cagn. in l. cum quędam puella post num. 33. ff. de iurisd. om. iud licet Bar. in d. l. magistratibus tenuerit contrarium num. 4. contra quem est communis opinio maxime canonistarum Bero. in d. c. & si clerici nu. 79 & seq. Simancas de hæret. c. 36. nu. 3. Nec illa pœna commutari potest vt est communis opinio Boss. in tit. de hæret. nu. 57. Cæterum si crimen esset sæculare vel mixtum, tunc enim non teneretur statim exequi facere sentētiam, secundum opinionem Felin. nisi fiat sibi fides de processu Alciat. in c. 1. num. 19. de offic. ord. Duodecimo limita, nisi reus morti tradendus nolit peccata sua confiteri, tunc enim omnino esset supersedendum insequētem tantum diem, domi. Clar. § practica q. 97. nu. 4. Decimotertio limita, nisi dum reus ducitur ad supplicium. Compareat meretrix aliqua, petens illum sibi dari in maritum, tunc enim liberandus erit, & ita seruari de generali consuetudine Regni Franciæ. refert Cassa. super cōsuetud. Burg. fol. 53 nu. 7. & ita practicari in Hispania, refert Paris de syndic. fol. 355. num. 2 in fin. relatus per Viu. lib. commun. opin. in verb. condemnatus ad mortem vers. tertio. Quod in Reg nostro non obseruatur. Decimoquarto limita, nisi condemnato, Cardinalis obuiam ei venienti imponi faciat

suum pileum purpureum, in capite ipsius, tunc enim liberetur à morte, Bald.in l.ad dictos in fi C.de appell.& ita fere tota vtriusque iuris schola in hoc consentit Placza lib. 1.delict cap. 34.num.1.in fi Gomez sequitur in §. pœnales Instit.de actio.nu.40. & ita etiam obseruari in practica, refert Tiraqu.de pœn.caus 55.nisi crimen esset ex atrocissimis, vt sentire videntur dicti Doctor. Sed an sententia sit statim exequenda fracto laqueo protestatione prius præmissa per reum, de innocentia delicti, videas domi. Clar.d.q. 97.num 9 vbi plura cumulauit, & sic habes an & quando sententia sit exe-
3 quenda; successiuè quæritur. Quæ & quanta pœna sit damnato irroganda. Respond. quòd si pœna in sententia non est expressa, legis pœna est irroganda l.1. §. calumniatoribus, ibi, & quamuis ff. ad Senatusc Turp. si vero pœna in sententia non sit adiecta, & alia lege alia pœna sit statuta, mitior lex erit sequenda l.si præses ff.de pœn. Sed & si, sine temporis præfinitione damnatus sit reus vel in metallum, vel in vincula, &c. decennium præfinitũ esse videtur l. sine præfinito ff.de pœn. cui contradicere videtur tex.in l.ser-
4 uus sub pœna C.eod.Sed vbi executio est faciẽda (præmissum ordinem prosequendo) quæro? Respond quòd in loco consueto, nisi delinquens famosus sit latro l.capitalium §.famosos ff. de pœn.Vidi etiam in non famosis latronibus reos suspendi facere per magnam curiam Vicariæ, in loco vbi furtum commiserunt, & ita etiam se vidisse obseruari refert Marian.in repe. C.qualiter,& quando nu.160.& ita in multis locis fieri refert Bald. in l.1. C.de nili.agg non rumpen. Et non solum in furto, sed in alijs atrocissimis delictis (assassinij puta) & ita etiam fieri debere, refert Aug. ad Angel.de malefi. in ver.vsque ad locum.
5 Quomodo autem sit facienda exequutio, si quis ad mortem fuerit damnatus? videas text.in l.aut damnum §.1. ff. de pœn. Scias autem, quòd quotiescunque imponitur pœna combustionis, prout in crimine hæresis, sodomiæ & falsi, &c. debet prius furca suspẽdi, quam comburatur, & ita apud christianos seruatur Couar. lib 2. resol.c. 10.nu.9 Nisi tamen imputatus de hæresi nolit pœnitere, tũc enim viuus est exurendus, & ita in Hispania obser-
6 uari refert, idem Couar. ibid. Facta sunt executione scias quòd de iure ciuili non licet cadauera reorum sine licentia Principis sepelire, sed petẽtibus danda sunt l.1.l.2.l.3. ff. de cadauer. punitor l. obnoxios C. de relig. Quamuis corpus fuerit exustum, d.l. 1. §.fin. Et hoc nisi ex causa criminis læsæ maiestatis, vel similes damnatus fuerit reus d.l.1 § nonnunquam, tũc enim postquam sunt suspensi, vt cæteris sint exemplo & terrori, solent relinqui in loco iustitiæ, Igneus in l. 1. §. si sibi manus post nu.49. Cæterum de iure canonico possunt corpora dãnatorum sepeliri, vt est text.in c.quæ-
7 situm 53 q.11. Sed quæ pœna sit irroganda damnato si sententiæ nõ paruerit, videas text.de iure communi in d.l.capitalium §.in exulibus l.4.l aut damnum §.inter eos,& quisquis autẽ, ff.de pœn.& de iure Reg. videas text. in pragm.1.2.3.& 4 de relegat.

ADDITIO FRANCISCI Ristaldi. V. I. D.

Adde quòd licet iure cautum sit quòd si quis post condemnationem capitalem contra aliquem latam compareat, & dicat reum damnatum esse obligatum ad reddendum rationem alicuius mercaturæ vel administrationis, quod eo casu debeat differri exequutio sententię. Contrarium tamẽ seruatur de consuetudine Ang. de

de malef. in verb. & ibi, caput nu. 31. idem dicit Cæpol. caut. 5. Carau. super rit. 259. post nu. 5. Iaf. in l. seruus, in princ. nu. 3. ff. de leg. 1. Paris de synd. fol. 356. c. 20. nu. 1. Bene tamē esset differenda exequutio quando officialis cui à Principe iussum est, vt faciat aliquem decapitare videret illum mandatum, esse iniustum, & debet Principi rescribere, & ita communiter tenetur Carer. pract. crim. fol. 323. nu. 110. Sed an sententia sit exequenda si post eius prolationem appareat de eius innocentia. Respond. quòd non, ita Innoc. in c. significantibus in fi. de purga. canon. quem sequuntur, communiter Doctor. Gram. conf. 16. num 23 Plane sciendum est, quòd iudex non debet eum absoluere cum non possit postquam lata sententia dicatur functus officio suo, sed debet supersedere, & Principi rescribere l. 1. §. si quis vltro ff. de quest. Et ita notant communiter Doctor. Ant. Gomez cap. 8. delict. post num. 4.

DE ORDINE IVDICIORUM.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio bonorum in quibus casibus locum habeat, tam de iure communi, quam Regni.*
2 *Et quæ veniant in ea.*
3 *Infamiæ causæ quæ sint.*
4 *Et qui notentur infamia.*

QVia damnato reo, succedit pęna publicationis bonorum, & infamiæ nota, proinde de his videndum restat contra miseros inquisitos. Et
1 primo quo ad pænam publicationis bonorum scias quòd de iure antiquo damnato reo eius bona publicabantur l. 1. ff. de bon. damn. l. 3. in princ. ff. de interd. & releg. l. 4. C. eod. Nisi in casu l. 1. & 3. C. de bon. dam. Item in casu l. 10. eod. tit. C. Item in casu l. fi. ff. de bon. damn. & in l. 9. C. eod. Item in casu §. vt autem non solum in Auth. vt nul. iud. & in casu l. 2. ff. de bonis damn. cui concor. text. in l. 2. §. fin. de bon. eor. qui ante sent. text. in l. 3 §. sic autem eod. tit. & in l. 1. C. de bon. eor. qui sibi mortem consciuer. l. fin. C. de iure fisci l. in fraudem ff. codem. Hodie tamen totus mundus seruat, quòd bona non cōfiscantur in aliquo casu, nisi in crimine hæresis, & læsæ maiestatis de qua consuetudine & obseruantia generali, loquitur Alber. in 3. par. statut. q. 18. circa fin. relatus per Cæpol. conf. crim 17. in tertio dubio, vers. sed vltra dictum sequitur, Dec. conf. 442. nu. 2. Boer. decis. 264 nu. 15. Rol. cōf 97. nu. 2. lib. 2. Nouell. pract. crim. fol. 176. nu 6. in quibus casibus etiam de iure Regni nostri expressum reperitur, vt in Const. Reg. inconsutilem, & Const. Apostatantes, & in Cōstit. Reg. comes, & dixi infra in 2. par. in tit. de crim. læsæ maiest. diuin. & human. Consuetudo autem in Regnis Franciæ in clericis condemnatis est, vt eorum bona mobilia confiscentur Episcopo, immobilia vero Principi sæculari Boer. super consue. Biturcen. fol. 20. col. 3. quem refert domi. Clar. in d. §. pract. q. 78. nu. 1. in fin. Qua dispositione & iuris communis, & Re-
2 gni nostri. Quæro quæ veniant in hac pæna. Resp. quòd regulariter veniunt omnia ea quæ transeunt in extraneos hæredes, & è conuerso, ea quæ non transeunt in extraneos hæredes, non transeunt in fiscum & ista est cōmunis & vera cōclusio Alc. cōf 522. post nu. 6. Et ideo confiscatis bonis vassalli nō

publicatur feudum Bart. in l. si finita, §. si de vectigalibus nu. 3. ff. de dam. infect. & est communis opinio Boer. decis. 274. nu. 9. Alex. in d. § si de vectigalibus num. 30. Roma. ibidem, relatus per Apostill. ad Ang. de malefic. in verb. præsente Caio post nu 40. Curt. Iun. conf. 4. nu. 20. Similes non veniũt bona emphiteotica, quæ de sui natura non transeunt ad extraneos hæredes, Bart. ibidem nu. 6. quam opinionem dicit esse communem Apost. ad eundẽ Ang. in verb. & eius bona nu. 16. Item nec venit pars, quæ patrono damnati debetur l. 7. §. si in Libertinum ff. de bon. damn. Præterea in hac pœna non veniunt res vxoris damnati, dos, & ante nuptialis donatio; & alia ipsius bona vxoris l. 9. C. de bon. proscript. concor. §. præterea, & §. vt autem, ibi sin vero qui, in Auth. vt null. iud. & §. si de adulterio, ibi. At si quidẽ adult. in Auth. matri, & auiæ, sed an veniant ea quæ vir ex bonis damnatæ consequitur videas text in § prædicto, si de adulterio: Præterea non veniunt bona prohibita alienari Bart. in l. Imperator num 1. ff. de fideicom. libe. quem sequuntur communiter Doctor. Socci. Iun. conf. 77. num. 15. lib 2. & hæc est apud omnes scribentes vera conclusio Gramm. decis. 105 Nec iura & actiones, & ita est communis opinio, vt dicit Arius de bonis maternis, fol. 29. num. 26. & sequ. vbi grauiter reprehendit Cassan. super consuet. Burgund. fol. 94 num. 14. sed an in confiscatione bonorum filijfamilias veniat eius bona profectitia? quod non, & in hoc neutro dubitat Ruin. conf. 24. num. 5. lib. 5. Soccin. Iun. in d. consil. 77. num 6. prout nec ẽ contra publicatis bonis patris censetur publicatum peculium profectitium filij, Sali. in l. si quis post vers. si quid etiam num. 3 C. de bon. proscript. nisi in casu notat per Boss. in tit. de bonor. public. num 71. Dicit etiam Bart. in d. §. si de vectigalibus num. 12. quod nec bona aduentitia veniunt in confiscatione bonorum, quem sequuntur communiter omnes, vt dicit Paris consil. 157. num 1. lib. 4. relatus per Couar. lib. 2. resolut cap. 8 post num. 7. vers. Ex his patet. Immò peculium Castrense non confiscari, dicit text. in l. 3. C. de bon. proscript. secundum intellectum qui est magis communis, vt dicit Alex. in l. 3. §. si filius num. 3. ff. quod quisque iur. relatus per Dec. ibidem num. 4. quam opinionem dicit esse communem Paris in d. conf. 157. Boss. in tit. post num. 71. Publicatis autem bonis mulieris constante matrimonio non publicatur dos & est communis opinio Nellus de bannitis, relatus per August. ad Angel. de malefic in verb. & eius bona, sub num. 29. nisi in quinque casibus notatis, in l. quinque legibus ff. de bon. damna. in quibus & confiscatur Boss. in tit. de bon public. num. 73. Nec filijs quicquam hoc casu reseruatur l. de bonis, C. de bon. proscript. quam conclusionem indistinctè approbant Docto. teste August ad Angel. de malefic. in verb. & eius bona, sub num. 28 sed quid si delata est hæreditas delinquenti tempore confiscationis, numquid secuta confiscatione illud ius adeundi transeat in fiscum? quod sic. Si illud ius adeundi transiret in extraneos, secus autem si non transiret ad extraneos hæredes, & ita tenent communiter Doctor. Ias in l. si quis mihi bona, §. seruus municipium circa fin. ff. de acquir. hæred. Dicunt etiam Doctor. quod in confiscatione bonorum non veniunt bona acquisita post damnationem, sed tantum ea quæ delinquẽs habet tempore publicationis, Nell. de bãnit. in 1. par. secun. temp. nu. 18. Ias. in l. si stipulatus fuerim §. cum stipulamur nu. 7. ff. de verb. oblig. & hanc dicit esse communem regulam Boss. in tit. de bon. publ. post nu. 80. In cõtra-

rium est veritas,vt est text. expressus in l.2.C.de bon.proscr. sed an veniāt pannicularia & spolia, videas text.in leg.diuus Hadrianus,ff.eod tit.Ea autem quæ in liberos ante reatum contulit,integra ijsdem reseruari debent, dicit tex.in l.9.§.si quid etiam,C.eod. tit. An autem alienatio facta à delinquente ante commissum delictum valeat,& teneat? quod sic si fraudis suspicio nō intret,secus autem si aliqua fraudis suspicio subesset vere vel præsumptiue. Tunc enim licet alienatio non irritetur,potest tamen à fisco reuocari,Boss.in tit.de bon.publ.post n. 43.restituto tamen precio, idem Boss, post nu. 45. Quomodo autem probetur fraus vide eundem Boss.post num. 45.Bar.in l.post contractum,ff.de donat.verum autem valeat alienatio facta post delictum ex titulo oneroso, & ante sententiam videas Ang. leg.si quis,nu 4 C.de bon. proscrip. Picum in leg.post contractum,ff.de don.post nu.37. & quid si post sententiam, videas eundem Picum,post nu.29. vers. quintum Bonis autem venditis vel permutatis post delictum, precioque in emptionem introituum conuerso, confiscatis bonis delinquentis non debent priores possessori molestari, & ita colligi videtur ex l. Imperator §.fi.ff.de l.2.nisi fraus interuenerit,vt supra,& ita etiam intelligo dispositionem,d.l 9.§.si quid etiā.Vltimo scias, quia actiones creditorum damnati aduersus fiscum competunt,exemplo, l. 4.ff.de bon.damna.& exemplo, l.5.C. eod. pro ea tantum parte pro qua fiscus succedit,l. 1.C.de fideiuss. Proinde ex bonis publicatis deducendum est æs alienum,l.non possunt,ff.de iur. fisc.& hæc est communis omnium sententia,Calca.conf.66. nu.4. in fin. & non solùm ciuilis actio, sed etiam naturalis transit in fiscum, Imol. in l.si debitori,in fi.prin.ff.de fideiuss. Planè iura conditionalia non transeunt, ita Glo.in l.non ad ea,in verb.præsens,ff. de cond.& demonst. & videas Ias. l.si quis arbitratu,post nu.9.ff.de ver.oblig.relatus per Boss.in titu.de bon.publ.nu.14. & hæc dixisse sufficiāt de publicatione bonorum.

3 Quæ autem sint causæ ex quibus infamia irrogatur. Sciendum est. Et in primis si quis iudicio publico damnatus fuerit infamia notatur,l.infamem,ff.de pub.iud. l.1.§.qui iudicio,ff.de his qui not.infa.& hoc siue actum sit via ordinaria, siue ex officio,Ang.in l.ea quidem, nu.28.C.de accu. & non in contumaciam,Viuius lib commu.opin.in ver. infa.iur.& pone exemplum in le. 2.§. miles,ff.eod. Item si ob calumniam vel præuaricationem leg.1.§.qui iudicio,l.4.§.calumniator, ff. eod. & hoc quamuis alieno nomine accusauerit, l.8.C. de calum. secus autem si non fuerit damnatus,l.4.§.calumniator,ff. de his, qui not. infa. Item si furtiui, bonorum raptorum iniuriarium, dolo malo, & fraude quis fuerit damnatus,vel pactus,l.1.§.qui furti,l.4.§.fi. cum l.seq.ff.eod l.infamem,l.5.C. ex quib.cau.irrog.§.temere,Inst.de pæn. teme.litig.& hoc siue furti manifesti, siue nec manifesti sit actum,l.6.ff. eo. Vel si ob id, quod seruo iniuriam fecerit damnatus sit,l.iniuriarum,Cod. eod.Cæterum si ideo quis fuerit damnatus quod apud eum fuerit ignoranter res aliena furata reperta fuerit, hoc enim casu non notatur,l.furt. C. eod. prout nec etiam notatur si nullo dato precio,precibus quis impetrauit ne furti secum ageretur, vel iniuriarum,vt in l.6.§.pactusue,ff eod. & in l.non damnatos,C.eod.Vel si quis iussu prætoris pactus est ne ageretur d. l.6.§ qui iussu. Vel si quis iure iurando iurauerit se non fecisse ibidem, & in l.18.in fin.C eo.vel si quis in actione quæ ex contractu oritur, pactus sit ne agatur,l.in actionibus,ff.eod Preterea infamia notatur si quis iudicio

expi-

expilatæ hæreditatis damnatus sit, l si te, C. eod. Vel crimine stellionis, l. 13. §. fin. ff. eod. Vel pro socio mandati tutela, & depositi iudicio, l 1. §. qui pro socio, ff. de his, qui not. infa § ex quibusdam Institu. de pœn. temer. litig. d. l 6. §. mandati, ff. de his, qui not infa. l. fidem, C eodem. Nisi non suo, sed alieno nomine conuentus condemnatus sit, ita tex. in d. §. pro socio, & proinde hæres, qui defuncti nomine pro socio aut tutela, aut simili actione conuentus, & condemnatus est non sit infamis, interdum tamen etiam suo nomine hęres in istis actionibus cum defuncto contractis tenetur d. l. 6. §. planè. Item nisi non directa, sed cōtraria actione sit actum, quo casu damnatus infamia non notatur d. §. illud planè, facit tex. in §. ex quibusdam, Insti. de pœn. temer. litig. & in d. l. sexta, §. fin. Item notatur infamia si miles ignominiæ causa sit dimissus d. l. 1. ff. de his, qui not. infa. quod dic, vt dicit text. in l 2. ff. eodem. Vel exauthoratus fuerit, d. l. 2. ibi. sed & si ita. Item infamia notatur si quis artis ludicræ pronunciandivè vel quæstus causa in scænam prodierit d. l. 1. §. 1. ff. eod. quod declara, vt notat in d. l. 2. §. fin. limita autem hanc causam non procedere in causa l. 3. ff. eodem. Item in casu l. 4. in prin. ff. eod & in casu, l. si fratres tui, C. eo. Præterea infamis efficitur si quis lænocinium fecerit, d. l. 1. §. qui lænocinium, ff. eod. quod declara prout notat in l. 4. §. ait pretor, ff. eod. & in leg. 43. § lænocinium, ff de ritu nupt Item infamia notatur mulier si intra annum luctus nuptias iterauerit, d. l. 1. §. qui eā, ff. de his qui not. infa. & quæ sit ratio videas tex in l. liberorum, §. 1. ff. eod. facit tex in l. decreto, & hoc quamuis talis fuerit maritus defunctus, quem lugeri non oportet, d. l. liberorum, §. 1. & §. non solent. & concor. leg. minimè, ff de relig. Hodie tamen hæc causa cessat. Sed ea retenta limita non habere locum, si ignorans quis talem vxorem duxerit, aut filium suum ducere passus aut eam nubere, d. l. decreto cui concor l 8 in princ. ff. eod. Nisi tamen ignorantia iuris non facti sit lapsus, & in d. l. liberorum, §. notatur. Item limita non procedere si princeps permiserit mulieri intra tempus luctus nubere, l. solet, ff eod. Item limita si non nuptias, sed sponsalia intra tempus luctus contraxerit, d. l solet, in fin. Item limita, si post partum intra lugendi tempus æditum nupserit d. l. minimè, ff de relig. Item limita, si iussu patris in cuius est potestate, vel nupserit vel duxerit d l. liberorum, & hoc quamuis postquam patria potestate est liberatus, numptam retinuit, l. qui iussu, ff eodem. Item limita, si defunctus non maritus, sed sponsus fuerit, l. vxores, ff. eod. Itē limita, si non vxor, sed maritus post mortem vxoris superstes, intra annum nuptias intrauerit dicta. l. vxores. Vltimo limita, hanc causam non procedere, si ea quæ nuptias iterat non maritum, sed vel liberos vel parentes defuncta lugeat, d. l. liberorum. Præterea infamia notatur. Si quis bina sponsalia binasvè nuptias eodem tempore habuerit, vel filium filiamvè passus sit habere d. l. 1. §. fin. ff. de his, qui notan. infam. l. secunda. C. de incest. & inutilib. nup. & hoc quamuis alteri nupta sit, non vtrique nupta, l. quid ergo, §. item si, ff. de his, qui notan. infa. Item quamuis cum altera matrimonium esse non possit d l. quid ergo, §. cùm autem. Item infamia notatur si per calumniam ventris nomine in possessionem mulier missa est l. notatur, cum duabus legibus sequentibus, ff. eodem Nisi mulier in potestate fuerit parentis, l. debuit, ff. eodem. tunc enim parens in cuius est potestate notatur, l. non alia, in fin. ff. eodem. Item nisi mulier errore potius quàm dolo passa est se immitti, l. ea quæ falsa, ff. eodem.

Item

Item nisi pronunciatum non fuerit mulierem calumniæ causa, fuisse in possessione, d.l non alia. Item infamia notatur, si quis improbum fœnus exercet l.improbum, C. eod. Vel si quia mulier palam quæstum faciat, licet nō in lupanari, sed alibi, l.palam, in prin. ff.de ritu nuptia. & hoc quamuis mulier sine quæstu se prostituerit, dicta l. palam, §.rectissimè. Item quamuis ob paupertatem quęstum faciat, d.l.palā, §.non est. Item quamuis non amplius quæstum faciat d l.palam, §.non solū, nisi tamen in seruitute quæstum fecerit, l. Imperator, ff.de his qui notan. infam. Quid autem si non cum quouis rem habeat, sed cum delectu quæstum facit, an notetur infamia? quod non vt in d.l palam, §.palam autem. Præterea infamia notatur si reus adnotatus non venerit, l.3.C.de requi.reis, vel si qua mulier in adulterio fuerit deprehensa, d l.palam, §. quæ in adulterio. An autem notetur infamia si alicuius testis testimonium fuerit reprobatum quòd non, l.Lucius titius, ff de his qui not.infa prout nec etiam infamia notatur si quis cum plus debiti tributorum nomine exegisset in duplum sit condemnatus, l. 2, C. eodem, vel si quis bonis paternis se abstinuit, l. nemo C. eod. vel si pater in testamento filios obiurgauit, l.ea quæ, C.eodem, vel si quis ictus fustium substinuit, l. ictus fustus fustium, ff.eo.l.nullam, C. eod.nisi tamen causa subsit, vel sententia præcessit ex qua infamia solet irrogari d ll.& concor.l.fustibus, C.eod. Præterea infamia non notatur si quis in carcerem fuerit coniectus, leg.1.C. eod.vel si quis negocia patriæ non defendit, l.neminem, C. eod. multa etiā infamiam non irrogat, l.1.C.de mod. mulct. sed an infamis dici possit si quis ex militari delicto fuerit notatus, videas, l. frustra veteris, C. de re milit. Vel si quis ob crimen priuatum fuerit condemnatus, videas tex.in l.infamem, ff. de pub. iud. & hæc de causis quæ infamiam irrogant dixisse sufficiāt, verum quia multas patiuntur exceptiones & limitationes, & præsertim illa causa si quis ex causa famosa fuerit condemnatus: Proinde limitā supradictas causas locum non habere, si quis condeunatus non fuerit exemplo, l 4.calumniator, ff.de his qui tot. infu.& exemplo, l.19. ff. eo. tit. quod intellige, nisi is qui crimen commisit pactus sit ne agatur vt supra diximus Item limita si appellatum fuerit à dānato, l.6.§.1.ff. eod. Vel si quis non suo, sed alieno nomine fuerit damnatus, d.l. 6. §. si quis alieno, & dixi supra. Vel si seruus liber factus ex suo delicto noxali actione tanquam hæres domini conuentus, & condemnatus sit, l.seruus, ff. eod. Vel per procuratorem causa defensa procurator dānatus sit, l.furti, §.si quis alieno, ff.eo. concor.l.2 ff.de obseq.liber. Vel si arbiter compromissarius damnauit, leg. quid ergo, §.ex compromisso, ff. de his qui not. infa. Vel si non causa cognita iudex pronunciauit, d.l.quid ergo, §.quantum, l.verbum, C.eod. l. ob hæc verba, ff.eod leg. interlocutio, C. eod. Vel si pæna grauior quam lex statuit sit imposita damnato, d.l. quid ergo, §.pæna cui concor l.4.C.eod.l.in seruorum, §.fin.ff de pœn. Vel si mitior pæna irrogata sit quàm lex statuit, l. 3.C.ex quib.cau.infa.irrogata sit quā Vel si tempus pæna præstitum finitum sit, l.1.C.de his qui in exil.tex. in d.l. C.ex quib.cau.infa.irrog & in l.5.ff. de decur.& in l.falsi nominis, §.ordine, ff de fal.& in l.2.C de his qui in exili. Vel si condictione furtiua vel simili sit actum, l.cessat, ff de actio.& obli g. sed quid si in sententia pæna non sit adiecta damnato, an sit infamis? videas text.in leg. si te, Cod. ex quibus cau. Sed an filij & cognati, notati, notentur infamia, videas text. in leg. crimen, ff. de pæn. & in leg.2. §.nullum,

lum, ff, de decur. & in leg. sancimus, C. de pæn.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. ad nu. 1. & 2. huius cap. XVII.

ADuerte prout author dicit quod dos vxoris pro qua habet hypothecam in bonis mariti confiscatis non confiscatur Alberic In tract. statu. lib. 3. q. 6. nu. 1. & 2. Afflict. in cõst. Regn. de vxori: foraiud. num. 2. quod maximè procedit in crimine læsæ maiestatis Plot. cons. 31. num. 50. Bursat. cons. 61. num. 2. vol. 1. & Alber. d. q. 6. quamuis Cassan. in consuetud. Burg. rub. 2. des confiscatione gl. 1. num. 27. quæ conclusio non solum locum habet in dote verè numerata; sed etiam in dote confessata vbi lapsum sit tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis; vt per Afflict. in const. Regn. magister iustitiarius tit. vt magister iustitiarius §. causas nu. 5. quod tempus opponendi est diuersum secũdum diuersitatem casuum notatorum per Afflict. in d. const. nu. 5. Rolan. à valle cons. 31. num. 41. vol. 1. Quæ dos licet non confiscetur, non tamen propter eius hypothecam impeditur confiscatio illorum bonorum, ita not. ex tex. in l. si marito in pri. vbi Alex. nu. 1. ff. solut. matrim. Aug. tract. de malef. vers. & eius bona num. 10. Roma. cons. 128. Rolan. à valle cons. 31. nu. 39. vol. 1. Bursat. cons. 61. nu. 2. vol. 1. verum si ex forma alicuius statuti essent deuastanda bona stabilia mariti; vxor impedit illius deuastationem nisi fiscus satisfiat ei de dote; Ita Alber. super statu. lib. 3. q. 7. nu. 14. idẽ Bal. & Imol. notant in l. si marito in princ. ff. solut. matrim. Roma. in leg. 1. §. seruus pignoratus nu. 1. ff. ad sena. cons. Syll. Idem Aug. in d. vers. & eius bona nu. 10. vers. & hoc intellige circa fi. Idem procedit in creditore delinquentis; Alber. tract. statut. lib. 3. q. 7. nu. 2. & q. 14. Aug. d. vers. & eius bona nu. 18.

Quando bona confiscantur non requiritur aditio, nec agnitio, quia quando deferentur fisco alio iure quam hereditario; vt cum ex delicto confiscantur; vt in materia nostra acquiruntur fisco sinè aditione Bart. in l. 1. nu. 8. C. de Bon. vacan. lib. 10. & in cons. 157. nu. 2. & in l. 1. 2. lect. nu. 7. ff. de off. Procur. Cæsar. Cuma. cons. 32. nu. 2. Boss. sua Praxi tit. de bonor. publ. num. 25. vers. addo etiam; Quod ampliatur etiam in personis nominatis; Ita Bart. in dict. Cons. 157. num. 3. 4. & 7.

SECVNDAE PARTIS
PRAXIS M. C. VICARIAE
CAVSARVM CRIMINALIVM QVAE
AGIT DE DEFENSIONIBVS REORVM.

CAPITIS PRIMI.

SVMMARIVM.

1 *Acta puniuntur scripta, dicta, & consilia.*
2 *Nisi Princeps vel Augusta commiserint.*
3 *Item nisi non iniuriæ faciendæ quis commiserit. exempla ibid.*
4 *Item nisi sine dolo malo commissum fuerit, & quid in poculo amatorio.*
5 *Item nisi per ebrietatem, aut lasciuiam factum fuerit.*
6 *Item nisi mandato alterius, & ibi exempla, & fallentiæ.*
7 *Item nisi minor dleinquerit, & quomodo puniatur.*
8 *Item nisi Magistratus populi Rom. &c.*
9 *Item nisi reus defunctus sit, & quando reus defunctus possit suspendi.*
10 *Item nisi instantia sit perempta.*
11 *Item nisi abolitio criminis interueniat vbi limitationes.*
12 *Restituere quid sit.*
13 *Et an restitutio reo veniāt bona publicata.*
14 *Item actiones pro & contra reum.*
15 *Restituto seruo an reuertatur in potestatem domini.*
16 *Vel filiofamilias restituto in potestatem patris.*
17 *Restitutio in militia an debeatur salarium medij temporis.*
18 *Patrono deportato, & restituto admittitur ad successionem liberti.*
19 *Restituto reo an tollatur infamia.*
20 *Absens an & quando possit damnari.*
21 *Absolutus in vno iudicio an & quando possit iterum accusari. Vel punitus iterum puniri, & castigari.*
22 *Testes infames, & periuri, &c. non faciunt plenam fidem.*
23 *Et quid si testis vnum dixit*

extra

extra iudicium, & aliud in iudicio,

24 *Vel quid si vnum in iudicio, deinde aliud extra.*

25 *Vel si contrarium deposuit in iudicio, &c.*

26 *Vel si in eadem instantia contrium deposuerit.*

27 *Testis an & quando possit suū dictum corrigere.*

28 *Negatiua duplex est.*

29 *Et quomodo probetur directa.*

30 *Et quomodo indirecta.*

ECce iam vidimus omnia ea, quæ generaliter contra miseros inquisitos statuta fuerunt (& sic semper ad offensam locutus sum) videndum restat pro complemento huius primæ partis, vt de his etiam loquamur, quæ generaliter ad eorum defensionem adinuenta fuerunt, & si non vt in totum excusent saltem ad minuendam pœnam (cùm specialiter de his omnibus dicemus infra.) Qua in re pro
1 faciliori cognitione capescenda, sciendum est, quòd licet regulariter facta puniantur scripta, dicta, & consilia (prout & aliàs diximus) leg. aut facta, ff. de pæn. tamen pluribus modis hanc regulam limitabis (& sic ad defensionem induci possunt.) Et primo
2 limita, nisi Princeps vel Augusta deliquerit. Princeps enim legibus solutus est Augusta licet legibus soluta non est. Princeps tamen ead. illi priuilegia tribuit, quæ, & ipse habet,
3 leg. Princeps, ff. de legibus. Secundo limita, nisi non iniuriæ faciendæ, sed emendationis causa fecerit, vt in verberibus, quæ impunita sunt à magistratu illata, vel parente, quoniam emendationis, non iniuriæ gratia videantur adhiberi. Puniuntur enim cùm quis per iram ab extraneo pulsatus est, ita dicit text. in leg. aut facta, §. causa, ff. de pæn. text. in leg. vnica, C. de emenda. propinquo. Et dicit domi. Clar. lib. 5. senten. §. pract. quæst. 56. num. 2. quod in facti contingentia fuit absolutus quidam de Bonetis qui proprium filium corrigendo interfecerat. Præceptori autem nimia sæuitia culpæ assignatur, & sic pro culpa tenetur, leg. sed & si, §. fin. cum leg. sequ. ff. ad leg. Aquil. facit text. in leg. item quæritur, §. item Iulianus, ff. locat.
3 Hac etiam ratione permittitur marito leuiter verberare vxorem, & ita communiter tenent omnes, Item limita, nisi quis sine dolo malo, & certo proposito fecerit, leg. qui iniuriæ, in princip. ff. de fur. regulariter enim in pœnis criminalibus nunquam potest quis corporaliter puniri, nisi dolus interueniat. Bart. in leg. 1. §. 1. nu. 1. ff. si quis testa. lib. iuss. Cæpoll. cons. crim. 33. col. 2. verb. quod sic probatur. Nec sufficit lata culpa. In criminalibus enim iudicijs lata culpa non æquiparatur dolo, ita Ias. in leg. in actionibus, num. 23. & 26. ff. de in lit. iur. Blan. in pract. crim. fol. 56. num. 137. Et proinde stante statuto quòd pro homicidio imponitur pæna mortis debet intelligi dummodo sit dolo commissum non autem culpa, Ias. in leg. 1. num. 70. ff. de leg. & in d. leg. in actionibus, num. 26. Viuius lib. commu. opin. fol. 239. verb. statutum disponens, Dec. in dict. leg. in actionibus, num. 20. Cur. Iunior. in leg. fin. nu. 9. ff. quod quisque iur. Alex. in leg. magna negligentia, ff. de verb. sign. Et dicit Bart. in l quid ergo, § pæna grauior, post nu. 11. ff. de his qui not. infa. quod quando delictum est commissum extra propositum, & intētionem delinquentis, quod eo casu iudex potest minuere pænam, & ita dicunt omnes scrib. Cæpoll. conf. crimin. 36. col fin. ver. & postremo. Quod tamen intel-

intellige, nisi quis amatorium, aut abhortionis poculum dederit, quo casu licet dolo non fecerit, tamen quia res mali exempli est humiliores in metallum damnantur, honestiores, &c. vt l. capitalium, §. qui abhortionis ff. de pęna, quod si eo homo aut mulier perierit summo supplicio afficiatur, vt ibi, te, & vide Const. Regni poculum
5 amatorium, cum seq. Item limita, nisi quis per ebrietatem, aut lasciuiam commiserit, tunc enim capitalis pœna remittenda est l. omne delictum §. per vinum ff. de re militari l. vnica, ibi ac ęmulantia C. si quis Imper. malè dixe. l. respiciendum §. delinquunt ff. de pœn. c. inebriauerunt 15. q. 1. & c. sanè. Debet tamen arbitrariè puniri, nisi sine culpa sua fuisset ebrius, vt puta quia socij ipso inscio sal in vinum coniecissent, ita Placza lib 1. delict. c.
6 30. num. 1. Item limita, nisi mandato alterius cui parere necesse fuit fecerit. Is enim damnum dat qui iubet dare, eius vero nulla culpa est, cui parere necesse fuit l. is damnum dat ff. de reg. iur. facit text. in l. liberorum §. excusatur ff. de his qui not. infam. tex. in l ad ea quæ ff. de reg. iur. Qui enim iussu iudicis facit non videtur dolo malo facere l. non videntur, ff. de reg. iur. & dicit Catal. de syndi. quod in facti contingentia fuit excusatus quidam Carnifex qui de mandato prætoris quendam iniustè decapitauit. Mandatum enim superioris excusat, & pone etiam exemplum in operarijs & fabris, qui excusantur de eo quod in re alterius operantur ex mandato conducentis, secundum gloss. in l. in rem §. tignum in glos. fin. ff. de rei vêdic. Boss. in tit. de mandat. ad homicid. nu. 12. Roland cons. 54. num. 6. lib. 1. vbi in facti contingentia consuluit, pro operarijs criminaliter accusatis, & vide aliud consilium eiusdem Rol. 144 & 113. eodem vol. Nisi tamen intelligas facta fuisset denunciatio siue protestatio, vt ab ipso opere desistant Dec. in l. velle non creditur, po st nu. 3. ff. de reg. iur. Item intelligas, nisi de nocte accessissent ad laborandum, vel actum clâdestinum fecissent. Gomez in §. ex maleficijs nu. 21. Insti. de actio. Porrò sciendum est, quòd si atrox crimen sit, non admittitur excusatio, ita text. in l seruus ff. de actio. & obliga. debet tamen mitius puniri delinquens Grammat. vot. 38. vbi refert fuisse damnatum ad triremes quêdam famulum qui de mandato cuiusdam domini viri potentis opere & sermone apposuit quidam comitisse fragmenta lapidis adamantini. Cæterum si patri, vel domino iubenti fuit licitum, puta adulterum occidere, tunc filius, vel seruus ipsis mandantibus, quamuis in atroci crimine excusantur text. in l quarta §. idemq. filijs C.
7 ad legem iuliam de adul. Item limita, nisi minor sit ætate qui deliquit, in omnibus enim fere pœnalibus iudicijs, & ætati & impudentiæ succurritur dicit text. in l. fere ff. de reg. iur. concordat text. in l. aut facta §. persona ff. de pœn. text. in l. infans ff. ad legem cornel. de sicarijs. Et hoc nisi minor ætate doli sit capax, impunitas enim delicti propter ætatem non datur si modo in ea quis sit, in quam crimen quod intenditur cadere potest dicit text. in l. impunitas C. de pœnis, & propterea pupillum qui proximus pubertati est, capacem esse & furandi & iniuriæ faciendæ l. pupillum ff. de reg. iur. l. impuberem ff. de furtis. Bene tamen verum est, quod in omnem casum nunquam debet minor pena capitali affici pro quocunque graui delicto, sed eius pœna debet esse citra mortem, vel membri mutilationem quamuis maior sit annorum quatuordecim l. auxilium §. in delictis, ff. de
8 minoribus. Item limita, nisi magistratus Populi Romani, Legatus, Præses, vel is qui rei publicæ causa

ab

ab est, deliquerit. Hos enim accusare non licet, l. hos accusare, ff. de accusa. sed differtur, l. si adulterium cum incestu. §. si quis, ff. ad leg. Iul. de adult. Nisi tamen euitandi criminis causa, absens id fecerit, l. si maritus, §. leges
9 Iuliæ, ff. eod. Item limita, nisi reus defunctus sit. Defuncto enim eo, qui reus fuit criminis & pœna extincta est, dicit tex. in leg. defuncto, ff de publ. iudic. concor. leg. 3. eod. tit leg. 2. leg. 4. Cod. si reus vel accusator. Nisi tamen læsæ maiestatis crimen sit commissum, leg. meminisse, leg. post diui, Cod. ad leg. Iul. maiest. concor. tex. in leg fin. ff. eod. tunc enim morte non liberatur, nisi in casibus notat. in dict. leg. Vel nisi & alijs eiusdem criminis rei sint, tunc enim morte vnius non extinguitur delictum, leg. 3. Cod. si reus vel accus. Item nisi sententia viuo reo sit lata, tunc enim quamuis appellatione pendente mortuus sit reus, nihilominus iudiciũ propter id quod interest fisci vel alterius, durat. leg. 1. Cod. si pend. appella. quòd declara prout dixit text. in leg. 3. Cod. si pend. appell. cui concor. text. in leg. vnica, ff. eod. & in leg. Lucius. Titius, ff. de iure fisc. text. in leg. fin. Cod. si reus vel accus. Concludas igitur quod regulariter defuncto reo de crimine confesso vel conuicto vel etiam condemnato non potest eius cadauer suspendi, & assessores qui id faciunt tenentur iniuriarum, & est pessima practica, vt dicit Paris de Synd. fol. 315. num. 1. hanc esse communem opinionem, refert Cur. Iunio. in leg. Imperium, num 35. ff. de iurisdict. om. iudic. sequitur Boss. in tit. de accusa. num. 33. Nisi in casibus supradictis, & infamosis latronibus, & ita vidi seruari in Regno in quodam Ioan. Anello della Conocchia cuius cadauer venit in posse curiæ & fuit per ciuitatem Neapolis proraptatum & cõbustum, & ita etiam in famosis latronibus seruari refert Imol. in dict. leg. defuncto, num. 1. & in leg. 1. §. quoties, ff. de iniur. Angel de malefic. in verb. Qui iudex videns, num. 43. faciunt dicta per Boss. in tit. de execu.
10 sentent. num. 18. Item limita, nisi iudicium cæptum intra tempus statutũ non sit finitum tunc enim reus est absoluendus, leg. 3. Cod. vt intra cert. temp. leg. si ea quæ, Cod. qui accus. le. cum Titia, ff. de accusa. Debent enim intra biennium causæ criminales finiri, ita dicit text. in dict. leg. 3. & in leg. 2. Cod. eod. tit. text. in leg. preparandum, Cod. de iudic. vbi etiam iudices puniuntur, & dicit Salic. in leg. qui de crimine post num. 8. Cod. de accusa quem refert, Capic. decis. 206. num. 6. quod accusator post peremptam instantiam non est vlterius audiendus. Contrarium tamen ex generali consuetudine seruatur, si quidem etiam perempta instantia potest iudex prosequi processum, & ita practica seruat, dicit Boss. in tit. de inquisi. num. 82. Item limita, nisi abolitio criminis interueniat. Eximitur enim reus publica abolitione interueniente, leg. si interueniente, ff. ad Senatusconsult. Turp. leg. 2 §. ni forte, Cod. vt intra cert. temp. quæst. terminetur etiam si sententia in rem iudicatam transiuerit, & ita firmant omnes indifferenter Paris cons. 1. nu. 59. lib. 4. quæ aut publice fit ob diem insignem, aut ob pusilicam gratulationem, vel ob rem prospere gestam, aut priuatim actore postulante, leg. abolitio, cum duabus, l. seq. ff. ad Senatusc. Turp. Et ita ob publicam gratulationem nostris temporibus fuit factum indultum generale tempore interceptionis Turcarum classis sub die 7. Octobris 1571. in quo die in hac ciuitate Neap, celebratur festum S. Mariæ de Victoriæ. Eximitur cito reus: Nisi crimen læsæ Maiestatis, patriæ expugnandæ, peculatus, vel simile

iudi-

iudicium sit deductum, hinc enim abolitio non competit, leg. 3. §. fi. C. de abolit leg. 3. C. de episcop. audien. leg. Lucius Titius, ff. ad Senatuscon. Tur. nisi priuati à Principe fuerit obtenta. Secundo eximitur reus, nisi accusator pecunijs à reo corruptus, vel per deceptionem abolitionem petijt, leg. 2. §. sin autem, C. de abolit. Item nisi falsam causam allegando abolitionem impetrauit accusator veluti dicendo causam esse pecuniariam cum esset criminalis leg. vlt. §. fin ad Senatuscons. Turp. Et proinde tu qui vis impetrare gratiam à Principe debes aduertere vt in memoriali siue supplicatione exprimas non solum veritatem delicti, sed etiam omnia ea quæ possent extrahere animarum Principis à gratiæ concessione, si ea sciuisset, ne ponas te in periculo prout fecit ille quem defendit Crauet. conf. 2. & præcise si alias habuisti gratiam de aliquo delicto, nam vt dicit Barbat. in cap. super his, col. 34. de rescript. quod quidam qui impetrauerat gratiam de secundo homicidio non facta mentione de priuo, fuit Bononiæ decapitatus. Idem refert Ias. in leg. nec damnosa num 3. Cod. de preci. Imper. offer. relatus per dom. Clar. in dict. § practica q. 59. num. 9 vbi etiam subdit se recordari, quod quidam insignis siccarius, qui obtinuerat gratiam à Principe, nec expresserat quod tempore impetrationis reperiebatur carceratus, fuit laqueo suspensus per senatum illius loci. Item limita nisi falliciter & calumniose accusatio sit instituta, leg. 3. in princ C. de abolit. leg. 9. C. de calum. Item limita, nisi inuito aduersario abolitionem petierit accusator, leg. Imperatores, in princ. ff. ad Senatusc. Turp. tunc enim non eximitur abolitione, nisi reus nullam iniuriam corporalem passus sit, leg. 3. C. de abolit. tũc enim etiam inuito reo dari permittitur, nisi non intra triginta dies, postquam reus custodiæ traditus est, sed post triginta, abolitio sit petita. Item limita, nisi testes qui torti sunt abolitioni non consentiant, d. leg. 3. § quod si ingenuorum. Item limita, nisi seruus reus sit, vt in leg. Domitianus, ff. ad Senatusc. Turp. Vel nisi non omnium criminum, vel omnium reorum abolitio petita sit, leg. 1. §. si plura, ff. eod. leg. 39. §. duos, ff. ad leg. Iul. de adult. vel nisi causa non cognita abolitio sit indulta, leg. 2. Cod. de abolit. vel nisi absente aduersario abolitio sit petita, vt dict. leg 2. Vel nisi non pro tribunali, sed de plano importata sit abolitio, leg. 1. §. abolitio, ff. ad Senatusc. Turp. Vel à non competente iudice, dict leg. 2. Cod. de abolitio. Vltimo eximitur reus, nisi partis remissio obtenta non esset In dubio enim non censetur Princeps iuri priuatorum præiudicare, & ita in facti contingentia consuluit Ruin. consil. 60. libr. 5. Imo in Regno nostro non potest concedi gratia, nisi prius habita partium remissione, Gram super const. Reg. fol. 153. de concordia partis, post num. 4. vbi etiam refert fuisse reuocatam quandam compositionem factam parte non concordata, & dicit idem Gram. vot. 3. num. 8. in fin quod gratiæ concessæ sine partium remissione, in Regno non approbantur, vbi etiam refert quendam fuisse vltimo supplicio affectum, qui se composuerat pro quibusdam homicidijs, pro quibus non habeat partium remissiones. Sed iuxta hoc quæro (tu scis quod
12 restituere est honoribus, ordini, & omnibus cæteris restituere, l. 1. & leg. 13. §. fi. C. de senten. pass. si specialiter ad honorem & ordinem fuerit restitutus, à Principe, l. filij libertorum, §.
13 senator, ff. ad muncip. an si Princeps dixerit alicui facio tibi gratiam de delicto nunquid dicatur ille plene restitutus, ita quod recuperet etiam bona publicata? dicit Bart. in l. fin. nu.

11.C.de senten.pass.quod sic cuius opinionem dicit esse communem Boss. in tit.de remed.ex sola cleme Principis,num 1. & seq. Tu autem dicat aut specialiter restitutus est reus ad bona publicata, & tūc procedit communis opinio,l.4.C.de bon.proscr.& d.l.13. §. fin. Aut non est specialiter restitutus ad bona,& non restituitur,l.2.C. de sent.pass.& d.l.4.C.de bon.proscr.

14 Parique modo restituto reo actiones quæ ei competebant ante damnationem non restituuntur,leg.si ademptis C.de senten. pass. nisi & bona ei fuerint restituta. Princeps enim bona concedendo videtur etiam obligationes concedere,l.Princeps, ff. de verb. signific. l.casus,C.de senten. pass. Sed quid econtra, an actiones quæ aduersus restitutum competebant ante damnationem, competant ipso restituto? quod non,l.2.& 3.ff.de sent. pass. l.4. C. eod. & hoc quamuis restitutus locupletior sit factus,l 4.C. eod. Nisi in bona quoque fuerit restitutus, dictis iuribus,quibus concord.d.l.3.in fi.& l.si deportationis,C.eod.tunc enim tenetur, quamuis restitutus bona relinquere malit,quam creditoribus teneri,l.2 in fin.ff.de sent. pass. Plane si non omnia bona recuperauerit, sed aliqua ex ijs pro rata tenetur creditoribus,l.3.C.eod.tit,

15 Seruo autem restituto, ipsum in potestatem domini reuerti clarum est,leg. 1. § fin.ff.de quæst.l.in seruorum,ff.de pæn. Solent enim serui cæsi in potestatem domini reuerti,dicit tex.in leg.capitalium,§. serui,& in l.seruo,ff.eod.nisi tamen seruus in metallum damnatus sit, & ita seruus pænæ effectus, tunc enim restitutus ad dominum non reuertitur,leg aut damnum,§.fin.ff de pæn.l. frustra, C. de senten. pass.

16 Similique modo filiofamilias restituto, non recidit in patriam potestatem,leg.in insulam,C.de senten.pass.Et e contra patre damnato,& restituto patriam potestatem nō recipit nisi specialiter ei sit concesso, leg. si pater vester,C. eod. Vel nisi patri specialiter bona fuerint restituta,tunc & patriam potestatem recuperat,l.in quæstione,C. eod.

17 Ius autem patronatus sententia non extinguitur, & ideo ad successionem liberti, patronus deportatus, & restitutus admittitur, leg. 1. ff. de senten.

18 Infamiam vero per restitutionem non tolli voluit text.in leg. vltim. C. de general.abolit.leg.generalis, C.de sent pass quod est contra tex.leg.1 §. pro qua sententia, ff de postulan. vbi

19 Pomponius putat hunc infamia eximi.vltimo restitutus in militiam medij temporis stipendia non accipit, l. ex causa,ff.de re milit.leg.5.C.eodem nisi constiterit desertorem non fecisse

20 leg.ex causa,ff.eod.Præterea limita regulam nostram, nisi reus absens sit absentia enim in criminibus damnari non debere, Diuus Traianus Iulio Frontoni rescripsit in leg.absentem ff.de pæn.concor. text. in leg. 1. in prin.ff.de requi.reis,& in l.absentem, C.de accus.in leg inter accusatorem, & in leg.accusatore,§.fin. ff. de publ. iud.in l si quondam,C.de adul.& hoc nisi reus contumax sit, tunc enim aduersus absentem pronunciari potest, l.absentem,§.aduersus,ff.de pæn. Nisi tamen capitis pæna absenti irroganda sit,d.§.aduersus,& ita est communis opinio,Bal.in d l.absentem,Salic. ibid.nu. 14.Boss.in tit.de requir.reis, post nu. 1. Item nisi in eos qui spadones fecerint sententia ferenda sit, nā hi etiam absentes ex lege Cornelia damnari possunt,l.4.§ idem diuus,ibi & qui hoc crimine,ff. ad leg. Cornel. de siccar. Item nisi in apparitores per fidos sentētia sit ferenda, hi enim absentes quoque damnari possunt,le. ne dui,C.de pæn. Item nisi post litem cōtestatam se absentauerit reus, exemplo,adulteram,C.ad leg.Iul.de adult. Item nisi accusator absens per contumaciam

tumaciam damnandus sit in hûc enim grauius constitui potest, d. §. aduersus Hodie tamen ex generali consuetudine totius Italiæ proculdubio in quantamcumque graui crimine proceditur contra absentes & habentur pro confessis ex contumacia, & condemnantur etiam ad mortem, vt dicit Gandin. de malefic. in Rub. quid sit agendum reo absente, num. 3. Alber. in l. seruum quoque. § publicè, in fi. nu. 23. ff. de procur & in leg. penul. §. ad crimen, num. 23. ff. de publ. iud. Vital. de malefic. in Rub. de compar. accusati, num. 70. & hoc non modo de iure ciuili, sed etiam de iure Canonico obseruatur, nam si certus est contumax excommunicatur, Foller. pract. crimi. Canonic. fol. 148. num. 12. in fi. & si per annum in excommunicatione perseuerauerit habetur pro confesso, & conuicto de crimine de quo imputatur, & est communis conclusio, vt dicit Ripa. in cap. 1. num. 77. de iud.

21 Item limita, nisi alias de eodem delicto quis fuerit absolutus. De his enim criminibus quibus quis liberatus est, non debet præses pati eundem iterum accusari, & ita diuus Pius Saluio Valenti rescripsit in leg. si cui crimen §. iidem, ff. de accusa. concor de his, eod. tit. & ita dicunt communiter omnes Doctor teste Angel de malefic. in verb & ad querelam, num 90. Nisi tamen absente accusatore & causa nondum cognita reus in priore iudicio fuerit absolutus. Item nisi prior accusator præuaricatione fuerit conuictus & reus per corruptelam accusationis fuerit absolutus, leg. 3 §. si potest causam, ff de lib. hom. exhiben. leg. 1. C. de aduoc. diuer. iud. leg. 3. in princip. ff. de præuarica leg. 11. C. de accus. & hoc quamuis reus mortuus sit, leg. 29 § plane, & ff. de iure fisc. Item nisi laicus absolutus fuerit ab ecclesiastico iudice de delicto de quo potest ab vtroque puniri, tunc enim potest iterū coram iudice laico accusari & puniri ita dicit Couar. lib. 2. resolut cap. 10. num. 6. & dicit Bald. cons. 260. lib. 3. quod ita consuluit in facti contingentia contra quendam imputatum quod cognouerat quandam monialem, qui fuerat ab Episcopo absolutus. Item intellige nisi is qui postea accusare volet suam iniuriam persequatur doceatque se ignorasse accusationem ab alio institutam fuisse, d. §. iisdem & ita tenetur glos. vnica, in dict. cap. de his, de quo statur iuramento ipsius accusare volentis, vt dicit glo. in d. §. iisdem. in verb. Doceatque. Item intellige nisi antea ciuiliter, & non criminaliter sit actū, l. vnica. C. quād. ciuil. act. crim. præiudicet (cui contradicere videtur tex. in leg. 4. ff. de pub. iud.) tunc enim adhuc criminaliter agi posset, nisi tamen reus in iudicio ciuili absolutus fuerit, ex eo quia crimen non commisit, quia non potest amplius accusari, & ita econtra. Cyn. in d. l. vn ica, in 3. q. Boss. in tit de sent. nu. 77. secus autem si fuerit absolutus ex eo quia crimen probatum non fuisset quod in dubio præsumitur, & ita communiter tenetur, Aug. & Ang. in d. ver. Et ad querelam, post nu. 88. ver. an autem, vbi etiam Hieron. in Apostill. Item intellige, nisi alia lege postea agatur quā qua actum est prius, l. senatus, ff. de accusa. l. sanctio legū, ff. de pœn. Vel nisi ex alio crimine ex eodem facto orto, nunc accusetur quā antea, l. 9. §. si tamen, C. de accus. Item intellige nisi in primo iudicio fuerit absolutus virtute transactionis & remissionis factæ per accusatorem, quia tunc posset alius tertius cui competit ius accusandi, delinquentem ipsum de eodem crimine accusare tali remissione non obstante, & est communis opinio Felin. in d c de his, nu. 3. Marant. in suo Specu. fol. 83. num 61. Couar. lib 2. resolut. cap. 10. post num. 5. ver. nono idem Cur. Iun. in l. trāsige-

re,nu.34.C.de transac.Item intellige, nisi is qui pro delicto fuit condemnatus & à iudice loci delicti, & originis in contumaciam, habuerit gratiā à iudice loci delicti, tunc enim illa non releuat quin puniri possit à iudice loci originis, & ita fuisse iudicatum per senatum illius loci refert domi.Clar.in dict.§.pract.quæst.57. nu. 9. in fi. Quid autem si quis fuerit punitus à iudice loci delicti, nunquid poterit puniri à iudice loci originis. Respon.quod sic, si sint iudices competentes, condemnatio enim facta ab vno & exactio pœnæ, non tollit accusationem & punitionem coram alio, & ita de consuetudine obseruatur, Aret.in dict.cap.de his,num.20. & in specie in Italia ita obseruari,dicit Iacob.de Beluis. cons. 9. circa fin. inter cons.crim.diuers.lib.1.licet de iure sit quòd si fuerit punitus ea pœna quā requirebat qualitas delicti, quod debet amplius molestari, prout in facti contingentia consuluit Bald. consil.31.lib.4.Paul.de Castr.consil. 118. lib. 1. & vide eundem Paulum consil. 148. eodem libr. vbi consuluit quod quidam qui fecerat compositionem cum Vicario Episcopi pro adulterio, poterat contra eum de nouo inquiri & accusari,non obstante compositio-

22 ne.Item limita,nisi testes fuerint infames per iuri, vel sine iuramento deposuerint vel essent varij, vt supra diximus,vel singulares, quia non sufficiunt ad plenam probationem præsertim in causis criminalibus in quibus requiruntur probationes luce meridiana clariores,leg.sciant cuncti,C. de proba.leg.5.§.1.ff.de pæn. leg. qui senten.Cod.eod.Boss. in tit.de conuic. num 8.& ita tenere omnes scribentes affirmat Marsi.consil.1.nu. 25. & hoc amplia quamuis Episcopus statueret quod crimen vsurarum probari possit per testes singulares, & ita consuluit Federic.de sent.consil.17. quem communiter Doctor. sequuntur Foller. pract.crimin.canonic. fol. 229. num. 17. quam opinionem dicit esse communem Abb. in cap. cum in diocesi, circa fin.de vsur.Couar.lib.3.resolut. cap.3.post num.5. Non enim singularis testis facit plenam probationem. Nisi Pontifex sit cuius assertioni est standum Aret.in cap.cum à nobis,nu. 7.de testib. Aut Princeps,quia illi soli creditur de eo quòd ipse vidit argum.clem.literis, de probat. Item

23 limita,nisi testis à seipso de falso conuincatur (vel ab alijs vt supra diximus in materia repulsæ) quòd multis accidit modis. Nam aliquando testis vnum dixit extra iudicium & aliud in iudicio & in hoc casu licet debilitetur fides huius testis, prout ita omnes Doctores fatentur, Aret.consil.71 col.2.num. 1. in fin. relatus per Boss. in tit.de oppos.contra testes,& potest torqueri & ita practicatur, idem Boss. in tit. de tortur. testim.num.21. in fin. & ita tenent communiter omnes Alex.consil.63. circa fin. lib. 1. facit text.in leg ex libero,ff.de questio. tamen standum est secundæ depositioni factæ in iudicio Angel. de malefic. in verb.falsario,numero 23.Angel.de vbal.inter consil.criminal.diuers.consil.73.num.1.lib.2.Couar. lib.2.resolut.cap.13.num.7.Boss. in tit. de opposit.contra text num.2.Nisi tamen testis illud dictum extra,iudicium dixisset cum iuramento, tunc enim tanquam falsarius esset puniendus,& standum esset ius primo dicto,& hanc esse communem opinio Doctor. refert,Camerar.in consil.suo matrimonial.post consil.Zabarell.num. 5. & ita in practica obseruatur Boss. in tit.de opposit.contra testes, numer.3 in fin. Ali-

24 quādo vnum dixit in iudicio,& aliud extra illud dictum reuocando,& in hoc non est dubium qui standum sit primo dicto iudiciali,licet illud reuocauerit extra iudicium, & est communiter

mu-

munis opinio, Gratus consil. 59. num. 26. libr. secundo, etiam si testis talem reuocationem fecerit in articulo mortis, & ita videtur tenere Bart. in leg. si quis in graui, §. si quis moriens, in fine, ff. ad Syllan. qui in hoc communiter approbatur Alexan. in l. sciendum num. 33. in fin. ff. de verbo. oblig. Cur. Iunio. in l. r. numer. 36. ff. si cer. peta.
25 Aliquando testis deponit cōtrarium eius in iudicio, quod deposuerat in alio iudicio, & tunc cum vtrumque dictum sit iuratum, potest vt falsarius puniri, & est communis opi. idem Camer. in d. consil. matrimonial. nume. 3. sequitur Boss. in d. tit. de opposit. con-
26 tra testes, num. 5. Aliquando testis in eadem instantia & inter easdem personas contraria testimonia deposuit, & tunc si testis contrariatur in ead. sua depositione sine iusta correctionis causa, & tunc illi prorsus non creditur, & hoc omnes fatentur, Couar. in d. c. 13. lib. 2. resolut. post nu. 8. ver. Cæterum si testis. Aut vero testis contraria deposuit in diuersis examinibus, & tunc aut secundo loco deponēs contrarium non dixerit in specie se errase in prima depositione, & eo casu si secundum dictum compatiatur cum primo, debet ad concordiam reduci quantum fieri potest, ita dicit Imol. in l. qui bona, §. si quis stipulatus, verb. nota ex tex. ff. de dam. infec.
27 Aut ipsemet testis vult suum dictum incontinenti corrigere, & est admittendus, cap. præterea, de testib. cogen. & antequem partem alloquatur, & ita communiter seruatur, Capic. consil. 42. num. 9. secus autem si ex interuallo, tunc enim non auditur, & in hoc omnes conueniunt. id. Couar. in dic. 13. post num. 8. ver. cæterum, ibi tertium est, & standum est eius primæ depositioni. Vltimo limita, nisi reus
28 probaret delictum à se non fuisse cōmissum, quod duobus modis probari potest, directe scilicet, & indirecte. Directe quando reus vult ostendere, quod eo tempore & loco, quo dicunt testes eum commisisse delictum, illud non fecit. Indirectè quando reus vult probare testium falsitatem, qui contra se deposuerat per absentiam suam à loco commissi delicti, tunc temporis quo deponunt testes eum vidisse, ita declarat Boss. in tit. de defensio. reor. num. 13. scias autem quod quando reus vult probare directam negatiuam, & se delictum non commisisse, cum sit improbilis ista negatiua secū dum omnes, vt dicit igneus in repet. §. non alias, num. 77. ff. ad Sylla. tamen si coarctetur loco & tempore, tunc bene probat, vt affirmatiua. In quo casu testes debent remouere actum à sensu & non sensum ab actu. Debent enim dicere isti testes, qni ad defensam deponunt quòd illa die & hora qua delictum ipsum in tali loco a tali commissum fuisse dicitur, ab eo fuit commissum, & debent rationem reddere, quia ibi, fuerunt præsentes, & non potuisset committi quin ipsi non vidissent, & ideo non sufficeret dicere quod ipsi non viderunt, tunc enim non remouerent actum à sensu, sed sensum ab actu & sic non concluderent, ex quo ipsis in animaduertentibus potuisset committi delictum idem Boss. quo supra, quam rationem reddere debent testes etiam non interrogati, & ita dixit glo. in §. si vero absunt, in verb. Et vidisse, in auth. de hæredib. & falcid. & ita dicit Felin. in cap. in nostra, nume. 8. in fin. quod opinio illius glos. obtineretur in practica, quia est communis, quod dictum, refert se audiuisse ab Aret. in voce ita dicendo, quam opinionem dicit esse veram & receptam sententiam, Simancas de hæretic. cap. 26. nume. 4. & hanc esse veram rationem testis negatiuam deponentis refert Dec. in cap. tertio loco, de probat. & in leg. 2. C. de bonor. possess. sequitur

Alex. in leg. 1. ff. si quis ius dicen. non obtempe. Secundo vero casu quando reus vult probare negatiuam indirecte & sic redarguere testes de falso, & probare quod tali die non fuit in eo loco vbi per ipsum eo die delictum fuisse commissum, conuincitur per testes Fisci, debet probare, quod continue per totum illud tempus, de quo deposuerunt testes, ipse fuit in alio loco, ita Io. Andr. & cæteri scrib. in cap. ex tenore, de testi. facit tex. & ibi glos. in § item verborum, iusti de inuti. stipul aliquin negatiua non concluderet vt de se patet, nisi tantum locus distaret, vt impossibile esset quod reus ibi fuisset, tuuc enim satis esset si testes dicerent quòd tali die in eo loco reperiebatur, & ita declarat Alberic. in leg. optimam, Cod. de contrahen. stipula. Et sic nota modum probandi negatiuam Speciales vero defensiones in qualibet delicto dicam infra.

ADDITIO FRANCISCI Ristaldi I. V. D.

DVo volo vt scias in materia defensionis. Primum quo absoluto reo in iudicio criminali potest pars instare & ab eo peti, sibi præstari cautionem de non offendendo alias ipsum non liberari, & iudicis est illum cogere ad eam prestandum, iuxta tex. leg. illicitas, § ne potentiores, ff de offic. præsid. & est receptissima omnium traditio, vt dicit Placza. lib. 1. delict. cap. 7. num. 1. & hoc quamuis pars quæ petit sibi caueri fuerit causa inimicitiæ, ita Bart. in leg qui bona fide, § si quis iuxta num. 1. ff. de dam. infec. & est communis opinio, dicit Rip. in Rub. de iudic post nu. 14. ver. Præmissa etiam. Secundum est quod secuta dicta absolutione potest custos carceris illum retinere in carceribus pro expensis in carceribus factis, & ita de consuetudine seruare refert Guid. Pap. decis. 448 quem refert Chassan. super consuet. Burgund. fol. 90. nu. 34.

ADDITIO ASCANII Tholomei V. I. D.

SI delinquens capitur cum indultu, quando postea indultus mediante decreto reuocatur clarum est quod carceratus reponi debet in pristinam, libertatem iusta notata per Doct. in l. præsenti C. de his qui ad ecclesf. conf. sed in causa Marci Antonij de Falconibus inquisiti & contumacis de homicidio qui fuit captus cum nominatione tantum, absque indultu cum esset decretum quod non gauderet, Regius Fiscus prætendebat ipsum non esse reponendum in pristinam libertatem, ex quo fuit captus cum simplici nominatione & per hoc fuit captus vti contumax & delinquens, & cum per mag cur. fuisset prouisum quod non reponeretur in libertatem interposita appellatione ad Sacrum Reg. consil. Referente domino Salernitano determinatum est reponendum esse pristinæ libertati; Nam paria sunt captum esse cum indultu vel intuitu indultus prout fuit carceratus prædictus, qui habeat nominationem & expectabat indultum Alber. in dict. leg. præsenti. Præterea per bannum Regium conceditur potestas faciendi nominationem pro seruitio facto & quod nominatus possit gaudere, & sic Princeps mediante banno facit indultum si postea ex aliqua causa declaratur non posse gaudere non per hoc non debet reponi in pristinam libertatem, Nam alias veniret deceptus verbus banni contra testum in leg. 1. de his qui ven. eta. impetr. vbi vide Paul. Castr. & Bal. in consil. 446. prædictus

dictus inquisitus adimpleuit ex parte sua postquam nomine ipsius fuit præsentatum caput delinquentis, si non reponeretur in pristinam libertatem non obseruarentur ei promissa in Regio banno vbi dicitur quod obseruabuntur contenta in eo sub verbo, & fide Regis. Præterea Princeps facit indultum & gratiam & non iudex textus est in leg. relegati, ff. de pæn. Salicet. in leg. cum indulgentia, C. de sent. pass. iudex solum declarat illud quod continetur in banno, & facit iustitiam pro vt dicit Bossius in titu. de remed ex sola clem Princ Præterea securitas data per Principem debet seruari etiam si verba possent vario modo interpætari pro vt inquit Bal. consil. 400.

Præterea Andreas de la Rocca fuit inquisitus, & carceratus pro non nullis delictis, & præsertim pro sacrilegio quodam intus ecclesiam quo casu non potest gaudere indultu, cum sit crimen exceptuatum per bannum Regium & ita fuit decretum quod non gauderet & cum instetisset se esse reponendum in pristinam libertatem pars aduersa, & Regius Fiscus dicebant quod lex erat scilicet Regium bannum, per quod delictum prædictum exceptuatur & tunc est quis reponendus pristinæ libertati quando dubium est, posse vel non posse gaudere, nihilominus tam per mag. cur. Vicar. quam per Sacr. Reg. consil. referente Domino de Haro fuit determinatum contrarium per l. primam de his qui ven. eta impetr. & per doctrinam Bosij in tit de remed. ex sola clem. Princip. num. 41. vbi ponit factum de eo qui fuit captus cum gratia absque remissione partis, quo casu gratia non valet, & erat certum non valere cum sit monstruosum facere gratiam sine remissione, & propterea talis gratia non fuit approbata à Senatu Mediolanense, & nihilominus dicit quod fuit repositus in pristinam libertatem pro vt inquisitus delinquens dum poni in libertate debet ita poni per sit difficilis eius persecutio prædictus & nota quod cum delinquens ponitur in libertatem debet ita poni quod sit difficilis eius persecutio Bar. in l. 1. §. 1 ff. de acquir. rer. dom. Felin. in c. innouamus extra de treg. & pa.

Vltimo quæro stante statuto quod condemnatus de falso non valeat exercere aliquod officium de quibus falsitatibus dictum statutum intelligatur adest circa hoc solemne consilium Pau. Castr. 45. inter consilia diuersorum vbi dicit quod statutum debet intelligi de falsitatibus descendentibus ex leg. Corn. de fals. & non de alijs falsitatibus allegat Bart. etiam hoc determinantem in leg quid sit falsum in fin. de fals.

DE DEFENSIONIBVS Reorum.

CAPVT II.

SVMMARIVM.

1 *A Pæna homicidij qui excusentur, vsque ad nu. 22.*

Diximus in genere videamus in specie. Et in primis qui excusentur è pæna ordinaria homicidij. Quæ quidem materia malo nostro fato frequens est, & quotidie homines trucidantur etiam in leuissimis causis. Pro cuius vera cognitione, more solito facias regulam quod scilicet regulariter hodie homicida puniri debent pæna mortis naturalis, vt dixi infra in secunda parte. Et ita est communis opinio, teste Boss. in tit.

tit. de homicid. num. 109. & tam nobilis quam ignobilis, & ita rececepit practica, dicit Bolenc. in repet. leg. capitalium, §. famosos, num. 64. ff. de pæn. Quamuis qui maleficum occiderit, leg. fin. Cod. de
1 malefic. Vel seruum vel alium infimæ conditionis, leg. 1. § & qui hominem, ff. ad leg. Cornel. de siccar. Item quamuis dominus seruum suum occiderit, leg. vnic. Cod. de emend. seruor. concor. § in potestate, Instit. de his qui sunt sui vel alien. iur. Vel quamuis minor vigintiquinque annis occiderit, leg. si quis, Cod. ad legem Corn. de siccar. dummodo sit doli capax, vt text. in leg. pupillum, ff. de reg. iur. & est omnium receptissima sententia, vt dicit Placza lib. 1. delict. cap. 32. num. 6 & ita refert Augu ad Ang. de malefic. in verb. scienter & dolose, post num. 6. Nunquam tamen pupillus debet pæna capitali affici, pro quocunque graui delicto, sed eius pæna debet esse citra mortem vel membri mutilationem delicta enim minorum in regno, arbitrio iudicis sunt punienda,
2 vt in prag. 1. de minor. Item quamuis quis infantem occiderit, le. si quis necandi, Cod. ad leg. Cornel. de siccar. Vel quamuis decurio sit qui occiderit, leg. diuus Pius, ff. de pæn. Item quamuis statuto caueatur vel consuetudine, quod alia pæna puniatur, puta pecuniaria. Non enim valet hoc statutum, & est communis opin. vt dicit Anan. in cap. fin. num. 1. de delict. puer. Dec. in cap. 2. num. 2. de const. Couar. lib. 2. resolut. cap. 9. num. 2. Quicquid dixerit Alberic. non obstante in 2. par. statuit quæst. 122. relatus per Augu. ad Angel. de malefic. in verb. ex interuallo, post num. 7. vbi dixit quod totus mundus seruat contrarium & fuit opinio Bart. in leg. 1. post num. 10. versic. vlterius quæro, ff. de publ. iudic. quam opinionem secutus fuit Carer. pract. fol. 515. num. 12. Quam quidem pænam, pluribus modis limita nõ procedere. Et primo nisi causale homicidium sit commissum, dicitur autem causale homicidiũ cum quis alium occidit sine culpa, aliud facere cogitans, & potest poni exemplum in eo qui cum luderet adiacendum palum in loco solito, hominem interfecit vt in casu in quo consuluit Socci. cons. 16. lib. 1. Tunc enim & actio legis Aquiliæ cessat, §. itaque si quis, Instit. de leg. Aquil. & in nihilo tenetur nisi data opera in transeuntem sit iaculatus, vt dicemus infra
4 cap. proximo, de legis Aquil. actione. Secundo limita, nisi non dolo & neque animo occidendi homicidium quis commiserit; hic enim absolui posse diuus Hadrianus rescripsit in leg. 1. §. diuus, ff. de siccar. facit text. in leg. 1. C. eod. eum enim qui asseuerat homicidium se non voluntate, sed casu fortuitu fecisse, cum calcis ictu, mortis occasio præbita videatur, si hoc ita est nec super hoc ambigi poterit, omni metu ac suspicione quam ex admissæ rei discrimine sustinet, volumus liberari, dicit text. in leg. cum qui, C eod. Signorol. consil. 63. in lege enim Cornelia, dolus pro facto accipitur neque in hac lege culpa lata pro dolo accipitur. Quare si quis alto se præcipitauerit, & super alium venerit eumque occiderit, aut putator ex arbore cum ramum deijceret, non proclamauerit, & prætereuntem occiderit ad huius legis coertionem nõ pertinet, tex. in l. in l. Cornelia, C. de sicca. cõcor. tex. in d. l. 1. §. sed si cla ui, ff. eod. tit. Plane interdum & culpa punitur, vt in l. 3. §. sed hoc solũ, cum seq. ff. ad l. Cor. de siccar. & in l. si quis §. abortionis, ff. de pęn. & in l 4. §. 1. de siccar. & in l. 6. §. sicut medico, ff. de offic. præsid. Semper autem mitius punitur homicidium commissum sine dolo, & animo occidendi, quam illud

lud

lud quod committitur dolo, & est cõmunis sententia scribentium, vt dicit Cæpol conf.37.colum.1 & in hoc nemo discrepat, vt dicit Marant. in suo
5 Specul.fol.26 post nu 59. Quæ autem pœna inculposo homicidio sit irrogãda? dicas quòd pœna extraordinaria citra mortis, pecuniaria scilicet, vel exilij pro modo culpæ, & ita seruari attestatur Boss. in tit. de defens.reor. num.68 quem refert idem dom. Clar. in d. §.homicidium nu.3. vbi etiam subdit, quod quandoque pœna triremium ad tempus, & ita per Senatum illius loci seruatum fuisse in quodam Laurentio Moreno, qui propter homicidium culpósum, fuit ad triremes
6 per triennium condemnatus. Quomodo autem cognoscatur, verum animo occidendi, nec ne sit factum, dicas, quod ex re constituendum est, & ita diuus idem Hadrianus rescripsit in d.l 1.§.diuus Hadrinus ff. de sicear. Et pone exemplum in eo, qui versus turbam hominum proijciat ad lapidem, ex quo hominem interfecit, hic enim extraordinaria pœna erit plectendus, quia non adfuit dolus in illo homine interficiendo. Sed tantum culpa in proijciendo lapidem, & est communis opinio, teste Menchiaca contro- uers.illustr.cap 9. num.22. Item pone exemplum in illo architectore, qui ascenderat machinam, & eam non ligauerat sufficienter, quæ tota cecidit super caput existentis sub ea, & occidit eum, vt refert Angel in l. in lege cornelia ff.de siccar dicens, quòd fuit punitus pœna arbitraria. Item pone exemplum in eo, qui culpa sua causam dat homicidio, puta in portiore, qui noluit in portum recipere Currus onustos, vt eos transfetaret, & dum ipsorum curruum vectores per aquas transirent vnus eorum submersus fuit, pro quo tamen portitore con suluit Crauet. consil. 80. Ex re igitur constituendum est, nam si quis gladium strinxerit, & eo percusserit, indubitate occidendi animo id eum admisisse dicitur. Sed si claui percussit, aut cucuma, in rixa quamuis ferro percusserit, tamen non occidendi animo, leniendam pœnam d. §.diuus Hadrianus. Et ideo in facti contingentia, fuit quædam mulier per septennium in insulam deportata, quæ baculo ancillam percusserat super capite, quam credebat ex viro suo prægnantem ex qua percussione illa decessit, teste Gram.vot.23. Non enim visum fui habuisse animum occidendi, prout nec videtur habere, qui ligone homicidium commiserit, vt in casu Ioan.de Amicis conf.23. vel pugno etiam armato, vt in casu Aretin. conf.146. vel calce, vt supra dixi. Vel mannaria, vt in casu in quo consuluit Bald conf. 13. & item si quis habeat ensem, & percutiat pomo ensis, non autem ipso ense punctim vel cæsim, vel si habeat roncam, percutiat hasta, non dicitur habuisse animum occidendi, & ita dicunt Doctor. vt dicit Marsil. conf. 64. num. 18. Idem etiam dicendum in eo qui lapidem proiecerit pro sui defensione contra mordaces canes, & hominem tran-
7 seuntem occiderit, & ita fuisse iudicatum, refert Signor. conf.27. Item punitur homicida pœna mortis naturalis. Nisi quis tutandæ salutis suæ causa hominem interfecerit, & sic ad sui necessariam defensionem. Est enim indubitata iuris conclusio, quod homicidium factum ad sui defensionem non est punibile, cum licitum sit vnicuique vim vi repellere, quòd quidem vulgatissimum est, & commune, vt dicit Catal.conf.53.in princ. inter conf. crim diuers. lib.1. & est text.in l.vt vim ff.de iust. & iur. & hanc sententiam dicit esse frequentiori calculo receptam Placza lib. 1, delict. cap. 28.num.3. in fin. & ita omnium gentium more, & consuetudine receptum

ptum esse, ait Capol.cons.crimin.42. vers. & profecto. Quod etiam procedit in foro conscientiæ,& est communis opinio. Nicell. in concor. gloss. cap.56.& hæc est apud Theologus receptissima sententia, vt dicit Couar. in repet. Clement.si furiosus fol.323. post num 1.Et hoc non solum pro defensione vitæ,& corporis sui, sed etiã pro defensione rerum suarum, & est communis opinio Legistarum Carer. pract.crimin.fol 371.num.29. & seq. Quam opinionem dicit etiam esse communem Claud. in d. l. vt vim, num.43 & sequ. Dec.ibidem num.31. Ias.num. 23. & sequ. Placza in d.cap. 28. num.52. Menchiaca controuer.illustr.cap.18.num.5. Bona enim & res vitæ æquiperantur,vt dicit gloss. in l. aduocati, C. de aduocat.diuers.iudic. quam dicit esse communi consensu approbatam, Placza in loco præallegat. vel adnotanda vtique. Item etiam & pro defensione honoris statuitur. Periculum enim famæ æquiperatur periculo vitæ l. iusta ff. de manumiss. vindict.sequitur Bolen.in repet.l capitalium §.famosos post nu. 161. Et ideo dicit Bart. in l.1. num.8. C.vnde vi, quod si immineat periculum alicuius iniuriæ personalis, quod poterit aggressor interfici, & hoc se practicasse in Ciuitate Venetiarum, & se defendisse quendam imputatum de homicidio refert Angel.in l.is qui aggressorem num. 2. C. de siccar. quem refert Marsil.cons.81.num.16. Item seruandum, pro defensione eorum, qui sunt sanguine coniuncti,& ita tenent communiter Doctor.teste Grammat.cons. 68. num.4. quam opinionem dicit esse communem, Petrus Calef. inter
8 cons.crimin.diuers. cons.88.num.10. lib. 2. Et pone exemplum in patre defendendo filium Bald. in l.1.nu.19. C. vnde vi. Est enim filius pars viscerum patris & matris l.isti quidem, ff. quod metus caus. & hoc siue filius sit legitimus, & naturalis, siue naturalis tantum. Est enim natura communis l.hos accusare §.fin.ff. de accusat.Nec ciuilis institutio potest naturalem commutare l.amicissimos, §.Lucius, ff.de excusat. tutor. & iniuria facta filio præsumitur facta patri l 1.ff.de iniur. Item pone exemplum in filio defendente patrem, idem Bald. in d.l.1. num. 20. subdens quod punitur filius si non defendit patrem, argum. text. in l.vtrum ff.de parricid.& in §.aliud quoque capitulum, in authen. vt cum de appell.cognoscit Gand. in rubr.de defens.à reo faciend. num.4. Vital.de malefic.rubr.qui alium possit, &c.nu. 2. vbi etiam dicit, hoc non solum habere locum in filijs, sed etiam in nepotibus, motus quia sicut filij, & nepotes tenentur patrem, & auum ab hostibus redimere, vt in authen. si captiui, C.de episc. & cler. alias priuantur successione,l. 1. C. de his quibus, vt indig. multo magis tenentur eos defendere, l. appellatione parentis ff. de verbor. signific. sunt enim vna caro, ècontra dicimus §. hac authoritate 35. q 3. Tertio pone exemplum in fratre, fratrem defendendo, Gand. in d. rubr in princ.& ita in facti contingentia,fuit absolutus quidem Antonius Persicus, qui vt auxiliaretur fratri suo, alium interfecerat cum eo rixantem Clar.in d. §. homicidium nu. 27. Item pone exemplum in marito vxorem defendente, vel è contra,idem Bald.in d.l.1. C vnde vi, num 21. Sunt enim duo in carne vna. Item in sponso, sponsam defendendo, idem Bald. ibidem nu. 23. debet enim esse id iudicium de sponsa, & vxore, l.oratio ff.de sponsalibus l si vxor §. si minor ff.de adult.l.non sine C.de bon. quæ liber. Idemque dicendum in amasio defendente concubinam, idem Bald.quo supra num. 22. sunt enim domestici, & quadam societate iunguntur l quod ait ff.de diuor.l.si vxor

§.si

§. si minor ff. de adult. d. l. non sine C. de bon quæ liber. Anan. in cap interfecisti colum. fin vt quarto. An amasius de homicid. volunt. vbi in vers. Tertio an vir, habetur etiam de marito vxorem defendente. Item pone exemplum in socio defendente sociũ, idem Anan. in loco præallegato, vers. sexto, An socius Bald. in d. l. 1. num. 24. Est enim iniuria communis l. item apud labeonem §. tenetur ff. de iniur. & ita etiam sentire videtur Gandin. quo supra. Immò si socius socium non defendit, delinquere videtur d. §. tenetur concor text. in cap. fortitudo &c. non inferenda, 23. q. 1. & dicit Bald. quo supra per text l. 1. C. de rapt. virgin. quod non solum socium defendere possũ cõtra aggressoré, sed etiã sociũ aggressoris, & vide eundem Bald. in l. raptores C. de episc. & cler. Item pone exemplum in amico defendendo amicum Marsil. in d. l. 1. nu.
9 220. C de rapt. virgin. Quinimo pro defensione alteruis extranei prædicta locum habent secundum Bart. in d. l. vt vim, & in l. si quis in seruitute nu. 3. ff. de furt. & est communis opinio, vt dicit Dec. in eodem l. vt vim, post num. 32. vers. subijcit Bart. quæ conclusio est ab omnibus approbata, Al-
10 ciat. cons. 475. Est enim tantæ potentiæ ista defensio propriæ vitæ, quod etiam si clericus sit ille, qui vult me offendere, quod adhuc possum illum impune occidere. (Et ex his apparet mihi fuisse permissum occidere insultantem me noctis tempore, & proditorie annis elapsis sub die 26. mensis Augusti 1576. cui licet ensem, è manibus eripuissem illamque curiæ terræ Pedis montis duxissem, ad instantiam quorundam maleuolorum iniquitatumque filiorum fui carceratus, & nedum insultans. Sed etiam curia, consultores, conscij, fautores, & testes tenentur ad interesse passum ob hanc causam postquam notum erat non solum hippis, sed etiam, & tonsoribus me fuisse vti contrarium procuratorem insultatum) Immò non solum pro mea, sed etiam meorum propinquorum, & etiam extraneorum, & ita indistinctè tenet Canonistę Claud. in lectur. d. l. vt vim num. 85. quam opinionem dicit esse communem Abba. in cap. si vero, el primo num. 11. de pæn. relatus per Couar. lib. 2. resolut. cap. 10. post num. 8. vers. Quartum si eiusdem Non est ommittendum, consil. Riminal. 44. qui consuluit pro
11 quodam qui percusserat. Pretorem, à quo prius ipse fuerat percussus. Scias etiam quod non solum licet insultato insultantem occidere, sed etiam licet alium non offendentem occidere, si ab insultante aliter se defendere non poterat, nisi istum interficeret, ita dicit glos. in l. si familia in verb poterat, ff. si famil. fur. fecis. dica. Quinimo quocunque modo, ego me defendendo percutio alium, non debeo puniri. Quia videor dare operam rei licitæ, & ita in facti contingentia fuisse absolutum quendam, refert domi. Clar. in d §. homicidium num. 31. in fin. Qui dum se ab alio insultante defenderet percussit quendam saxo, qui mortuus est, fuit tamẽ in exilium
12 missus per annum. Quam quidem conclusionem quod insultatus possit suum aggressorem occidere, amplia procedere quamuis insultatus posset se fugiendo saluare, quia potest nihilominus ipsum insultantem impune interficere, & est communis opinio, vt dicit Ias. in d. l. vt vim nu. 38. Dec. num. 35. sequitur Carer. pract. crim. fol. 403. num. 131. Boss. in titu. de homicid. num 86. Ioan. de Amicis cons. 77. num. 5. Riminald. cons 44. num. 12 Non enim tenetur fugere etiam quod posset sine periculo illud facere, & hanc dicit esse communem opin. Alexan cons. 109. num. 4 lib. 1. Alex. de Neuo inter cons. crim. diuers. cons.

77.num.7.lib.1.siue insultatus sit per-
sona cui sit dedecori fugere vel non
Felin.in cap. suscepimus de homicid.
Tiraquel. de nobili. cap.20. num. 64.
Placza lib. 1.delict.cap.28 num.10. &
sequ. Couar.in repet.clemen. si furio-
13 sus fol.323.post num.4.Plane scire
debes, quod ista defensio propter quã
quis iuxta prædicta excusatur debet
esse cum moderamine inculpatæ tute-
læ,quod circa tria consistit, Modum ,
Tempus, & Causam', Bolognin. cons.
36.colum.5.vers verum si dicatur , &
ita dicunt omnes Doctores , teste
Blanc.in pract. crimin. fol.146. nu.1.
Circa modum , vt eodem genere ar-
morum', quo quis percussus fuit eodẽ
genere se defendere tenetur l. 3. §. eũ
igitur ff. de vi , & vi armat. Hinc est
quod si aliquis insultet me baculo, nõ
licet mihi illum gladio percutere ,
si aliter me defendere poteram , & ita
tenent communiter Doctor. vt dicit
Grammat.cons.63.num.2. & 3. Item
si verbis mihi fiat iniuria verbis me
defendere teneor,ita Specul.in tit. de
accusat.vers. Quid si vocauit te latro-
nem,quem sequitur Ias.& Angel.in
d.l.vt vim ff. de instit. & iur. Circa
tempus , vt scilicet in continenti fiat
defensio,vt in d.l.1.C.vnde vi,& in
d.l. vt vim ff.de iustit. & iur. & l.3.§.
fin. ff. de vi & vi arm. dicitur enim
defensio facta incontinenti antequam
quis deueniat ad actus extraneos, l. si
ex plagis §. si tabernarius ff.ad legem
Aquil.& vide text.in l.23.§.fin.ad le-
ge Iul. de adult. Et ideo si post se da-
tam rixam vulneratus ex interuallo
insultum fecerit in vulnerantem , non
videtur id fecisse causa defensionis .
Sed vindictæ , & est communis Theo-
rica Doctor.vt dicit Cæpol. cons. cri-
min.56. num.7. Circa causam , vt fa-
ciat ad defensionem nõ autem ad vin-
dictam l. scientiam §. qui cum alter ,
ff.ad leg. Aquil tamen in omnem ca-
sum licet aggressus modum excedat
non debet puniri pœna ordinaria , sed
mitiori arbitrio iudicis, etiam si dolo
excessisset,& ita communiter conclu-
ditur Soccin.Iunior cons.36.num.10.
lib.2.Carer.pract.crimin.fol.409 nu.
14 152. & sequ. Couar. in repet. d. cle-
ment.si furiosus fol.323. post num. 5.
Non est ommittenda Bald. decis. in
l.solam post num. 11. C. de testibus ,
quod ad probandam defensionem
non est necesse , vt probetur in specie
ista necessitas defensionis,sed satis est
quod probetur simpliciter, quod fecit
ad sui defensionem , & ita communi-
ter tenetur dicit Carer. pract.crimin.
fol. 403. num. 126. relatus per Plac-
zam in d.cap.28.num.20. Dec. in d.l.
vt vim num. 7. Et ideo sufficit proba-
re , quod aduersarius veniebat arma-
tus contra ipsum, ita tenet gloss. in
l. 1. verb. Moderatione C. vnde vi ,
quam dicit esse communiter appro-
batam Bertrand. cons.128 num.3. lib.
7. Grammat.cons 56.num.9.Claud.in
d. l. vt vim in lectura numer. post 54.
quam opinionem dicit esse commu-
nem,idem Placza in loco præallegato
num. 15. Non enim tenetur quis ex-
pectare , quod prius ab alio percutia-
tur,vel offendatur,sed si ille sibi mor-
tem minetur, potest ipse statim illum
percutere , ita gloss. in d. l. prima ,
C. vnde vi , quam sequuntur commu-
niter Doctor. vt dicit Petrus de Bar-
bob. inter consil. crimin. diuers.con-
sil.97 num.21. lib.1. Petrus Calepha-
tus inter consil. criminal. diuers. lib.
2. cons.88.num.21.cons.89.num.3. &
cons.9.num.4. eodem volum. & ita
firmant communiter omnes , vt dicit
Ioan. de Amicis cons. 116. num.5. &
ita fuisse absolutum in facti contin-
gentia, quendam nobilem, qui alium
sibi minantem interfecerat, refert Af-
flict. super prima parte Constit. Reg.
rubr.6. num.33. & rubr 13 num.30.
Et in eo qui præparabat offendere
dicit fuisse in facti contingentia iudi-
catum ,

catum, quod potuerat impune offendi Iaſ. in d. l. vt vim poſt num. 9. quem refert Carer. pract. crim. fol. 391. nu.
15 91. Item limita, niſi quis latronem ac depopulatorem agrorum occiderit l. 1. C. quando liceat vnicuique ſine iudic. ſe vendicare, vel deſertorem militiæ occiderit l. 2. C. eodem titu. Vel niſi quis transfugam occiderit l. 3. § fin. ff. ad leg. cornel. de ſiccar. Vel niſi quis ſtuprum ſibi vel ſuis per vim inferentem occiderit l. 1. §. fin. ff. eodem. Vel niſi ſeruus iuſſu domini occiderit, iuxta ea quæ dicta fuerunt
16 ſupra in princ. cap. eodem tit. Item limita, niſi quis furem nocturnum occiderit: lex enim duodecim Tabul. furem noctu deprehenſum occidere permittit, vt tamen id ipſum cum clamore teſtificetur, dicit text. in l. 4. ff. ad leg. aquil. Et ita demum impune ferret ſi parcere ei ſine ſuo periculo non potuit, dicit text. in l. furem ff. ad leg. cornel. de ſiccar. Concludas tamē ſecundum communem opinionem quam atteſtatur eſſe Bolen. in d. repe. l. capitalium, §. famoſos nume. 164. Prac. Iodoci cap. 78. num. 2. quod ad hoc, vt licitum ſit occidere furem nocturnum, multa requiruntur. Primo, quod iſtud fiat, pro defenſione ſui ipſius vel rerum ſuarum, alias non poſſet quis occidere furem, ſi recedat ſine rebus ſuis. Secundo requiritur, quod volens occidere furem nocturnum clamet. Tertio requiritur, quod eum non cognouerit, neque habuit teſtes qui potuerint illum cognoſcere, & contra eum deponere de furto. Vltimo, quod eum capere non potuerint. Interdiu autem deprehenſum ita permittitur occidere, ſi is ſe telo defendat, vt tamen æque cum clamore teſtificetur, d. l. 4. ff. ad leg aquil. concor text. in l. ſi pignore §. furem, ff. de fur. ſin autem cum poſſet ad præhendere maluit occidere, magis eſt vt iniuria feciſſe videatur. Ergo & legis cornel. tenebitur, vt in l. 5. in princ. ff ad leg aquil Quòd intellige, vt procedat quando quis dubitat, an venerit ad furandum, vel ad occidendum, neque potuit ei parcere abſque propriæ vitæ periculo, & hoc fatentur omnes, Couar. in repet. d. clement. ſi furioſus fol. 327. verſ. Primus ſit, de homicid. Idem etiam dicendum quando reperitur à domino exportare res ſuas & cum illis aufugere neque aliter poterant recuperari, quia ſcilicet, nolebat eas reſtituere, & telo reſiſtebat, & eſt commun. opin. vt dicit Alexan. conſ. 138. num. 9 lib. 6. Couar. quo ſupra fol. 327. verſ. ſecundo proponitur Iaſ. in d. l. vt vim num 25. ff. de iuſtit. & iur. relatus per Villalob. in ſua collecta commu. opin. in litera O, num. 19. Dicit tamen Felin. in cap. 2. poſt num. 4. de homicid. quod de iure canonico non licet furem interficere, pro rebus tantum ſeruandis, & quod ita omnes concludunt.
17 Item punitur homicida pæna mortis naturalis, niſi furioſus vel infans occiderit. Infans enim vel furioſus ſi hominem occiderit lege cornelia non tenetur, cum alterum innocentia conſilij tuetur, alterum fati infælicitas excuſat, dicit text. in l infans, ff. de ſiccar. text. in Conſtit Reg. terminum vitæ, & ita eſt frequentiori doctorum calculo recepta ſententia, Placza lib. 1. delict. cap. 29 num. 1. ſecundum quam opinionem refert domin. Clar. lib. 5. ſentent. §. pract. q. 60. num. 7. quòd in facti contingentia, fuit quidam Philippus Nicola abſolutus, qui proprium filium quem vnicum habebat interfecit. Et quædam Iacobina Ferraria, quæ puella quandam trimā, baculo interfecerat, comperto quod laborabat atrabile, & quod alias vti mentecapta fuerit cuſtodita in hoſpitali Sancti Vincentij, fuit abſoluta & iterum tranſmiſſa, ad dictum hoſpitale. Refert tamē Igneus in l. 3. §. ignoſcitur,

scitur, ff. ad Syllan. quòd Parisijs quidam mentecaptus, qui in aula regalis palatij quendam Vngarum interfecerat, qui biduo ante illum alapa percusserat fuit ad mortem damnatus, quod non est laudandum, sed potest de iure sustineri, nam ex praecedenti alapa videtur tunc dilucida habuisse interualla licet Anton. Gomez cap. 1. delict. num. 72. referat quod Serenissima Regina Castellae fecerit, quendam furiosum, qui intulit vulnus Serenissimo Regi Ferdinando, punire, ob regalis enim personae Eccellētiam potuit iustum videri, & proinde si casus contigerit d. l. infans, & Constit. Regni terminum vitam seruabis.

18 Item nisi adulterum cum filia deprehensum pater occiderit, permittitur enim patri ius occidendi adulterum l. patri, cum l. sequ. ff. de adult. concor. text. in l. 4. C. eodem, & hoc quāuis non naturalis, sed adoptiuus sit. Non enim hoc casu naturalis pater ab adoptiuo separatur l. nec in ea ff. eodem. Item quamuis tempore matrimonij eam in potestate non habuerit, sufficit tamen si eo tempore habeat in potestate, quo occidit l. quod ait, §. sufficit ff. eodem, ex quibus nota, quòd ad hoc vt pater possit adulterū occidere, primo requiritur vt filia sit in eius potestate. Secundo requiritur, vt vtrumque insimul, & adulterum, & filiam occidat d. l patri, ibi, insimul cum filia, nam sit alterum occidat lege cornelia reus erit d. l. nihil interest, ff. de adult. Sanè si altero occiso alter sit vulneratus, impunitas conceditur, potius enim fato, quam voluntate &c. diuus Marcus & Claudius rescripserunt in d. l. nihil interest. Tertio requiritur vt incontinenti, non ex interuallo pater filiam quoque occidat d. l. quod ait lex §. finali. Quarto requiritur, vt pater qui occidit iure patris accusare non prohibeatur eos enim ius occidendi habere, qui iure patris &c. dicit text. in l. marito §. fin. ff. de adult. Quinto requiritur, vt in ipso opere, pater filiam cum adultero deprehendat, & ita labeo probat. Pomponius scribit, Solon & Draco dicunt in d. l. quod ait lex. Vltimo requiritur vt domi suae vel generi sui filiam deprehēsam cum adultero pater occiderit, non alibi, d. l. quod ait lex §. quare. Ius enim occidendi patri conceditur domi suae vel generi, dicit text. in d. l. nec in ea, §. ius occidendi, Domus autem pro domicilio accipienda est, dicit text. in d. §. occidendi. Et ideo si pater alibi habitet, habeat etiam & aliam domū, in qua non habitet, deprehensam illo filiam, vbi non habitat, occidere non poterit d. §. quare, in fin. Et haec omnia locum habent, etiam si talis adulter si clericus, potest enim pater illum deprehensum citra excommunicationem percutere, neque incurrit in paenas cap. si quis suadente diabolo 17. q. 4 & est communis opinio, Bermon. de concubin. fol. 267. num. 5. in fin. Item quamuis magistratus sit, & ita firmauit Bart. in l. marito § illud, ff. de adulter. His autem omnibus (vt supra) non concurrentibus, non

19 liceret patri occidere. Tamen si occideret mitiorem paenam irrogandam voluit text. in l. graccus C. de adulterijs. Item limita, nisi adulterum cum vxore sua deprehensum maritus occiderit, hoc enim casum nullam ob id calumniam metuere potest, dicit text, in d. l. marito, & hoc quamuis libertus adulterius aureorum anulorum impetrauerit l. si is qui ff. eodem. Item quamuis filiusfamilias sit maritus non sui iuris, d. l. marito, §. caeterum, si tamen sit vilis persona adulter, tunc enim potest impune à marito interfici in domo propria d. l. marito, & non alibi. Plane si eum occiderit paena vltimi supplicij non punitur propter iustum dolorem, sed mitius nam

si est

si est humilis persona maritus damnatur in metallum si honestior relegatur in insulam d. l si adulterium cum incestu, §. Imp. ff. de adult. vel mittitur in exilium l. Graccus C. eodem. De iure autem Regni nostri marito permittitur, & adulterum & vxorem in ipso actu deprehensos ambos occidere nulla habita distinctione personarum, vt est text. in Constit. Reg. si maritus, & ideo caueant officiales à Thoris alienis. Quinimmo maritus, & pater in casu permisso possunt etiã alteri demandare, vt adulterum cum vxore deprehensum occidat, & ita fuisse decisum, refert Afflict. super 3. par. Constitut. Reg. rubr 46. num. 4. quem refert pract. Carer. fol. 445. nu. 240 secundum quam opinionem, ita se obtinuisse, refert Cæpoll de seru. vrbanor. præd. cap 23. circa fin. Et videas text. in §. illud. in authen. matri, & auiæ, vbi datur casus in quo licitum est marito vxorem occidere, & adulterum licet non in ipso actu, neque in domo propria. Hæc autem de iure ciuili locum habent. De iure vero canonico non licet neque patri, neque marito, filiam aut vxorem, vel adulterum in adulterio deprehensos occidere secundum gloss. in cap. inter hac, in gloss. 1. circa medium 33. q. 3. Villalob. in sua collect. commu. opin. in litera M, num 23. Quod autem sit permissum vxorem adulteram occidere tu habes tex. in d. l si adulterium

20 cum incestu §. Imperatores, & in l. 1. §. fin. ff. ad leg. cornel. de siccar. Item limita, nisi quis vigore statuti id permittentis homicidium commiserit, valet enim hoc statutum Bartol. in l. omnes populi num. 23 ff. de iustit. & iur & est communis opinio, Alex. in l. si plagij num ff. de verbor. obligat. & ibi Ias. num. 3. Viuius commu. opinio. fol. 204. vers statutum disponens, quod bannitus possit in princ. sequ. Decius cons. 327. num. 3. Et hoc siue occidenti constituatur præmium, siue non, idex Alex. & Viuius quo supra. Quo quidem casu excusatur etiam ille qui bannitum causa vindictæ occidit, & ita obseruari attestatur Boss. in tit. de bannit. quid amittant num. 1. in

21 fin. Item limita, nisi quis non ex ipso vulnere decesserit. Quòd distingue secundum Doctor. Nam aut certum est vulnus fuisse mortale, & tunc si mors superueniat tenetur vulnerans de occiso, & puniendus est pæna ordinaria homicidij, iuxta text. in l. quod ait lex, §. quod si mortifero, ff. ad leg. aquil. in quo casu non excusatur vulnerans ob culpam vulnerati, vel medici imperiti, aut quauis alia causa l ita vulneratus. in princ. ff. ad leg. aquil. sequitur Blanc. in pract. crimin fol. 135. num. 97. de quo standum est arbitrio iudicis, qui considerata qualitate, & loco vulneris, relatione medicorum, ac temporis longitudine quo vulneratus superuixit post vulnus illatum, & alijs probationibus æstimabit, an ex ipso vulnere an ex alia causa decesserit, & ita tenent communiter Doctor. vt dicit Marsil. in pract. crimin. §. & quia num 16. & in cons. 7. num. 27. relatus per Apost. ad Riminal. in cons. 181. sub num. 3. Sane scias, quod vulnus letuale non durat vltra quadraginta dies secundum sententiam medicorum quam refert Angel. in l. vnica C de emen propinq. & dicit Riminal. d. cons. quod ita obseruat communis stilus. Et ideo si ante quadragesimum diem vulneratus decesserit vulnerans tenetur de occiso, quia præsumitur mortuus ex vulnere, & ita omnes concludunt, vt dicit Cæpol. cons. crimin. 41. vers. tertio veniens, nisi tamen intelligas vulneratus post triduum illati vulneris per ciuitatem ambulauerit, tunc enim etiam si postea moriatur non præsumitur ex vulnere decessisse, secundum gloss. in d. l. vnica §. depulsa, C. de emen.

emen.feruor. quam approbant, & sequuntur omnes Doctor.vt ait Marsil. in l.si in rixa num.59. ff. ad leg. cornel.de siccar.& in pract.crimin. §. & quia, num. 17. Arnon. soliloque 39. Prospere quędam. Aut certum est vulnus non fuisse mortale,& tunc si constat vulneratum, mortuum fuisse ex alia causa quàm ex ipso vulnere, non tenetur vulnerans de occiso, ita dicit Bald. in l. qui occidit, §. fin. ad leg. aquil. & in hoc nemo est qui discrepet, Riminal. cons. præfato 281. Aut vero sumus in dubio, an vulnus esset lethale an non, & tunc si apparet de aliqua negligentia, seu culpa vulnerati, & tunc vulnerans non tenetur de occiso iuxta notat, in l. si ex plagis ff.ad leg.aquil Aut non apparet de aliqua negligentia, seu culpa vulnerati, & eo casu vulnerans de homicidio punitur,& ita tenet Gand. in tit.de homicid. post num 24.vers.sed pone, quòd aliquis, vbi ponit exemplum in rustico, qui in capite vulneratus iuit ad laborandum,& vide Blanc. in pracți.crimin.fol.134.post num. 96. circa medium Signor. cons.263. num. 6. & quid in hoc casu fuit decis. per Sacr.
22 Reg.Cons.videas Gram. cons 2. Sed an curia vel eius familia occidens delinquentem, excusetur à pena homicidij? videas ea quæ cumulaui supra cap. 6.

NOTABILE CAROLI Grimaldi V. I. D. In hoc caput 2.

Regulare est, quod nemo sine accusatione damnatur l rescripto §.si quis ff.de mun.& hono.& per hoc non admittitur passim inquisitio nisi in casibus à iure expressis, vt per gloss.Bart.& Doctor. in l. 1. §. si in publico, ff. de adult. & per eundem in extrauaganti ad reprimenda in verbo per inquisitionem, & in c. cum oportet, & in cap.qualiter, & quando & in cap. inquisitionis de accusat. Salic.in l.ea quidem C.eodem, quod procedit in inquisitione speciali, secus enim in generali, vt dicit Bart.in l.cōgruit ff.de offic.præsid. quæ generalis inquisitio permissa est, tam de iure communi Romanorum, quam etiam de iure Regni, vt in Constit.Reg. Inquisitiones,& per Capit.Regni generalis, quæ generalis fit ad inuestigandum,& non ad puniendum,& eius est effectus, vt dicit Felin.in cap.Inquisitionum colum.3. de accusat. à qua deinde deuenitur ad spetialem cum ex generali quis non possit damnari, vt dicit Bald in cap.1. §.iniuria num. 16. de pac iur. Hinc statuta, & consuetudines terrarum ob faciliorem exitum assumendi vindictam publicam introduxerunt inquisitiones speciales vltra eas à iure communi concessas, vt dicit Signor.in cons.182.nu. 4. per text.in d.l. ea quidem, & in l.1.§ quies ff de offic.præsid.vrb. & l. diuus, ff. de custod. reor Vndè in Regno successerunt duo capitula, videlicet, C. si tempora, & C. ne tuorum, quorum vigore proceditur per inquisitionem in his casibus in quibus veniret imponenda pœna mortis ciuilis, vel naturalis, aut membri mutilationem, quæ vt effectum sortiatur eius requisita posuit Amed. in suo tractat.syndic.in vers. quinque requiruntur ad substantiam inquisitionis,& Angel.Aretin.in tractat.malef. in vers.hæc est quædam inquisitio fol.mihi 3. & licet in quauis inquisitione principaliter fama consideratur etiam dum proceditur contra officialem, vt dicit Bald.in l.iubemus, num. 6. C.de probat. tamen hoc fuit correctum de iure Regni per Capitulum Regiæ dignitati, cuius vigore proceditur nulla fama præcedente; In

qua

qua inquisitione dum proceditur, iudex dicitur representare locum accusatoris, & illa citatio quæ accusatori competebat ipse in iudicium deducit, Bart. in l. transigere, num. 15. C. de transactio, non per hoc sequitur.

ADDITIO

PETRI DE MORANTE

V. I. D.

Adde quod à pœna homicidij excusatur occidens rebellem licet rebellis non fuerit declaratus, dummodo postea probetur & declaretur, prout declarari,& probari potest post homicidium commissum, quod erat rebellis, ita dixit Bart. in extrauagan. ad reprimendum, in verbo rebellando num. 21. & est communis opinio teste Boss. in titu. de hæret. post num. 29. & in tit. de crimin. læsæ maiestatis num. 19. & ita seruatum fuit in Duce Vrbini quando interfecit Cardinalem Papiensem, super quo casu cōsuluit Ruin. consil. quarto libro 5. & Ferret. cons. 31. Sed an excusetur à pœna ordinaria homicidij volens occidere Caium, & occidit Sempronium? Doctores dicunt quod sic, ex quo respectu Sempronij non fuit animus occidendi, & sic quod potius culposum sit homicidium, quam dolosum, vt refert Placza lib. primo delict. cap. 27. numero primo, & hanc esse communem opinionem, refert Grammat. cons. 5. & fuit etiam in facti contingentia iudicatum per Sacr. Consil. teste eodem Grammat. super Constit. Reg. fol. 14. num 21. Et dicit Couar. in cap. Alma mater, fol. 497. post num. 15. vers. non ad eiusdem extra de testam. & in repet. cap. quamuis, fol. 53. post num. 3. quod communis est opinio, quod volens percutere Titium laicum & percusserit Caium clericum, non incidat in pœnam excommunicationis. Ego autem seruarē opinionem Bart. contrarium determinantis, vt scilicet debeat puniri pœna mortis, in l. respiciēdum §. delinquunt in fine, ff. de pœn. ad quam facit Reg. Pragmat. ad restringendum, de ictu scoppicti, quia operam dabat rei illicitæ, & sic attento initio illicito, vel licito illud quod sequitur eadem pœna punitur, sed apostilla quod iudicis arbitrio punitur. Et quod pœna extraordinaria puniatur, & sic Bartol. in d. l. respiciendum, §. delinquens sit intelligendus latissime dicit Blanc. in eius practi. crimin. in verb. Casu num. 3. alleg. Curt. Iun. in l. in actionibus num. 13. ff. de in lit. iur. Claud. Seissel. in l 1. num. 31. ff. de legi. gloss. in cap. illud, in verb. seruum suum, 15. q. 1. Nicol. de Mattarel. Cæpol. & Ias. vt ibi, quamuis idem Bart. in l. si cum seruo, ff. de iniur. reliquit hoc cogitandum.

DE DEFENSIONIBVS REORVM.

CAPVT III.

SVMMARIVM.

1 *A pœna furti qui excusentur, ad num. 20.*

1 Eodemque modo facias regulam quod scilicet furtum committēs

G regu-

regulariter pœna mortis naturalis affici debet, vt infra dicam in secun par. Nisi tamen depositarius depositum abneget, sola enim cogitatio furti faciendi non facit furem, nisi id intercipiendi causa occultauerit l. 1. §. sola ff. de furt. concord. l. inficiando, eodem tit. Item nisi seruus, vel filiusfamilias, se liberum vel patremfamiliam, se simulent vt eis credatur, l. si quis vxori §. seruus ff. eodem, vel nisi quis fraudem adhibuit, vt sibi vel alij credatur, vt dicendo se locupletem, fideiussorem se daturum, pecuniam confestim soluturum d. l. falsus creditor, §. si quis nihil. Nam in his omnibus magis decipit, quam furtum facit, & ideo non tenetur, nisi cum quis certæ personæ crediturus, alia pro ea subiecta sit minus idonea, d. l. si quis vxori, § cum Titio, concor. text. in l. si is qui rem, §. si tu Titium. ff. de
3 furt. Item limita, nisi ære pignori dato ad aurum esse affirmauit, turpiter enim fit furtum autem non fit, l. cum æs, ff. eodem l. 36. ff. de pign. action. Item nisi quis equum vel asinum alienum in equas suas gignendi causa admisit, tunc enim furti non tenetur, nisi fraudandi quoque animum habuerit, d. l. si quis vxori, §. si quis asinum meum ff. eodem Item limita, nisi fur aliqui l. fregit, aut ruperit non animo furandi, l. si quid fur, ff. eodem, & pone exemplum in d. l. si quid, §. 1. Item limita nisi seruus domino, vel filiusfamilias patri furtum fecerit, §. hi qui, Institut. de obligat. ex delict. l. ne cum filiofamilias, ff. de furt. serui enim. & filij nostri furtum, quid faciunt, ipsi autem furti nobis non tenentur l. serui & filij, ff eodem concord. text. in l. 1. C. de noxal. actio. text. in l. si quis vxori, in princip. ibi, idem dicendum, ff. de furt & hoc quamuis seruus, qui furtum fecit manumissus sit vel alienatus, d. l. prima §. de noxal. ibi, neque aduersus ipsum concord. text. in d. l. serui, & filij, ibi, vnde est quæsitum text in l. 1 §. hæc autem, ff de his qui testam. liber esse, & dicit text. l. si seruus communis ff. de furt & in d. l. falsus credito, quod quamuis seruus communis vni ex dominis furtum fecerit excusatur. Item amplia quamuis seruus cum emptori furtum fecisse factus sit in emptus, l. inficiando, §. cum seruus, d. l serui nostri, §. cum autem ff. de furt. excusantur d. co, nisi filiusfamilias, qui castrense peculium habet patri furtum fecerit, l. si quis vxori in princip. ibi, sed si filius ff eodem. Item nisi seruus legatus, vel liber esse iussus, ante aditam hæreditatem, hæredi furtum fecerit, l. à Titio. l. si iussu §. fin. ff. eodem. Item nisi seruus cum in fuga esset, domino furtum fecerit, & ab alio possideatur, d. l. serui, & filij nostri, §. finali. Item limita nisi is furtum fecerit ei, à quo bona fide possidetur, quòd distingue, vt in
4 l. apud antiquos, C. de furt. Prætèrea limita nisi pater filio, quem in potestate habet furtum fecerit, quia excusatur. l. actiones ff de action. & obligat. d l. cum filiofamilias, ff. de furtis concord text. in l. 4 ff de iudic. & d. §. hi qui, instit. d. titu. concord. §. item inutilis, Institut. de inutilibus stipul. & hoc nisi pater rem castrensis peculij, vel quasi subripuerit, d. l. 4. & ibi gloss. ff. de iudic. concord. text. in d. l. si quis vxori, ibi, an pater,
5 teneatur, ff. de furt. Item limita, nisi libertus patrono vel cliens siue mercenarius, ei qui eum conduxit furtum fecerit, l. si libertum, ff. eodem. Vel nisi vxor marito, vel ècontra maritus vxori furtum fecerit, l. 1. cum l. sequ. ff. rerum amot. l. quinta ff. expil. hæred. l secunda, C. rerum amot. l 17. C. de furt. & hoc quamuis rem marito commodatam vxor abstulerit, l. fin §. cum autem, C. de furt. Vel nisi impubes furtum fecerit, quia non tene-

tenetur, nisi sit doli capax, & proximus pubertati, §. in summa, Instit. de
6 obligat. ex delict. l impuberem, cum l. sequen. ff. de furtis. Item limita, nisi nemo rei surreptæ dominus, vel possessor sit, l. si hæreditariam rem, ff expil. hæred. l. 1. §. sceuola, ff. si is qui testam. liber esse, concord. text. in d. l. falsus creditor, §. qui alienum, ibi, nec enim furtum, ff. de furt. & pone exemplum in eo, qui rem à domino pro derelicto habitam abstulerit, quòd fallit in casu l. si cum quis ff. eodem. Præterea limita, nisi liber conquerente matre sit ablatus, l mater filij ff. de furtis, secus autem si pater filio surrepto furti agat, quia non excusatur l. eum, qui emit § filiusfamilias l. si filius surreptus ff. de furtis §. interdum etiam, Institut. d. titu. patrem enim furti actionem habere palam est dicit ibi, text. nisi pater non furti actione, sed condictione furtiua agere velit d l. mater §. liberarum, ff. de furt. Item excusatur fur à pœna
7 furti.. Si probet, quod ille cui furatus est erat eius debitor, & quod ab eo creditum suum consequi non poterat, licitum est enim ei, qui non potest à suo debitore creditum suum consequi, æquiualentem rem, seu quãtitatem ei subripere, & est communis opinio, Couar. libr. 1. resolut. cap. 2. post nume. 15. vers. quarto eodem. Item excusatur si res hæreditaria sit subrepta, l. hæreditariæ, cum duabus ll sequen. de furt. concord. text. in l 40. ff. de noxalibus actionibus, vel immobilis §. quod autem, Instit. de vsucap. l. 14. §. qui vim, ff. quod metus
8 caus. l. verum est, ff. de furtis. Vel si quis rem suam subripuerit, hóc enim casu furtum non committitur, nisi debitor pignus subripuerit, §. aliquando §. furti autem, Institut. de obligat. ex delict l. itaque fullo, § sed si res l. actiones §. fin. l. si seruus communis, §. locaui l. si is qui rem, in princ. ff. de furt. vel nisi pars rei alterius sit l. si socius, ff. de furt. Vel nisi vsufructus rei alterius sit, creditoris, §. dominus ff. eodem concord. text. in l. cum æs §. fin. ff. eodem. Vel nisi dominus rem suam bonæ fidei possessori auferat, hisce enim casibus omnibus furti tenetur nisi nihil hoc casu intersit bonæ fidei possessoris, rem ei à domino surreptam esse l. qui iniuriæ, §. fin. ff. de furt. Plane si dominus rei commodatę commodatario rem auferat commodatam non tenetur, l. creditoris §. dominus l. si is qui rem, ff. eodem. Quid autem si quis non rem suam, sed precium rei suæ venditæ dominus surripuerit an teneatur. Respond. quòd sic, & ita dicit text. in l. qui vas §. fin. ff eodem, & in l. 38. §.
9 si seruum ff. de noxal. actio. Præterea excusatur à pœna furti si quis rem sibi debitam surripuerit, & pone exemplum in l cum creditor, & in l. eum qui emit §. adeo autem ff. eodem. Nisi tamen debitor retentionem in illa re habuerit, vel per exceptionem poterat defendi d. §. adeo autem, ibi, plane. Vel nisi creditor debitoris condemnati bona, propria authoritate distraxerit, quia non excusatur l. sexta,
10 §. penult. ff. de re iudic. Item excusatur à pœna furti, si quis non inuito, sed volente domino rem eius contrectauerit l. qui vas §. qui ex voluntate, ff. de furt. ad hoc enim vt dicatur furtum requiritur, quod contrectetur res aliena inuito domino, & propterea Iacob. de Aren. tradit cautelam furi, vt scilicet dominus dicat, quod illam accepit de eius voluntate, quæ excusatio parum in practica prodesset cum hoc de consuetudine non seruetur, vt dicit Angel in l. inter omnes §. recte num 5. ff. de furt. relatus per August. ad Angel. de malefic. in verb. comparent, & produxerunt instrumentum pacis, post num. 12. & contrarium tenuit Bart. in dicto §. re-

ete numer. 1. cuius doctrina est communiter approbata, Curt. Iun. in l. 1. numer. 5. C. de furtis, nisi concurrent aliæ coniecturæ (dicit ibi Bart.) & verisimilitudines vt puta, quia esset eius amicus vel consanguineus, vel solitus talia donare, vel quod res esset modici valoris, vel huiusmodi, tunc enim posset excusari, quod iudicis arbitrio relinquitur, & ita est communis opinio, Felin. in cap. nulli num. 5. de præsumptio. Boss. in titu. de furtis, post num. 58. Quid autem si quis seruum alicuius sollicitasset, vt res aliquas domino auferret, & ad se perferret, seruus autem id domino indicauerit, & dominus vt sollicitatorem in ipso delicto deprehenderet, permiserit seruo rem ad eum perferre, an habet locum pœna furti? quod sic ita dicit text. in §. sed & si credat, Institut. de obligat. ex delicto. Concor-
11 dat text. in l. 20. C. de furtis. Præterea excusatur si quis sciente, & non prohibente domino rem eius subripuerit l. penult. ff. de furt. Nisi tamen sciens prohibere non potuit, vel verecundia motus prohibere noluit, d. l.
12 penult. Item excusatur quis à pœna furti, si non furandi animo rem alienam abstulerit, vel contrectauerit, l. verum §. fin. ff. de furt l. 41. §. fin. ff. ad leg. aquil § placuit in fine, Insti. de obligat. ex delict. & §. in summa, eodem tit. facit text. in l furti §. recte pedius ff. de furt. & pone exemplum in eo, qui per infantiam rem alienam aufert, d. §. in summa. Item in eo, qui per lasciuiam pecus alienum fugauit, §. interdum quoque, Insti. d. tit. Item in eo, qui asinum alienum in equas suas gignendi causa immittit, d. l. si quis vxori § si quis asinum ff. de furt. Item eo, qui ancillam alienam libidinis causa rapuit l. verum est, ff. eodem. Nisi tamen ancillam non meretricem quis rapuerit, tunc enim furti actio-
13 ne tenetur, vt ibi. Præterea excusatur si quis putauit se domino volente, vel non inuito rem eius contractare, §. placuit, Institut dicto titu. d. l. inter omnes § recte dictum est, & l. qui re sibi ff. de furt. Item etiam si putauit rem à domino pro derelicto habitam d. l. falsus creditor §. qui alienum, ibi, sed & si non sit, §. si quis sponte, & §. si iactum ff. de furt. Vel si quis, putauit rem suam esse, §. ita tamen, Institut. vi bonor. rapt. & pone exemplum in l. si quis ex bonis, ff. de
14 furtis. Præterea furtum in aleæ lusum factum non punitur l. 1. in princ. ff. de aleat. dummodo factum sit eodem tempore quo luditur, & in eadem domo, vt ibi dicit text. Quinimo adhuc pœna cessat si alius quam lusor furtum commiserit, d. l. 1. §. item notandum. Porro si conditione, vel vendicatione furtiua agatur admittitur dominus d. l. 1. §. quod autem. Item excusatur si propter necessitatem quis furatus sit, eo enim tempore extremæ necessitatis licitum est furari, & est communis opinio, Marian. in cap. si quis propter post num. 12. de furt. Cagnol. in l. quæ propter necessitatem numer. 3. ff. de regu iur. quæ refert Benincasius de paupert.
15 fol. 105. numer. 22. Item excusatur si fur rem non celauerit, l. qui vas, §. qui e x voluntate in fine, ff. de furt. vel contrectatio secuta non sit, d. l. si quis vxori § neque verbo l. prima §. sola i. vulgaris §. qui furti l. si quid fur, in princip. & §. 1. ff. eodem concord. l. 3. §. si rem in fine ff de acquiren. possess. text. in l. 53 §. fin. ff. de verbor. significat. Item si furem deprehensum dominus deduxit ad præfectum vigilum vel præsidem & ab eo condemnatione facta, rem ablatam recepit, l. interdum, §. qui furem, ff. de furt. vel si reus delato iureiurando, iurauerit furtum se non fecisse, quod dic vt notat, in d. l. si quis vxori, § si quis iurauerit, vel si reus mortuus sit

l. si

l.si cum quis §.quamdiu l. si seruus §.
16 ex his igitur ff. eodem. Item posset ad excusationem allegari furtum esse domesticum, & proinde non puniendum l respiciendum §. furta ff de pœn. quod de consuetudine non seruatur, nisi in leuibus, & propterea fuit laqueo suspensus quidam famulus, cui dominus pecuniam tradiderat, vt alteri mutuaret, & ipse illam in vsus suos cõuerterat; pro quo famulo fuerat aduocatus, Io. de Imola, prout ipse id recenset in l. si tibi dederim ff. de donat. & in l. casius ff. de solut. relatus per Igneum in l. 1. in princ. num. 91. & sequ. ff. ad Syllan. vbi etiam refert Rothmagi ita pluries fuisse iudicatũ, sequitur Iaf. in l. eius qui § quas vero num. 7. ff. si cert. pet. & vide Chassan. super consuetud. Burgun. fol. 48 num. 37. vbi quædam ancilla quæ fuerat domino suo furata certam quantitatem auri & argenti, fuit laqueo suspensa & vide Boer decis. 316. post nu. 7. vbi refert, quod quidam famulus pro furto fuit transmissus ad triremes perpetuo vide etiam Affl. super 1. par. Constit. Reg quid fuerit iudicatum in quadam alia ancilla in rubr. 63. num. 12. Dicit etiam Papo lib. 23 tit. 5. Arrest. 2. quod quidam mulacterius qui domino suo furatus fuerat notabilem quantitatem pecuniarum, fuit laqueo
17 suspensus. Item excusatur si fur hostium seruus sit effectus, quod dic vt habetur in l. si cum quis §. fin. ff. de fur, vel si de furto transactum sit, l. post decisionem, C. de transact. sed hoc ad minuendam tantum pœnam sufficeret in casu in quo ex officio procedi possit. Præterea excusatur si fur, seruus eius cui furtum fecit factus sit l. si alienus ff. de nox. actio. l. à Titio ff. de furt. hoc enim casu pœna furti euitatur, quamuis is qui furtum passus est rursus seruum alienauerit d l. si alienus, ibi, nec si postea alienauero, concord. d vers. & vt maxime tex. in l. quod dicitur, ff. de furt. Item quamuis pro parte tantum dominium sit nactus d l. falsus creditor, § penult. ff. eodem, quia à pœna liberatur, nisi post litem contestatam dominium furis, is qui furtum passus est, si natus, tunc enim pœna non extinguitur d. l. si alienus ibi quòd si, ff. de noxal. actio. Parique modo liberatur à pœna furti seruus si vsumfructum tãtum, dominus rei in seruo fuerit nactus;
18 Sed an excusetur si res furata esset modici valoris, nam de re minime non videtur curandum, vt est tex. in l. scio, ff. de in integr restit & est cõmunis regula, vt dicit Gomes in §. pœnales, post num. 4. Institut. de action. quod non est admittẽdum, nam actio furti datur etiam de re minima, vt pro gallina vel pro auferre, immo etiam pro quo, vt dicit gloss. in §. gallinarum, Instit. de rer. diuis in verb. qui Lucrandi, Tiraquel. in tract. de iudic. in rebus minim. exig. fol. 50. colum 2. vers. 10. & hæc opinio (quam omnes sequuntur) est frequentissimo omnium calculo recepta, Couar. lib. 1.
19 resolut. cap. 3 num. 12. Vltimo à pœna furti excusatur si semel furti nomine actum sit, obstat enim exceptio rei iudicatæ, vulgatis iuribus, & hoc quamuis alia actione antea sit actum, l. si is cui, l si quis egerit, ff. de furt. l. 1. C. eodem l. 1. ff vt bon. rapt. Nisi tamen condictione, vel vendicatione furtiua actum sit, hoc enim casu nihilominus furti agi potest, l. ancillæ, C. de furt. Non enim habet locum furti pœna si semel actum sit. Nisi alius antea egerit, res enim inter alios actæ alijs præiudicare non possunt Nisi tamen vnus ex duobus commodatarijs, vel quibus res simul locata fuit, furti egerit, quo casu alijs postea agenti obstat exceptio l 5. §. fin. cum l. sequ. ff. commod. Secundo nisi cum alia antea sit actum, l qui re, §. fin. l. vulgaris §. penul. ff. de fur. tunc enim cum alio

nihilominus agi poteſt, niſi tamẽ cum domino ſerui furis ſit actũ hoc enim caſu ſeruus manumiſſus exceptione defenditur l. ſi ſeruus nauem in fin. ff. de fur. Tertio limita, niſi alterius nomine actum ſit antea l. ſi quis perferendum in fi. l. ſi quis ex bonis ff. eod. Quarto, niſi de alia re antea ſit actum l. interdum §. fin. ff. eod l. 7. §. 1. ff. de condict. furt l. ancillę C. de fur. Quinto limita, niſi ex alia cauſa agatur, & ex alia cõtrectatione d. l. inter omnes §. fin. & d. l. interdum in princ. ff. de fur. Tu ſcis text. in l. 1. in princ. & in §. fin. cum l ſeq. & l. 3. ff. ſi famil. furt. feciſ. dicat. quod ſi plures ſerui vnius domini furtum commiſerint, dominus tantum præſtando, quantum ſi vnus liber furtum feciſſe liberantur omnes & ſic à pœna furti excuſari videntur, quod verum eſt, ſi ciuiliter actum ſit. Cæterum ſi criminaliter agatur non excuſarentur & eſt communis opinio Riminal. in l. ſi familia num. 6. ff. de iuriſd. omn. iud Boſſ. in tit. ſi famil. furt. feciſ. dic. nu. 2. præſertim ſi imponenda eſſet pœna corporalis, & hoc tenent omnes communiter, teſte Ang. in rub. ff. ſi famil. furt. feciſ. dicat.

DE DEFENSIONIBVS Reorum.

CAPVT IV.

SVMMARIVM.

1 *A pœna iniur. qui excuſentur num. 1.*

PVnitur, & aliquem iniurians, quamuis is qui iniuriam facit in perſona eius cui facit, erret l. eum, §. ſi iniuria l. 3. §. itaque ff. de iniur. Vel quamuis mandatũ, alterius fecerit l. non ſolum §. ſi mandatu, & §. proculus ff. eodem titu. Item quamuis magiſtratus ſubdito iniuriam faciat, l. nec magiſtratibus ff. eodem. Item quamuis hæres patroni liberto iniuriam fecerit, d. l. non ſolum, §. quamquam, vbi diſtinguitur. Item quamuis ſeruus iniuriam fecerit, l. 1. C. eodem, l. ſed ſi vnius, §. cum ſeruus, ff. eodem. Item amplia quamuis ſeruus ei, qui in eo vſumfructum habet iniuriam fecerit d. l. ſed ſi vnius §. ſi ſeruus, vel quamuis ſeruus ſeruo iniuriam fecerit, l eum qui, §. 1. Item amplia quamuis quis ab alio prouocatus dicat tu mentiris, & hoc etiam ſi dicat illi verum, & eſt communis opinio, Boer. conſ. 4. num. 27 & ſequ. & ita in facti contingentia fuit deciſum per Sacr. Conſil. teſte Capyc. deciſ. 58. eſt tamen mitius puniendus. Item amplia procedere quamuis iniurians dicat ſe pœnitere, & quod dixit, fecit calore iracundiæ, adhuc enim mitius puniri debet, & ita in facti cõtingentia fuit deciſum per Cur. Tholoſ. Aufer' deciſ 409. quem refert Mantua, qui idem conſuluit conſ. 77. lib. 2. Plane ab hac pœna excuſatur ſi non iniuriæ faciendæ animo factum vel dictum ſit, l. 5. C. de iniur. l. ſi quis ſeruum l. penultim. ff. eodem, & hoc ſi probatum fuerit, cæterum in dubio non præſumitur, omnes enim iniuriæ præſumitur, facta animo iniuriandi, niſi contrarium probetur, & ita concludunt Doctores communiter omnes, Soccin. conſ. 146. poſt nu. 6. verſ. circa tertiam lib. 1. quam etiam dicit eſſe commun. opinio. Paris conſ. 149. num. 19. lib. 4. Item excuſatur ſi quis per iocum dixit, aut fecit, l 3. §. quare ſi quis, ff. eodem. vel ſi corrigendi, & emendandi animo fecerit, l. item, §. adijcitur, ff. eodem, vel ſi iure fecerit, l. iniuriarum, §. 1. ff. eodem, vel ſi iure magiſtratus, & poteſtatis fecit,

d. l.

d.l.iniuriarum, §. quæ iure concor l. quod reipublicæ ff. eodem, exemplo, d.l.item apud § adijcitur, ibi, vnde quærit. Vel si ob id quod decreto magistratus, non obtemperauerit ductus sit, d. l. iniuriarum, §. si quis quod, vel si defendendi domini sui causa fecerit, d.l.sed si vnius, §.si iussu; in fin. ff.eodem, vel si pater adulterum cum filia sua deprehensum contumelia affecerit, l. vigesimasecunda, §. sed qui occidere, ff. ad leg. Iul. de adulte. Præterea excusatur, si quis nocentem infamauit, l. eum qui nocentem, ff. eodem, peccata, enim nocentium nota esse, & oportere, & expedire dicit ibi, text. & ideo si quis dixerit alicui, quod est latro, homicida assassinus, &c. qui in veritate est, nullam pœnam meretur, ita Bart. in d.l.eum qui nocentem in princ. & est communis opinio, vt dicit Alex. in l.3. in princ. num.6. ff de liber. & posthum. quem refert Villalob. in sua collect. commun. opin. in littera. A. num.29. Apostill. ad Angel. in d.l.eum qui nocentem sub nume. 1. Placza lib. delict. cap. 1. post num.3. quod iniurians probare tenetur, alias secus, & est communis opinio, Boer. in d. consil.4. num. 36. 46. & 48. Et hoc de iure ciuili. Cæterum de iure canonico non excusatur, & est communis opinio, Doctor. teste Alexand. de Neuo consf.82. num.5. in fine. Item excusatur si hominem liberum per errorem vel casum, pro seruo suo cæciderit, l.3. §.fin. l.4. ff. de iniur. Vel si seruum alienum pro libero homine, vel seruo alterius per errorem cæciderit, d.l.item apud, §. interdum. Item excusatur si seruus alicuius leuiter percussus sit, vel leuiter ei maledictum, d.l.item, §.prætor ait, si quid ibi, itaque prætor text. in §.seruis autem, Instit. de iniur. Vel si nihil contra bonos mores sit factum, d. l.item, §. ait prætor, §. sed quod adijcitur, §. meminisse, & §. adijcitur. Vel si incertæ personæ sit factum, d. §.item, §. cui non sine, concor. l.6. ff eodem. Vel si ei apud quem in alia lusum est iniuria sit facta, l. 1. in princ. ff. de aleat. Vel si volente iniuria sit facta, l 9. ibi, nullam enim, ff. de aqua plu. arcen. quo casu nullam videtur iniuriam accipere. Nisi filiofamilias vel seruo; fiat iniuria, quia nihilominus patri vel domino competit actio, l. 1. §.vsque adeo, ff. de iniur. & l. si quis seruum, eodem titulo. Item excusatur si furiosus vel impubes iniuriam fecerit, l.3. ff. eodem. Vel si dominus seruo fecerit, d. l. item §. si communem, & hoc quamuis alius in seruo partem habuerit, vel vsumfructum, vt ibi. Item excusatur si parens liberis iniuriam fecerit l.7. § sed & si quis, ff. eodem l.2. ff. de obsequ. à liber vel seruus domino l. sed si vnius, §. cum seruus, de iniur. eodem. Vel si iniuriam passus etiam statim ad animum non reuocauerit, sed eam dissimulauerit, l.non solum, §.1 ff. eodem, & concord. §.fin. Instit eodem. Vel si iniuriarum actio intra annum in iudiciũ deducta non sit l. 5. C. eodem d l.sed si vnius, §.si cum ante in fin. tanto enim anni spacio præscribitur? dicit gloss. in l.si non conuicij, C. eodem, quam dicit esse communiter approbatam, Ruin. cons. 21. num. 5. lib. 4. & est communis opinio, Placza lib. 1 delict. cap. 6. circa fin. & est continuus iste annus vt est communis opinio, Cuman. cons. 74 post num. 5. Curt. Iun. in l. 1. in princ. & num 20. ff. quod quisque iur. Item excusatur si semel actum fit, obstat enim exceptio rei iudicatæ, & hoc quamuis alia actione sit actum l. qui seruum, ff. de actio. & obligat. l.quod Senatusconsultum ff. de iniur. Quod intellige, nisi alius antea egerit, l. 1. §. fin. ff eodem, quo casu dicta exceptio non obstaret, l.eum qui nocentem, §. si nupta, in fin. ff. eodem.

Nisi cum filiusfamilias iniuriam passus egisset, postea pater eius, agat huic enim exceptio proposita obstat, quãuis alius sit, l. sed si vnius §. si filiusfamilias ff. eodem, secundo intellige, nisi ex alia iniuria sit actum, tunc enim proposita exceptio non iuuaret, nisi vtraque iniuria simul sit facta, l. prætor edixit, §. si mihi ff. eodem. Tertio intellige, nisi cum pater antea filij nomine egisset, nunc suo nomine agat vel è contra l. pater ff. eodem. Præterea excusatur si patronus liberto iniuriam fecerit, l. non solum, §. quamquam ff. eodem l. 2. ff. de obsequ. à liber. Nisi alius per liberum iniuria à patrono affectum, iniuria afficiatur, huic enim actio deneganda non est, d. § quamquam, ibi, ergo autem. Item nisi atrox, iniuria à patrono liberto sit facta l. præter edixit, §. præterea ff. de iniur. l. 10. §. prætor ait, in fin. ff. de in ius vocan. l. 6. C. de iniur. Vltimo excusatur si iniuria remissa sit, l. non solum, §. 1. ibi proinde, l. sed si vnius, §. si cum ante ff. de iniur. Nisi tamẽ alius quam actor iniuriam remisit, tunc enim ipso iure non excusatur. Nisi cum filio iniuria facta esset pater eam remiserit, d. l. sed si vnius §. filiofamilias, & ibi Bart. numer. 2. Potest enim pater facere remissionem pro iniuria facta filio, & est communis conclusio, Boer. decis. 120. num. 1. & sequ. Placza lib. 1. delict. cap. 6 post num 21. & ita in facti contingentia iudicauit Curia Tholos. teste Auser decis. 261. Et hoc intelligas, nisi pater, vilis sit persona & abiecta filius vero, honesta, vel emancipatus d. § filiofamilias, ibi, interdum tamen.

DE DEFENSIONIBVS REORVM.

CAPVT V.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis Iuliæ locum habet, quamuis seruus commiserit. Item quamuis minor ætate, &c.*

2 *Item quamuis Iudæus qui cum Christiana, &c. & quid si cum meretrice Christiana.*

3 *Pœna legis Iuliæ non habet locum inter seruos.*

4 *Vel si mulier in eodem matrimonio perseuerauerit vel vim passa sit.*

5 *Item si quinquennium prætererit.*

6 *Sodomiæ pœna an habeat locũ si effectus non est &c.*

7 *Concubinatus pœna de iure cõmuni & canonico &c.*

8 *Pœna legis Iuliæ an habet locum, si semel accusatio &c.*

9 *Absoluto adultero, & adultera absoluta est.*

10 *Sed non è contra.*

1 Puniuntur pœna etiam stupratores, & adulteri pœna mortis naturalis, vt infra dicam in secund. par. quam-

quamuis seruus adulterum, vel stuprum commiserit l. seruos C. de accusat. l. 26 §. fin. C. ad leg Iul. de adult. Item quamuis minor annis adulteriũ, vel stuprum commiserit, l. si minor ff. eodem leg. 37. §. fin. ff. de minor. leg. si adulterium cum incestu, §. fratres, & ff. ad leg. Iul. de adult. Item quamuis is adulterium commiserit, qui in honore ministratione publico, sit, dict. leg si adulterium cum incestu, §. fin. Item quamuis inter accusatorem & reum conuentum fuerit, ne accusetur, leg. 10. Cod. leg. Iul. de
2 adult. leg. 18. Cod. de transact. Item quamuis Iudæus sit qui adulterium commiserit vel stuprum vt in casu Iason cons. 22. lib. 1. Non enim debent esse melioris conditionis Iudæi quam Christiani. Plane si fornicatus fuerit Iudæus cum aliqua meretrice Christiana non tenetur pœna mortis, sed alia mitiore, & est communis opinio Boer. decis. 316. numerò 5. Mantua centuria prima, nu. 30. arbitrio iudicis citra mortem & dicit Oldrad. cons. suo vltimo, quòd in facti contingentia vidit iudicatum, quod cuidam Iudęo qui cognouerat quandam mulierem Christianam, fuerunt ei virilia amputata, & illa se vidisse ante Palatium, quem refert domin. Clar. in §. fornicatio, num. 16. vbi ipse refert quendam Iudæum fuisse per decennium transmissum ad regias triremes, qui mulierem
3 Christianam cognouerat. Limita autem supradictam pœnam legis Iuliæ de adulterijs non habere locum si inter seruos & cum ancilla stuprum vel adulterium sit commissum, inter liberas enim personas tantum adulterium stuprumue passas lex Iulia locum habet, leg. inter liberas, ff. de adulter. & leg. si stuprum, ff. de iniur. Item limita, si cum meretrice aut alia
4 muliere ignominiosa, stuprum sit commissum, leg. eaque si adulterium, Cod. de adulter. Cæterum si mulier nupta sit, licet ignominiosa accusatio competit, leg. si vxor, §. sed & in ea, ff eod. Item limita, non
4 habere locum, si mulier adultera in eodem matrimonio perseuerauerit, leg. miles, §. volenti, leg. constante, ff. eod. leg. 11. Cod. eod. hoc enim casu lex Iulia non habet locum, nisi maritus de lænocinio sit accusatus & conuictus, vt in dict. leg. constante, cui concor. text. in leg. si quis adulterium, § si quis, ff. de adult. Item nisi non in eo matrimonio in quo nunc est, sed in alio adulterium sit commissum, l. nuptam, ff. eod. Item si per vim stuprum vel adulterium sit factum, l. si vxor, §. si quis plane, l. vim
5 passam, ff. eod Item limita hâc pœnam non habere locum, si quinquennium à die commissi criminis præterierit, l. adulter, C. eod. leg. 28. §. præter quinquennij, eod & hoc non solum si quis adulterium vel stuprum commiserit, sed quòd domum suam causa stupri præbuerit vel ob aliam similem causam, dict. leg mariti, §. hoc quinquennium. Nisi tamen per vim stuprum, aut adulterium quis fecisse dicatur. Eum enim qui per vim stuprum intulerit, vel mari vel feminæ, sine præfinitione huius temporis accusari posse, dubium non est dicit text. in dict. leg. mariti, §. fin. Item nisi adulterium cum incestu admissum dicatur, quia non excluditur præscriptione quinquennij huius leg.
6 vim passam, §. præscriptione, ff. eodem Præterea limita stupri pœna cum puero commissi non habere locum si effectus non sit executus. Et ideo si quis actum non consumasset, quia scilicet ipsas partes pudendas membrum non imposuisset, sed tantum extra eas se polluisset, non debet puniri pœna mortis, sed alia

extra-

extraordinaria, secus autem si membrum imposuisset, licet intus semen non emisisset, & ita se vidisse quod fuit determinatum per magnos Doct. refert, Afflict. super 3. par. const. Reg. Rub. 42. in prin. & post nu. 15. & ita in facti cōtingentia fuisse iudicatum per senatum illius loci refert domin. Clar. in §. sodomia, nu. 3. vbi fuit tan-
7 tummodo virgis casus, quidam Ioseph Caualia, sed an concubinatus mereatur pœnam, dicas quod non de iure ciuili, & ita videmus seruari de cō suetudine, sed bene de iure canonico, per quod laicus tenens concubinam punitur arbitrio iudicis, & clericus priuatur beneficio, & tenetur ad restitutionem fructuum præceptarum, & est communis opinio, vt dicit Bellon. consil. 56. nu. 3. prout illum refert Villalob. in sua collecta commu. opin. in litera C. nu. 85. & videas Gram. vot. 4. quæ requiruntur ad hoc vt dicatur concubinatus, quæ si non concurrunt tenetur ad pœnam stupri tenens mulie-
8 rem. Vltimo limita pœnam legis Iuliæ non habere locum, si accusatio semel in iudicio deducta fuerit, & reus absolutus vel accusatio fuerit deserta, de his enim criminibus de quibus quis semel fuit absolutus, non potest accusatio replicari vulgatis iuribus. Quod intellige, nisi extraneo accusante absoluta sit mulier, tunc enim permittitur marito accusationem restaurare, si idoneas causas, &c. l. 4. §. si ff. de adu. Item nisi ij, qui de adulterio accusati fuerunt, & absoluti postea matrimonium contraxerint, vel turpiter conuersati fuerint, vt in Auth. vt nulli iudic. §. si quis autem de adult. facit tex. in l. qui adulterij C. de adult. Tertio nisi in prima accusatione vterque insimul, & adulter & adultera fuerit ac-
9 cusatis, l. si maritus, §. fi. ff. eod. Vnum tamen scias in hac materia quod si adulter fuerit absolutus, mulier per eū vincet, l. denunciasse, §. expectabit igitur, concor. l. 2. ff. de adul. & hoc quamuis mulier ab alio accusetur non ab eod. l. adulter, §. nupta, ff. eod. tit. Item quamuis per collusionem fuerit absolutus vt in d. §. nupta, ibi, proinde, si tamen mulier tunc temporis erat nupta secus autem si non nupta, tunc enim exceptio rei iudic. illi non datur, ita dicit tex. in l. adulter, §. 1. & §. fi. ff. de
10 adult. Quin econtra si adulter fuerit condemnatus, num & ipso mulier sit condemnata? Respon. quod non, sed mulier aget causam suam, fortassis & obtinere vel gratia, vel iniustia vel lege auxilio poterit. Quid enim si adulter inimicitijs oppressus est, vel falsis argumentis, testibusque subornatis, apud præsidem grauatus, qui aut noluit, aut non potuit prouocare mulier, vero iudicem religiosum sort ita, pudicitiam suam defendat? vt dicit text. in leg. denunciasse, §. fi. ff. ad leg. Iul. de adult. Plane hæ omnes limitationes videntur in irritum incidisse, exceptis tribus, de quibus notatur in leg. ita nobis, Cod. eod. quod satis durum videtur & præsertim in ea muliere, quæ vim stuprum vel adulterium passa est, quæ (vt dixi) à pœna excusatur, cogita.

INSI-

IN SIGNE CRIMINALE CONSILIVM

Innocentij Vitalis Iurisconsulti præclarißimi, ac in almo Neapolitano Gymnasio professoris celeberrimi.

DE profundis clamaui ad te Domine: Domine exaudi vocem meam. Qui ficut Euathenus Atheniensis primam causam contra Pythagoram in iudicio defendendam propriam suspicio, rogo Excellentias vestras vt exemplo Alex. Maced. Regis mihi aures præstent, qui cum in casus capitalibus ius diceret orante accusatore altera manu aurem solebat occludere, vt ipsa reo omnis expers calumniæ conseruaretur. Viso processu & inquisitione formata videor non esse absoluendus. Quod suadetur ex his quæ sequuntur.

SVMMARIVM.

1 *Fama an faciat indicium nu. 1. & nu. 21.*

2 *An fuga nu. 2. & nu. 22.*

3 *An contumacia, numero, 3. & num. 23.*

4 *An præsentia in delicto, nu. 4. & num. 24.*

5 *An non solitus accedere in loco delicti &c. num. 5. & numero 25.*

6 *An infamis & leuis persona &c. nu. 6. & nu. 26.*

7 *An non probibens delictum committi &c. num. 7. & numero 27.*

8 *Si delicta non puniuntur, datur materia delinquendi, numero 8.*

9 *Constare debet de delicto ad hoc vt procedi possit, num. 9.*

10 *In ore duorum vel trium stet omne verbum, num. 10.*

ET primo quia de hoc est publica vox & fama, quæ videtur facere plenam fidem, leg. 3. §. eiusdem, ff. de testibus fama enim publica licet ē ipsa facit ius, & pro veritate habetur, §. sed cum aliquis, Insti. de testam. leg. Barbarius, ff de offic. prato. maxime cum fuerim de proximo in loco criminis, vnde licet delictum non esset plene probatum, sufficit tamen publica vox & fama in loco, ita Hippolit. in conf. 3. num. 7. & conf. 31. numero 4. idem in leg. de minore, §. si plurium, ff. de quæst. mouetur per ea quæ notantur in l. si tutor. C. de perico. tuto. & in l. 1. in fin. vbi Bart. ff. de recep. arbi. Non enim falsum est quod ab vniuersis dicitur, vt in primo Ethi. Bal. in l. quicunque, num. 2. C. de seru. fugit. Vox enim populi vox Dei est inquit prouerb Ex voce publica, & fa ma

ma in loco sentētia præsumitur. Alex. consil. 36. incip. Dixit lib. 2. col. Late. Deci. in l. si cum vel in vtero, nu. 2. C. de testam. milit. vel statim deberet facere indicium ad torturam, dicto §. si plurium, per Gram. consil. 17. numero 10. & consil. 57. num. 10. maxime cum alijs vt per Afflict. in constit. Reg. Si damna, 47. Et probare ad minus semiplene, cap. veniens, vbi notatur extra de testam. vbi etiam Decis. num. 12. habetur per glos. in d. l. 3. eiusdem, ff. de testib. & in cap 1. verb. ferrea, extra de appell. habetur per Salic. in l. fin. in 4. Apostil. ff. de quæst. Quæ enim in ciuilibus faciunt semiplenam probationem, in criminalibus faciunt indicium ad torturam, vt per Hippol. consil. 60. nu. 8. & cons. 65. nu 37. & consil 101. nu. 35. habetur per Alex. in l. fi. 14. Apostill. ff. de quæst. per Gram. cons. 21. nu. 13. Sunt etiam testes qui dicūt hoc sa audiuisse ab occiso, qui in mortis articulo non præsumitur mentiri, ita Bal. in consil. 25. incip. casu lib. super quo facit l. 1. in glos. fi. C. de falsa cau. habetur late per Gram. in decis. 42. num. 7. & seq. & decis. 56. num. 12. & seq. idem consi. 1. num. 74 & 75. quòd consilium habetur impressum in præalleg. decis. late. Hippol. in sua practica, in §. restat, in prin. & in Rub. de fideiuss. num. 43. ex quo inducitur indicium ad torturam, vt per Roman. & Ang. in l. si quis in graui, §. si quis moriens, ff ad Syllan.

Et secundum hāc opinionem quòd scilicet fama publica faciat indicium ad torturam, fuit etiam opinio Ioan. Andr. ad Specu. in tit. de noto. crimi. §. fama, in verb. veniens, circa fin. relati, per Pari. de Sindic. fol. 446. cap. 11. num. 2. per Marsil. in alleg. §. plurium, nu 30. & consil. 72. nu. 16. vbi dicunt quod ita de consuetudine seruatur, prout etiam se vidisse per Assessores aliquando seruari, refert Gandi. de malefic. in tit. de quæst. nu. 39. relatus per Aug. ad Ang. de malefic. in verb. fama pnblica, post nu 41. per Carauit. super rit. 41. mag. cur. nu. 8. per Brun. de indic. fol. 41. num. 32. Quod non est admittendum, sine alijs adminiculis, vt dixi supra in cap. 11.

2 Secundo suadetur Tart. ex fuga in continenti secuta quæ etiam facit indicium ad torturam, vt per Doct. in l. Cornelia, §. fin. ff. ad Sylla. per Ang. in tract. malefic. in verb. fama publica in 6. car. Felin. in cap. nullus, extra de præsump. num. 6. per Hippol. in rub. de proba. nu. 121. per Ias. in rep. l. admouendi, nu. 169. & habetur per Carer. late in sua practica in repet. l. obseruare, nu. 112. maxime quando quis aufugit infra. paucos dies post cōmissum delictum ante accusationem, vt in casu nostro prætenditur nam præsumitur in fraudem commissa cap. consuluit, extra de offic. deleg. & in cap. Reg. post comissum vbi latissime moderni. Dec. consil. 234 nu. 3. in effectu Hippol. in d. rub. nu. 256. idem in sua practica, in §. diligenter, nu. 4. & 45. & in singul. suo 115. & 497. latissime Ias. in loc. præalleg. Resultat enim ex fuga semiplena probatio, vt per Grā. decis. 11, num. 13. seu indicium sufficiens ad torturam, vt per Ias. in d. leg. admouendi, nu. 88 Nullum enim peccatum est adeo paruum quòd maius non fiat propter contemptum, §. hic confide, in Auth. vt omnes obedia Fugiendo enim videor mandatum prætoris contemnere, argu. l. de ætate, §. qui tacuit: ff. de interrog. actio omnis enim qui non obedierit Principi, morte mori debet, &c. extra de maior. & obed. Ex quo nō comparendo peccat in duobus in nō parendo, & non comparēdo, vt per Abb. in cap. 1. extra de iudi. vbi etiam Dec. Conscientia enim Læsa facit hominem timidum, & fugitiuum, quia qui male agit odit lucem, vt habetur Ioan. c. 2. & in c. consuluit extra de offic. deleg. c. perniciosa, 18.

q. 2.

q.2.& facit tex.in §.1.Instit.de oblig. quæ ex delict.facit etiam ipsum suspectum §.si vero quidam,in auth. de exhib.lib.& vt pro confesso damnetur l. si apparitor C.de cohor.lib.11. l.si in liberum ff.de bon.liber. & c.decernimus 3.q.9.Eo enim ipso quod quis nõ vult comparere censetur de causa diffidere vt in d.cap.nullus,extra de præsumpt.per Gram.decis.103.nu.4. per Afflict.in decis.13.Cætera ponit idem Affl.in Const.Reg.vniuersos nu.8.

Adde quòd fuga tribus modis opponitur contra delinquentem primo, vt crimen. Et pone exemplum in milite à bello aufugiẽte & signa deferente. Quo casu fuga probata potest ex ipsa condemnari, & ita omnes tenere refert Brun.de indic.fol.26. nu.7. Secundo opponitur fuga tanquam indicium, vt in casu domini præceptoris, & tunc an faciat indicium dixi supra in d.cap.11.Plane scias hoc casu quod quãdo ille qui aufugit postea citatus sponte comparet,tunc illa fuga nullũ facit indicium,neque etiã leue,vt singulariter voluit Bart. in l.quid sit fugitiuus §.1.ff.de edil.edic.quẽ omnes sequuntur Io.de Amic.cons.7. nu.19. & est communis opinio,idem Io.de Amicis cons.85. num.8. Tertio modo opponitur fuga delinquenti vt habeatur pro confesso. Et pone exemplum in reo carcerato, à carceribus aufugiente,quo casu videtur fateri delictũ de quo imputatur adeo quod facit plenam probationem (& sic potest ex ea damnari)& ita cõiter tenetur, Rip.in l.admonẽdi n.170.ff.de iureiur. Duen. in reg.399. limit.2. alleg. Cat.Sac.in d.l.admonendi nu.81. talis.n.habetur pro confesso,& conuicto l in eos ff.de custod.reor.secundum comm. senten. Doct vt dicit Boer.decis.211.nu.9.

Nisi tamen carceratus fuisset illegitime detẽtus, quo casu non punitur nec habetur pro confesso. Et hæc est communis Theorica Doctor.Roland. cons.7.num 47.lib.1.quia potest licite aufugere, & ita communiter receptum esse,dicit Couar. lib. 1. resolut. cap.2.num.11 relatus per Duen. reg. 393.in 4.limit. vel nisi non aufugisset à carceribus publicis, sed priuatis, Boer.in d.decis.115. num. 13. relatus per Viuius lib.1.commun. opin. in verb.fugiens à carcere.vel nisi vincula carceratus non rupisset, sed quia inuenerit portam apertam, carceratus aufugit,negligentia custodis,tunc enim non debet capite puniri Ang.in l.1.ff de effrac.Vel nisi carceratus statim ad ipsos carceres reuertatur,quia tunc tanquam fugitiuus non est damnandus idem Boer.quo sup. nu.18. & 19.Sed grauius torquẽdus Gram.vot. 37. Tartag.

3 Tertio quia prætenditur me esse contumacem & bannitum,quæ faciũt hominem haberi pro confesso vt in Const.Reg.pœnam, habetur per Bart. in l.penul.ff.de quæstio.per Hipp.late cons.49 nu.9.per cæteros in l 2. §.diuus ff.de iur.fis per Dec.l.si is,qui nu. 18.C.qui testa.face.poss.Quia tolerãtia cum taciturnitate inducit consensum,§.sed & Instit. quib.mod ius patr.potestã.solu.& l.qui patitur, ff mãdat. Appellatur etiam contumacia ficta probatio,vt per Nell in tract.bannit. in 1. par. primi temporis 1.q.vlt. col.per Ang.in tract. de malef.in ver. qui iudex,vers.quærit,& per Hipp. in l.1.nu.129.C.de rapt.virg. Item dicitur contumacia fictum delictum, vt per Bal.in l.si filio, la 2.ff.solut. matr. Hipp.in sua pract §.postquam nu.51. & seq & in l.de vno quoque,num.10. ff.de re iud.facit text.in l. omne delictum §. contumaciam ff. de re milit. Item interpretatur quod vtilius est aduersario & deterius contumaci l.quãdiu l.vltima,vbi Bart. ff de acqu.hær. nu.5.mouetur per text. in d §. qui tacuit. Item contumax præsumitur in dolo l.minor la 1.in princ.vbi Bart.ff.

de

de minor. Iaſ. in l. 2. num & ſeq. ff. de in lit. iuran. Et in peccato mortali Abb. in cap. 1. de iud. 1. nu 10. Hippol. in d. l. de vno, num. 86. Et infidelis c. ſi quis, 81. diſtin. late Iaſ. in l. ſancimus, num. 30. C. de iud. Nec præſumitur habere iuſtam cauſam Bald in d. l. ſancimus, per illum text. latiſſime per Maran. de hac materia, in 6. quæſt. princ. in 2. membro, de contum. per tot. per Iaſ. in l. 1. §. fin per totum, ff. ſi quis ius dicen. Item in contumacia perſiſtentibus ſeueros non eſſe conuenit, cap. quanto, 2. q. 4. Item accuſatus vel inquiſitus, qui ex quo nō comparuit fuit bannitus ſi poſtea comparet & vult purgare contumaciam, poterit ſine indicijs torqueri, propter præcedentem contumaciam, ita Bal. in l. 1. nu. 13. C. de hæred. inſti. vbi etiam Nicol. Mattarell. Brun. in tract. de indit. colo. 35. Hippol conſil. 117. num. 50 in d. §. diligenter, num. 136. idem in ſing. 117. & in l. penul. in fin. ff. de quæſt. Alciat. de præſumpt. regul. 3. cap. 22. Blan. in d. l. fin. nu. 293. Carer. late in d. repet. l. obſeruare, nu. 6. & 116. latiſſimè Gram. in deciſ. 11. num 15. & deciſ. 14. num. 50. aliquid per eundem conſil. 32. nu. 8. maxime leuiter, quia leuis tortura non dicitur tortura, ita Bal. in l. 2 nu. 4. C. quor. appell. Hippol. in l. repeti, num. 5. ff de queſt. in l. furem, num. 17. ff. de ſiccar. Gram. in deciſ 11. num. 15 & 34. nu. 56. Veroſienſis in l. 1. §. ſciendum, numero 50. ff. de ædil. edic. An autem ſola contumacia ſine alijs inditijs faciat indicium ad torturam, vide ea quæ congreſſit Marche. in ſua addit. in d. ca. 11. & quæ faciant inditium ad torturam videas omnino quæ ibidem ante eum cumulaui. Tartag.

Quarto ex quo prætēditur me eſſe ſtudentem potentem, ergo nō poſſum aufugere, cum propter præſentiam meam licet nihil fecerim delinquentes cum eſſent ſtudentes, ſunt effecti audaciores & aduerſarij timidiores. ita Innoc. in cap. continentiam, de cleric. percuſſ. aliquid per Dec. in cap. quia quæſitum, extra de offic. de leg. per Bal in l. non ideo, num. 3. C. de accuſ. Hipp. late in §. conſtante, num. 58. in l. ſi in rixa num. 45. ff. de ſiccar. & in leg. 1. num. 181. & ſeq. C. de rap. virg. iuxta illud vrget pręſētia Turni, quod qualitercunq; ſit debeo teneri de auxilio, vt per Bal. in Marga. in ver. Fauor veronenſis, Carer. in d pract. § homicidium, el ſecundo, nu. 9. vt in leg. 1. §. potuiſſe, ff. ad Syll. per Afflict. in conſt Reg. quicūque & per Carer. in loc. præalleg. num. 13. vbi etiam ponit de perſuadente. Idem ſi habuiſſem enſem, licet non extraxerim, vt per Hippol. conſil. 39. num. 48. & in conſ. 43. num. 44. per Iaſ. in §. ex maleficijs nu. 79. & ſeq. Inſti. de actio. Aret. in §. recuper. nu. 6. vbi glo. Inſtit. de interdict. Terror enim armorum ſufficit dicunt, prędict. late in reper. Feli. in ver. ſpem in duobus locis, in habentibus enim ſimbolum, facilis eſt tranſitus, l. ſed cum patrono, ff. de bon. poſſ. l. in rem, §. ſed & quæcunque, ff. de rei vendic. Pares enim cum paribus, veteri prouerbio facile congregantur, dicit Cicero, Eo magis quia prætenditur me illuc miſiſſe enſes, vnde animus maleuolus præſumitur vt per Doct. in l. 1. ff. de iur. publi. Blan. in d. l. fin. nu. 79. & ſeq. Aimon. conſil. 314. nume. 3. licet ita per ciuitatem portari poſſint vt per Afflict. in conſtit. Reg. intentionis, numero 10. per Socci. fall. 48. in 3. limit. & per Alex. ad Bar. in l. 2. ff. de vi publ. eaique diuiſiſſe percuſſoribus, vnde deberet, ſequi pæna mortis, l. 3 §. item is, ff. de ſiccar. Latiſſime Carer in dicto §. homicidium, lo ſecondo nume. 80. quòd non potuit eſſe niſi communicato conſilio, vnde debeo teneri ſimili pæna licet non vulneraſſem, vel aliquid non feciſſem, vt per Bart. & Hippol. late in d. l. ſi in rixa, per cæteros in d. leg. item mela, § ſi plures

plures, ff. ad leg. Aquil. Carer in dict. §. homicidium, nu. 44. 49. 54. nam agentes & consentientes pari pœna puniuntur, leg. iubemus, la seconda §. Economus, C. de sacrosan. eccl. l. si quemquã C. de episco. & cleri. l quisquis, C. ad leg. Iul. maiest. & c quanto, de sent. ex commu. & si vnus tenet, & alter occidat, tenens dicitur præstare causam homicidio, d. l. item mela, §. si alius teneat, Carer. in d. §. homicidium, lo secondo, num. 7. & in § homidium, lo primo, num. 87. Et Bonifac. in reb. de insultu idem si aliquem quis admenauerit ne ipse succurrat. cap. si quis viduam, vbi not. 5. distin. c de cætero extra de homicid. & sic eadem pœna, vt l. nihil ff. de sicca. & habetur per Soccin. in consil. 118. visa bulla.

Adde quòd illud dictum Innocentij in alleg cap. continentiam, sequuntur communiter vbiq; Legistæ & Canonistæ, teste Alex. consil. 238. num. 4. lib. 6. licet Ioan. de Amicis cons. 53. & Riminal. cons. 13 dicant quòd assistẽs homicidio non debeat puniri, nisi appareat quòd id fecerit, ex proposito cuius contrarium in facti contingentia fuit seruatum per sacrum Regium cõsilium, vt per Gram. vot. 21. qui fuit extraordinariè punitus. Beneuerum est quòd semper quòd appareretquod aliquis astitisset animo rixantes diuidendi, non esset aliquo modo puniendus, secuto homicidio, & pone exemplum in casu Mantuæ cons. 281. lib. 1. Tartag.

5 Quinto prætenditur me non esse solitum illuc accedere, & statim quòd accessi lis fuit incepta, & fui visus cũ armis, vnde debet præsumi omne malum, per Cæpol. consil. 32. & 39. per Alex. consil. 15. primo vol. per Nouel §. secundo, nu. 10. Et fugere cum alijs in quisitis quæ sunt mala indicia, arg. t. fin. C. si mancip. Ita fuer. vend. tangit Bar. in d. l. fin. ff. de quæst. & Hipp. in d. §. constante nu. 11. & 51. Et quod eram solutus legere, & ex abrupto tuas destiti, & non fui visus redire domum., & omnia bona mea fuerunt trasportata ex domo, quæ postea semper stetit clausa nec fui visus deambulare per hanc ciuitatem prout eram solitus, & insurrexit fama quòd me absentaueram, Insolita enim sunt suspecta, & inde præsumitur præsumptio fraudis, cap. quam graui, extra de crimi. fal. not. in l. si quis sub conditione, in glos. 1 ff. de condi. inst. in l. cum allegas, C de vsur. in cap. significauit, in verb. interdixit, de censib. per Ias. in l. 1. §. 1. nu. 4. ff. si quis ius dicen. &c. per Bal. in cap. tertio loco, de probat. Hippol late in l. de minore, num. 13. ff de quæst. Gerar. sing. 77. per Hip. in rub. de prob. nu. 6. per Dec. in cons. 189. nume. 13. & cons. 199 num. 8. per Blan. in d. l. si num. 70. ex multis enim indicijs resultat plena probatio quãdo aliter veritas haberi non potest, vt per Bal. in l. excipiuntur, ff. ad Sylla. Hippol. cons 3. nu. 4 & cons. 7. nu. 35. etiam ad condemnandum impuberes, Hip. in d. l reperi, nu. 22. probatio n. quæ fit per præsumptiones dicitur liquidissima & euidens, l licet, vbi Bar. & cæteri, ff de leg. 1. cap. afferte, extra de præsump. per Hippol. in rub. de probat. nu. 16. per Dec. & ceteros in l. 1. ff. si cert. pet. Ias. in l. nõ hoc, nu. 15 C. vnde legit. Hippo. in d. §. expedita, num. 81. & in d. rub nu. 202. & 313.

6 Sexto nam propter assertam contumaciam prætenditur me fuisse bannitum & bannitus est infamis saltem de facto, l. fin. in fin. C. de requir. reis, & constit. Reg. cordi, habetur per Iser. in constit. Reg. clementiæ, in fi. & in constit. Reg. Grandis, in princ. per Salic. in l. ea quidem, C. de accusa. per Maran. in 6. q. princ. in secundo capit. de contum. nu. 30 Capic. in decis 13 in. 7. Vnde concurrente personæ leuitate sine dubio potest deueniri ad torturã, vt per eundem Iser. in constit Reg. Si dam-

damna, in ver. leuium personarum, vbi etiam per afflict. num. 3. per Grā. in decis. 28 num. 17. per Modernos in cap. Reg. Tormenta, nume. 16. & facit aliud cap. Reg. incip. Tormentis, Homicida etiam dicitur infamis vt per Bal. in l. decuriones, numero 3. C. ex quibus cau. infa. irrog. Habetur per Ioan. de Anan. in cap. superfodiens, in tertia col. extra de homicid. & hoc etiam si occidit bannitum, vt per Hippol. consil. 9. num. 38. idem in l. prima num. 73. ff de siccar. licet aliter non puniatur nisi ex odio particulari hoc fecerit, vt per Hipp. consi. 11. numero 4 & per & Apen. in le. penul. column. penult. C. de deserto, libr. 12. Arnon. soliloque 40. idem in Caut. quinta, & sing. 71. Gerar sing. 14. in prin. & circa medium Felin. in c quę in ecclesiarum, numero 12. extra de cōstit. idem in cap. superfodiens, numero secundo de homicid. & in repert. eius in verb. bannitus, vbi late. Dicitur etiam homicida leuis persona, adeo quòd in facti graui nō potest recipi in testem, ita Bal. in authen. si testis, numero 6. C. de testa Gram consil 62. numero 2. latiss Hippol in l. 1. 1. num. 57. 12. limita, ff de siccar. & in sing. 119. sicut & contuma. vt per Marant. vbi supr. maxime cum in casu nostro fuerint turbata diuina ministeria, vnde quod licet nobilis sit ammittit nobilitatē, & efficitur infamis, cap. Adam, 40. dist. cap 1 de purg. canon. & habetur per Afflict in constit Reg. multæ leges in fine. Imò & carcerati pro delictis capitalibus censētur infames sicuti etiā relegati, l cognitionum, §. 1. ff. de ver. & extraord. cogn. habetur per Socci. in l. si fuerit, in princ. ff. de reb dubijs, sunt enim multi qui ambulant in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt Lupi rapaces, vt not. in leg. illicitas, in versic. concutiendas, ff de offic. præsid. eo magis quia comparui post septimum mensem, quo casu crescendo contumacia debet crescere delictum, leg. relegati, ff de pæn. l. 3. C. de pat. pote. cap. at si, & cap. cum non ab homine, de iudic. & habetur per Afflict. in const. Reg. Asperitatem, num. 8. Item in contumacia persistentibus nos seueros esse conuenit, d. cap. quanto, 2. q. 4. quod modificatur per l. qui diutino, ff. de pæn. habetur per Raphael, in l. 1. C. de precib. Imper. per Sylu. lib. 1. numero 114. aliquid per Afflict. decis. 283. in princ. Gram. decis. 11. in princ. & per eundem cons 39. in prin. contra quod insurgit Alciat. parerg: 11: cap. 10,

7. Septimo ex quo potui prohibere saltem ne delinqueretur, & non prohibui, vnde non careo scrupulo societatis occultæ & tanquam particeps criminis debeo teneri, cap. negligere, 2 q. 7 cap error, 83. distin l. qui ergo, §. si quid alieno, & ibi not. ff. de his q notan infa. facit, leg culpa caret, ff. de reg. iur. per Gandi. Car. 18. numero 24 & per Gram. cons. 22. numero 60. imo censeor occidisse, l. 2. ff. de noxalib. & habetur etiam apud Ciceron lib. 1. offic. qui alterum non defendit si potest tam in vitio, est quam si patriam aut parentes deferat, idem habetur per Alex. in cons: 119: viso processu, num: 4. lib 7. & per Hippol. in §. quoniam nume. 79 Quod enim factum est sciente iudice, dicitur factum cum eius conscientia, vt per Bal. in l. omnium, C. de testa. per Afflict. in const. si quis imposterum, numero 54. Non solum enim committitur committendo, sed etiam omittendo, l sancimus, vbi etiā Ang. & Pau. de Cast. de iud. l. mancipia, vbi per glos & Docto C. de seru. fugit. latiss. Ias. in l. si mora, numero 23. vsque ad 26 ff. solu. matr. aliquid per glo. in l. 2. ff. ad Sylla. & in l. vtrū, ff. de patric. licet, argumentum non procedat de delicto in committendo ad delictum in omittendo vt per Arnō. in sua topic. cap. 15 Bar. in l. quod

Ner-

Nerua,num.29.ff.deposit. Nec sufficit abstinere à malo nisi fiat quod bonum est c.de forma,22.q.5.c.1.de for.fid.c. non satis,86. distin. & qui non est me cum contra me est,l. Cælicolarum,C. de iudæ. & debet fieri quod factum prodest seu releuat,arg.l.hæc stipulatio,§.diuus,ff.vt l.nom. cauea. teneor etiam facere quod tibi prodest,& mihi nō nocet,l.in creditore,ff.de euict. & l.2.vbi latiss.Docto ff.sol matr.Homo enim debet prodesse homini, l.seruus ea lege,ff.de ser.expor.l.1.§. penul.ff.de peric. & commo rei vendic. quia natura inter nos quandam cognationem cōstituit,l vt.vim,cum similib ff.de iusti. & iur. maxime præcedente tanta amicitia cum occiso,vt dicā infra pro parte affirmatiua,suadetur, et ex dicta const. Reg quicunq;vbi puniuntur non adiuuantes mulierem clamantē succurrite,succurrite,ad quod facit,l.1.§.potuisset,ff.ad Sylla.

Octauo si absoluerer delicta remanerent impunita,l.ita vulneratus,ff.ad l Aquil l.si lōgius,§.1.ff. de iudic.l.si operis,C.de pæn l. si à reo,§.fin.ff de fideiuss.Bartol.in l.prima,§.exercitus, ff.de infamib.Etiam si legitimæ probationes deficiant, cum omni enim diligētia debent inueniri, & inuenta puniri,l.congruit,ff.de offic.præsid. Quādo.n.enormia delicta non puniuntur, publica lætitia turbatur,l. nemo, vbi etiam Bal.in 3.not.C.de episc aud.Interest enim reipublicæ vt ipsa malis hominibus purgetur d.l.congruit Et sanguis interfectorum quotidie clamat vindictā in cælis,vt leg. c.6.Apocalip.& habetur per Gram. conf.4. & per Apen.in l.nemo secunda col.de re milit.C.Quando etiam creatura interficit creaturam omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem Domine,domine seruus tuus vult esse tibi similis, & Dominus respōdit ipse interfecit, & interficietur,vt per Philosoph in tit.de reg.Pricipi,c.de Reg instit.vt habetur per Afflict.decis.391 nume.7. Nono hoc homicidium quod ante omnia factum constare debet vt possit procedi, l. 1.§. item illud,ff.ad Sylla.l.inde Nerat. in fin. ff. ad legem Aquil.Alex. cons.53. viso Themate 2.vol.Aimon.cons. 260. in princ. melius idem in cons.244.in princ. Ias.in l.error.nu.14. C.de iur & facti ignor. Hippol.in l.1.num.3.ff. de quæst. late Aret.in §.quadrupli,num 3.Instit. de actio.per Maran.car.45.nu.17.Socci. cons.157.num.12 2.vol Item quia prætenditur factum ante Cappellam crucifixi, vbi est deuotio vltra alia concurrit etiam sacrilegium,l. si quis hoc genus,C.de episcop. & eleric. & l.sacrilegij, ff. ad l. Iul.pecul facit l.si adulterium cum incestu, ff. de adulterijs,& c.cum causam,extra de probationibus latissime Afflict. in constitutione Regni multæ ll. Itē interruptio prædicatoris,qui erat in magna veneratione. Item in tempore quadragesimæ,armorumque portatio accerrimi banni,vnde succedit regula, cap.cum causam,extra de probat.& in enormioribus licet transgredi iura vt habetur per Innocent.in cap. 1. de constit. per Gram.in decis.36. numero 6. per Bal. in leg.quid ergo, §. pæna grauior ff. de his qui notan. infam. per Hippol. in d §.diligenter,numer.159.& in l.1. nume.23.& in l.vnius,§.cogniturum, ff.de quæstio.idem in l.1.numer.61.ff. de siccar. Item propter enormitatem delicti proceditur ordine iuris non seruato Paris de Syndic. in car. 51. 2. col.per Bar.in l.non solum, §.si mandato, ff. de iniur. Imò tunc ex processu informatiuo posset inferri tortura, Afflict. decision. 391 idem sentit Gram.cons.40.num.3.& sequen.& cons.64.licet non possit repeti, vt per Gram.in dicto cons.64.nu 9.& in vot. 3.nume 24. Si enim aliquis daret alapam officiali propter enormitatem punitur vltimo supplicio Bald in cap.1.

§.iniuria,in princip.de pace iuramen. firman.Marant.in suo Specul. car. 15. nu.15.& 47.Gram decis.36.nu. 4. Iaf. in leg.qui iurisdictio num.3. ff. de iurisd. omn. iudic. Videmus enim quod clericus committens enorme crimen potest sine degradatione puniri, vt per Ioan.Andr.in dicto cap. cum non ab homine, & per Geminianum in cap.1.de homicid. in sexto, omnia prædicta in homicidio commisso in ecclesia, considerat Hippol. in cons. 9.num.16.& sequent. etiam contra clericum quod est fortius, qui etiam si commiserit assassinium poterit puniri per iudicem laicum, vt per Capicium,decis.115.& 122. & per Arnonum in sing 22. per Gram. in 1. & 1. vot. Vbi enim maius vertitur periculum,ibi cautius est agendum, leg.1.§. sed si quis,ff. de Carboniano edic. & vbi plus exceditur ibi maior esse debet pœna,leg.capitalium,§. solent, ff. de pœn.alterare, igitur ratione loci, vt in leg.aut facta,§.locus,ff.de pœnis per Marantam cons. 325. & per Blancum in dicta leg.fin.num.200. Item alteratur delictum ratione qualitatis vt si manifeste fuerit commissum, vt in casu nostro,leg.aut facta,§. qualitate,vbi etiam Bartolus, ff. de pœn. Alexan.cons. 31. num.4.7.vol.Imol.in leg.si multi,num.2.ff. de publ. aliquid per Socci.in leg.si quis id,ff.de iurisd. omn. iudic. Augetur etiam quia prætenditur me fuisse authorem, & caporalem huius rixæ. ergo præbui causam propinquam homicidio licet per socios fuisset commissum, l. quoniam multa facinora,Cod.de vi publica, leg.4.§.Item his,ff. de siccar. latissime Carer.in d. §. homicidium, lo primo num. 75.

10 Decimo & vltimo ad quid egemus alijs probationibus cum res videatur notoria,ex quo sunt quatuor testes de visu duo de vrgentibus, & alij quam plurimi de remotis,in ore, enim duorum vel trium stat omne verbum cap. cum testes,extra de testib:cap. in omne & c. licet, extra eod.sicuti enim in contractibus duo sufficiunt, sic in delictis,vt per Dec.in leg. iuris ignorantia,in secunda lectur.colum.vlt. Cod. qui admitt. pulchre Hippol. in casu isto,in cons.31.in princ.Laufran.in cap.quoniam contra,in ver.testium num. 36. de probat. vale: enim argumentum de contractibus ad vltimas voluntates,leg.omnem.ff.de iudi. authen.qua in prouincia, C. vbi de crimin.cap fin de foro compet. §. & hæ, in Auth. vt omnes obediant. Item de ciuilibus ad criminalia,leg.absentem, ff.de pœn.per Alexan.in leg. diuortio, num.11.vbi etiam Soccin. num.5.ff.solut.matrim.per Sylu.nup.lib.1.car.44 per Aimon.cons.88.in princ.per Grā. decis.36.num 1 Aret.in §.1.penul.notab. Institu. quod cum eo facit leg.3. §. hoc interdictum vbi etiam Alber. per illum tex.de lib. hom. latissime per Gerar. in loc. à ciuilibus. Duo enim testes omni exceptione maiores quando plene deponunt de delicto, non admittunt probationem negatiuam,vt per Bald.in leg.fin. num. 5.C. de probat.eo magis,quia prætenditur me corrupisse vnum ex examinatis me, quo casu vnus tantum induceret probationem,ita Iaf.in leg. 1. ff. de condit.ob turp.cau.Felin.in cap. fi.de testib.cogen.Soccin.cons.25. 3.prima col.Afflict. in cap. 1. si de inuestit. lis oriat.Hippol.late in cons.122. Gram. cons. 1.in fi. Cum ergo tot testes sint non requiritur alia probatio, ex quo res,non potest plusquam probari,leg. 1.in fin. de dot. præleg. Immo magis probant duo affirmatiuam, quàm infiniti negatiuam,leg.diem proferre §.si plures,vbi not.ff.de arbit.habetur per Bart.in leg. 1.in fin.ff. de vent. inspicien.& in leg.hæredes palam, in princ.ff.de testam.per Iaf in rub. de iureiur. & per Hippol. late in cons.

17.

17. num. 16. Plus dicunt Doctores in leg. actor, Cod. de probat. negatiuam esse impossibilem, Dec. late cons. 65. num. 6. Item quia asseritur me extra iudicialiter confessum, quod videtur inditium sufficiens ad torturam, leg. ictus fustium. vbi not. ff. de his qui no tan. infam. & leg. cap. 5. ff. de adult. latissime Veronen. in leg. quæro, §. seruum, num. 11. ff. de ædilit. edic. & in repert. Felin. in verb. extra iudicialis. Et ex his igitur clare apparet Fisci intentionem esse probatam propterea conuictus dici possum cum talis his di catur qui non potest negare crimen, l. qui sententiam, C. de pœn. & ita tenent Doctores. Et qui commissa male ficia & delic. nulla potest tergiuersatione cælare, cap. cum olim, extra de verbor. significat. habetur per Iser. in cōst. Reg. Iustitiarij, regulariter enim nullus ad pœnam capitalem condemnatur nisi confessus vel conuictus fuerit per testes concordes, non autem singulares, vt per Bald. in d. l. qui sententiam, & l. 1. C. de excep. rei iudic. per Gram. decis. 36. nu. 61.

Hæc sunt quæ pro parte Fisci indu ci possunt, quibus tamen & similibus non obstantibus contrarium sententiam esse veriorem indubitati iuris est, Nec dubium est iudicantes pro eorum benignitate, doctrina & integritate ita iudicaturos, & hoc per infrascripta.

SVMMARIVM.

11 *Sponte comparens non præsumitur delictum co[...]isse.*
Præstans cautionem de non exeundo palatium, si exeat & cap. an incidat in penam.
12 *Ex pulribus inquisitis an vno absoluto, cæteri &c.*
Fauoribile extendi debet ad aliam similem personam.
Variatio Indicij appellatur iniquitas.
13 *Si non constat qualiter quis interuenerit in rixa præsumitur casualiter.*
Facta non præsumuntur nisi probentur.
Rixa quid sit.
14 *Amicitia cum occiso prodest.*
Amicus alter frater reputatur.
Ex amicitia præsumitur homicidium casuale.
Bona fama, conditio &c. an sit in delictis.
Qualitas praecedentis vitæ ostendit conscientiam.
Indicia & præsumptiones tolluntur pe bonam famam.
15 *Bona phisionomia, & bonum nomen prosunt.*
Item natio bona.
16 *Longa carceratio ad quid prodest Carcer æquiparatur morti, & est mala mansio.*
Causa carceratorum dicitur pia.
17 *Excellentia in arte prodest.*
In iure disciplinatus, sine examine debet promoueri &c.
18 *Insultatus an liceat insultantem occidere,*
19 *In dubio proniores ad absoluendum esse debemus.*
20 *In criminalibus cui magis est credendum affirmantibus, an negantibus.*

11 Primo nam sponte comparui vt constat ex actis, igitur delictum non commisi, quis enim est tam fatuus qui in causa capitali, si est nocens & verus reus delicti velit se priuare libertate exponendo propriam vitam sicuti agnum & vitulum ad vltimum terribilium, & constituere se in carcerem, argu text. leg. si ita, ibi, quod nemo sanus probauit, ff. de euict. vbi non est spes fugæ vel auxili, putans cælare veritatem quæ finaliter mori non potest, leg. penul. ibi veritati locum semper fore, ff. de probatio nisi sciat se innocentem, ita notabiliter dixit Veronen. in consil. 31. 4. colum. ita etiam Hippol in d. §. diligenter, nu. 104. in consi. 117. num. 49. Gram. consi. 29. nu. 22. Corneus cons. 58. visa inquisitione, 2 vol. Car. in d. l. obseruare, nu. 158. videtur bonus tex. in l. non omnes, ver. sed si fuerit vltra, & l. qui cum vno, §. qui filium, ff. de re milit. l. edicto, de iure fisci, Authen. nouo, C. de pæn. iudic. qui male iudic. & in cap. nullus, vbi etiam Abb in primo notabili extra de præscrip. Et si pater portaret filium morte dignum iudici filius non debet ea pæna puniri, l. milites agrum, §. desertorem, ff. de re militari, & d. §. qui filium. Ita per illum tex dixit Salic. in l. propter insidias, C qui accus. Ias. in l. 1. C. de is, quib. vt indig. Alex. in l. vtrum, in Apostill. ad Bar. ff. de parricid. Hipp. in l. 1. §. in auditum num. 8. ff. de sicca. idem in l. 1. §. ad quæstionem, num. 16. ff. de quæstio. Veronen. in cautel. 1 Idem in cons. 46 incip. Titius, & in cons. 55. Carer. in d. §. homicidium, nu. 136 & in §. circa lo 2. nu. 75. Sylua nupt. lib. 1. nu. 19. Idem econtra si filius deferret patrem dicũt Ang. in l. si adulterium, §. liberto, ff. de adulterijs, Alciat. de præsump. primo libro, prima regu. in 4. præsumpt. vbi pulchre & Hippol. in locis præalleg. & hoc ea ratione ne alter videatur alterum ad supplicium deduxisse, dict. §. desertorem. Multo magis dicendum est quando ipsemet me defero ne videar tam crudelis quod me ipsum ad supplicium ducam, qui prima charitas incipit à me ipso, leg. si quis, la secunda, C. de seruit. & aqua, §. 1. in Authen. de trien. & semis. & cap. petitio, de iureiuran. Qui enim obtemperauerit, venia dignus est l penul. vbi gl. fin. de custo reor. & leg. liberorum, ff. de his qui notan. infa. Item venientibus venia danda est, c. quanto, 2. q. 4. Item præstans cautionem de non exeundo palatium si exat & redit non incidit in pænam, vt per Salic. in l. ad commentariẽsem, ff. de custod. reor. & clarius Cauensis in prag. inoleuit, nu. 11. Magna est virtus obedientiæ, l. desertorem, §. in bello, ff. de re milit. & facit quod vulgo dicitur melius est obedire, quam sacrificare, c. qui culpatur, 23. q. 1. late per Ias. in l. 1. in fi. ff. si quis ius dicenti non obtemperauer. & apud Virgil.

Parcere subiectis & debellare superbos

Et facit l. quisquis, C. ad l. Iul. maiest. l. cum qui ff. de iureiuran. & l. 1. C. de his quid se defer. lib. 10. Secundo suadetur quòd de eodem delicto fuit in-
12 quisitus deinde captus & carceratus quidam Iacobus Todiscus qui fuerat captus latitando contra quem erant testes de visu quod ipse dederat vulnus mortale in caput. Item testes qui audiuerunt à mortuo, & ab alijs & fama publica, fecerat friuolas defensiones, & aliæ non paucæ præsumptiones contra ipsum, & tamen fuit absolutus, se posito quodam clerico nomine Aloysio Squarcia inquisito de eodem delicto, & his proximis diebus fuit absolutus in Archiepiscopatu, à maiori absoluendus sum ego cõtra quem minus cõstat, arguitur. n. à maiori Auth. multo magis, de sacrosan. Eccl. Instit. de seruit. in princ. & l. 1. §. Antoninus ff. de quæstio. quia si de quo minus in esse videtur. ergo & de quo magis, §. quod

quod si partim. Instit. de rer. diuisio. vbi est eadem ratio idem ius statui debet, §. pari, Insti. quib. mod. ius patr. potest. soluit. l. illud, ff. ad leg. Aquil. Nec debemus ad imparia iudicare, §. sed hæc Insti. de exhæred. liberor. §. cæterum, de lega. agnet. success. valet enim argumentum à pari, l. si socer, in prin. ff. solut. matri. l. si de ea, §. fin. ff. de acquir. poss. Par enim in parem non habet prærogatiuam c. innotuit, de elect. l. nam, ff. de arbit. alias resultaret absurdum, §. in pecudum, Instit. de rer. diui. in prin. clem. 2. de magi & c. in Genesi, extra de elect. & mihi esset inuidia, arg. §. 1. Instit. per quas person. nob. acquir. Item æquipollentium, id. est iudicium, l. si mater, C. de instit §. pupillus, Instit. de inutil. stipul. Item alias esset iniuria, l. 1. §. permittitur, ff. de acqua quotid. & Instit. de iniur. in princ. daretur exceptio personarum contra, c. nouit, de iudic. & §. fi. Instit. de his qui sunt sui, ibi, cuiq; hominum æqualitas est seruanda, arg. §. si plures, Instit. de hæred. insti. & l. vt liberis C. de collat. maxime in iudicio, cap. 1. de sent. & re iud. in 6. Item cum hoc sit fauorabile extendi debet ad aliam personam, similem arg. tex. l. cum quidam, ff. de lib. & posthu. cap. odia, de regu. iur. in 6. inspicitur quod prodest & est fauorabile, l. 3. §. 1. ff. de re iur. fisc. l. emancipatum, in fin. ff. de sent. similium idem est iudicium, Instit. quod cum eo, in prin. §. item tenet, Inst. man dat. l. inter, §. sacram, ff. de verb. oblig. l. quod nerua, ff. deposit. late in reper. Felin. in ver. argumentum à simili etiā in criminalibus, c. 1. §. porro, & seq. vbi Bal. & cæteri, quæ fuit prima causa benef. amitten. Item dixit idē Bal. in l. si quis non dicam, C. de episc. & cler. quod cōnexorum ead. debet esse sententia, l. plerumq; ff. de ædili. edic. cap. quanto, de iudic. in habentibus etiam Symbolum facilis est transitus, leg. vbi ita, ff. de donat. cau. mor. §. 1. Inst. quib. mod. tollitur, obliga. vt supra dixi, & vnum facinus respiciens duos pluresue debet æqualiter determinari, l. nam hoc iure, ff. de vulgar. vni dico omnibus dico in prohem. ff. in princip. vbi Bal. & Cagnol. nu. 107. l. ex facto, vbi Ias. nu. 14. ff. de vulgar. nec eadem causa debet diuerso iure censeri, leg. eum qui, ff. de vsucap. ob gratiam enim eis non fuit indultum igitur debet trahi ad exemplum alterius, bonus tex in §. quod Principi, Instit. de iure natural. l. 1. ff. de const. Princip. alias esset. melioris conditionis stultus peccator, quam Innocens sapiens, l. non solum, ff de noxalib. l. seruius, ff. quod vi aut clam, cap. cum qui, de præben. in sexto & plus haberet luxuria quam castitas §. fin. in Authen. de restit. & ea quæ parit. Immo si asinus videret apprehendi per comparem intumesceret, vt not. in leg. 1. §. veteres, ff. de acquiren. possess. & in l. hæres qui seruum, ff. de acquir. hæred. valet etiam argum. ab exemplo, alterius. Insti. de leg. agnat. tutel. in princ. & Institu. de excusat. tuto. in princ. qualiter ergo & quo colore descenderet iudex suas cōtrarias sententias ijsdem subsistentibus, l. nulla, C. de iud. l. omnes, C. arbit. tutel. secūdum hoc denegaretur auxiliū iusta petenti cōtra, §. fi. Insti. de his qui sunt sui, l. 2. ff. eod. sicuti videmus in simili quando plures deliquerūt inter quos reperitur clericus eius causa etiam laici debet iudicari, ea ratione inter alias ne forte diuersæ seu cōtrariæ sententia in ead. causa darentur, vt per Hipp. in singul. 180. incip. plura, latissime, in cons. 85. nu. 39. & seq. & cons. 67 nu. 62. & inferius latius dicam, essent enim duo contraria in eodem subiecto, l. hæc verba, l. vlti. ff. de verbor. sign. l. 3. §. ex contrario, ff. de acquiren. possess. Variatio ēt iudicis appellatur iniquitas, l. si quis, in verb. iniquitatis, C. de reb. cred. l. fin. de mod. mulct. facit bonus text. quasi ad omnia prædi-

cta in l.denunciasse, in fin.ff. de adult. & in l.quoniam liberi, C.de testib.debet iudex habere equitatem ante oculos, leg.quod si Ephesi, in fi.ff.de eo quod certo loco, etiam contra strictam rationem, leg.ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. §. item nobis ver. nihil. Instit. per quas personas, & separare equum ab iniquo l.1.ff.de iusti.& iur. Quãdo autem esset diuersa ratio inter delinquentes secus esset ita procedit quod dixit Salic.in l.1.6.col.C.de rap.virg. & post eum late Carer.in d.§.homici-
13 dium, lo secundo, num.59. Tertio Suadetur quia non constat qualiter interuenerim in rixa, ergo præsumendum est casualiter & ignoranter Feli. in cap.sicut dignum, 3. col. extra de homicid.alleg.Bald. in leg. 1. in lectura antiqua, ff.de ser.corrup. melius idem Bal.in l.1.§.serui, ff.ad Sylla.& in cap. 1.de benef.fra. aliquid per Gram.cõs. 32.num.2.& seq.Anchar.consil. 217. Nos Bartholomæus Carer.in d.§. homicidium, lo secondo, nu.55.& Hipp. in l.1.num.87.C.de raptu virg. Idem in l fin.nu.8.ff.de siccar.& in d.§.con stante, num.61. probatur enim eo ipso quòd cõtrarium non probatur, l.2.C. qui test.fac.poss.& in l.super seruis, C qui milit.lib.12 Gram.decis 25. in fi. quæ satis ad propositum per Hippol. in rub.de proba num. 326. quæ est liquida iuris probatio, ita Bal.in cap.fi. extra de proba.latissime Hippol.in d. rub num 327. præsumitur enim ignorantia l.verius, ff de proba cap. præsumitur, de reg.iur.quod enim interuenerim facti est, & facta non præsumuntur nisi probentur, l.quicunque in fin. ff de publ.licet allegetur text.qui hoc non probat in l.in bello, §.facta, ff. de capti probatur etiam ignorantia delato iuramento, vt per Gram.decis.25 num.5. facit cap.si vero, lo secõdo, de senten.excommu. Item cum ista casualiter interuenerint non debent considerari, & consequenter nec puniri, l. cum aut em, §.capitales, ver.si quis casu fecerit, ff de ædilit.edic.l quæsitum §.fin.& l.si ita legatum, vbi Bar. ff. de leg.3.l.ex facto, § rerum, ff. de hæred. institu.aliquid per Dec. cons.523.nu. 3.aliquid per Io.de Amicis, cons. 53. in princ.pulchre per Abb.in cons. 62. in controuersia, 4.col.vol.Gram. dec. 35.col.pen. & fi.Hipp.in d.§.constante, num.48.& in l.fin.num.84.C.de siccar.Idem in consil.67.num.47. & seq. & consil.103.in princ.casualia non nocent agenti, §.item si putator, Inst. de leg.Aquil.l.1.C.de siccar.nec poteram diuinare illos venturos illuc ea hora cum ille sit locus scolariũ nõ autem siccariorum, l. si putator, ff.ad leg.Aquil.l.1.C.de metal. Anan.cons. 53.in prin tunc etiam quòd ille locus non erat idoneus. Item quia debet fieri coniectura ad excludendum delictum, l.merito, ff.pro soc. late Dec. in l.nõ hoc, nu.7.C. vnde cogna.& infra dicam. Imo ad maiorem cautelam satis luculenter probatum est me casualiter interuenisse, vnde meus & propositum distinguunt maleficia, l. 1.§. diuus, ff.de siccar.l.qui iniuriæ, ff.de fur.& cap.cum voluntate, de senten. excommun Ex his enim apparet quòd delictum non fuit communicato consilio perpetratum nedum ex nostris probationibus, sed ex quo non fuit probatum contrarium per fiscum. Ita pulchre Gram.decis.25. num. 3. & in fin.debet enim clare & indistincte probari ex proposito factam adunationẽ, vt latissime per Car.in dict.§. homicidium, nu.70. maxime cum aduersarij venissent armati baculis, & ensibus, atq; plumbatis, & erant nume. 8. licet quatuor tantum fuissent ingressi ecclesiam, & inceperunt verberare scolares vt ex actis constat vnde rixa dici debet vt per Hippol.in sing.217. ter vel quater, & in d.§.constante, nu.4. quo casu vnus non tenetur de vulnere alterius, sed ictus vniuscuiusque collectorum

ctorum inspici oportet, d.l. si in rixa, & habetur per Hippol. in d. §. si constante, num. 46. & conf. 25. in fi. Gram. consil. 56. num. 17. Carer. in d. § homicidium, num. 75. Arnon. in comentar. 25. pulchre Paul. conf. 335. visa 2. colum. vbi etiam asserit, socios non teneri de auxilio. Rixa enim dicitur quando incidenter congregati sunt, & incidenter deuentum est ad rixam ita Ang. & Hippo. in d. leg. si in rixa, in princ. Idem Hippol. in l. nihil, numero 20. eod. tit. in qua rixa ego non habui aliquod principium vt in actis & dato quod esset probatum colloquium cum occisoribus, tamen cum potuisset esset bonum & malum, in dubio præsumeretur bonum, cap. absit, 11. q. 3. l. merito, ff. pro soc. Alex. consil. 126. 4. vol. Alciat. libr. 3. de præsum. limit. 1. num. 3. aliquid per Gram. consil. 25 in fin. ita Bal. consil. 220. 3 vol. Dec. conf. 582. num. 2. Aimon. conf 205. numero 9. quicquid dicat Bal. in l. 1. nu. 10. vbi etiam Ias. num. 23. & seq. C. de ser. fugi. quia dictum eorũ procedit tribus concurrentibus, capitalis inimicitia, secreta locutio, & quod ex incontinẽti sequatur homicidium, vt per Felin. in d. cap. afferte, per Blanc. in l. fin. ff. de quæst. nume. 232. Nouell. in §. 1. num 10 tum etiam quia inquisiti fuerunt plures, & dubium est quis fuit interfector, quo casu quando certum est plures fuisse & non constat de interfectore, habet locum, l. absentem ff. de pæn. vt omnes absoluantur, vt per Hippol. conf. 24. num. 8. & sequ. & conf. 39. num. 46. conf. 43. numero 44. conf. 50. num. 52. & conf. 110. numero 21. nec etiam constat quis fuit principalis quòd ante omnia constare debet vnde debet cessare punitio legalis, vt per Hippol. in d. conf. 24. nume. 23. & conf. 39. num. 55. conf. 43. in fin. conf. 50. num. 19. conf 69. nume. 5. conf 81. num. 30. & in d. conf 110 num. 23. & sequ. idem Hippol. in l. nihil, num. 21. ff. de siccar. Et inquisitio fiscalis in hac causa debet esse nullius roboris ex quo vt videri poterit, in ea dicitur alterum alteri auxilium præstitisse, & inquisiti erant quinque cum dictio alter verificetur in duobus tantum ita notabiliter dixit Bal. in l. ancillæ, nu. 3. C. de fur. vbi asserit se in facto obtinuisse, Florian. in l. mæuius, § arbiter, ff. commu. diuid. Alex. in l. si duo patroni, num. 6. ff. de iureiur. Paul. conf. 18. Carer. in d. § homicidium, num. 73. & Hipp. in d. §. constante, num. 44.

14 Quarto debent cessare omnes suspiciones atque inditia, quia satis probatum est me strictissima amicitia cum occiso semper functum fuisse, quę amicitia licet non probetur, semper præsumitur in dubio, Bal. in l. si quis testibus, in fin. C de testib. Gram. conf. 42. num 11. Imo si probatum esset semel me fuisse amicum magnum semper præsumeretur ita Paul. in l. Lucius, n. 6. ff. de lega. 2. magna enim amicitia id operatur quod coniunctio sanguinis, c 2. de testa. in 6. Abb. in cap. requisiti num. 4. extra eod. Ias. in l. si res obligata, num. 7 ff. de leg 1. omnino Ripa, in l. admonendi, nu. 277. ff. de iureiur. in terminis tenuit Arno. quod valeat argum. in sua Topic. car. 53. & amicitia æquipollet affinitati, l. cum allegas, C. de castren pecul milit. lib. 11. facit l. late, §. amicos, ff. de ver. sign. grandi enim amicitia coniunctus vti frater reputatur Afflict. in const Reg. dilationes in 13 notab. amicus noster post ponendus fratri. Tiraquel. de retract. num. 24. sicuti etiam possum occidere insultantem me vel consanguineos meos, ita insultantem magnum amicum, Gram latiss. conf. 56. numero 22 & 26. & per Bal. in d. l. vt vim, num. 6. & per Hippol. in locis de quibus infra. Imò non possum cogi aduocare contra magnum amicum, glo. in l. 1 § ait prætor, ff. de postul. dicit etiam Soccin. conf. 39 in fin. 3 vol. quod dona-

tio facta amico magna amicitia cōiuncto non reuocatur beneficio, l. si vnquam, C. de reuocan. donat. Amicus. n. vt ait Seneca est alter ego, idem dicit Aret. in §. antepenul. numer. 47. in fin. Instit. de excep. Dicit etiam Aristoteles veros amicos esse vnam animam in pluribus corporibus, vt per Bal. in d. l. vt vim, num. 6. & habetur per Soccin. in leg. cum auus, ff. de condi. & demonst. num. 14. Hipp. latissime in cons. 5. num. 20. & Cato vticēsis, amicitiam esse fideliorem omni propinquitate teste Plutar. in eius vita ita apud Valer. Maxim. lib. 7. cap. 7. Amicitiæ vinculum appellatur potens & prævalidum neque vlla ex parte sanguinis viribus inferius, & tamen affectio sanguinis facit cessare omnem suspicionem, l. nō solum, §. 1. ff. de ritu nup. leg. penul. §. si vero pater, C. de adopt. facit l. 1, § quamuis, vbi Bald. ff. de pupil. Hippol. late in dict. cons. 5. numero 20. & alibi nemo carnem suam odio habet c. nō extimemus, 13. q. 2. Socci. cons. 58. super num. 7. 3. vol. Imò hoc suadetur à fortiori nam consanguinitas prouenit ex sorte nascendi, sed amicitiam affectio, & solidum iudiciū cōtrahit dicit Aret. in loc. prealleg. & dicit Alber. in leg. sed & hæ, ff. de procur. quod magna amicitia est maioris ponderis quam fraternitas, idem sentit Cic. in primo officiorum & latissime Alciat. de præsumptio. lib. 28. vbi pulchra de magna amicitia, plura Hippol. in rub de fideiuss. num 234 & seq & in d. l 1. rapt. virg. Syl lib. 3 numer. 10. Hippo singul. 251 amicitia magna & in cons 84 nu. 14. per Ias. in l. exigendi, nu. 4 C. de proc. Alciat. vbi supra latissime quòd eadem sit dispositio consanguineorum & magnorum amicorum. Ex amicitia etiam & qualitate occidentis præsumitur homicidium casuale, & animus non occidendi vt per glo. in l. 1. C. de siccar. quæ reputatur notab. vt ibi per Bal. & cæteros per Ias. in l. 1 nu. 22 ff. de legib. per Port. in §. apum, nume. 13. Insti. de rer. diui per Arnon. in cautel. 7. & Epitom. 65. per Hippol. cons. 51. & per Carer. in d §. circa il 1 nu. 7. pulchre Gram. cons. 68. in princip. sicuti etiam animus nō occidendi probaretur per iuramētum, pulcre per Ias. in d. §. sed iste, nu. 90. Instit. de actio vide omnino Arnon. sing. 44. ex quibus infertur quod testes deponentes me interuenisse contra occisum, non deponunt verisimile, quod est species falsitatis, vt per Bal. in l. 1. in 3. col. C. de ser. fug per Afflict. decis. 363. in fin. per Gram. decis 28. in princ. latissime cons. 42. num. 14. & cons 63. in prin. & in vot. 14 nu. 8. cum plurib. seq. & in vot. 22. nu. 2. per Hipp. in d. §. expedita, num. 25. per Carer. in d. l obseruare, nu. 107 per Aim cons. 115. num. 12. nec etiam vt dixi est verisimile quod vellem diuinare eos non existentes scolares vēturos hora lectionis in ecclesia S. Dominici. Dauus enim sum non ædipus dicit Tere. Nec etiam videtur verisimile quod ex proposito interuenerim in præsentia tot hominum, quod tunc ibi erāt, vnde videtur cessare fraus & dolus arg. eorum quæ ponit Bar. i l le. 2. C. de cur. publ. lib. 12. & in l. q. fiscales, C. de naui lib. 11. late Hipp. cons. 28. nu 24. qui enim male facit odit lucem, l. si ff. de rit. nup l. 3. 5. si quis palam, ff. de iur. fisc. ex his ēt præsumptionibus inducitur probatio innocentiæ, vt per Vero in cons. 1 & 31 Hipp in d. §. vltra, num. 18. de percutiente amicum pulchre Aret. cons. 146. num. 10. visa consultatione, Dec. cons. 9. vbi ad saturitatem quando ex modo percussionis quis censetur habere animum occidendi, & quando postea sciui summopere condolui prout etiā nunc doleo vt satis probatum, & cerce cū hæc calamus scribit, cordis oculus lachrimatur quod est bonum signum innocentiæ, vt per Bal. in l. 1. §. impuberes,

ff. ad

ff.ad Syllan. Quibus stantibus fuissem satis, cognitus & nominatus ab occiso, ex quo habuisset magnam causam se condolendi de me propter tam magnam amicitiam, non ita de alijs qui erant sibi inimici capitales, grauior enim est iniuria, quæ fit à coniuncto quam quæ fit ab extraneo l.cum oportet in prin ibi grauius C.de bon.quæ lib.vbi etiam Bald.per Alcia. in tract. de præsumpt lib.123.præsumpt.nu.6. habetur per Hipp. sing. 533 in verb. grauior per Sil.lib.2. nu.17. licet pater possit remittere iniuriam factam filio,hoc tamen limitatur si fuerit illata à cõiuncta persona, qui tunc illam non poterit remittere, vt per Ang. in tract. malef.in verb.comparent, in termino nu 5.Rom sing.92 Hippol.in l. diuus nu 2.ff.de sicca. Alex. ad Bart in l.sed & si § filiusfamilias ff. de iniur. Maran.car.47.nu.61.per Boer. decis 120.per Ias.in l.contra §. pen. ff.de pact. & tamen occisus de me nõ fecit mentionem aliquo modo.Imo exculpauit occisores vnde pro his est testimonium innocentiæ,vt per Bal in l 1. nu.32.C.com.deleg.vbi ét Ias. nu.20. & seq per Arn.caut.3. & per Ias in l. dedit in fi.ff.qui satisd.cog.ex aduerso accessi ad locum, vt dicunt ét testes fisci, nec etiam antea fuimus adiuncti,vnde etiam non debeo teneri de auxilio vt latissime per Hippol. cons. 121 in fin. quem vide, nec etiam cum illis recessi,vt probatum est vnde quis sani capitis non clamaret me absoluendum.

15 Quinto ex quo probatum est me hominem bonæ famæ,conditionis,cõuersationis & vitæ, perfectum Christianum &c. vnde sine dubio tollitur præsumptio delicti,vt per Bal.in l.fin. ff.de hæred.insti.l.1. C.de locat.nu.3. & 4.per Anch. in c.canonum col. 18. extra de consti.latissime Barb.in cons. 23.1.vol.decis.Delph.310 Ioan.de Anan.cons.60,in fin. Dardin.cons.95. Aim.cons.214.nu.6.& cons 99 nu. 1. Io de Amicis cõs.7.vlt.col.late Hipp. in d.§.diligenter nu.195.& seq pulchre idem in cons. 103.nu.27. cũ seq. cons.120.nu.36.& 37.cons.128.num. 32.& seq.cons.130.num.28. & 49. & cons 135.nu 12.13. & seq Carer.late in d.l.obseruare nu.158.& si contra reũ adesset inditium sufficiens ad torturam probata bona fama non poterit torqueri,ita Bald.in l.fin num 8 C.de probat.aliquid per Bar.in l. desertorẽ §.si ad diem ff.de re milit. Apostill. ad Abb.in c.tertio loco nu.6 extra de prob. Alex.in d.l fin.4. Apostill.in fi. de quæst.idem Alex.cons.90.viso themate pen col.vol.3 Dec.cons.189.lætatus sum Arnon.caut.59.incip. dedimus Ias.in l.1.in fin. C.comm. deleg. Hipp.cons.117.num.4.Afflict.in constit.in quæstionibus nu.21. & seq. latissime Gram.decis.28.num 17.& seq. & decis.60.nu.12.& cons.1 nu.63. & cons.35.nu.46.& sequ. Idem cons.37. nu.12.& seq.& num. 24. idem Gram. cons.38 nu 17.27. & seq. Idem cons. 65.nu.6 & in vot.3.num.26 Qualitas enim præcedentis vitæ ostendit conscientiam,vt per Bald.in cap. ne innitaris,extra de constit. & elidit tale inditium l.non omnes § à barbaris ff. de re milit cap.cum iuuentute, extra de præsumpt. Alex.in d.l.fin. 2. Apostill.de quæst.Hippo.in d.§ si plurium nu.116. & in d §. diligenter nu.196. vnde si res furata reperitur pænes aliquem licet hoc faciat inditium ad torturam nisi ostendat à quo habuerit, tamen si est persona bonæ conditionis & famæ secus, ita Bald in l.fin. in fin. ff.de hæred.instit.vbi etiam Imol.latissime Hippol. sing.192. aduertas,& in d.§. diligenter nu. 96. idem latissime in cons.74.num 25.& seq & in cons. 72.nu.20.& pluribus seq. bona etiam fama est iusta causa minuendi pænam ita Alex.cons.121.nu.5. 7.vol.Carer. in d.§.citra,lo secõdo nu.73.De bono enim

enim non potest præsumi nisi bonum, bene & prudenter viuendi, ita Bal. in d.l.1.C.de loc.facit,l.Titio fundus,cũ glo.penu.ff.de condit.& demonst.habetur per Ias.in repet.l.admonendi, nume.182.& si quis tenetur satisdare probata bona fama statur suæ iuratoriæ cautioni,vt notatur in l.1.in ver. qualitate,ff.de rip.munien.vbi gl. Inditia enim & præsump. delicti tolluntur (vt dixi) per bonam famam & laudabilem conuersationem vt per Brun.in loc. prælleg. citantem Bart. in l.fin.C.famil.hærcis.habetur etiam per Car.in d.l.obseruare,nu. 112.bona enim fama est Thesaurus hominis inæstimabilis & iucundus,sicut lilium dans suauitatem odoris, ita notabiliter dixit Bal.in l.1.nu.21.& 22. C.de confes.& quando bona fama non esset probata, præsumitur eo ipso quod nõ est probatum contrarium,vt in const. Reg.ad peruersorum, & ibi per modernos in fin.Gram. cons. 30. num.9. reliqua de fama vide per Apen. in le. neque,in 3.col.C.de dignit. lib.12.& in repet.Fran.Aret.in verb.fama, vbi pulchra per Blan.in d.l fi nu.111.112 & sequ. ex aspectu enim potest considerari mea innocentia, quia bona fisionomia prodest vt in l.1.in verb.innocentia,ff.de custod reor. per Bal in d.l.obseruare,num 8.C.quor. appell. per Hispanos,in §.sic ita,num.18. Instit.de actionib. per Cagnol. in Rub. ff.num 59.pulchre Nouell.in §. 1. nu. 42 Blan.num.406 per Veronens. in l. quod si nolit,§.qui mancipia,num.19 ff.de ædilit. edic.per Hippol.in leg.1. num.39.ff.de quæstio.& in d. §. expedita,num.52.per Carer.in d. l. obseruare,num.143. Item ex bono nomine quod etiam confert,vt notat, in l. facta,§.si in danda,in ver.cõditio & ibi, etiam cæteri,ff. ad Trebell. per Felin. in prohem.decretal.in ver.Gregorius & per Hippo.in locis prælleg.nomina enim sunt omne veturi,vt per Hispan.in d.§.sic itaque,numero 17.in fi. procuranda enim sunt pulchra nomina, & si vẽderentur magno pretio deberent emi,vt per Io. Andr. in c. grauis,de præben in cap. cum secundum Apostolum,eod.tit.per Ias.in rub. solut.matr.num.16.idem in l.lex,ff.de iustit. & iur. per Hispan.in prælleg. loco,nume.18 vide per Euera.in loco ab ethimologia car.2. per Siluan, lib. 4.num.126. Afflict.in consti. in consutilem,num.6.per modernissimos in l. 2 §.appellata,ff.si cert.pet.facit quod habetur,in l. fin. ad municipal. quod nomẽ est cõsequens rei,§. est & aliud instit.de donat.§.1. de tutel. quando enim essent plures torquẽdi in dubio debet inchoari ab eo qui habetur turpe nomen vt per Girar. singu. 75. incip. magnum per Blan. nume.405.per Brun.in tract.de indit.in 3.car. Hipp. in l.1.numer.39.ff. de quæstio. & late Hispan.in d.§.sic itaque, nume.17.latissime Cagnol.in prohe.ff.num. 180. §.discipulus,Dec.in d §.appellata,vlt lect.num.5.Itẽ ex cognomine: Natio enim bona prouocat,mala deterret,l. quod si nolit,§.qui mãcipia,ff.de ædilit.edic.l.cum monus in ver. dolum, ff.de alimen.vbi glos.§. fin. in ver. ex fratribus,in authent.de refer. & in le. quisquis,C.ad leg.Iul.maiest.Hispan. Instit.de actio.in princip.num.38.per Cagnol.in prohe.ff.nu 22.per Afflict. in cõst.diuinæ 4 notabil.Gram. cons. 13.num 6.in causa, Apostill. in prima const.Reg.car.2.col.3.Sil.lib.2. num. 92.& 115. Gram. satis pulchre decis. 28.num.2. Considerate ergo discretissimi iudices quod cum talia multiplicata sint non sine diuino ministerio mihi tributa sunt, vnde censentur feriose enumerata,facit quod not in clemen.1.in verb.Diocesanis, extra de iure patr.& Philip.Franc. c. duobus,de rescrip.in 6.Foetu in l.1.nu.9. ff.de iusti.& iur.Hispan.in §. sed iste, num.27 Insti.de actionib.Iason. in l.si

con-

constante,ver.quarto limita, ff. solut. matr Cagnol.in l.si quis maior,nu.46 C.de transact.aliquid per Dec. in l. si emancipati,num.5.C. de collat. Item de hoc primo delicto sum inquisitus, vnde non debet facere verb. vna Hirundo dicit Aristotil.2.Et hic quem refert Socci.cons 262.in causa,num.7 2.vol.Aret.insti.si quadrupes in prin. num 2. Nec fuit auditum aliquo tempore quod male fecerim, quo casu etiam si vere ego occidissem, iudex posset mihi indulgere. Ita dixit notabiliter Gram.decis.232.col. late tetigit Ias.in § ex maleficijs,nu.12.Insti. de actio.facit,l.3.C.de episco.audien. & l.capitalium,§. crassatores, ff. de pæn. consueta enim debent præsumi, l.quod si nolit,§.quis assidua, ff. de ædilit.edic.insolito non, l.si quando, C.de testa.l.si.C.de consuetu.lib.11.l. ea quæ raro vbi Dec ff de reg. iuris, habetur per Doct.in l. certi cōdictio, in §.si nummos,ff.si cert. pet. & semper sum solitus ponere pacē vbi erāt rixæ,& discordiæ, adest etiam remissio fine exculpatio occisi,quę tolleret inditium ad torturam vt dixi supra,& habetur per Bar.& cæteros in l.2.ff.ad Silla.per Ias.in l.si mora,nu.23. ff.sol. matri per Gerar.fin.55 incipiente nota bene vbi pulchre per Gandin. in tit.de transac.car.40.nu.16. per Grā. cons 53 num 7.& consil 65 in princ. Arnon cautel.59 & in Comen.20 qui occisus,erat vilis,rixosus, per Gram. vot 24 num.14 malitiosus, qui omne malum præsumitur cogitare vt not in auth.vt qui allegat,§.1 in verb adinueniat,& solitus male facere, leg.seruos,C.de vi publica,& d l 3 C de epi. audien per Hipp. in l.1 nu 47 ff de siccar pulchre Gram.decis 16.de quo sæpius ipsum reprehēderam, peccata venialia propter reiterationem erant mortalia,cap vnum,§. criminis, in verb.criminale 15. dist. Imò puniendus pæna pecuniaria, per reiterationē punietur corporaliter, vt per Doctor. in l.1 C.super exact lib. 10 per Doct in Auth Cassa numero 16.C. de sacrosan eccle. pulchre Arnon in singu 364 & habetur per Carer. in d. §. homicidium,nu 34 Gram.decis. 16.n. 16.& seq.erat ēt solitus conuersari cū homicidiarijs quòd est inditium malę operationis,argu l si plures, si quamuis,ff de adminiſt.tuto.pulchre Gram cons.15 num. 14. Blan. in dicta l.nu. 253.Aret in tract malefic in verb. fama in 12 car.Immo occidere talem peccatorem fuisset sacrificium,vt Exo di cap. 22. per Gram. consil.4. in fin. malos enim occidere non est homicidium committere, cap.qui malos, & cap.miles,23 distin.5.late Hippol. in cons.11.per totum,interest enim reipublicæ tales seditiosos mori.l.3.& l. congruit,ff.de offic. præsidis.

16 Sexto num steti in carceribus per quatuor menses,& adhuc sto vnde concesso quod in aliquo deliquissem, satis sum punitus ex magna carceratione,Gram.consil.16.in fin,& consi. 37.nu.17.Maran.in fin.sui.Specu.nu. 44.& notat.in l.si eiutino,in fin. ff.de pæn.per Gram.decis.16.in fi.& decis. 38. etiam in fi. Carcer enim est mala mansio & tormentum,l.si homines,in princip.ff.de posit.& l. item apud, §. quæstionis,ff. de iniurijs, not. in clemen.prima, in ver. Tormen. de hæretic. Item equiperat morti quando est perpetua ita Bal.in cap.1.§.denique quæ fuit prima causa,Hippo. in l.1.n. 28.ff.de quæstio. & in sua practica, §. attingam,nu.30. Item habet in se pænam,l.tertia,ff.de custod.reor.l.2.& fi. C.eod.l.nemo,C.de extract.tribu. lib. 11.Item nos iniuria afficit,l.pen. iuncta glo C. de cessio. bonor. Item carcer est species torturæ, vt per Bald. in l.si clericum,nu.7.C. de episc. audien. in l.1.numero 2.C.qui ad liber Gram. cons. 60. numero 4. & 6. plus dicitur quod mortuus in carcere dicitur mortuus

tuus in cruciatus late Hippol. in d. §. attingam,nu.28. Item appellatur miseria vt per Bal.in l.nemo, C.de episcopi audien. appellatur etiam sepultura v.norum iuxta vulgare dictum, ius & ciuile expresse substulit hanc pænam perpetui carceris, reputando illam incredibilem,l. incredibile, C. de pænis.Idem ergo debet esse in parte temporis,l.quæ de tota,ff.de rei vendicat, & §.nihil, Institu. de fideicom. hæredit. est etiam carcer species seruitutis l.2.ff.de liber. homin. exhib. habetur per Bar.in l.frater à fratre,num.57.ff. de condit. indebit. Item est priuatio libertatis,§.libertas,& §.seruitus,Instit. de iure personar. quæ est res inæstimabilis,§.fin. Instit de his qui sunt sui. Hinc est quod causa carceratorũ appellatur pia, vt per Bar. in tract. de carcer.in fi & carcerati dicuntur miserabiles personæ, vt per Doct. in l. 2.§.hoc iudicium,ff.de damno infect. & latius dicam infra augentur prædic. in persona debili & delicata, & semper educata in delitijs atque insolita similia pati,l.sed & si, la seconda § & si pænas,& l.si longius, in fi.ff.de iudic.& per Por in §.fi. Instit. de iur. personar. Item in magnis itineribus actuariorum & cæterorum innumerabilium quæ huic causæ fuerunt necessarij,nisi enim absoluar additur afflicto,afflictio contra l.diuus,ff de offic. præsi.& l iure succursu,ff.de iure dot. cap. promisso, 7.q.1.& grauatus non reuelaretur in aliquo, le.eum,ff.de.& §.1 Insti.de hæred & §.1.Insti.de hæred.qualit.& differ.& vnum malum non aduenirer mihi solum,§.1.in ver. illicito in Auth vt iudic. sine quoquo suffrag Item duplici pæna punirer, quòd est satis absurdum & cõtra tex. l.3.in fin.ff,naut.Caup stabul.l nauis, §.cum autem,ff ad leg Rhodiam,de iactu,cap cum percussio,7 q.1 & per Gram consilio 63. nu 5.

17 Septimo dato quod deliquissem,debet haberi ratio ex quo probatum est & si inficiatur in promptu probare offero me esse in iure valde disciplinatum propter quod debet iura trãsgredi,l.sed & reprobari,§ 1.ff de excusatio.tutor vti etiam Bart. & cæteri per illum text.Ias.in l.iubemus,nu.15. C. de iudic.Marant.in fi.sui Specul.num. 44.Hispan.late in §.fuerat,Institu.de actioib.propter hãc etiam rationem Imola forensis, fuit assumptus Bononiæ ad lectionem de mane,licet forenses vigore statuti ad illam prohibeantur admitti,ita Hippol. in leg vnius, §.cogniturum,num.71 ff de quæst. & Alex in l.centùrio,num.10.ff. de vulgar. & pupil. modo quando apparet inditia contra aliquem vtilem reipublicæ vt in legendo & exponendo iura ciuilia,quæ causa publica est,l prima,C.de profess.qui in verb,Constantinopolit. lib. 11. & in leg. 1.vbi Doctor ff.solut matrim.tunc non torquebitur vt per paridem in tract.Sindic.car.39 2.col. per Gram. cons 29. & omnes in l.si vero.§ de viro, in 10. fallen.ff.solut.matr.Hippol.in leg edictum,num 11.ff de quæst.in l qui falsam,num.8.ff de fal. & in §. expedita, num.42.Carer in d.l.obseruare,num. 180.Doctor. enim non torquentur, l. medicos,C.de professor. & medic. libro 11 habetur per Bar.in l prima,C. de aduoc diuer.iudic.Arnon: Epit 66. Hippol.in dicta l.edictum,num.5.late Ripa,in l centurio,num.14 ff. de vulgar.vbi plus dicit quòd non potest ligari cum comitatione de torquendo, nec alio genere tormentorum vexari vt ibi:late per eum, vbi etiam Alexã. num.9 per Ias.in l.prima,nu.7. C. de iuris & facti ignoran.in l.ad egregias ff.de iurisdict.num.10 in l.miles,num. 9 & sequen.ff.de re iudic Fulgo. cõs. 173.Imò consuetudo quod torqueantur non valet,vt per Roman.cõs.488. Gram.vot.1.num.12.si quis enim reipublicæ prodesse possit liberãdus est

à pæ-

à pœna text. est singularis in l. ad bestias ff. de pœnis, de quo latissime Grammat.conf.63.num.6. & sequ.late etiam Barbat.in cap.nisi num.1. de offic.deleg per Paul.Grillan. in tract. quæst. in 6.q. num.10. Bald. conf 34. casus 1.volum.Afflict.in prohem.Cōstitut.Reg.in 9.quæst.num.13.per Felyn.in cap.quærenti de offic.deleg. & Ias.in l.num.11.ff.de legat.& Hippol. in d.§.opportune num.6.& in d.§.diligenter num.69.latissime Carer.in d.§.circa, lo secondo, vbi asserit per illam legem multos euasisse pœnam mortis facit §.sed quòd Principi, ibi, ob meritum indulsit,vbi Aret. num.6. Instit.de iure natural. quicquid dicat Alciat.parer.2.cap.28. virtuosis enim plurimum deferendum est l. vt virtutum C. de statuis, & imag. clement. cupientes in princ.de pœnis l.1. ff. de iustit. & iur. & cap ecclesiasticis 12. q.1. absit tamen abrogantia. Nec laus cum sit vtilis permittitur in ore proprio l. si in aliquem, ff. de offic. proconsul, ita per illum text. dicit Aret. in §.1.Instit.in prohem.vbi pulchre loquitur Afflict in prima Reg. Constitut.num.7.idem dico iure professore licentiato & in legente publice, & in eo, qui de proximo doctorandus est, quia Doctor debet iudicari l. penult.de testam milit. l. item lege ff.de legat.3. latissime Aret.in §.penul.Instit.de testament. milit. pulchre Alex. in l. mulier §. non dubium, ff. ad trebell.Hippol.in d.l.1.num 7. C. de raptu virgin. & in singul. 106. qui de proximo,latissime idem in consil. 91. num.9. cum pluribus sequ. Aret. in §.item qui reipublic.Instit.de excusa. tutor. per Ias.& cæteros in d. l. ad egregias ff. de iurisdict idem Ias. in l. quamuis C. de inoffic. testam. & in authen si qua mulier num.23. C.de sacrosanct. ecclef. latissime idem in l. admonendi in prima lectura num. 52. ff.de iureiuran.& per Anchar.in prohem.6. vnde sine examine debeo promoueri ad doctoratum, ita Dec. in cap. constitutis, extra de appellat. & ibidem etiam Abb latissime, qualitas enim personæ minuit pœnam licet illam mereret l. pedius, ff. de incen. & Constit Reg qualitas personæ l eiusdem §. pen. ff.de siccarijs l. si quis viduam,vbi etiam Hippol.in fin. ff.de quæstionib.Ias.in §.curare Instit.de actionibus num.30.Roman sing.574. aliquid per Affl.decis.287. per Gram. decis. 23. num.7. & per totum,cæteri in l.fin.C.de summ.trin. sicuti & qualitas occisi alterat & alleuiat pœnam, vt per Afflict.in d.constit.qualitas, & per Hippol.conf.115.num.10. Doctores enim habent infinita priuilegia, de quibus aliqua per Bart in l 1. C.de dignit.lib.10. Aret in §. item Romæ, num.2. Institut. de excusat. tutor.per Hippol.in d.§ expedita num 10.latissime Abb. Dec. & cæteri in cap proposuit, extra de probationibus, & in varijs iuris partibus vnde debent aliqua vltra alios habere,vt in rubr. ff.si cert. pet. vbi materia mutui hac ratione præcedit. De persona enim graui & sic disciplinata, assueta quotidie studere & legere cuius arma sunt vigiliæ & libri, non est præsumendum, quod voluerit se huic rixæ intromittere, in periculo vitæ ab inimicis, & curia,argum.in authent. vt defun.seu funer. in princ. vbi enim est in verisimile errare l.cum de indeb.vbi not.in verb.diligens ff.de probationib. oderunt enim peccare boni virtutis amore,vt in d.l.1. ff. de iustit. & iure,maxime non præcedente aliqua causa, quæ ante omnia sciri debet, vt per Bald.in l.1 ff.de orig. iur. & infra dicam hæc etiam est causa scolarium, per quos deuenitur ad Doctores, & officiales reipublicæ, vt in prohem. Instit.§.fin. per Docto.in l 1. in fin.ff. solut.matr.&facit l.oratio ff.de sponsal. quorū doctrina totus illuminatur mun-

mundus, & ad obediendum Deo, & Imperatori, ipsis ministris vita subiectorum informatur Authen habita, C.ne filius pro patre, & ibidem text. subdit, quis enim eorum non misereatur, qui sæpe à vilissimis (quod grauiter ferendum est) hominibus graues iniurias proferunt, & qui amore scientiæ facti sunt exules, de diuitibus pauperes, &c ab omni igitur iniuria defendendi sunt subdit ibi text. veniebant enim ipsi Siccarij ad offendendum, prout offenderunt Scolares venientes ad lectionem, non autem personam meam, vnde impediebatur publica vtilitas. Item quia scolares censentur assecurati, sub protectione Regis, dicta authent. habita vnde qui eos offendit censetur quodammodo committere crimen læsæ maiestatis, argumen. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Iul. maiesta. per studium etiam Decus Regni extenditur, subiectorum procurator vtilitas, & gloria constituentis propagata diffunditur Const. Reg. inter virtutum, donauerunt enim ad studium, quod est quodammodo domus scolarium, quæ debet esse vnicuique tutissimum refugium l. plerique ff. de in ius voc. offendere etiam scolares est sacrilegium, dicit Bald. in d. auth. habita nu. 13. in fin. vnde videtur intrepide concludendum, me esse absoluendum, etiam si me interposuissem in rixa.

10 Octauo dato & non concesso, quod interuenissem in rixa adhuc debeo abire impune, quia vt dixi illi Siccarij illicite veniebant ad offendendum scolares ergo licite potuit eis resisti, vt per Afflict in Const. Regni Terminum nu. 15. 24. & 30. & communiter cæteri in d. l. vt vim, vim vi repellere licet l. 3. & §. vim vi ff. de vi & vi armata l. 1. C vnde vi, ignoscendum est ei qui prouocatus deliquit l. cum qui maior, §. si libertus ff. de oper liber. difficillimum est iustam iram temperare l. si adulterium §. Imperatores ff. de adulterijs, quod sit lege permittente pœnam non meretur l. Graccus C. ad legem Iul de adulterijs l. sancimus C. de administr. tutor. la prima, Ad defensionem licet occidere aggressorem l. is qui aggressorem, C. de siccarijs, clem. vnica, de homic. late per Hippo. cons. 25. per totum cons 74 nu. 47 & seq. in cons. 81. vbi epilogat quasi omnia, quę iuuat offendentem pro defensione & satis pulchre loquitur, imò si negasset se occidisse deinde conuinceretur adhuc posset vti positione negata, & dicere se interfecisse ad defensionem vt per Bart. in l. cum de indebito ff. de probationibus Hippol. singul. tu scis Ias. in l. 1. C. de furt. Dec. in l. nemo ex his ff. de reg. iur. per Apen. late in l. professio C. de muner. patrimon. lib. 10. Afflict. in prædicta Constitut. Terminum num. 45. per Blanc. in d. l. fin. num. 268. habetur etiam per Aretin. in §. 1. num. 28. Instit. de exceptionibus. Plus dicunt aliquid, quod si quis assereret se interfecisse ad sui defensionem, & hoc non potest probare, tamen non debet puniri pæna mortis, vt per Arnon. Epit. 85. per Alex. in l. non solum §. sciendum nu. 4. ff. de nou. oper. nunciat. Abb. in cap. auditis in fin. vbi etiam Felin. de præscrip. per Boer. decis. 164. per Soccin. in repet. l. 1. num. 10. in fin. ff. de vulgar. per Marant. in 6. par. 2. partis nu. 27. per Syll. lib. 1. car. 20. in 21. septiem, pulchre Capyc. decis. 155. num. 11. Aduersus enim periculum naturalis ratio permittit se defendere l. scientiam, §. qui cum aliter ff. ad legem aquil. & quod quis minabitur excipiat l. prima, & secunda C. quando lice. vnicuique sine iudi. se vendic. l. 3. C. de episc. audien. defensio enim competit, etiam animalibus brutis l. 1. §. cum arietes ff. si quadrup. pauper. fecisse. dica quæ à Principe tolli non potest § sed naturalia, Instit. de iure natu. gent. & ciui. §. minus ergo Instit. de hæred. quæ ab intesta.

testa. latissime Hippol. in l. vnius, §. cogniturum num.38.ff.de quæst.quod quis ob tutelam si corporis fecerit iure fecisse existimandum est d.l.vt vim & si aggressor est mortuus ab aggresso se defendente, vt detur magis occisus à se ipso, ita Abb. in cap.clerici, num.2. de vita & honestate clericorũ, Hippol.in l.1.num.35.ff.de siccarijs, & in d. §. quoniam nume. 72. &, 82. Gram.cons.29.num.10.& seq. idem in cons.78. num.13.cons.73. num.45. & sequ. cons. 114. per totum aliquid per Affli. decis.296. præsumitur enim percussum, percutere ad defensionem, vt per Hippol cons.25. nu.54. Gram. cons.39. Quod autem dictum est si occiderit ad defensionem, quòd facit impune modificatur si aggressus erat de angulatus & in discrimine vitę cõstitutus adeo, quod cum suo honore non potuisset euadere, vt per Afflict. in constit.pacis num.72.& seq. & nu. 76.Roman.singul.28.accusatus,quicquid innat Ias. in §. item si quis post num.29.Institut.de actionibus, quòd succedit eo ipso, quòd terror armorum sibi infertur, vt per Aret. in d. §. 1.num.3.in fin. de leg.aquil. Ozer.in §.ius autem num. 13. Instit de iure natural.per Afflict.in d.constit. pacis num.76.per Hippol.in d.l.1.num.37. & in d.l.is qui aggressorem num. 11. & in cons.41.num.32.& sequ.& cons. 92.num.14. pulchre Alex. in tot. materia cons.109.visis 1.volum. & is nõ debet expectare se percuti per Arnon. problem.87.in dialog. 33. & per Ias. in d. l. vt vim num. 9. vbi pulchre inuenies per Aret.in §.1.num.2.Institu. de leg. aquil. per Grammat. decis 5. num.18.& sequ.& cons.18.& sequ.& cons.56 num.11.& per totum melius enim est ab initio occurrere quem post exitum vendi Carer.l.1. & 2. C. vt liceat vnicuique l.fin.C. in quibus causis, late idem Hippol. in d. §.diligenter num.87. & in cons. 21. num. 23.37.58.&cons.50.num.17.maxime quia concurrunt, quæ ponit glos.in d. l.1.C.vnde vi Aret.in §.ius autem, Instit.de iure natural. Afflict.in d.cõstit.pacis num.72 & 73. late Hippol. cons.29 per totum, & de tota hac materia, vide eundem Hippol. in consil. 137. etiam per totum. Item licet non fuisset probatum moderamen cum cæteris requisitis, pręsumitur illud interuenisse nisi fiscus probet contrarium, quòd dicit satis notandum Alciat.lib.3. præsumpt 39. Bald. in l. is qui agros C.de siccarijs Alexan.cons. 141.3 volum. Aliquid per Bart.in l.& si quæcunque ff ad leg.aquil.per Grãmat.cons.18. num. 4. Occidens enim insultantem pro eius defensione non committit peccatum, Io. de Lignano in tractat. de bello, quem refert & sequitur Abb. in d. cap. clerici num. 2. latissime per Claudium in d.l vt vim, per Marian Soccin.in cap.audientia, in 31.col de homic per Hippol cons. 25.num 49.& cons 73.num.47. & latius infra dicam primi enim motus nõ sunt in potestate nostra, vt in cap ira, 11.q.3 & in cap.significasti per gloss. & Abb. extra de homicidio, per Affli. in constit si quis aliquem num.13 per Cæteros in l.caq; calore ff.de reg.iur. pulchra etiam habentur per Ciceron. in hac materia in oratione pro Milone, & quod venissent ad offendendum satis constat ex actis, & quando non appareret robustiores præsumuntur aggressores, ita Ricar.& Flor. in d.§. cum arietes, Felin. in cap. capitulum sanctæ 2 colum.extra de rescript. Alciat.in l.1 §. si quis simpliciter 7. colum.ff.de verbor.oblig.idem lib. 3. de præsumpt. præsumpt.39. num.10. per Gram.cons.18.in fin.& cons.29.num. 18 & cons.62.num.5.& in vot.22.nu. 14. & in vot. 24. num. 4. aliquid per Aret.remissiue in § fin. Instit.de iniur. latissime Hippol. in rubr. de probat. num.415.& in cons.42.num.13. & tamen

men vt notorium est aduersarij erant robustiores, quod etiã suadetur, quia venerunt ad studium, quod (vt dixi) & quasi domus scolarium, vnde præsumuntur etiam aggressores, vt per Hippol. conf. 108 num. 5. aliquid per Io. de Amicis cons. 23. quando etiam sumus dubij de aggressore & authore, Scolares non præsumitur ex quo præsumitur scolarem esse innocentem, d. authen. habita. ibi, corporales iniurias. Item hora lectionis, erant personæ rixosæ malæ conditionis, & vitæ vnde de his non erat sperandum, nisi malum & consequenter prouocasse censentur, vt per Cardin. clement. 1. 33. q. de homicid. per Alciat. lib. 3. præsumpt 39. num. 9. Gram. conf 62. num. 3 & in vot. 21. num. 10. & vot. 24. nu. 4. & 5. aliquid per Aret. conf 34. visis. Credo æquidem excellentias vestras, si tunc fuissent scolares constituti in tali termino simile eius, quod nobis falso ascribitur fuisse, vnde non debent reprobare cuius contrarium non erant facturis l. fin. C. de solut. in arena C. inoffic. testam. l. cum in eo, C. de pact. quod enim tibi non vis alteri ne feceris cap. 1. 1. distin. l. 1. ff. quod quisque iuris. Si enim aliquis mouetur ad delinquendum ex causa debet minor pœna imponi, sicuti imponitur maior, quando sine causa, Gram. conf. 63. num. 8. & 9. & decis. 23. num. 8. & 9. & licet prætendatur nos tenuisse arma vnde præsumitur malus animus, vt in §. mercator, de pace tenendo per Gram. vot. 21. nu. 7. & in vot 24. num 6. tamen ex qualitate personæ præsumendum est ad defensionem & pro salute nostra l. pen. ff. de vi publ. & per Iser. in constit. intentionis, in princ. tamen, vt ex actis apparet ego nullum genus armorum habui, potest etiam hoc dici à fortiori ex notab. doctr. Fulgos. in l. quid sit fugitiuus §. 1. ff. de ædil. edic. vbi dicit, quod si amicus dicit mihi venias mecum rogo, quia volo esse in quodam negocio meo, ego assumo ensem, & vado secum, ipse autem vadit obuiam inimico suo me ignorante & retrahēte, & eum occidit sum absoluendus, refert & sequitur Bonifac. in tractatu malefic. in rubr. de insultu col. 18. nu. 39. Carer. latissime in d § homicidiũ, lo secondo nu. 52. Hippol. in l. si quis obrepserit nu. 8. ff. de fal. Idem in l. 1. nu. 12. C. de siccarijs, & in l. nihil nu. 27. ff. eod. & in d. l. 1. nu 81. C. de rapt. virg. & in d. § cõstante nu 47. Arnon. in caut. 31. vbi idem si præstitit arma ex quo alio non probato debet allegare ignorantiam, quæ probatur iuramento & consequenter absoluitur, Bald. allegatur in l. quicũque pen col. C. de seru fugit. & Bart. in l. omnes C. de agric. & censi. lib. 11. quanto magis in casu nostro, vbi non iui cum illis me retraxi nec modo aliquo me immiscui, teste Deo qui solus scit, & est scrutator cordis l. 2. ff. de interrog. actio. c. erubescant 32. dist. prout etiam atis clare probatum est.

19 Nono non potest inficiari quin omnibus consideratis causa saltem reddatur dubia ergo debeo absolui, quia in dubio pronio debemus esse ad absoluendum l. arianus ff. de actio. & obligat. l. fauoribiliores ff de reg. iur. cap. in pœnis eod. tit. in sexto Gramm. in decis. 28. & 26. pulchre Bald. in l. 1. an seruus ex suo fac. Idem Grammat. conf. 67. in fin. Alex. conf. 15. colum. 1. volum. 1. latissime Hippol. in d. l. 1. num. 98 & sequ. C. de siccarijs, quando enim ex probationibus inquisiti causa efficitur dubia iudex debet inclinare in benigniorem partem l. benignius ff. de legibus l proxima, ff. de his qui in testamento delemur cap finit. de re iudic. Dec conf. 414. 2. colum. Bald. consil. 328. 2. volum. vbi plus dicit, quòd maiorem honorem consequitur iudex absoluendo, quam condemnando idem dicit Paul. de Castro

ero conf.229.visa inquisitione Gram. decis.56.nu.19.& Dec.conf.175.in causa falsitatis in fin.& semper in dubijs accipimus id quod est vtilius reo l.si præses ff.de pæn.potior est causa liberandi quam obligandi l. tale in princ.ff.de pact cap eos vero, 10. distinc.indicia in dubio debent esse absolutoria §.fin.Instit.de perpet. & téporal. Maior iustitia requiritur in actore quam in reo Bald.in l.fin.C.de edicto diui Hadriano tollendo, Dec. conf.102.pro tenui pen. col. & conf. 221. in causa in fin. & stante paritate iudicandum est pro reo, vt per Bald. in l.qui accusare C.de edendo §. retinendæ in fin. Institut. de interdict. & cap.fin extra de transactionibus, & late per Hippol. in conf.2. num. 17. & sequen. late Gerard. singul. 11. circa medium, quando enim inducitur alia qua exceptio vel probatio, quæ saltem dubiam redit intentionem fisci, tunc absolutio sequi debet,vt per Felin in cap.significasti.il secondo, penult colum extra de homicid. per Iason in l. non hoc C. vnde legitim. & per Bart.in d.l non solum §. sed ff. de nou. oper nunciat. Abb. in cap. in præsentia tertia colum. vbi etiam Felin.num.13 extra de probat. & in repertor.eiusdem Felin.in verb. probatio actoris, Sylu. lib.1.car.19. vbi asserit hunc modum sufficientem ad liberandum à pæna capitali, & quod totus mundus sequitur hanc decisionem, licet enim probationes non sint pares tamen fauorabiliores sunt probationes rei cap. clerici 81. distinct. late in reper.Felin.in verb. probationes rei pulchre Dec. conf.94 num.4. eo magis pro carceraris l.si pars ff.de inoffic.testam quorum causa dixi dicitur pia, & carcerati dicuntur miserabiles personæ, vt late Hippol. in §. nunc videndum num.11.& sequ.& in §. attingam num. 75. & 76. In dubio quod minimum est attenditur l. semper in obscuris ff. de reg. iur. l. nummis ff de leg. 3. & in criminalibus licet actor habeat præsumptiones pro se, non tamen eidem defertur iuramentum in supplementum probationis sicuti in ciuilibus, licet lis ciuiliter moueatur, sed habet locum regula accusatore non probante cap sint de reg iur. in sexto in cap. tam ex literis,extra de testibus Dec. conf.452. & latissime Hippol. in d.§.expedita num.74.alia similia,vide per Decium conf.234.in effectu num.5. Debet iudex inquirere pro innocentia rei l. si non defendantur ff.de pænis. Item attenditur, quod prodest non quod nocet l.3.§.1. ff. de iure fisci Item in dubio quis præsumitur absens l 2.vbi Doctor.C.de stat.& imaginibus Bart. in l.Theopompus ff.de dote prælegat. in fin.cap. teneor de re iudic.in fine. Item in dubio fit interpretatio ad excludendum delictum, l. merito ff. pro socio, pulchre Bart in l.non solum § sed vi probari ff. de nou. oper. nunciat.per Grammat. in decis.118. num. 5. & præsumitur pro eo, quod delictum excusat. Grammat.decis.56 nu. 17 maxime cum hic inquisiti sint plures,vnde posset vnus puniri pro delicto alterius,contra text.in cap.non debet, & in cap. damnum de reg. iur. pæna enim debet tenere suos authores l.sancimus C. de pænis, in dubio etiam præsumitur ignorantia l verius ff.de probationibus cap.si vero, el secondo, extra de sententia excommunicationis,præsumitur quem alienum à dolo & culpa l.dolum C.de dolo l si creditor C.de pign. actio l.exceptione,vbi gloss. & Bart. de fideiussoribus Ias.in l. licet §. si seruus ff. de acquir. possess. Item in eam partem per quam pæne euitatur l.proxime ff. de his quæ in testamento delentur, & vbi maius vertitur periculum ibi cautius agendum primo, §. sed & si quis ff.de carbonia. edic. cap.vt periculum de ele-

I ctio.

ctio. in sexto. In dubio etiam quis præsumitur bonus d. §. à barbaris, cap. mandata, extra de præsumpt. late Alciat lib. 2 de præsumpt. cap. 8. Item in dubio in benigniorem partem, l. proxime ff. de his qui in testament. delentur l. inter pares, & l. semper in dubio ff. de regul. iur. Item in dubio quis præsumitur tanquam mediator se interposuisse, gratia mediandi & diuidendi, vt per Aim. conf. 9. num. 20 accusatus per Gramma. decis. 25. Ang. in l. 1. §. occisorum ff. ad Syllan. Item imperator appellat se diligentem non in pœnam, sed in liberationem §. 1. in auth. de temp. sol. dot. Imò verba impropriantur, vt quis bonus præsumatur, & à delicto excusetur cap. ne quis 22. q. o. de hac materia late Hippol. in rubr. de fideiuss. nu. 58 & seq. per Ias. in l fructus ff. solut. matr. & accusatore non probante is qui cõuenitur absoluitur l. qui accusare C. de edend. cap. inter de fide instrum. Item in dubio est iudicandum contra fiscum l. non puto ff. de iur. fisc. cap ex literis, extra de proba. in criminalibus etiam probationes non debent esse dubiæ, sed luce meridiana clariores l. fin. C. de probat. cap. sciant cuncti 2. q. 8. & habetur per Hipp. in d. l. 1. nu. 78. C. de siccar. licet quod pœnam euitandam leuiores sufficiant Dec. conf 650. num. 5. & sanctius est nocentem absolui, quàm Innocentium condemnare l absentem ff. de pœnis cap si episcopus l. 1. quæst. 3.

20 Decimo & vltimo non eundo per mendicata suffragia, vt vtar verbis text. in l. singuli C. de accusatio. satis clare apparet sublatam omnem dubitationem & consequenter me esse absoluendum cum liquidissime probatum sit, me casualiter interuenisse non me immiscuisse in aliquo recessisse, & non habuisse arma per decem testes de visu, optime negatiuam coarctatam stringentes, vt in actis latius, habetur per Dec. conf. 94. in fin. Quibus licet negatiue deponentibus, magis credendum est, quam pari numero asserentibus affirmatiuam, tum quia omnes sunt nobiles optimæ conditionis. aduersarij autem infamatæ vitæ, vt in repulsa, latius tum quia sumus in criminalibus fauore absolutionis, ita Alex. ad Bart. in l. hæredes palam in princ. ff. de testam. vbi etiam Aret. idem etiam Aret. in l. 1. §. eadem ff. de verbor. oblig. Afflict. in constit. si quis in posterum 9. not. Dec. in cap. quando num. 18. extra de probat. latissime Hippol. sing. 541. absolutio fauorabilior, idem in conf. 252. & 132. Aim. conf 195. num. 9. Boer. decis. 100. vbi asserit magis credi duobus in negatiua ad defendẽdum quam mille ad vindictam, latissime Alciat. de præsumpt. 44 num. 8. & licet aliqui deponant per verbum credo qui regulariter non probant, vt per Afflict. in decis. 381: cæteri communiter in l. 1. ff. si cert. petat. & si dicant pro certo Alex. conf. 109. visis re volum. tamen ad defensionem innocentiæ optimæ probant, vt per Ias. in l. non solum §. sciendum, num. 8. ff. de nou. oper. nunciat. Bald. in l. 1. §. si quis ff ad Syllan. aliquid per Hippol. in d. §. plurium num. 65. per Gramm. conf. 29. num. 37 & conf. 69. num. 8. & per Ias in rubr. de iureiur. & in d. l. vt vim num. 6 ff. de iustit. & iur. Apostill ad Dec. in l. nemo ex his in verb homicidium ff. de reg. iur. idem Dec. in l. 1. num. 13. ff. si cert. petat. in 2. lectur. & conf. 479. num. 8. & conf. 459. in 2. colum. idem Hippol. conf. 24. num. 33. Arnon. in singul. 34. Afflict. in Constit. Reg. pecuniarijs, num. 65. & late moderni in prag. reg. quinta die in fin. in claris nõ est opus coniecturis l. continuus §. cum ita ff. de verbor. obligat. l. ille aut ille §. 1. ff. de legat. 3. Veritati omnia cedunt, cap. veritate 8. distinct cap fraternitatis de frigid. & malefic. & veritas omnia

nia vincit, vt in d.cap. veritate, cap. consuetudo, eadem distinct. 3. & cap. sicut, vbi Bald. extra de probat. Veritas etiam est mater iustitiæ, vt per Bald in l. Libertini ff. de statu homin. veritas est probatio probata, quæ non indiget discussione nec aliquid potest allegari in contrarium, ita Cyn. in l. nam ita ff. de adopt. Veritas appellatur ipse Deus cap. vt nostrum de appellationibus. Immò debemus pati quodlibet scandalum quam veritatem occultare cap. qui scandalizauerit, de reg. iur. in decr. Latissime de hac materia Dec. in cap. 1. num. 6. de appellatio Afflict. decis. 253. Sylu. lib. 5. num. 112. cum sequ. Apostill. ad Bald. in l. scire ff. de legibus, latissime Hippol. cons. 73. per totam primam colu. Imò quando testes rei sunt æquales testibus fisci, iudicandum est pro reo, ita Alex. in cons. 136. in causa 2. volum. idem in cons. 121. nu. 117. vol. Bald. in l. 1. C. de confess. Hippol. in l. vnius §. in ea num. 7. ff. de quæstio. & in cons. fin. nu. 43. plus dico si testes fisci essent digniores, adhuc standum est deponētibus in fauorem rei, ita Abb. in cap. ad nostram de probat. not. in cap. ad nostram, extra de testibus, & in cap. clerici 81. distinc. Gerar. sing. 11. Corsetus in sing. suis, verb. testi, incipiens duo testes, eo magis quia testes nostri deponunt verisimiliora, Afflict. decis. 363. in fin. Cors. in sing. suis verb. testis incip statur, & singul. sequ. Et numero & dignitate præcedunt. Imò si testes nostri essent familiares, & domestici, adhuc ad probandam innocentiam admitterentur, ita Ioan. de Anan. cons. 59. Alex. cons. 24. 2. volum. Specul. in tit. de inquisit. §. 1. vers. sed nunquid Ias. in rubr. ff. de iureiurand. Gram. decis. 34. nu. 14. Hippol. in l. 1. §. ad quæstionem nu. 12. ff. de quæstio. Dec. in l. si is nu. 24. C. qui testam. fac. poss. plus dico quod in tali casu frater pro fratre admitteretur, ita Aret. in stit. de gradibus in princ. num. 2. vbi etiam Por. num. 1. Ias. in l. sed & si quis nu. 5. ff. si quis cautio Gram. cons. 12. nu. 8. Arnon. sing. 25. & 40. licet hoc non sit in testibus nostris, qui (vt dixi) & numero, & dignitate atque integritate præcedunt. Imò si in aliquo variassent nihil esset cum deponant de facto antiquo, & extractu temporis possunt variare quodammodo l. 3. § in duæ ff. de carbon. edic. Gram. decis. 60 num. 9. Item cons. 23. num. 3. & cons. 47. num. 13. & sequ. nam memoria hominum est labilis l. peregre ff. de acquir. possess. & l. si arbiter ff. de probat. ita Gandin. in tit. de fal. 8. volum. ver. quæstio est, & si non prosunt singulæ rationes vnitæ iuuant, & prodesse debent l. instrumenta, & sequ. C. de probat l. spadonem §. qui iura ff. de excusat. tutor. Gram. cons. 17. in fin. Ex aduerso Fiscus non fundauit suam intētionem igitur, vt dixi sum absoluendus l. vnius §. in ea ff. de quæstionibus cap. vnico, vt Ecclesia, beneficiat, nolui vti quod vouerim Monachatum ante delictum, vt notorium est & in dubio staretur iuramento meo, quo casu censerer monacus, & non possit cognoscere contra me curia secularis, vt per Ias. in l. cum quidam ff. de iurisd. omn. iud. num. 11. Arnon. sing. 29 Gerar. sing 51. Hippol. in sing. 534. & in l. statuliber. ff. de quæstio. Nec beneficio alterius Clerici antea inquisiti de eodem delicto, & sic debebam iudicari in curia ecclesiastica, vt per Bart. in l. præcipimus § eodem C. de appellat. Soccin. in l. cum senatus ff. de reb. dub Aret. in tract. malefic. vers. che hai adulterato la mia donna, in 6. car. in prima addit. Arnon. soliloq 87. Hippol. sing. 180 incip. plura, & Capic. decis. 122. quod procedit in causa indiuidua secus in diuidua, tunc enim laicus retinetur, & clericus remittitur, Capic. decis. 173. Boer. decis. 300. Et ex his finem impono, quia etiam pau-

ca multa sunt apud doctissimos viros, vt notatur in Auth.de consang.& vteri. §. 1.in verb.opinari.Hæc sunt,quæ inter tot strepitus, sic carceratus potui adducere scio quidem meliora deficere quæ suppleat excellentium iudicantium religio,cui enixè innocentiam meam cōmendo & tenendo hanc indubitabilem opinionem, sanctam & rationabilem, non obstant supra incontrarium adducta.

SVMMARIVM.

21 ET primo non obstat publica vox, & fama, quia ad eadem inducendam requirantur duo testes saltim, vt in d.§ eiusdem,habetur per Nouell.in sua pract.§.1.nu.7 & sequ.per Dec.in c.veniens nu.16.extra de testib.in c 1. nu.59.de appellat.per Bart & Hippo. in d.§. plurimum nu.40. per cæteros communiter in d.l.fin. C.fam.hercisc. Sed in casu nostro est tātum vnus, qui famam non inducit,vt idem Hippo.in d.§.plurimum nu.44. Cæteri autem deponunt cōtra alios præterea habuit ortum à maleuolis,quo casu est nulla c.qualiter & quando, il secondo, vbi Doct.extra de accusat. Moderni in c. Regni,si iuste n.72.Bart.Alex. & Hippo.in d §.si plurimum nu. 38. aliquid per Affl.decis.337.nu.2. & 3. Imò debet constare ex processu, quòd habuit ortū à fide dignis,vt per Dec.in conf. 37.nu.9.& 10 qui pulcherrime loquitur,& in d.c.veniens nu.17.& in c. 1. n.20.de appell.Carer.in d.l.obseruare nu.111.Maran.in 6.par.nu.19.car.45. Gram.conf.42. nu.9. & idem vot. 34. nu. 14. Item testes debet deponere de causa de qua orta est fama,& ꝙ causa sit probabilis Gram.vot.34. per Socc. in fall.187.in ver.fama,Feli.in suo reper.in verb.testis,& Ias.in l.ait prętor nu.21.de iureiur.Carer.vbi supr.Deponentes etiam de fama debēt dicere maiorem populi partem ita tenore,vt per Bart. & Hipp.in d §.plurimū nu. 41.idem Hipp.in conf.8 nu.22. in casu autē nostro omnia præfata cessant, & dicunt non recordari à quibus audiuerunt,seu omittunt,vnde nihil faciunt,quia etiam non recordantur, vt per Dec.in d c.1.nu.2.vbi pulchre extra de appell.per Bart.& Hipp.in d §. plurimum nu.43. Idem Hipp.in rubr. de probat. nu.352. & conf.15. nu.12. conf.20.nu.41.& seq. melius conf.31. nu.37.& seq & conf. 72 nu 19.melius in conf 76. nu.20. cum pluribus sequ. Dec.conf.133.nu.4.in fin & conf.429 nu.18.& 19.fama enim posset esse falsa,vt in l.fin.ff.de hæredibus instituen. Conclusiue ergo requiritur ad probationem famæ,quod nominati dicant à quibus audiuerunt.Item tenētur reddere rationem in eorum dictis. Item causam vnde originem traxit fama. Itē ꝙ fama insurrexit ante inquisitionem

nem

nem formatam, & quod audiuerunt à maiori parte populi & alia, vnde fatetur Gram. quòd toto tempore vitæ suæ non vidit processum, vbi esset probata fama publica per tot requisita, vt latissime & pulcre per eundem cons. 42. nu. 8 & tot. sequen. colu. & in vot. 34. nu. 14 Blan. in dicta l. fin. num. 312. est enim res fragilis & perniciosa transmissa ab his qui desiderant de hoc famā esse. ita Bar. in tract. de tort. tetigit Bal. in l. ea quidem nu. 78. C. de accusationib. per Parid. in tract. sindicatus, car. 110. 4. col. Hipp. in d. §. diligenter, num. 18. & vbi supra. Et discordans à vero Afflict. decis. 178. n. 10. & semper solet crescere, teste. Virgilio.

Fama malum, quo non aliud velocius vllum.

Mobilitate viget, viresq; acquirit eūdo.

Item satis clare fuit probata fama negatiue quæ tollit cōtrarium vt per Ias. in l. is pone, nu. 78. ff. de acquir. hæred. quo casu dicitur magis affirmatiue, vt in d. l. arbitrer, de probatio, per Bar. in d. §. plurimum, nu. 25. vbi etiā Hipp. nu. 45. eo magis quòd testes deponentes in causa nostra sunt magis digniores, igitur his standum est dicit Bart. ibidem, nu. 26. & Hippo. 46. Dec. in cap. primo, nu. 10. extra de appell. & si esset probata bona & mala fama in delicto statur bonæ in fauorem rei vt per Bal. in l. diuus ibi tertio, ff. de testam. milit. & in l. in pecuniarijs, nu. 10. ff. de ferijs, & Hippol. vbi supra num. 91 & in cons. 15. numero 10. & quando vno tempore est probata fama delicti, alio innocentiæ vltima præualet, vt per Hippol. in d. §. plurimum, n 47. vbi etiam Bar. per Ias. in l. pacta nouissima, C. de pact. in 9. ampliatione, & per Arnon. dialog. 86. itē fama quando est varia, vt quia vnus dicit vnū alius aliud, nihil facit quia est variabilis, vt per Brun. in d. tract. 18. col. & Carer. in d. l obseruare, nu. 111. & fama non facit indicium ad torturam, vt latissime per Brun. vbi supra in 10. colu. per Aret. in §. item tria, Institut. de excusa. tutor. Gram. cons. 32. num. 7. & cons. 42. nu. 15. per Flor. in l. testium, § eiusdem, nu. 3. de testib. ff. de Paridem in verb. fama num. 17. per Nouell. in sua practica §. consulendum, num. 7. per Blan. in d. l. fin. nu. 113. per Bar. & Hippol. in d. §. plurimum idem Hippol cons. 15. nu. 12. late Ias. in d. l. admonendi, nu. 251 Aposti. ad Abb. in c. tertio loco. nume. 6. de probatio Carer. vbi supra. In criminalibus enim nō facit indicium, vel semiplenam probationem vt per Dec. in d. cap. veniens, num. 13. de testibus, etiam si fama esset iuncta cum fuga non induceretur inditium ad torturam, ita Hippol in d. §. expedita, num 77. & in d. §. diligenter, num. 18. nisi etiam concurrat vtilitas personæ, ita Iser. in constitu. si damna in princ. Afflict in const. Reg. in quæstionibus num. 12. Moderni in cap. Reg. tormenta, nu 7. Gram. decis. 28. nu. 17. & seq. & consil. 15. nu. 51. Hippol in d. §. diligenter, num. 196. Carer. in d. l. obseruare, nu. 113. & à mortuo numquam de hoc fui inculpatus, vel aliter nominatus, nec aliquis deponit sicuti etiam non est verisimile, cum postea examinatus non dixerit vt in eius depositione, & si fuisset auditum quod nunquam fuit, non fuit in mortis articulo, sed hora delicti, & quando alias hoc dixisset tempore mortis assertio sua leuem seu vilem præsumptionem tātum induceret, vt per Modernos in cap. Reg. frequens, nu. 75. & 77. Dec. cōs. 363. Blan in d l. fi. nu. 395 Afflict. in const. Terminum nu. 46. per Gram. cons. 42. nu. 7. & cons. 70. nu 3. Hipp. in d. §. diligenter, nu. 17. Ias. in l. de die vlt colu ff. qui satisd. cog. Gerar. sing. 55. incip nota bene, glo. Bald. Salic. & Ang in l. 2. Cod. de calum. Ias. in l. 1. ff. pro eo per quem fact. erit, in princip. quod iudicium est minus semiplena

ca multa sunt apud doctissimos viros, vt notatur in Auth.de consang.& vteri. §.1.in verb.opinari. Hæc sunt,quæ inter tot strepitus, sic carceratus potui adducere scio quidem meliora deficere quæ suppleat excellentium iudicantium religio,cui enixè innocentiam meam cōmendo & tenendo hanc indubitabilem opinionem, sanctam & rationabilem, non obstant supra incontrarium adducta.

SVMMARIVM.

21 *Resolutio ad primum iudicium num.*21.

22 *Resolutio ad secundum, num.* 22.

23 *Resolutio ad tertium, numer.* 23.

24 *Resolutio ad quartum, num.* 24.

25 *Resolutio ad quintum, num.* 25.

26 *Resolutio ad sextum, numer.* 26.

27 *Resolutio ad septimum, num.* 27.

28 *Resolutio ad octauum, nume.* 28.

29 *Resolutio ad nonum, numer.* 29.

30 *Resolutio ad decimum, num.* 30.

21 ET primo non obstat publica vox, & fama, quia ad eadem inducendam requirantur duo testes saltim, vt in d.§ eiusdem,habetur per Nouell.in sua pract.§.1.nu.7 & sequ.per Dec.in c.veniens nu.16.extra de testib.in c 1. nu.59.de appellat.per Bart & Hippo. in d.§. plurimum nu.40. per cæteros communiter in d.l.fin. C.fam.hercisc. Sed in casu nostro est tātum vnus, qui famam non inducit,vt idem Hippo.in d.§.plurimum nu.44. Cæteri autem deponunt cōtra alios præterea habuit ortum à maleuolis,quo casu est nulla c.qualiter & quando, il secondo, vbi Doct. extra de accusat. Moderni in c, Regni,si iuste n.72.Bart.Alex. & Hippo.in d §.si plurimum nu. 38. aliquid per Affl.decis.337.nu.2. & 3. Imò debet constare ex processu, quòd habuit ortū à fide dignis,vt per Dec.in conf. 37.nu. 9.& 10 qui pulcherrime loquitur,& in d.c.veniens nu.17.& in c. 1. n.20.de appell.Carer.in d.l.obseruare nu.111.Maran.in 6.par.nu.19.car.45. Gram conf.42. nu.9. & idem vot. 34. nu. 14. Item testes debet deponere de causa de qua orta est fama,& ꝙ causa sit probabilis Gram.vot.34. per Socc. in fall.187.in ver.fama,Feli.in suo reper.in verb.testis,& Ias.in l.ait prętor nu.21.de iureiur. Carer.vbi supr. Deponentes etiam de fama debēt dicere maiorem populi partem ita tenore,vt per Bart. & Hipp.in d §.plurimū nu. 41.idem Hipp.in conf.8 nu.22. in casu autē nostro omnia præfata cessant, & dicunt non recordari à quibus audiuerunt,seu omittunt,vnde nihil faciunt,quia etiam non recordantur, vt per Dec.in d c.1.nu.2.vbi pulchre extra de appell.per Bart.& Hipp.in d §. plurimum nu.43. Idem Hipp.in rubr. de probat. nu.352. & conf.15. nu. 12. conf.20.nu.41.& seq. melius conf.31. nu.37.& seq & conf. 72 nu 19.melius in conf 76. nu.20. cum pluribus sequ. Dec.conf.133.nu.4.in fin & conf.429 nu.18.& 19.fama enim posset esse falsa,vt in l.fin.ff.de hæredibus instituen. Conclusiue ergo requiritur ad probationem famæ,quod nominati dicant à quibus audiuerunt.Item tenētur reddere rationem in eorum dictis. Item causam vnde originem traxit fama. Itē ꝙ fama insurrexit ante inquisitionem

nem formatam, & quod audiuerunt à maiori parte populi & alia, vnde fatetur Gram. quòd toto tempore vitæ suæ non vidit processum, vbi esset probata fama publica per tot requisita, vt latissime & pulcre per eundem cons. 42. nu. 8 & tot. sequen. colu. & in vot. 34. nu. 14 Blan. in dicta l. fin. num. 312. est enim res fragilis & perniciosa transmissa ab his qui desiderant de hoc famã esse. ita Bar. in tract. de tort. tetigit Bal. in l. ea quidem nu. 78. C. de accusationib. per Parid. in tract. sindicatus, car. 110. 4. col. Hipp. in d. §. diligenter, num. 18. & vbi supra. Et discordans à vero Afflict. decis. 178. n. 10. & semper solet crescere, teste Virgilio.

Fama malum, quo non aliud velocius vllum.

Mobilitate viget, viresq; acquirit eũdo.

Item satis clare fuit probata fama negatiue quæ tollit cõtrarium vt per Ias. in l. is pone, nu. 78. ff. de acquir. hæred. quo casu dicitur magis affirmatiue, vt in d. l. arbitrer, de probatio, per Bar. in d. §. plurimum, nu. 25. vbi etiã Hipp. nu. 45. eo magis quòd testes deponentes in causa nostra sunt magis digniores, igitur his standum est dicit Bart. ibidem, nu. 26. & Hippo. 46. Dec. in cap. primo, nu. 10. extra de appell. & si esset probata bona & mala fama in delicto statur bonæ in fauorem rei vt per Bal. in l. diuus ibi tertio, ff. de testam. milit. & in l. in pecuniarijs, nu. 10. ff. de ferijs, & Hippol. vbi supra num. 91 & in cons. 15. numero 10. & quando vno tempore est probata fama delicti, alio innocentiæ vltima præualet, vt per Hippol. in d. §. plurimum, n 47. vbi etiam Bar. per Ias. in l. pacta nouissima, C. de pact. in 9. ampliatione, & per Arnon. dialog. 86. itẽ fama quando est varia, vt quia vnus dicit vnũ alius aliud, nihil facit quia est variabilis, vt per Brun. in d. tract. 18. col. & Carer. in d. l. obseruare, nu. 111. & fama non facit indicium ad torturam, vt latissime per Brun. vbi supra in 10. colu. per Aret. in §. item tria, Institut. de excusa. tutor. Gram. cons. 32. num. 7. & cons. 42. nu. 15. per Flor. in l. testium, § eiusdem, nu. 3. de testib. ff. de Paridem in verb. fama num. 17. per Nouell. in sua practica §. consulendum, num. 7. per Blan. in d. l. fin. nu. 113. per Bar. & Hippol. in d. §. plurimum idem Hippol cons. 15. nu. 12. late Ias. in d. l. admonendi, nu. 251. Aposti. ad Abb. in c. tertio loco. numero 6. de probatio Carer. vbi supra. In criminalibus enim nõ facit indicium, vel semiplenam probationem vt per Dec. in d. cap. veniens, num. 13. de testibus, etiam si fama esset iuncta cum fuga non induceretur inditium ad torturam, ita Hippol in d. § expedita, num 77. & in d. §. diligenter, num. 18. nisi etiam concurrat vtilitas personæ, ita Iser. in constitu. si damna in princ. Afflict in const. Reg. in quæstionibus num. 12. Moderni in cap. Reg. tormenta, nu 7. Gram. decis. 28. nu. 17. & seq. & consil. 15. nu. 51. Hippol in d. §. diligenter, num. 196. Carer. in d. l. obseruare, nu. 113. & à mortuo numquam de hoc fui inculpatus, vel aliter nominatus, nec aliquis deponit sicuti etiam non est verisimile, cum postea examinatus non dixerit vt in eius depositione, & si fuisset auditum quod nunquam fuit, non fuit in mortis articulo, sed hora delicti, & quando alias hoc dixisset tempore mortis assertio sua leuem seu vilem præsumptionem tãtum induceret, vt per Modernos in cap. Reg. frequens, nu. 75. & 77. Dec. cõs. 363. Blan in d l. fi. nu. 395 Afflict. in const. Terminum nu. 46. per Gram. cons. 42. nu. 7. & cons. 70. nu 3. Hipp. in d. §. diligenter, nu. 17. Ias. in l. de die vlt colu ff. qui satisd. cog. Gerar. sing. 55. incip nota bene, glo. Bald. Salic. & Ang in l. 2. Cod. de calum. Ias. in l. 1. ff. pro eo per quem fact. erit, in princip. quod iudicium est minus semiplena

probatione, l. cum probatio, ff. de prob. Blan. in d. l. fin. num. 51. nisi in casu de quo per Gerar. in sing. 8. Paris de sindic. in §. officialis, vbi etiam dicit quod facit leuem præsumptionem, & respondet, dicto Ang. in dicto. §. si quis moriens. Idem faciunt Moderni in cap. Reg. frequens, num. 77. & seq. Hippol. in d. §. diligenter, nu. 114. nã non omnis moriens est Sanctus Ioan. Baptista, ita quod non metiatur dicit præfati, & habetur per Grammat in decisio 56 num. 13. per Hippol. in d. §. restet nume 12. vnde licet exculpatio morientis admittatur ad absoluendũ, vt dixi supra, & facit l Paulus, §. primo, ff. de bon. liber. tamen non admittitur ad condemnandum, vt per Alciat. libro 3. præsumpt. 44. numero 5. nec occisus seu moriens dicitur testis sed principalis, & inimicus eius contra quem deponit, cap. cum P. extra de accusa. Grammat. in dicto consil. 7. numero 3. cætera loquuntur in causis ciuilibus, vel in fama vehementi, & in alijs diuersis causis, vt in dict. cap. veniens in glo. prima, extra de testibus, per Bart. in dicto §. plurium, num 10. vbi Hippol num. 29. & in d. §. diligenter, num. 19.

Adde quòd licet omnes Doctores concordent quòd fama possit probari per duos testes, tamen debent reddere sufficientem causam scientiæ alias nõ probant, & in hoc omnes etiam concordare, refert Corneus in cons. 233. littera D libro 2. & hanc etiam esse communem opinionem refert, Siman. de hæreti. cap. 63. num. 16. Et quod audiuerunt à maiori parte populi, alias non probant, & ita omnes Doctores concludere videntur, Marsil. in dicto §. plurimum, nu 46. Et propterea Bar. ibidem num 22 dixit, quod non sufficit quod testes deponentes de fama dicant quod audiuerint illud publice dici in loco publice, sed tantum à paucis, vel etiam ab vno tantum, sed opus est quòd dicant quòd illud audiuerit à maiori parte populi. Et ita communiter teneri affirmat Imol. in l. hæredes palam, num. 1. ff. de testamen. & sæpius hoc pro satis claro se vidisse reputari in iudicijs, refert Cardi. Alex. in cap. cum in tua circa fin. de sponsalibus, Dec. in cap. 1. nu. 53. de appell. Crauetta. consi. 41. nu. 5. Quam etiam conclusionem dixit esse etiam communem Alex. consil 123, numero 3. libro 7. Decis. consil. 37. post numer. ver. Tertius testis. (cuius contrarium tenuit Bal. in cap. literas, num. 2. de præsump. quod scilicet testis qui dicit se audiuisse, aliquid publice probat famam & ita secundum eum est aptior expositio, & secundum communem intellectum loquentium, & hanc opinionem in practica seruari & contra Bar. esse communem obseruãtiam refert Cassador. decis. 3. maxime nu 7. de probat. Et hanc opinionem contra Barto. esse communem in hoc articulo, & in iudicando sequendam, refert Calcan. cõs. 8. nu 1. Et dicit Alex. cons. 102. nu. 17. lib. 7. videri quòd magis communiter damnetur illa opinio Bar.) Item requiritur quòd dicant se audiuisse id publice dici & si fuerint interrogati, nominare à quibus audiuerunt alias nõ probant, & ita vbique sequuntur communiter Doctor. Alex. cons 100 post n. 4. ver. sextus testis, lib. 1. & ita seruari in practica, refert Aret. in cap. cum oporteat, post nu 58. ver. Cõmuniter tamen. Et quod sciant, huiusmodi testes, quid sit fama & ideo si interrogẽtur quid sit fama, & respondeant se nescire, nihil probant, & est communis opinio, Marsil. in d. §. plurimum, num 104. & seq. Tart.

22 Nec obstat secundum, nam post prætẽsum delictum steti in ciuitate Neapolis publice conuersans nõ fui citatus licet postea recesserim ex causa probabili, quæ fuerat præordinata, & præparata ante prætensum delictũ, vt in

in actis ad quod tépus debet fieri relatio, nam ad primordium tituli posterior formatur euêtus,l j.C.de imp. lucra discri.lib.12.per Doctor.in reb. de edendo,actus enim secûdarius regulariter à primitiuo,Bald. in l.etiam C.de iure dot. circa fin.& si dolose fecissem nunc non comparuissem, velatur ergo ipsa fuga seu absentia per spontaneam comparitionem, vt per Ias in d.l admonendi,num.89. Grammat.cons.82. numero 19.Exitus enim acta probat.l.quædã,ff de reb. dubijs, in princip.l.iure nostro in fi. ff. de testam tutel.& leg.rem nô nouam.C.de iudic. in fine. ex præsenti præsumitur præteritum,l.si qui adulterij, Cod.de adult. finis enim principium demonstrat,l.reprehendenda, C. de instit.l.si non fortem §.pen.ff.de condit. & quâ do quis aufugisset post delictû quando est suspicio, seu timor de inquisitione, fuga nô faciat aliquod inditiû, vt per Dec.consil 234.in effectu, numero 3. Matthesil.singul.146.Gippol. singul.497.Bart. in l. 1. ff. de boni eorum,Ias.in d.repetit.l.admonendi nume.169.per Blanc.in l.fin.de quæstionibus,vbi latissime,& nume. 283. per Carer.in d.l.obseruare,nu.212. & sequen.vbi late.Idem quando errat terror inimicorum, qui venerunt domo vsque, vt per Afflict. decis 289. per Hippol.in sing.115.idem Afflict.constit.Reg.priuilegia in fi.quando enim fuga potest velari aliqua verisimilia causa aboletur, ita Brunus in tract.in 2.car.Moder.in cap.Regni si iuste,nu. 75.& in cap.post commissum,num.10 Ias.in d.repetit.l.admonendi, numer. 169.Quælibet enim causa licet iniusta dummodo colorata excusat à pæna,vel dolo,vt in glos.penul. vbi Angel.in l.ex consensu,§.fin.ff.de appellationibus,notat in l.igitur.ff.de libe. causa,Grammat. decis. 5.numero 26. Quod intelligo secundum Hispan. in §.ex maleficijs,numer 25. cum pluribus sequentibus, Institut. de actionibus, motus enim ex causa licet iniusta ad occidendum aliquem non punitur pæna mortis,ita Gramm. in decis.5.num.25 & decis.23.nu. 8.si qui etiam per prius reputabatur bonæ vitæ conditionis,& famæ tunc inditium fugæ tollitur, vt per Hippol in ditto §.diligenter,num. 196. & est de mente Bald.in l.bonæfidei,num.7.Cod.de rebus credit. vbi plus dixit quod absentia alicuius in dubio præsumitur in bonam partem,ita Hippol.in cons.49 numero 38.& sequen.Inditia enim, & præsumptiones tolluntur per alia inditia,vt per bonam, laudabilem famam,& conuersationem Carer.in dicta l.obseruare,num 113.tunc enim nô posset torqueri vt supra dixi, licet indicium est tale quòd torqueri debet,nam eliditur per bonam famam vt supra dixi, vltra quos firmauit hoc Bald in l.ea quidem,num 65.& sequ. C.de accusatio.Dec.cons. 7. numero 189. idem Bald.in leg fin.C.de probatio. quia fuga leuem suspicionem tantum facit,vt per Socci. in fallen. 207. per Bal in dicta l.fin.nu.178. in verb. fuga.Imò talis præsumptio inducta per fugam tollitur per iuramentum fugientis,vt per Arnon problem. 70. Blan.in dicta l.fin num.85. per Hipp. singul.115.fuga,& in d.§.diligenter, nume.43. Carer,in dicta l. obseruare, nu.113.De materia iuramenti in criminalibus,latissime Ias.in l.secunda num 20.vsque ad fin. ff. de iureiuran. & Bar.in l.lege, ff.ad Syllan.per Abb. in cap.fin.num 19.vbi Apostill. de foro competenti.

23 Nec obstat tertium, quia indicium contumaciæ tollitur per spontaneam comparitionem,argumen. text.l. nec intentio,C.de transactionib. leg.man cip.C.de optio.legat & l.si pecuniæ, ff vt in possessio.legat. & audio,ita sæpè fuisse decisum, fuit etiã allegata absentia deinde verificata, nô tamen

admissa, Absens enim & mortuus æquiperantur, vt per Syl. libro primo, num 168. verisimiliter enim si sciuissem ab initio, sicuti nunc spontè comparui, tunc comparuissem, nec expectassem labi tempus, cuius euentus esset mihi damnosus, leg. hæc stipulatio, §. diuus, ff. vt leg. nomin. alias intelligere essem non sani capitis reputandus expectare contumaciam iunctam cum fuga ad augendam suspicionem prætensi delicti quod non est dicendum, cum nemo cēseatur sibi eligere viam damnosam, §. cæterum, Institut. quod cum eo §. idem iuris, Instit. quibus ex caus. manu. l. miles qui destinauerat. ff. de milit. testamen. Nec iactare suum, l. cum de indebitor, ff. de probatio. l si cum aurum. ff. de solutionib. Imò cū iustam habuissem causam ignorantiæ debere mihi subueniri ex clausula generali, l. prima, in fin ff. ex quib. caus. maio. posita. Nec etiam qui redit videtur aufugisse, nec fuisse bannitus, l. si pænituerit de repudi. sicuti carceratus qui aufugit, si reuertitur non dicitur aufugisset, vt per Bald. late in l. tertia, C. de ædilit. edict. Grammat. consil. 57. in princip. Item promittēs de iudicio sisti si propter seueritatem Iudicis fugiat ad superiorem nō incidit in pænā ex quo nō dicitur fugitiuus, in princ. versic. item ne. ibi, moderate, & versic. idem probat Iulianus. ff. de ædilitio edict. habetur per Afflictum, in constitutio. Reg. clementinæ, nu. 8. cum iniquum sit habere personam, & pænam petere. l apud Celsum, §. Labeo, ff. de dolo mali exceptione, & capitol vt debiti, extra de appellationibus, iuste autem causæ timoris ponuntur per Baldum in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de noui operis nunciatione, nec dicitur factum quod non durat factum, l. itē, §. quod si actor, ff. quod quisque vniuersitatis, l. alia C. his qui bus vt indigni. Item quia citatio non fuit facta in loco solitæ habitationis, sed in loco originis, & tamen quis debet citari in loco domicilij, l. quarta, §. prætor, vbi etiam Alber. ff. de damno infecto, quia prætenditur me fuisse citatum in Ciuitate Cauæ, domi, quo non solebam, nec intendebam ire. Nec ibi habitaui per spatium tresdecim annorum quibus semper residentiam, atque incolatum constitui in Ciuitate Neapolis vt in actis, facit l. vt perfectius, vbi Doctor. Cod. de annali exceptione, Bart. Alexan. & cæteri in leg quarta, §. prætor ait, ff. de dāno infecto, Grammaticus consil. primo, nu 3. & in decisione 87. per Aretinum in §. finali, Institut. de pæn. temer. litigant. numero 11. Bart. in tractatu de citatione, num. 3. concordat textus in l prima, C. de municipal. libro decimo, per Abb in prohemio decretalium, numero 18. & sequent. vbi asserit quòd scolaris per decem annos sortitur domicilium, & Afflict. decis. 34. sum etiam alia ratione Ciuis, quia lector censetur ciuis illius ciuitatis vbi legit, per Boerium decisione 260. aliquid per Alciatum disp. 2. cap 11. Et quamuis ibidem neminem reliquissem tamē adhuc ibidem debebam citari, vt per Iser. in constitutio. citationis. Nec fui etiam recte perquisitus per loca publica vbi solebam cōuersari secundum cautelam, Aret in §. fere, num 3. Institut. de rerum diuisio. Si ergo citatio præfato modo facta est inualida, igitur omnia acta postea secuta, & consequenter contumacia erunt nulla, vt supra dixi, & not. in l. quarta, ibi etiam Alcia. in verb. eundem, & l sexta, C. de accusationibus, habetur per Bart. in leg. cum fratre, C. de his quibus vt indignis, num. 8. per Grammaticum consilio primo, numer. 8. & consil. 37. numero 5. pulchre per Hippolitum in l. quæstionis, numero 26 ff. de quæstionibus. Imò si citatur absens ex iusta

& pro-

& probabili causa, vt studiorum non debet censeri contumax, vt per Grammaticum consil. primo, num. 23. & si allegatur absentia vt veniat ad notitiam citati debet dari terminus, infra quem compareat, secundum locorum distantiam sic intelligitur citationem debere venire, ad notitiam citati, dicta leg. ex consensu, ff. de appellationibus, §. final. in glos. penultima, fui etiam citatus in loco non tuto, quo casu non tenebar comparere, & contumacia inde secuta est nulla, vt per Afflictum decisione 289. numero 19. & sequen. propter periculum enim, quis relinquetur ius suum in defensum, leg. illud, in princip. ff. de petitione hæreditatis, & talis bannitus ex citatione in domo quæ non peruenit ad aures citati dicitur bannitus ritè. Sed non iuste, ita Iser in d. constit. clementiæ ex quo qui ignorat non contendit, nec offendit, l. si ignorans, ff. locat. ignorantia talis probatur iuramento vt supra dixi, ex quo dependet ab animo, cap. nulli, in fin. de electio. in sexto, §. sed iste, vbi in glos. magna, & ibidem Ias. numero 88. & sequen. Institut. de actionibus, quælibet enim causa vt dixi licet iniusta, colorata tamen excusat à dolo, contumacia, & eius pæna, vt in l plagij, la seconda, C. de plagijs, in l. non potest dolo, ff. de reg. iur. Afflict. decisione 31. in fine, nu. 3. & decis. 360. nu. 6 Grammaticus consil. 54. in princip. & in vot. 10. idem in vot. 23. cum pluribus sequentibus, & in vot. 19 numero 16. Ias. in leg qui accusare, num. 4. C. de edendo, & in leg. si quis maior, num. 3. C. de transactionibus Dec. in l. quod te, numero 5. ff. si certum petatur. Nec dolus præsumitur nisi probetur, l. quoties, §. qui dolo, ff. de probationibus. Causæ enim prædictæ debēt excusare à pæna contumaciæ, vt in le. 4. in fine, ff. si quis ius dicenti non obtempera. Hippol. in parte, numero 20. ff. de quæstionibus. per iuramentum etiam quis excusatur à contumacia cap. vnico, vbi glos. fin. 4. q. 5. & talis cōtumax ex citatione in domo solitæ habitationis habetur pro cōfesso ficte vt per Iser. in dicta constitut. pænam contumax enim in respondendo positionibus non habetur pro confesso in criminalibus, Paul. de Castro in l. qui obseruare, Cod. de iuramento calumniæ, Capic. decisio. 60. plerunque enim hoc solet fieri, non quod quis diffidat de iure suo; sed quia lites execrat, vt per Ias. in l. filij, primo notab. ff. de leg. primo. Immo quando aliquis est bannitus de iure communi, quòd est plus, si postea comparet, & negat se fecisse delictum, quòd videbatur tacite confessus ex contumacia, audiendus erit, vt per Alex. in leg. 3. ff de iudicijs, per Ias. in leg. is qui, C. de testamen. & contumaces possunt torqueri per contumaciam quando sunt viles, & diffamatæ personæ contra quos sufficit indicium, vt per Capiciū decisione 128. num. 11 alias secus, vt ibidem habetur, & per Afflict. decisione 391 Item quando citatio non est facta domi, vt per Carer. in dicta leg. obseruare, num 70. 40. 100. & 13. & sic in contumace vero, & non in ficto, vt in citato domi, vt pulcre Grammat. conf. 45. num. 27.] Quanta autem sit pæna contumaciæ de iure Reg. habetur per scrib. in dicta constitut. pænam, per Afflictum in constitut. contumace, primo notabil. & tangunt. Moderni super ritum magna Curiæ 219. licet fictus contumax non mulctetur, vnde non teneor purgare contumaciā soluendo pænam. Maran. in suo Specul. car. 244.

24 Nec obstat quartum quia studētes sunt effecti audatiores, & aduersarij timidiores, quia potius debet præsumi contrarium stante prædicta amicitia cum occiso, & cum aduersarijs nulla, vel illud procederet quando præsen-

præsentia mea fuisset animo me immiscendi si oporteret secus si casualiter & ex accidenti, vt fuit casus noster, vt satis probatum est, ita dixit Hippolit. in dicto §. constante, numer. 60. Grammat. cons. 32. debet enim constare quod ad hoc fuit facta coadunatio, & colloquium principaliter habuimus ad hoc vt dicatur communicato consilio leg. secunda, §. si quis homines, ff. vi bonorum raptorum, Grã. decis. 25. nu. 3. & 8. late Hippol. sing. 400. incip. Sæpius iudices, latissime Carer. in d. §. homicid. num. 70. non enim sufficit dicere, sed est necesse probare vt in l. 1. ff si quadrupes, l. minor, C de præd. minor, l. 2. ff. de ferijs. In dubio tamen censeor interuenisse casualiter vt per Carerium in d. § homicidium, lo secondo, nu. 54. & ad hoc vt tenear de auxilio debeo interuenire, vt homicidium habilius cõmitteretur alias si simpliciter astassem. secus esset, vt in cap. felicis, de pænis, in sexto, Carer. in d. §. homicid. lo secondo, nu. 67. nec præsumendum est me illud, misisse enses, atque diuisse scolaribus, cum contrarium sufficienti nu. testium sit probatam vt in actis. Item cũ facti sit non est præsumendum, l. quicunque ff. de publ. & sic probatur eo ipso quod intentio Fisci non est fundata, vt dixi supra, & facit tex. in l. 2. C. qui testa. & dato quòd præstassem arma, quo casu quis dicitur præstare auxilium, vt per Doct. in l. cuiuscunque, ff. ad legem Iuliam maiestat. tamen procederet quãdo fecissem scienter de qua scientia constare debet, vt per Bal. in l. quicunque, C. de ser fugit. per Bart. in l. omnes, la seconda, vbi etiam bona Apostilla, ad eum, C. de agricolis & cẽsitis lib. 11. vnde non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse, l. non hoc, C. vnde legitimi, l. neque natales, C. de probationibus, etiam malus animus præsumeretur quando non portarentur, vt notatur in cap. 1. §. si rusticus, in verbo mercator, de pace tenenda, per Ias. in §. ex malefi, nu. 81. Instit. de actionibus, & agẽtes, & consentiẽtes pari pæna puniuntur, l. Item mela, §. si alius, ff. ad legem Aquiliam, quando scienter, dolose, & communicatio cõs. delictum committitur, vt per Hippol. cons. 25. nu 8.

25 Nec obstat quintum quod nõ eram solitus illuc accedere, nã causa quare accesseram, fueram visus exire, & cætera. Satis fuit probata iustissima causa argu. l. omnes, C. de ferijs, l. 1. ff. de officio consul. Quod fit l. permittente pænam non meretur, d. l Graccus, & l. sancimus, C. de administratione tutorum, & licet non fuissem visus per testes Fisci, ex hoc tamen non probatur fuga, vt per Hippol. cons. 20. num. 16. 17. & sequ. licet testis sit præsens, potuit esse quod non viderit: vt in cap. 2. in verbo, interroga, extra de testib. & Gram. cons. 19. nu. 2. per Ias. in l. 3. §. Neratius, ff. de acquir. possess. Bald. in l. testium, nu. 8. C. de testib. Bart. in tractatu de testib. nu. 17. licet præsentia includat intelligentiam, Capicius decis. 196. quando enim esset indicium contra aliquem ad torturam, vnumquodque quod vrgeret in cõtrarium illud eliberet, Gram. cons. 44. nu. 13. & cons. 53. nu. 5. & 17. & in voto 23. nu. 12. & in vot. 34. nu. 20. fui etiam visus per alios examinatos ex parte nostra, solet enim videre vnus quod multi nõ vident, nec etiam est inconueniens, quod domus fuerit clausa, nam semper quòd in ea dominus non est, solet claudi prout ergo solebam facere, vel hæc indicia tolluntur per alia, vt per Gram. cons 21. nu. 30. & fortiora in contrarium de quibus supra, vnum enim inditium tollitur per alius efficacius, & fortius, l. diuus, ff. de restit. in integ. cap. accedens, de crimine falsis, Hippol. in d. §. diligenter, num. 193. & seq. Gram. in voto 30 & 54. & in cõs. 13. nu. 7. & cons. 22. nu. & vot. 3. num. 12.

12. Carer.in d.l.obseruare, num.155. multis etiam modis tollitur præsumptio de quib. Apen.in l. Principes, C. de prin.agen.lib.12.inter præsumptiones illa est potior, quæ vero proximior est, vt per Brunum in vltima carta,& quando essent pares inuicem cōfunderentur, quia nulla victoria fit à pari, l.non solum, §. de vno, ff. de ritu nuptiarum, l.generaliter, ff.de fideiussoribus, l.sed & milites, ff. de excusat. tutorum, leg.ille, §.tempestiuam, ff.ad Trebellianum,& Brun.in loco prællegato,& præsumptio affirmatiua tollitur per negatiuam, vt per Bal.in d.l.filium, ff.de adoptionibus, vbi plus dicit quando veritas apparet in contrarium omnia indicia & præsumptiones cessant. Quando enim aliquis comparuit probata innocentia tolluntur indicia, & præsumptiones coniunguntur nō ad condemnandum, vt per Ias. in repetit.d.l.admonendi, num.265.& 267. Sed ad inquirendum, vt per Moder.in d. cap. regni vulgaris, num.36. aliquid per Gram.cons.1.nu.5.& seq. indicium tamen non inducunt plures præsumptiones diuersi generis quando quælibet de per se non est sufficiēs ita Bar.& Bal.in l.2. ff.de excusatione tutorum, Blan.nu.366 & sequ. Ias.in l. Gallus, §.ille casus, nu.8. vbi etiam Socci.ff.de liber.& posthum.idem Ias. in d.l.admonendi, nu.253.& seq.de iureiur.Dec.in cons 189.nu.12.& 15. vbi in criminalibus plures,& diuersæ præsumptiones non coniunguntur, Aret.in § item tria, Instit. de excusatione tutorum, vel verum in ciuilibus vt per Hippol.in d.§.diligenter, num. 13.in cons 20.nu.48.& cons.88.in fin. vel procederet in indicijs & præsumptionibus indubitatis, vt per Gramm. in decis.42.num.4.& damnatus ex inditijs etiam indubitatis, non patitur veram pœnam delicti, ita Gram.in d. decis.42.nu.14.& sequ per Syl. lib. 1. nu.114. Ias.in l.1.nu.30. C.de serui fugiti.sed pecuniaria vel alia, per quam corpus non affligatur, ita Gram. in decis 96.nu.5. Capicius in decis. 126 sicuti quando imponenda venit pœna mortis ex aliqua causa minoratur nō intelligitur esse corporalis, sed pecuniaria. vt per Arnon. in soliloqui. 15 Gram.conf.39.in fi. & in vot. 5. nu. & probatio quæ fit per præsumptiones est euidens quando aliter veritas haberi non potest, ita Hippol.in d.l.1. C.de siccar. quòd succedit ex natura facti quando testes non poterant occurrere, vt cum tractatur de probando ea quæ aguntur in cons.canonicorum quia nō potest per alios probari quā p illos canonicos, vt p Hipp sing.73.

26 Nec obstat sextum quod bannitus sit infamis,& consequenter leuis, quia leuitas,& infamia dicunt aliqui, debere considerari respectu vitæ præcedentis non autem respectu eiusdem delicti vt in contrarijs, debet enim esse persona malæ conditionis & famæ & quòd debeat cōstare ex processu, non aliter, Afflict.in constit si damna, nu. 38. Carer.in d l. obseruare, num. 111. licet etiam posset dici quod quando sit bannitus per contumaciam non sit infamis, vt per Bal.in cap.confider.in 1.colum.vbi etiam cæteri, extra de elect.licet Arnon.in coment.79 dubitet si hoc procedat in Regno, stante constit. pœnam eorum, vel posset dici quod contrarium procedit, nisi quis citatus sit domi,& nesciebat, ita Iser. in d constit grandis, in bannito autem de iure communi ponit Bar.in l ictus fustium, ff.de his qui not. infa. Imò nō censeor bannitus cum non recte,& solemniter sim bannitus Alex in l. 4. §. condemnatus, ff.de re iudic. Gram.decis.nu. 10. vel dato quod præstitissem opem,& sic deberem puniri vt homicidia, tamen non sum homicida, ita quòd quando quis repellitur propter homicidium, repellitur præstans opē, vt per Bar.in l.is qui opem, nu. 2. ff.de fur.

fur.& ex lõgo tẽpore venia potius dã da est,l.si quis diutino,ff. de pœn.habe tur per Afflict.decis.287.per Gram.de cis.11.circa fi.per Hipp.singul.244.& homicida est leuis,procederet forte in condemnato,vt per Bal in l.quid sit §.quod aiũt,ff.de ædilit. edict.vel quã do non iuste occidisset,alias secus,l.si quis fumo,§.1.ff.ad l. Aquiliam.

27 Nec obstat septimũ nam feci quicquid potui,vnde sum excusatus.l.si ve(n)denda,§, idem iuris in eo,ff.ad legem ff.de reg.iuris Afflict.decis. 295. quia impossibili posito in esse,nullũ sequitur contingens,vt dicta l.filium, alias pro me esset scriptum pro bonis operibus lapidamus te, vel illud in foro poli vnde teneor adiuuare,interponẽdo me verbis,secus de iure ciuili,l.metum,§.sed licet.vbi Bald.ff.de eo quod metus causa,Bar.in l.1 §.potuissei, ff. ad Sylla Blan.nu.304.& seq. cæteri in §.iuris præcepta,Instit.de iure,& Cato, Rumores fuge ne incipias nouus author haberi.Imò si quis vult tibi tollere tunicũ,tu debes demittere ei pallium, cap. 1. 14. q. 1. vbi intelligitur quando potest hoc cõmodè fieri alias non dicitur posse fieri,l.nepos,in fi.ff. de verb.sign.c.faciat,22.q. 2. & argumentum non valet de delicto in committendo ad delictum in omittendo,l. licet,§.fi.vbi Bar.ff.de pecul.Bart.in l. quod Nerua,nu.29 ff.depo.Sylua,nup lib.1 car.45 & Arnon.in sua Topic.c. 15.maius enim est delictum in cõmittendo quàm in omittendo,l.si mora,ff. solu.matr.l licet,§.filius,vbi Bar.ff.de pecul.nec obstat cõstitutio Reg. quicũque, quia specialis est vbi p Afflict.

28 Nec obstat octauum quod delicta remanerent impunita, quia deterius esset,si punirentur innocentes,vt in d.l. absentem, pœna debet tenere suos authores,non alios,l.si quis,ff. de ficca.l.sancimus,C.de pœnis,c quæsiuit, extra de his quæ fiunt à maior.& debet fauere punitioni, non tamen vt eo modo fiat iniustitia,c.ex tenore,extra de foro compet.c.nuper, extra de donat.inter vir. & vxor. dictum enim generale restringitur ne quis indebite pœnam patiatur,l si.§.incomputa & ibi Ias.C.de iur.delib. idem in l.nõ dubium C.de leg.9.col.De duobus.n. malis minus est eligendũ,l.si procurator, & l. apud,§.Marcellus, ff.de doli excep,l.quoties nihil,ff.de reg. iuris, cap 2.13.dist.& permittitur vnum inconueniens ne maius sequatur,d.l.ita vulneratus,in fin.ff.ad leg. Aquil.Imò quando apparet accusatus innocens potest accusare suum accusatorem. Nec obstat decis.Gramm. 28. quia ex his tollitur, seu loquitur in casu satis diuerso in armis sexu,& similibus, vnde nõ infertur,leg.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acquir.possess. l. Papinianus exulis,ff.de minorib.subueniẽdum est ei qui offendit gladio prouocãtem ipsum verbis iniuriosis, vt per Hippol.cons.80.numer.60.Arnon. soliloqui 23. nec semper peccatum sequitur punitio,alias cum septies indè peccet iustus breui Regna tollerentur iuxta illud.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat.

Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.

29 Nec obstat nouum, quia non deliqui vel dato quod deliquissem fuit ad defensionem,vt per Hippol. cons. 73, nu.47.cum seq.idem in l. si is qui nu. 3.C.de siccar.& in l.2.num.32.ff.eod. & in d.§ quoniam,num 95.Et licet sit enorme delictum,tamẽ adhuc sunt necessaria inditia,& probationes, leg. si quis alicui,vbi Doct communiter,C. ad legẽ Iul.maiest.quæ hic non sunt, quo casu etiã leges non possunt transgredi cũ ante omnia veritas sciri debeat, sicuti etiam non licet transgredi iura in consulto superiore,l.diuus, la seconda,ff.de falsis,ita dixit Ias.per illum tex.in §.ex maleficijs,num.15.& seq.Instit.de actionibus & per Gram.

vot,

vot. 31. licet hoc parum sit, quia non procederet in maioribus magistratibus, vt per Hippol. in d. §. diligenter, num. 170. seu quando facile ad superiorem recurri nõ posset, vt per Dec. in Rub. qui admitti vlt. lectur. nu. 23. Item licet transgredi iura inquirẽdo, non sic in puniendo, Gram vot. 34. nu 23. vt per eundem Hippol. in d. §. diligenter, num. 175. & in l. vnius, §. cogniturum, ff. de quæst. vel licet transgredi iura in enormioribus 1. in causis arduis, in quibus incurritur status reipublicæ, ita Salic. in auth hodie, C. de iudic. Gram. vot. 30. nu. 15.

30 Nec obstat vltim. quod sint testes de visu, quia sunt singulares varij, & discordantes, infames, & non integri, quo casu tantum probant mille, singulares quantum vnus, vt per Bald. in l. iurisiur. C. de testi. num. 4 per Arnon. in singul. 19. nec deponunt verisimile propter. Quod tollitur inditium, d l. 1 §. oportet, C. de quæst. facit c. cum. dilectus, & c. bonæ, de elect. late Hippol. sing. 114. Imò quãdo testes nostri maiores numero, & dignitate non præcederẽt, sed essent pares, & discordarẽt, prævaleret pars nostra tanquã benignior, l. proxime, ff. de his quæ in test. delentur, Ias in l. fructus, nu. 9. ff. solu. matr. debet etiã stari testib. deponentibus me nõ potuisse interuenire quin ipsi vidissent, ita Soc. Fal. 508. in verb. testis, in 1. fallẽ. & duo testes sufficiũt quando plene deponunt de visu, sunt fide digni, & omni exceptione maiores, vt per Afflic. cõst. si quis in posterum, nu. 73 quod in dubio præsumendum est cap. præsentia, extra de testi. Afflict. in const. Regni corruptela, nu. 5. & dicũt omni exceptione maiores quãdo eis aliqs defectus nõ põt apponi cap. j. vbi not. de cõfes. §. itẽ verb. Instit. de inutil. stipu. per Arnon. in coment. 34. per Ias. in d. l. admonẽdi, nu. 92. quod ex tpe reciperet variationẽ, vt per Gerar. sing. 70. seu dicũtur omni exceptione maiores, integerrimæ fides homines, vt per Alciat. lib. 4. de verb. signifi. sicuti testis vnus de visu omni exceptione maior nõ facit inditiũ, nisi alijs cõcurrentibus, ita Blan in d. l. fin. nu 317. & 324. quod non est in testib. Fisci qui nõ deponunt plene sunt socij criminis, & pleni cuiuscũque defectus per Gram. cõs. 22. n. & seq. pulchre Afflict. in cõstit. [illegible] vbi infinito modo repulsantur, imo licet essent infames de facto tãtum nõ probarent, Bart. in l. Cassius, ff. de senator. eodem modo vnus plene deponens de visu facit inditũ si est invulnerabilis, & omni exceptione maior, vt per Capic. decis. 126. & latius per Gram. consi. 1. in princip. contra quos testes adhuc daretur repulsa licet sint omni exceptione maiores, vt p Afflic. consti. si quis in posterũ, nu. 29. & magis creditur affirmantibus quã negantibus in ciuilibus, in criminalibus secus fauore absolutionis, qa tũc magis creditur duobus negãtibus quã duobus affirmantibus, ita Hippol in sing. 141. per Ias. in d. leg. vt vim, & in rub. de iureiuran. & latius supra dixi. Nec fuit probatum aliquem fuisse corruptum quod non est verum, & dato quod fuisset tamen non faceret plenam fidem, vt per Boer. decis. 56. Nec faciunt fidem etiam quoad inditia aliquid deponentes de visu qui non sunt repetiti cap in nomine, extra de testibus leg. quando, C. eod. Aret in tract. malefic in verb. fama, 9. car. ver. qualiter, Bart. in d. l. fin. de quæstio. Gram. decis. 6. num. 7 Hippo. in l. 1. num. 4. ff. de quæstio. licet faciat, argument. vt per Gram decis. 34. num. 33 quia pars debet citari ad videndum iuramenta testium alias non faceret fidem, l. iudicem vbi Doctores, C. de fide instru. per Hippol. in d. l. 1. num 4. ff. de quæstio. per Afflict decis. 399. & in cõsti. si damna, nu. 28. & 29. & hoc etiam coram Principe, vt per Gramm. decis.

103.

103.num.233.etiam si essent examinati super indicijs, vt per Hippol. cons. 130 num.29 & postquam est pronuntiatum me fideiussoribus relaxandum testes nõ possunt amplius repeti. Imò idem si esset conclusum in causa, vt per Capic.decis. 35. in fin. per Gram. decis.28. num.5. & 6. sicuti etiam videtur hodie prouisum in Reg. per Illustriss.pro regem in quadam pragm. quæ incipit, quia vbi maius vertitur periculum, registrata in car.33. circa medium vbi statuitur testes posse repeti infra tempus datum reo ad defensionem & postea per tres dies nisi testes sint absentes, quia tunc dabitur tempus legale vt veniat. Paria enim sunt conclusum esse in causa, & latam esse sententiam, vt per Afflict. decis. 396.num.12.per Abb in cap.1.de excep. per Alex. in l.3.§. si seruus, ff.de acquir.possess. per Dec.in l.edita, nu. 33.C.de edendo.Ias.Institu.de actionib.in prin.num.108.& sequen.sicuti etiam de nouo nõ possul recipi vt per Ias.in d.leg.admonendi, numero 59 & hoc ad offensam vt per Hippol. in sua pract.§.sequens, num 6. & seq.idem in l.1.num 4.& 39.ff.de quæstio.idem in singul 90. & per Arnon. in comen. 142.sicuti etiam paria sunt renũciare omni probationi, & cõcludere in causa, vt per Abb.in cap.pastoralis, 1.colum. de causa possess. & habetur per Afflict.in constit.hac lege, numero 3. & si non sunt repeti possunt dari sine, nominibus & cognominibus, ita Afflict.in constit.si damna, numer.29. aliquid per Capic decis.74. & omnes examinati cõtra me sunt Lusores qui repelluntur, vt per Dec. consil. 163. Grammat.decis.11 in princ. & decis. 40. numer.7 Blasphematores, infames reprehensibiles, mihi inimici capitales, quod si necesse erit in promptu probare offero quòd quãdocunq; ad admittere cum sit probatio proptualis, l si à quo vbi Bartol.ff.vt in possess. lega. ita Grammaticus decis. 11. in prin.& decis.34.num.10.& 48. & decis.86.nu.2.& seq. possunt etiã obijci testibus crimina in genere, & sufficerent cap.præsentium, extra de testib. Item sunt pauperrimi qui nõ possunt esse testes, nisi tantum habeant in bonis quãtum est valor causæ super qua deponunt, vt est glos. notabil. in §. si vero absunt, in verb.substantiam in authen.de hæredibus & falcidijs, habetur per Dec.in authẽ.præterea, nu. 16.C.vnde vir, per Ias. in l. fideiussor, num.3.C.qui satisda cogan.Hippo.in l.ex libero, num.7.ff. de quæstio. & in l.1.num.9 & in §. si quis vltra nu.13. Grammat.conf.17. num. 12. sic ergo repulsati nullam probationem inducunt, cap super, & cap.testimonium extra de testib.§.quia, & §. quarta, in Auth.eod per Grammat.decis.11. nu. 3.decis.28.num.7.facit leg.1.§.præterea, vbi Hippol.ff.de quæstio. quia nõ curandum quid os malorum loquatur ex quo natura eorum est male loqui cap.magnæ, extra de vot. item omnes testes de visu deponentes sunt socij occisi vnde præsumuntur vulnerantium inimici, ita Bar.in l.sciendum, ff. de lega. Item in l data opera, Cod qui accusat. ex quo iniuria quæ prætenditur illata alicui censetur etiam illata socio, vt not in l.item, §.tenetur, ff. de iniur.per Arnon.sing.97. per Grã. decis.25. & sic dato quod interuenissem non faciunt fidem, tum etiã, quia late fuerunt repulsati in eorum repetitione ex capite falsitatis, conditionis & inimicitiæ capitalis licet alias sufficeret quod quis dederit causam inimicitiæ, vt per Iason. in leg. sororem, num.6.C.de his quibus vt indig. & in l.hæreditas. Nec obstabit dictum impuberis, quia in affruntione me nõ cognouit, & liceat recognouisset adhuc nullum deberet reputari, vt in Authẽ.de testib §.1.in verb. legum latrones, facit leg.infans, ff. de siccar. late

late Blan num. 34.& seq.facit bonus text.in §. præterea, Institu.quibus nõ est permiss.facere testam. sicuti etiam experientia docet,in similibus casibus solent pueri aufugere & tremiscere vnde eius deposito non est verisimilis Item quia solent de facili dicere mendatia,l.ex libero,§.1 ff. de quæst. qui enim non debet examinari, examinatus non faciet inditium, Gram. conf. 42.nu. 4. & seq. & socius in criminis non deponit etiam de visu nec est etiã repetitus. Imò in casu quando potest interrogari de consocijs non facit indicium ad torturam, nisi alia indicia concurrant,quando déponerent de visu & esset omni exceptione maior,ita Hipp.in sing.209.per Capic.decis.216 latius per Blan.num.271.& seq.vsque 383.Hipp. in l.1.§.diuus, ff.de quæst. Gram.conf 21.nu.9.& seq.Paris de Synd.in ver.tortura, ver.an stetur dicto torti, Arnon soliloqu. 60.& 64.& hoc etiam si essem malæ cõditionis & famæ,vt per Gram.decis.28. nu.17.& quando aliquid probat debet deponere verisimile,vt Gram.conf.4.Item quod deponat in tortura & nõ alter, vt per Carer.in d.l.obseruare,nu.122. Item in fuga est singularis vnde nihil facit,quia in remotis à maleficio duo testes requiruntur,vt not.in l.fi.C.famil.hærciscun.per Bar.& cæteros in l. fi.ff.de quæst Gram.conf.21.nu. 12.& conf.57.nu.21.& in vot.22. in princ. Blan in l fi nu Item testes de auditu nihil faciunt vt supra dixi,& not.l. 1. ff. de offic.quæst & in l.in summa,§.item Labeo,ff.de aqua pluuia arcen.late Dec in l 1.n.90 tertia lectura,ff.si certum petatur, debẽt enim testes dicere à quibus audiuerunt sicuti quando deponunt de fama,vt per Alex.cõs.100. super prin.1.vol.Hipp.cons.20.nu 12. idem in testib.de auditu auditus,vt in c.testes,3 q 9 & l testium,C.de testib. & negatiua potest etiam probari per coniecturas,vt per Hipp. in d.l.1.nu. 85.C.de siccar.vt puta probando amicitiam,& qualitatem inquisiti, cõtraria autem procedunt in negatiua simplici,quę est in probabilis,vt per Dec. in l.in omnibus,nu.9.ff.de reg. iur.in cap.quando, nu.8. & extra de proba. & in conf.134.in fi.& in reper. Felin. in ver testes affirmantes aliquid. Nec est verisimile vnde nihil facit, Gram. conf.16 nu.2 latissime per Ias.in l.magistratus,nu:6.ff.de iurisd.omn iudic. pulchre Arnon.Cautel.19.& sing.94. Blan.in d l.fi.nu 35.& seq.nu. 207.& seq.licet sub dubio relinquat Afflict. in cõstit in quæst.nu.13 & seq.Gerar. sing. 67. incip.scire debes determinat idem in casu fortiori & quod confessio extraiudicialis nõ sufficiat ad torturam vltimo loco ponit Alciat. in l. fugitiuus,ff.de verb sign. Et ex his defessæ vires inquietus animus,& trepidans calamus meus aliquantulum cõquiescant licet in causa propria aduocatum quærere deberemus vt per Syl. lib.6 nu.11.& propterea non sum reprehendendus si fui satis prolixus,quã uis Aduocato nimis verboso possit imponi silentium & priuari officio aduocandi,vt l.ex ea,ff.de postul.& per Roman.sing.739.& per Ias.in l.Gallus,§ 1.nu.4.& seq ff.de liber.& posthu.per Abb.in rub.decr. n.4.vbi bona Apost. nam in multiloq. non deest peccatum vt in c.& si Christus,in fi.extra de iureiur.& facit quod not.in c tales,23. dist.clarius,Instit.quod cũ eo.in prin. in ver.disputatio. *Laus Deo.*

F I N I S.

Imprimatur

Petrus Antonius Ghibertus Locumtenens.

Magister Ioannes Chrisostomus Marasca Carmelitanus deputatus vidit.

NEAPOLI,

Apud Tarquinium Longum. MDCX.

er

